

T. C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

**DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNDE DOĞAL
ORTAM İLE İNSAN ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Halil GÜNEK

HAZIRLAYAN
Mehmet DEMİRTAŞ

ELAZIĞ 2007

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİZİKİ COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNDE DOĞAL ORTAM
İLE İNSAN ARASINDAKİ İLİŞKİLER

YÜKSEK LİSANS

Bu tez / / tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Danışman

Yrd. Doç.Dr. Halil GÜNEK

Üye

Prof. Dr. Saadettin TONBUL

Üye

Doç. Dr. Eyüp Bağcı

Bu tezin kabulü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun / / tarih

ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Yukarıdaki Jüri Üyelerinin İmzalarına Tasdik Olunur.

Doç.Dr. Ahmet Aksın

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖN SÖZ

Dünya nüfusundaki hızlı artış ile teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler insanın doğal ortam üzerindeki baskısını arttırmıştır. Bu gelişmeler insan ile doğal ortam arasındaki dengeyi bozmuş yeraltı ve yerüstü kaynaklarının birçoğu tükenme noktasında gelmiştir. İnsanların ekosisteme yapmış olduğu müdahale ekosistemin değişmesinde bazen olumlu, çoğunlukla da bu değişimin olumsuz yönde meydana gelmesine yol açmıştır. İnsanlar birçok olumsuzluklarla karşı karşıya kalmışlardır. Durum ise böyle olunca doğal ortamdaki aşırı derecede yararlanmak kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu durum insan ile doğal ortam arasındaki dengenin bozulmasına neden olmuştur. Birçok yer altı kaynakları tükenme noktasına gelmiş, işsizlik artmış, İnsan; beslenme, sağlık, eğitim, barınma, altyapı, toprak, su ve hava kirliliği, plansız şehirleşme gibi pek çok sorunla karşı karşıya kalmıştır.

Fiziki coğrafya çalışmalarının her biri doğal ortam çalışmaları olarak kabul edilebilir. Ancak bu çalışmaların tümü insanla ilişkilendirilerek ortaya koyulmamıştır. Bugün doğal ortamlarla insan arasındaki ilişkiler üzerine yapılmış çalışmaların sayısı oldukça azdır. Dolayısıyla bu çalışmaların sayısının artırılması gerekir. Doğal ortamlarla insan arasındaki ilişkiler üzerine yapılmış çalışmaların sayısının artırılması insanın doğal ortamı planlı bir şekilde değerlendirilmesi ile gelecekte meydana gelebilecek birçok problemin de önüne geçilmiş olunacaktır.

Bir arazi parçası üzerinde o sahanın doğal ortam (Fiziki Coğrafya) özelliklerini ortaya koyarak, bu özellikler ile o saha üzerinde yaşayan insan ve faaliyetleri arasında ilişkiler kurmak, sahaya özgü projeler geliştirmek, planlamak coğrafyacının asli görevlerindendir. İnceleme sahasını oluşturan Doğanşehir Ovası ve yakın çevresi ile ilgili bazı coğrafya çalışmaları yapılmış olmasına rağmen doğal ortamlarla insan arasındaki ilişkileri ortaya koyan, özellikle de fiziki coğrafya açısından bütünlük arz eden veya Doğanşehir Ovası ve yakın çevresiyle bütününe yönelik bir çalışma hazırlanmamıştır.

Yüksek lisans tezinin konusunu oluşturan ve FÜBAB 1320 numaralı proje kapsamında yürütülen **“Doğanşehir Ovası ve Yakın Çevresinde Doğal Ortam ile İnsan Arasındaki İlişkiler”** adlı bu çalışmada, öncelikle sahanın fiziki coğrafya özellikleri ele alınmış, doğal ortamın bir unsuru olan, doğal ortamdaki etkilenen ve onu etkileyen insan ve onun faaliyetleri arasındaki ilişkiler tespit edilmiştir. Mevcut fiziki ortamın daha verimli bir şekilde nasıl

kullanılması gerektiği vurgulanmış, mevcut arazi kullanımı sırasında yapılan yanlışlıklara coğrafi perspektif içerisinde çözüm ve öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmalarım süresince bana yol gösteren, kıymetli fikirlerini hiçbir zaman esirgemeyen bana her konuda yardımcı olan, arazi çalışmalarına iştirak etme nezaketinde bulunan, danışmanım ve saygıdeğer Hocam Yrd. Doç Dr. Halil GÜNEK'e değerli tavsiye ve katkılarından dolayı teşekkür ederim. Ayrıca, değerli Hocam, Prof Dr. Saadettin TONBUL'a, da en içten teşekkürlerimi sunarım.

Mehmet DEMİRTAş

ELAZIĞ -2007

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNDE DOĞAL ORTAM İLE İNSAN ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Mehmet DEMİRTAŞ

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Coğrafya Anabilim Dalı

ELAZIĞ -2007, Sayfa:XVII + 138

Ülkemizde hızlı nüfus artışı nedeniyle ihtiyaç duyulan yeni köy, kasaba ve kentlerin kurulması, mevcutlarının genişletilmesi, sanayi kuruluşları, maden, taş, kum ve tuğla ocakları, hava olayları, turistik ve sportif tesisler, askeri amaçlı yapılaşmalar v. b ihtiyaçlar için yapılan tarım dışı arazi kullanımı uygulamaları, son yıllarda tarım arazileri aleyhine büyük bir gelişme göstermektedir. Özellikle son 10-15 yıl içerisinde, tarım arazileri adeta tarım dışı amaçlı kullanımları istilasına uğramış ve çeşitli yapılaşmalar nedeniyle tarımsal potansiyeli yüksek yüz binlerce dekar arazi tarım dışı amaçla kullanılmaya başlanmıştır.

Nüfusun artmasıyla gittikçe büyüyen bir kalkınma hamlesine bağlı olarak ülkemiz, iskan, ulaştırma, sanayi, turizm alanlarında ileride meydana gelecek gelişmeler, tarım dışı arazi kullanımlarının daha da artacağına ve yurt genelinde yayılmasına neden olacaktır. Söz konusu gelişmeler ülkemiz için ileriki dönemde meydana gelecek olaylardır. Ancak gittikçe artan nüfusumuzu besleyebilmek ve ileride bir beslenme sorunu ile karşılaşmamak için tarımsal üretimin de belirli bir düzeyde ve sürekli olarak artması gerekmektedir. Bunun için her şeyden önce üretim ortamı olan toprak kaynağımız korumak ve kabiliyetlerine uygun olarak bilinçli, planlı ve dengeli bir biçimde kullanmak zorundayız.

Toprak kaynağımızı korumak ve sürekliliğini sağlamak için alınması gerekli tedbirlerden biri de tarım dışı amaçlı tüm yapılaşmaları verimsiz veya düşük verimli araziler üzerinde gerçekleştirmeye yönelik bir tarım dışı amaçlı arazi kullanım planlamasının ülke çapında en kısa zamanda yapılarak uygulanması gerekmektedir. Malatya'ya oranla yükseltisi fazla olan Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde iklim, yükseltiye bağlı olarak daha sert olduğu için, yerleşmeler dağlık alanlardan ziyade iklimin bu olumsuz etkilerini hafifleten, rüzgâra kapalı Doğanşehir ovasında toplanmıştır. Ayrıca ilçenin ilk kuruluş

merkezinden ziyade, ulaşım kolaylığı ve arazin ucuzluğu medeniyle yerleşmeler doğuya doğru bir ilerleme göstermektedir.

Şehirde batıya doğru bir ilerleme göstermemektedir. Bunun başlıca sebebi ise; batı tarafının ulaşım güçlüğü, oradaki yerleşim merkezinin daha yüksekte olması ve bitki örtüsünün azlığı buna bağlı olarak da erozyonun fazlalığıdır. İlçe halkının geçim kaynağı daha çok tarıma dayalı olduğu için, yerleşmeler; toprağın sulak ve verimli olduğu alanlarda toplanmıştır. Ayrıca yöre I. derece deprem kuşağında yer almakta olup, bu özelliği sahadan geçen aktif DAF zonu ile ilişkilidir. Yaşanan depremler bu durumun bir sonucudur. Buranın zemin yapısı depremin etkisini arttırıcı bir özellik taşımaktadır. İşte bu bütün özelliklerden dolayı Doğanşehir kentinin büyümesi ve gelişmesi sınırlı kalmaktadır.

Yerleşmenin dağılışını etkileyen faktörlerden biriside beşeri faktörlerdir. Ekonomik faaliyet olarak tarım ve hayvancılığın ilçede geçim kaynağının başında gelmeleri yerleşmenin dağılışı üzerinde etkili olmaktadır. Örneğin; sulama amacıyla kurulan Sürgü Barajı sulama sisteminin Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde hemen hemen bütün araziye ulaşması sebze ve meyve ziraatını arttırmış, bunun yanında aile tipi hayvancılık faaliyetin yaygın olması, buradaki yerleşme tiplerinin bu geçim faaliyetlerine göre şekillenmesinde en büyük etken olmuştur. Türkiye’de olduğu gibi Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde de doğal ortam insan ilişkilerinin çok iyi ortaya konulmasını ve buna bağlı olarak da doğal ortama zarar vermeyecek uygulamaların yapılması gerekmektedir. Doğal ortam ile insan arasındaki ilişkilerde doğal ortamı bozucu uygulamalardan kaçınılması, bu uygulamalarda devletin resmi kurum ve kuruluşlarıyla caydırıcı önlemler alması ve halkın da bu konuda bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler:Doğanşehir Ovası, doğal ortam, insan, arazi kullanımı

ABSTRACT

Masters Thesis

THE RELATIONSHIPS BETWEEN HUMAN AND NATURAL ENVIRONMENT IN DOĞANSEHİR PLAIN AND SURROUNDING

Mehmet DEMİRTAŞ

The University of Firat

The Institute of Social Science

The Department of Geography

ELAZIĞ- 2007 Page:XVII + 138

In our country, the application of using sufficient agricultural land, as a enlarged of fast rising population the need to set new villages, towns and cities and to widen the presents which are still exist; and some other needs like industrial foundations, mine, stone, sand, and brick mines, climate , touristic establishments and sports fields, military constructions, etc. shows a huge development against the agricultural land in the last years. Especially, in the last 10-15 years, agricultural land was invaded by this application and because of various constructions hundred thousands acres of agricultural land that was well for agriculture started to be used for non-agricultural needs.

Depending on gradually growing the developing attack and the rise of population, in our country , the development which will occure in the future in settling, transportation, industry and tourism areas will increase the using the efficient agricultural land and also it will cause to be spread on our country rapidly. These developments we meant are the events which will appear in the future for our country. But our agricultural production must be increased orderly and continuously, in order to feed our rising population and not to have food problem in the future. To manage this, we should first keep our land which is the production environment and we should use it consciously, efficiently, on a planned and balanced. way.

One of the precaution that should be taken to protect our agricultural land source and to provide its usage continuously is to make real and apply an urgent plan to use unfruitful or low fruitful land in the whole country, for those kind of needs and

constructions we meant above. In Doğanşehir, which is higher than Malatya, climate, related to height, is colder; so establishment is in the plains which have less wind, rather than mountainous land, that reduce the bad effects of climate. In addition, establishment shows a movement towards to east rather than district's first settled center, because of easy transportation and cheaper land.

The city shows a movement towards to west. The main reasons of this are the difficulty of transportation, the place of the city centre, it is in the higher position, less plant and as a result of less plant more erosion. As the people in the district get along with agriculture, settlement is in the plains in which the land is watery and productive. Besides, the vicinity is in the I. degree earthquake risk , and this is related to two active DAF zones. The structure of ground increase the bad effects of earthquake. As a result of these special features, development and growing of Doğanşehir is limited.

Another factor that affects the establishment is humanity. Economically agriculture and growing animal are the two main ways of living and this affects the establishment in the district. For example, Sürgü Dam which was built for watering, helped to develop vegetable and fruit agriculture and growing animal; so it is the most important effect of establishment in the district as a result of settling according to the activities to get on with. Like in Turkey, in Doğanşehir Plain and surrounding nature and human relation must be well analyzed and also applications must be done which will not damage nature. In relation with nature and human being, activities that harm the nature must be avoided and government should prevent it with strict precautions and should inform the people in this area

Key Words: Doğanşehir Plain, natural station, human, used of field

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	II
ÖZET	IV
SUMMARY	VI
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLolar LİSTESİ	XII
GRAFİKLER LİSTESİ	XIV
HARİTALAR LİSTESİ.....	XV
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	XVI
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XVII

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Çalışma Alanının Yeri, Sınırları ve Başlıca Özellikleri	1
1.2. Çalışmanın Amacı	8
1.3. Metod ve Malzeme	8
1.4. Önceki Çalışmalar	9

II. BÖLÜM

DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİ

2.1. Çalışma Alanının Yapısal Özellikleri.....	14
2.1.1. Paleozoik-Mesozoik	16
2.1.1.1. Malatya Metamorfikleri	16
2.1.2. Mesozoik	16
2.1.3. Tersiyer.....	17
2.1.3.1. Pliyosen Göl Çökelleri.....	17
2.1.3.2. Pliyo-Kuvaternler.....	18
2.1.4. Tektonik Özellikler	19
2.2. Jeomorfolojik Özellikler.....	21
2.2.1. Jeomorfolojik Birimler.....	21
2.2.1.1. Dağlık ve Tepelik Alanlar ve Üzerindeki Düzlükler	24
2.2.1.2. Platolar	25
2.2.1.3. Ova (Doğanşehir Ovası)	26
2.2.1.4. Etek Düzlükleri	28
2.2.1.5. Vadiler	32
2.2.1.6. Boğazlar	34

2.2.2. Jeomorfolojik Gelişim.....	35
2.3. Çalışma Alanının İklim Özellikleri	36
2.3.1. Sıcaklık.....	37
2.3.1.1. Yıllık Ortalama Sıcaklıklar	37
2.3.1.2. Ortalama ve Mutlak Estremler.....	40
2.3.1.3. Yıllık Ortalama Güneşlenme Süresi	40
2.3.2. Atmosfer Basıncı ve Rüzgarlar	41
2.3.2.1. Basınç.....	42
2.3.2.2. Rüzgârlar.....	44
2.3.3. Nemlilik ve Yağış.....	46
2.3.3.1. Nispi (Bağıl) Nem.....	46
2.3.3.2. Yıllık Ortalama Yağış	47
2.3.3.3. Uzun Yıllık Aylık Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	50
2.3.3.4 Yağışın Dağılışı ve Rejimi	51
2.3.3.5. Yağış Etkinliği ve İklim Tipi	52
2.4. Çalışma Alanının Hidrografyası	53
2.4.1. Akarsular	53
2.4.2. Yeraltı Suları	57
2.4.3. Kaynaklar	58
2.5. Çalışma Alanının Bitki Örtüsü	59
2.6. Çalışma Alanının Toprak Özellikleri	60
2.6.1. Toprak Oluşumunda Etkili Olan Faktörler.....	61
2.6.2. Araştırma Sahasındaki Toprak Tipleri	63
2.6.2.1. Zonal Topraklar	63
2.6.2.1.1. Kahverengi Topraklar.....	63
2.6.2.1.2. Kırmızımsı Kahverengi Topraklar	64
2.6.2.2. Azonal Topraklar	64
2.6.2.2.1. Kolüviyal Topraklar	65
2.6.2.2.2. Alüvyal Topraklar	65

III. BÖLÜM

BEŞERİ ORTAM ÖZELLİKLERİ VE EKONOMİK FAALİYETLERİ

3.1. Çalışma Alanında Nüfus.....	67
3.1.1. Çalışma Alanında Nüfusun Genel Özellikleri.....	67
3.1.2. Çalışma Alanında Nüfusun Tarihi Gelişimi ve Nüfus Artışı	68

3.1.3. Çalışma Alanında Nüfusun Hareketleri	72
3.1.4. Çalışma Alanında Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu	73
3.1.5. Çalışma Alanında Nüfusun Sosyal Özellikleri.....	74
3.2. Çalışma Alanının Yerleşme Özellikleri.....	75
3.2.1. Çalışma Alanının Yerleşme Genel Özellikleri	75
3.2.2. Yerleşmenin Kuruluş Tarihi ve Gelişimi	76
3.2.2.1. Selçuklular Dönemi	77
3.2.2.2. Osmanlılar Dönemi.....	77
3.2.2.3. Cumhuriyet Dönemi.....	78
3.2.3. Yerleşmenin Dağılışı Etkileyen Faktörler.....	79
3.2.4. Çalışma Alanındaki Meskenlerin Özellikleri	80
3.3. Çalışma Alanının Ekonomik Özellikleri	81
3.3.1. Çalışma Alanının Genel Ekonomik Özellikleri.....	81
3.3.2. Çalışma Alanının Fonksiyonel Özellikleri	82
3.3.2.1. İdari Fonksiyonu	82
3.3.2.2. Sosyal Fonksiyonu	84
3.3.2.3. Ekonomik Fonksiyonu	84
3.3.2.3.1. Sanayi	84
3.3.2.3.2. Tarım	86
3.3.2.3.3. Hayvancılık	90
3.3.2.3.4. Turizm	92
3.3.2.3.5. Ulaşım	92

IV. BÖLÜM

DOĞAL ORTAM VE İNSAN ARASINDAKİ İLİŞKİLER

4.1. Genel Arazi Kullanımı ve Doğal Ortam Potansiyeli	94
4.2. İnsan - Relief ilişkisi.....	100
4.3. İnsan – İklim ilişkisi	102
4.4. İnsan – Hidrografi ilişkisi	103
4.5. İnsan – Toprak ve Bitki Örtüsü Arasındaki İlişkiler	111

V . BÖLÜM

DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİNDEN KAYNAKLANAN PROBLEMLER

5.1. Depremsellik.....	112
5.2. Erozyon.....	116

VI . BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER	119
BİBLOGRAFYA	126
ÖZGEÇMİŞ	

TABLolar LİSTESİ

Tablo: 1.	Doğınşehir Ovası ve yakın çevresinde yıllık ortalama sıcaklık, ortalama en yüksek sıcaklık, ortalama en düşük sıcaklıkların ($^{\circ}\text{C}$) aylara göre dağılımı (1971-2006)	38
Tablo: 2.	Doğınşehir Ovası ve yakın çevresinin uzun yıllar maksimum ve minimum sıcaklıkları.	40
Tablo: 3.	Doğınşehir Ovası ve yakın çevresinde uzun yıllık ortalama güneşli gün sayısının aylara göre saat olarak dağılışı.	41
Tablo: 4.	Doğınşehir. Ovası ve yakın çevresinin uzun yıllık ortalama basınç değerlerinin aylara göre dağılımı (1990-2006)	43
Tablo: 5.	Doğınşehir Ovası ve yakın çevresinin uzun yıllık ortalama basınç değerlerinin yıllara göre dağılımı (1990-2006) milibar olarak	43
Tablo: 6.	Doğınşehir Ovası ve yakın çevresinde uzun yıllık aylara rüzgarın esme yönleri ve sayıları (1971-2006)	44
Tablo: 7.	Doğınşehir Ovası ve yakın çevresinde uzun yıllık aylara göre rüzgarın esme yönleri ve esme hızları (1971-2006)	44
Tablo: 8.	Doğınşehir Ovası ve yakın çevresinde yıllık ortalama nispi nem oranının aylara göre dağılımı (1971-2006)	46
Tablo: 9.	Doğınşehir Ovası ve yakın çevresinin toplam yağışın aylara göre dağılımı verilmiştir.	47
Tablo:10.	Doğınşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık ortalama yağışın (mm) yıllara göre dağılımı (1971-2006)	47
Tablo: 11.	Doğınşehir Ovası ve yakın çevresinde uzun yılık aylara göre ortalama yağışlı gün sayısı verilmiştir	50
Tablo: 12.	Doğınşehir 'in Thornthwaite göre su bilançosu	52
Tablo: 13.	Sürgü Deresinin akım değerleri aylara göre ortalaması (1965-1970)	56
Tablo: 14.	Günedoğru sulaması sonucunda açılan sulama kuyuları	58
Tablo: 15.	Doğınşehir Ovası ve yakın çevresindeki yerleşmelerin nüfus miktarı ve toplam nüfus	71
Tablo: 16.	Doğınşehir Ovası ve yakın çevresinde yetiştirilen tarım ürünlerinin ekim alanı, üretim miktarı,ve ağaç sayıları.....	87
Tablo: 17.	Malatya ili meyve varlığı(2006)	89
Tablo: 18.	Doğınşehir Ovası ve yakın çevresinin arazi kabiliyet sınıflar	90
Tablo: 19.	Doğınşehir Ovası ve yakın çevresinde hayvan varlığı(1999-2006)	91

Tablo: 20. Doğanşehir ilçe merkezinde bulunan esnaf grupları ve sayıları (Mal Müdürlüğü 2006)	86
Tablo: 21. Doğanşehir ilçesinde arazi kullanım şekillerinin Dağılışı(2006).....	97
Tablo: 22. Doğanşehir ilçesinde 1903-1992 yıllarında meydana gelen büyük depremler	114

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik: 1. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık ortalama sıcaklık, ortalama en yüksek sıcaklık, ortalama en düşük sıcaklıkların ($^{\circ}\text{C}$) aylara göre dağılımı (1971-2006).	38
Grafik:2. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde uzun yıllar içinde gerçekleşen maksimum ve minimum sıcaklıkların aylara göre dağılışı (1971-2006).	40
Grafik: 3. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde uzun yıllık ortalama güneşli gün sayısının aylara göre dağılışı (1971-2006)	41
Grafik: 4. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde ortalama basınç değerlerinin aylara göre dağılımı (1990-2006)	43
Grafik: 5. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin ortalama nispi nem oranların aylara göre dağılışı.	46
Grafik: 6. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık yağış miktarın aylara göre dağılımı. (1971-2006)	48
Grafik: 7. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde uzun yıllık aylara göre yağışlı gün sayısı.	50
Grafik: 8. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde yağışın mevsimlere göre dağılımı	51
Grafik: 9. Doğanşehir'in Thornthwaite su bilançosu	52
Grafik:10. Sürğü Çayının akım değerlerinin aylara göre ortalama akım grafiği (1965-1970)	57
Grafik: 11. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde yer alan yerleşmelerin 1997 ve 2000 yıllarındaki nüfusu ve toplam nüfus miktarı.....	72
Grafik: 12. Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde ekim alanı en fazla olan tarım ürünleri. (2006)	88
Grafik: 13. Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde en fazla tarımı yapılan ürünleri (2006).	88
Grafik: 14. Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde arazi kabiliyet sınıfları ve oranlarının dağılışı	90
Grafik: 15. Doğanşehir ilçesinde hayvan varlığı (Tarım İl Müdürlüğü 1999 ve 2006)	91
Grafik: 16. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık ortalama yağışın (mm) yıllara göre dağılımı (1971-2006).....	48

HARİTALAR LİSTESİ

Harita: 1. Doğanşehir Ovası yakın çevresinin lokasyon haritası.....	5
Harita: 2. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin topografya haritası.	6
Harita: 3. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin fiziki haritası.....	7
Harita: 4. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin jeoloji haritası	15
Harita: 5. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin jeomorfoloji haritası	23
Harita:6. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin eğim haritası.....	31
Harita: 7. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık ortalama sıcaklık haritası.....	39
Harita: 8. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık ortalama yağış haritası.....	49
Harita: 9. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin hidrografi haritası.....	54
Harita:10. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin toprak haritası	66
Harita:11. Doğanşehir merkez yerleşmesinin tarihi gelişimi	79
Harita.12. Doğanşehir ilçe merkezinin arazi kullanım haritası	83
Harita: 13. Doğanşehir ilçesinin ulaşım haritası.....	93.
Harita. 14. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin arazi kullanım haritası	96
Harita. 15. Sultansuyu projesi oba köyleri sulaması	108
Harita. 16. Akçadağ projesi Doğanşehir sulaması	109
Harita. 17. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin tektono – hidrografya haritası	110
Harita. 18. Türkiye’nin deprem bölgeleri haritası	113
Harita.19. Malatya ili deprem bölgeleri haritası.....	115
Harita. 20. Malatya ilinden geçen fay hatlarının dağılışı haritası.....	115
Harita. 21. Malatya çevresinde meydana gelen depremlerin dağılışı haritası.	116
Harita. 22. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin erozyon haritası.....	118
Harita. 23. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin mevcut sulardan faydalanma haritası..	112
Harita. 24. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin arazi kullanım şekli haritası (2000)	92

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foto: 1.	Doğanşehir ovası kuzeyinde çalışma alanımızı sınırlandıran eşik alan görülmetedir	12
Foto: 2.	Tavşan Tepesinden Doğanşehir Ovasının genel bir görüntüsü	13
Foto: 3.	Doğanşehir Ovasının güneyinden çalışma alanını sınırlandıran dağlık alanı görüntüsü	13
Foto: 4.	Doğanşehir Ovası'nın güneyindeki ova tabanının bir görünüşü,	13
Foto: 5.	Doğanşehir Ovasının doğusunda Gürovası sırtındaki metamorfik kayaçlardan (serpantin)bir görüntü	16
Foto: 6.	Tersiyer Yaşlı çakıltası, kumtaşı oluşukları ve Kuvaterner depoları ile doldurulmuş Doğanşehir Ovasının Emirhöyüğü Tepesinden görünümü.	18
Foto: 7.	Yan tepesi yamaçlarında (1651m) Doğanşehir Ovasının kuzeydoğudan görünümü: İlerde Tavşan Tepesi ve alt kısmında ise Mezarlık Deresinin yarmış olduğu arızalı topografya.	22
Foto: 8.	Keleş Tepesinin (1483m) güney eteklerinden Sürgü Baraj Gölü ve arkada Malatya Metamorfiklerine ait pelitik şistlerle yoğunlaşmış Kızıltepe kütlesinin (1447m) görünümü.	34
Foto: 9.	Tavşan Tepesinin kuzey yamacından Doğanşehir Ovasının genel görünümü: Ova fasulye, sebze, elma ve kayısı ağaçları ile işlenmiştir	27
Foto: 10.	Sarıkaya Sirtından Doğanşehir ovasının doğusundaki etek düzlüklerinin bir görüntüsü	30
Foto:11.	Keleş Tepesi'nin Kuzeybatı Yamacından Tavşan Tepesi'nin (1424 m) görünümü,	33
Foto: 12.	Doğanşehir Ovası'nın güneyinden KB' sındaki tarım alanlarından görünüş ...	98
Foto:13.	Doğanşehir Ovası'ndaki kayısı ve elma bahçeleri ile buğday, mısır ve fasulye tarlaları görülmektedir.	97
Foto: 14.	Doğanşehir Ovasının güneyinde yer alan 300 dönümlük arazi sulayan su filtre tesisinden bir görünüş	107
Foto: 15.	Tavşan Tepe yamaçlarında modern tarım yöntemleri kullanılarak belirli bir kesimin de sulama sonucunda oluşturulmuş olan kiraz bahçeleri	104
Foto: 16.	Tavşan Tepesi'nin güney eteklerinde karşıdaki Alış Tepesinde doğu-batı yönlü uzanan doğrultu atımlı fay yamacı ve fay aynası görülmektedir.....	114
Foto: 17.	Sahanın kuzeyinde yeralan Payamlı Tepesinin (1245 m)kuzey yamacında eğim ve diklik nedeniyle göçmüş toprak, erozyona uğramıştır.	117

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil: 1 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin uydu görüntüsü (google earth)12
- Şekil: 2 İnceleme sahasında D-B doğrultuda kuzeyden güneye doğru alınmış kesitler20
- Şekil: 3. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresindeki jeomorfolojik birimler gösterilmiştir ..30
- Şekil: 4. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yönlere göre rüzgar frekans gülü45

I. BÖLÜM

GİRİŞ

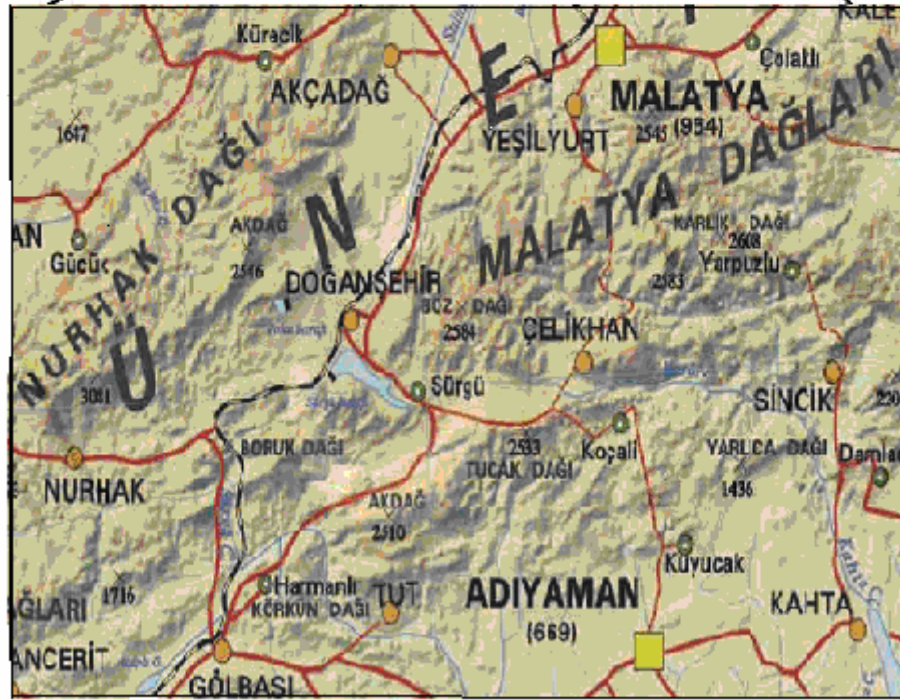
1.1. İnceleme Sahasının Yeri, Sınırları ve Başlıca Fiziki Coğrafya Özellikleri

Araştırma alanı olarak seçilen Doğanşehir Ovası ve yakın çevresi, Türkiye coğrafi bölgeleri içerisinde Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümünde Malatya ili sınırları içinde yer almaktadır(Harita:1).Çalışma alanımızın önemli bir kısmını oluşturan Doğanşehir ovasının doğu - batı yönündeki uzunluğu yaklaşık 13 km, kuzey - güney yönündeki genişliği ise 10 km kadardır. İnceleme alanı şekil bakımından bir elipsten ziyade, KD-GB yönlü uzanıma sahip uzun bir koridoru andırmaktadır. Bu koridorun oluşmasında tektonik hareketler etkili olmuştur. Ovanın yüzölçümü yaklaşık 150 km²'dir. Çalışma alanını oluşturan Doğanşehir Ovası içerisinde; Doğanşehir ilçe merkezi dışında Altıntop, Günedoğru, Topraktepe, Çığlık, Şatırobası, Gürobası, Çömlekoba köyleri yer alır(Şekil:1) (Harita:2).

Doğanşehir Ovası 38°06' doğu meridyeni, 37°52' kuzey paralelleri arasında uzanır Deniz seviyesinden yüksekliği 1252 m'dir. Araştırma alanının en alçak kısmı Sultansuyu vadi tabanı 1250m, en yüksek noktası ise doğuda Kurudağ'ın güneyindeki 2165 m yükseltiye sahip olan zirve noktasıdır (Harita 3). Çalışma alanı ve çevresi yüksek alanlarla çevrili tabanı alüvyonlarla kaplı bir tektonik depresyon alanına karşılık gelmektedir. İnceleme sahasının çerçevesine bakıldığında batıda Çal tepesi (1665 m) ve alçak sırtları, doğuda K -G yönlü uzanan Kurudağ silsilesi (2165 m), kuzeyde Bağyeri Tepesi (1287 m), Hış Tepesi (1281m), Baykuşkaya Tepesi (1323 m) ile Çığlık Boğazı, güneyde Keleş Tepesi (1483 m) ve Sürgü Baraj Gölü genel sınırlarımızı teşkil eder. Hidrolojik ve morfolojik bütünlüğün sağlanması amacıyla bu sınırlar dağ ve tepelerin su bölümü hatlarından geçirilmiştir. (Foto:1,2,4)

Güneydoğu Toroslar Kuşağının kuzey kenarında yer alan inceleme alanında I. zamandan günümüze kadar olan jeolojik zaman aralığında oluşmuş magmatik, metamorfik ve sedimanter kayalardan meydana gelmiş çeşitli birimler bulunmaktadır. Söz konusu jeolojik birimlerden en yaşlı olanını Alt Karbonifer Triyas yaşlı Malatya Metamorfikleri oluşturmaktadır. Malatya metamorfiklerinin, üzerinde açılı uyumsuzlukla Mesozoyik ve Tersiyer yaşlı paraallakton kaya birimleri yer alır. Bu alanlarda şaryajlar belirgin olarak görülmektedir (Harita3). Araştırma alanını oluşturan Doğanşehir Ovası ve yakın çevresi Doğu Toros Orojenik kuşağında jeolojik tektonik yönden son derece önemli alanda yer alır. Bu alanda Paleo-tektonik ve Neo-tektonik dönemde gelişmiş yapılar mevcuttur.

Doğaneşehir Ovası ve Yakın Çevresinin Lokasyon Haritası



Harita: 1



2 0 2 4 6 km

Paleo-tektonik dönemde meydana gelen yapılar Malatya Metamorfikleri ile Mesozoik yaşlı serpantinler-peridotitler arasında ve Malatya Metamorfiklerinin kendi bünyesinde gelişen şaryajlardır. Bu şaryajlara en güzel örnek Doğanşehir ilçe merkezinin batısında Malatya Metamorfikleri içerisinde, GB-KD yönlü 2, 5-3 km uzunluğunda gelişmiş şaryajdır. Malatya Metamorfikleri değişik deformasyonlar (bozulma) evrelerinde oldukça yaygın olan makaslamların kırıklar tarafından kesildiği görülmektedir. Bu kırıklar çalışma sahasının doğu ve güneydoğu kesimlerindeki yüksek topografyada açığa çıkmıştır. Çalışma alanında görülen Tersiyer yaşlı Pliyosen yaşlı göl çökelleri ve Pliyo-kuvaterner yaşlı sedimentler, aktif faylara bağlı olarak açılmış ve taşınan malzemeler Malatya ovasında depolanarak istiflenmiştir. Çalışma sahasındaki Pliyosen göl çökelleri üzerinde muhtemel olarak gösterilen sol yanal, doğrultu atımlı fay, birleşen faylar ile eş zamanlı olarak değerlendirilebilecek bir karakterdedir.

Elbistan, Doğanşehir, Malatya, Uluova, Elazığ ve Muş ovaları ile Van Gölünün kaplamış olduğu geniş çukurluk saha bu depresyonlara karşılık gelmektedir. Bu depresyon alanları birbirleriyle bariz eşiklerle ayrılmışlardır (Akkan, 1972). İşte Doğanşehir Ovası da kendisinden daha büyük olan Malatya ovasının güneybatısına doğru sokulmuş bir uzantısını oluşturur. Malatya Ovasından çalışma alanımız, kuzeyinde yer alan eşik alanla ayrılmaktadır. Doğu Toros orojenik kuşağı içerisinde yer alan Doğanşehir Ovası Paleotektonik; özellikle de neotektonik dönemlerde oldukça hareketli bir jeomorfolojik gelişim süreci yaşamış olup, sahanın şekillenmesinde akarsuların ve tektoniğin büyük bir rolü olmuştur. Bu hareketlere bağlı olarak da bir tektonik ova halinde açığa çıkmıştır. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresini farklı jeomorfolojik birimler meydana gelmiştir. Bu farklı jeomorfolojik birimler dağlık alanlar, etek düzlükleri, Doğanşehir Ovası, dağlık ve tepelik alanlar üzerindeki düzlükler, plato, vadi ve boğaz (yarma vadiler) ve bunların bünyesinde gelişen diğer küçük birimlerdir.

Bölgeye oranla daha alçak bir ortalama yükseltide bulunan araştırma sahası ve çevresinde, iklim elemanlarının yanı sıra fenolojik delillerden de anlaşılacağı üzere, Akdeniz ikliminin değişik bir şekli hüküm sürmektedir. Yazları oldukça kurak, kışları bölge koşullarına göre yağışlı ve ılıman geçen bu iklim aynı zamanda yüksek kontinentalite derecesi ile de karasal iklimden bir türlü soyutlanamamaktadır. Malatya iline göre yazlar daha serin, kışlar ise daha soğuk geçmektedir. Çalışma alanında yer şekillerinin etkisine bağlı olarak iklim şartları daha elverişli geçmektedir. Ancak çalışma alanımız çevresi yüksek dağlarla çevrili bir depresyon alanına karşılık gelmektedir. Bu duruma bağlı olarak çevresindeki yüksek yerlerde sıcaklıklar azalırken

iklim şartları everişsizleşmekte bu duruma bağlı olarak bu alanlarda iklim şartları Doğanşehir Ovasına göre daha elverişsizleşmesinde etkili olmuştur. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde yazları sıcak ve kurak kışları soğuk geçen karasal bir iklim görülmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 13,2° C, Ocak ayı ortalaması -0,8° C, Temmuz ayı ise 27°C'dir. Bu değerler sahanın karasal bir özellik taşıdığını gösterir. Yaz mevsiminin uzun sürmesi tarım için elverişli bir ortam hazırlarken, yağışın aynı dönemde yeterli düzeyde olmaması suyun ve sulamanın önemini açıkça ortaya koymaktadır. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde, karasal Akdeniz yağış rejimi ile Doğu Anadolu karasal yağış rejimi arasında bir geçiş alanıdır. Kış ve ilkbahar yağış miktarları birbirine yakın değerler gösterir. Yıllık ortalama yağış miktarı ise 393 mm'dir. Yıllık yağışın % 34' kış da , % 35'i ilkbaharda, % 7,6'sı yazın, % 23,4' ise sonbaharda düşer. Ekim dönemi kurak devreye karşılık gelir. En fazla yağış mayıs ayında, en az yağış ise temmuz ayında görülür. Çalışma alanında ilkbahar mevsiminde başlayan kar erimeleri meydana gelmesi nisan–mayıs aylarında akarsu ve derelerin debilerinin artmasına neden olmakta hatta zaman zaman sel karakterli olmasına sebebiyet vermekte çalışma alanında yer alan bazı yerleşin alanlarında, ulaşım yollarına, bazen de tarım alanlarına zarar verebilmektedir.

Bitki rts açısından saha, İran-Turan flora bölgesinde yer almaktadır. Doğu Anadolu'nun diğer tektonik depresyonlarında ve havzalarında olduğu gibi Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde de İran-Turan step elamanları yaygındır. Özellikle, İç Anadolu steplerinde olduğu gibi otsu bitkiler ilkbaharın orta ve sonlarına doğru ovanın ısınması ile yeşererek iek açar ve yağış durumuna göre Haziran sonu ve Temmuzda kuruyarak tohumlarını bırakır. Fakat bu durum vadi tabanlarında (Sultansuyu ve Sürgü) böyle olmamaktadır. Kayısı, kiraz, elma, armut, erik vb. meyve ağaçları vadi tabanlarına yemyeşil bir grnt kazandırır. 1250 -1400 m arasında uzanan ova tabanında kumlu, akıllı Pliyo - Kuvaterner depoları üzerinde *Bromus*, *Stipa* *Astragalus*, *Papaver*, *Thymus*, *Euphorbia*, *Festuca* gibi step elemanları her tarafta göze çarpar. Dere ve vadi tabanlarında kavak ve söğüt toplulukları ile yabani gl (*Rosa*), iğde böğürtlen ve sumak bulunur. Yüksekliğin artışına bağlı olarak yastık şekilli dikenli türlerin yanında, yer yer çalı ve park görünümlü kuru ormanlara rastlanır. Park görünümlü kuru ormanları, ardıç ve yaprağını döken meşeler oluşturur. En nemlileri *Juniperus excelsa* (*boylu ardıç*), *Quercus infectoria* (*Mazı meşesi*), *sutosp boissieri*'dir. Kurudağ'ın yamaçlarında ise yer yer yabani armut, yabani badem ve alı gibi ağaççıklar kendine yer bulmuştur.

Doğanehir Ovası ve yakın çevresindeki akarsular haricinde Kurudağ'ın batı yamaçlarından aşığı doğru akışa geçen mevsimlik birçok dere vardır. Bu derelerden bazıları arasında Yemo, Mıstraç, Mehman, Çakır, Peyler, Tartar, Dut, Cünut, İğdeli, Elma, Mezarlık ve Çığlık dereleri sayılabilir (Harita:6). Doğanehir Ovası ve yakın çevresi mevcut sular bakımından oldukça zengindir. Bu sular içme, kullanma, sulama suyu olarak kullanılmaktadır. Çalışma alanımızda tarımsal faaliyetlerde kullanılan Reşadiye, Takas, Sürgü, Pınarbaşı kaynakları olup bu sular DSİ tarafından yapılan sulama kanalları vasıtasıyla Doğanehir Ovasının sulanmasında kullanılmaktadır. Ayrıca ovanın birçok kısımlarında kaynak suları da mevcuttur. Bu pınarların başlıcalarını Çörtenli, Derepınarı, Kaya, Kavaş, Göl, Ağa pınarları teşkil etmektedir. Bilindiğı üzere kaynaklar akarsularının beslenmesinde, tarım alanlarının sulanmasında ve her şeyden önce yerleşim alanlarının su ihtiyaçlarını karşılamaları açısından oldukça önem arz etmektedir.

Doğanehir Ovası ve yakınçevresinde toprak örtüsü bakımından inceleme alanının çok büyük bir kısmında kırmızımsı kahverengi topraklar yer alır, kolüviyal topraklar, alüviyal topraklar, kahverengi topraklar ovanın diğere toprak tiplerini meydana getirir (Harita:7). Yağış yetersizliğı ve iklim özelliklerine bağılı olarak ovadaki topraklar genellikle alkalli bir özellik gösterir.

Doğanehir Ovası ve yakın çevresinde mevcut doğal ortam şartlarını insanlara tarafından sulama faaliyetleri yaygınlaşmadan önce çayır ve mera, kuru (nadas) geniş yer tutmaktayken, çalışma alanımızda Oba Köyleri sulaması, Doğanehir sulaması ve Günedoğru sulama projelerinin devreye girmesiyle insanlar doğal ortamda daha fazla yararlanmaya başlamışlardır. Sulama yaygınlaşmadan önce çayır ve mera, kuru (nadas) tarım alanları, sulamayla birlikte sulu tarım alanlarına, bağ-bahçe alanlarına dönüştürülmüştür. Bu durum çalışma alanımızda tarımsal faaliyetlerin yoğunlaşmasında çiftçilerin tarım gelirlerinin artmasına ve nüfus ve yerleşmenin yoğunlaşmasında etkili olmuştur.

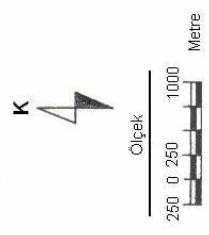
Çalışma alanımızda sulamanın yaygınlaşmasıyla birlikte arazilerden aşırı faydalanma, yakacak temin etmek amacıyla orman alanlarının tahrip edilmesi erozyonun armasında etkili olmuştur.Doğal ortamda yine dengeyi sağlamak amacıyla insanlar tarafından ağaçlandırma çalışmaları artmıştır.

DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNİN TOPOĞRAFYA HARİTASI

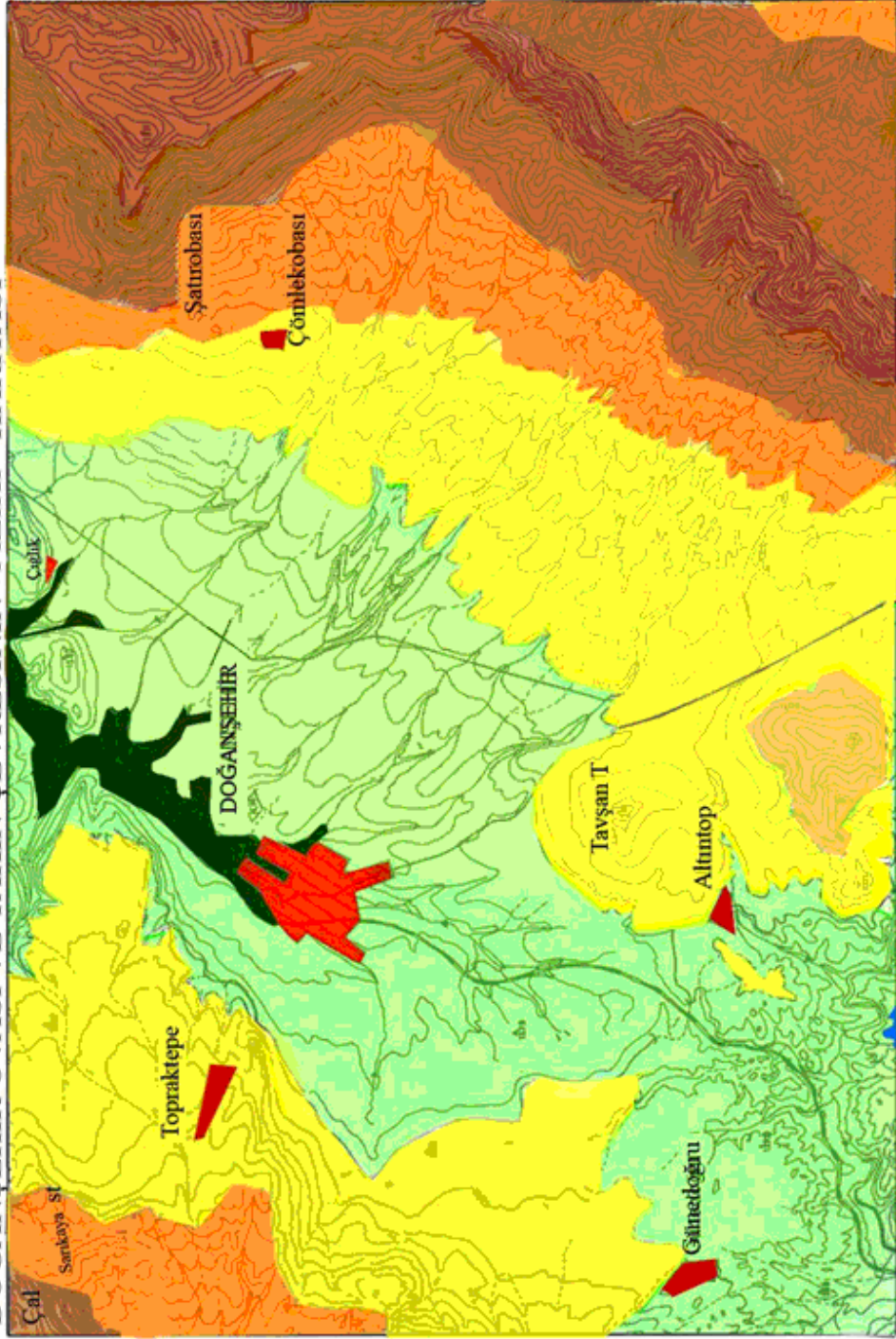


AÇIKLAMALAR

	Ara izohips
	Ana izohips
	Yükselti (metre olarak)
	Sürekli akarsu
	Geçici akarsu
	Karayolu
	Demiryolu
	Yerleşmeler



DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNİN FİZİKİ HARİTASI



AÇIKLAMALAR

	Ara izohips
	Ana izohips
	Yüksekliği (metre olarak)
	Sürekli akarsu
	Geçici akarsu
	Karayolu
	Demiryolu
	Yerleşmeler

K



Mehmet Demirtaş 2007 Harita : 3

1. 2. Amaç

Bu çalışmadaki asıl amaç, Doğanşehir Ovasının doğal ortam özelliklerini ele almak, ilçenin gelişmesine etki eden doğal ortam unsurları ayrıntılarıyla ortaya koymak, beşeri ve ekonomik özellikleri ile ilçenin uygun yönde gelişimi için planlama yapacak elemanlara yardımcı olabilmek ve gelecekte olacak olası olaylara karşı önlem alınması için yardımcı olmak ve yeni yerleşmelerin planlanması sırasında Doğal Ortam ile İnsan arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Oysa Türkiye’de plan ve planlama yerleşmenin arkasından gider, yani şehirler veya yerleşmeler planlı olarak gelişmez, sonradan oluşan plansızlıklar planlama yoluna gidilir. İşte biz bu görüşü ortadan kaldırmak ve yapılacak planlamalara coğrafyacı olarak yardımcı olmayı amaç olarak belirledik.

İnceleme alanının bir bölümünü içine alan veya çevresini kapsayan jeomorfolojik araştırmalar sınırlı olmasına karşılık, jeolojik araştırmalar daha yoğundur. Bu nedenle, Doğanşehir yöresini bir bütün olarak Doğal Ortam özelliklerinin ortaya konulması ve insanla ilişkilendirilmesi açısından böyle bir çalışma araştırmanın amacına da uygunluk göstermektedir.

1. 3. Metod ve Malzeme

Araştırmamız üç safhada gerçekleşmiştir: Birinci safha hazırlık safhası olup, bu safhada konuyla ilgili temel kaynakların sağlanması ve incelenmesi, çalışma programının tayini farklı çözünürlükteki uydu görüntüleri, uygun ölçekte topografya ve jeoloji haritalarının temini, araştırma alanı ile ilgili kamu kurumlarının ve özel kurumların konu ile ilgili yapılmış olduğu yayınlar, kayıtlar toplanmış, literatürler, veriler derlenmiştir.

İkinci safhada, arazi çalışma safhasında, belirli aralıklarla arazi çalışmaları yoluyla alandaki gözlemlerin taslak haritalar üzerine aktarılması, fotoğrafların çekimi yapılmıştır.

Üçüncü safhada, büro çalışma safhasında, araştırma, inceleme ve gözlemler sonucunda elde edilen verilerin, bilgisayar ortamına aktarılması, sayısallaştırılmaların yapılması, tespit edilen coğrafi olayların uydu görüntüleri yorumlanarak analiz edilmesi, araştırma aşamalarının değerlendirilmesi ile sorunların ve çözüm önerilerin ortaya konularak çalışmanın sonuçlandırılması safhalarından oluşmuştur.

Bu çalışmalardan elde edilen veriler; harita, literatür, arazi gözlemleri göz önünde bulundurularak ve yorumlara gidilerek sonuca varılmaya çalışılmıştır. Daha sonra yapılan değerlendirmenin metne dökülmesiyle **“Doğanşehir Ovası ve Yakın Çevresinde Doğal Ortam ile İnsan Arasındaki İlişkiler”** adlı bu yüksek lisans tezi hazırlanmıştır.

1.4. Daha Önce Yapılmış Olan Çalışmalar

İnceleme alanı ile ilgili olan bazı çalışmalar aşağıda belirtilmiştir.

Darkot, (1943) Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri arasında Yukarı Fırat Bölgesi adlı eserde çalışma alanımızın fiziki, beşeri ve ekonomik özellikleri üzerinde genel bilgiler vermiştir.

Tanoğlu, (1944) "Malatya Dolaylarında Coğrafi Geziler" adlı çalışmasında Malatya ve yakın çevresinde yapmış olduğu coğrafi gözlemlerine yer vermiştir. Bu arada Doğanşehir Ovasından da bahsetmiştir.

Stephensky, (1944) Malatya Bölgesinin Jeolojisi ve Mineral Varlıkları. M. T. A. Raporunda Malatya Havzasının genelini ilgilendiren jeolojik etütlere yer vermiştir

Erinç, (1953) "Doğu Anadolu Coğrafyası" adlı çalışmasında Doğu Anadolu Bölgesinin tamamına hitap eden bu eser günümüzde yapılmış olan bu bölge ile ilgili yapılmış coğrafi ve jeolojik çalışmalara yardımcı olmuş ve bu çalışmaların ana kaynağı olmuştur. Doğu Anadolu Bölgesinin fiziki coğrafya özelliklerinden bahsedilmiştir. Bu çalışmada Özellikle Güneydoğu Torosların gelişimi anlatmıştır. Çalışma sahasının Güneydoğu Toroslar bulunması bölgenin gerek oluşumu hakkında gerekse kırıklı yapılar hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir.

DSİ tarafından 1973 yılında hazırlanan "Doğanşehir Ovasının Hidrolojik Etüt Raporu" Çalışma alanının hidrolojik özelliklerini ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Çalışma alanı ile ilgili akarsu, baraj gölü, kaynak sularını ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Elibüyük, (1978) "Malatya Havzasında Coğrafik Olayların Kartoğrafik Çizimi" adlı doktora çalışmasında , coğrafi olayların kartoğrafik prensiplerle gösterilmesi amacından hareketle havzadaki fiziki ve beşeri olayları açıklamaya çalışmıştır.

Artaş (1978)'ın "Malatya İli ve Çevresinde Bulunan İlçelerin Jeolojik Raporları" adlı çalışmada alanımızın jeolojik özellikleri hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir.

Şaroğlu ve Yılmaz (1981), "Doğu Anadolu'nun Jeomorfolojik Gelişimine Etki Eden Ögeler; Jeomorfoloji, Tektonik, Volkanizma İlişkileri" adlı çalışmalarında Doğu Anadolu'daki neotektonik dönemin Orta Miyosen'de sıkışma tektonik rejimiyle başlamış olduğunu, bölgedeki sıkışmanın genelde D-B doğrultulu kuzey yada güneye eğimli yüksek açılı bindirmeleri, eksenleri D-B doğrultulu kıvrımları, KB-GD doğrultulu sol yönlü doğru atımlı fayları, KB-GD doğrultulu sağ yönlü doğru atımlı fayları, K-G doğrultulu açılma

çatlaklarını ve bu çatlaklardan çıkan yaygın volkanitleri meydana getirdiğini tesbit ederek bu çalışmada ortaya koymuştur.

DSİ tarafından hazırlanan (1981) “Akçadağ Projesi, Doğanşehir Ovası tasnif Raporu” adlı çalışmada alanımızın toprak özellikleri, arazi kabiliyet sınıfları, su durumu hakkında bilgiler vermiştir.

Ardos (1984) “Türkiye’nin Ovalarının Jeomorfolojisi” adlı çalışmasında Malatya ovasına da değinmiş ovanın jeolojik birimlerini belirtildikten sonra tektonizmaya yer vermiştir.

Yazgan, Asutay, Poyraz, ve Yıldırım, (1987) “Malatya Güneydoğusunun jeolojisi ve Doğu Torosların Jeodinamik Evrimi” adlı çalışmada Malatya Doğu ve Güneydoğusunda kalan alanın tekto–stratigrafik birimlerini inceleyerek paleocoğrafik evrim modelini ortaya koymuştur.

Karaman, Poyraz vd. (1989) Malatya, Doğanşehir, Çelikhan dolaylarının 1/25000 ölçekli jeolojik harita alanına yönelik yapmış olduğu çalışmalarında çalışma alanımızın ile ilgili bölgenin jeolojik stratigrafisi özellikleri ve maden çevherleşme konusu üzerinde durmuştur.

MTA tarafından (1993) hazırlanan “Malatya Çelikhan Doğanşehir Dolaylarının Jeolojisi” adlı çalışmada çalışma alanımızın Jeolojisi, Jeolojik gelişimi hakkında bilgi verilmiştir. Yörenin jeolojik unsurları, tektonik özellikleri incelenmiş, DAF’ın halen aktif bir fay olduğunu ortaya konulmuştur. Fay boyunca Kuvaterner birimlerinin deforme olduğu ve sahada gerçekleşen saryaj (bindirme) olaylarına değinilmiştir.

Elibüyük, (1994) “Malatya Coğrafyası” adlı çalışmasında Malatya havzasının fiziki, beşeri ve ekonomik özellikleri hakkında genel bilgiler vermiştir. Malatya havzasının öncelikli olarak fiziki özelliklerini ortaya koymuş, daha sonra beşeri ve ekonomik özelliklerini anlatarak ilişkiler kurmaya çalışmıştır.

Önal (1996) “Malatya Graben Havzası Güney Bölümünün Stratigrafisi ve Depolanma Ortamları” adlı çalışmasında çalışma alanımızla ilgili Jeolojik bilgiler vermektedir.

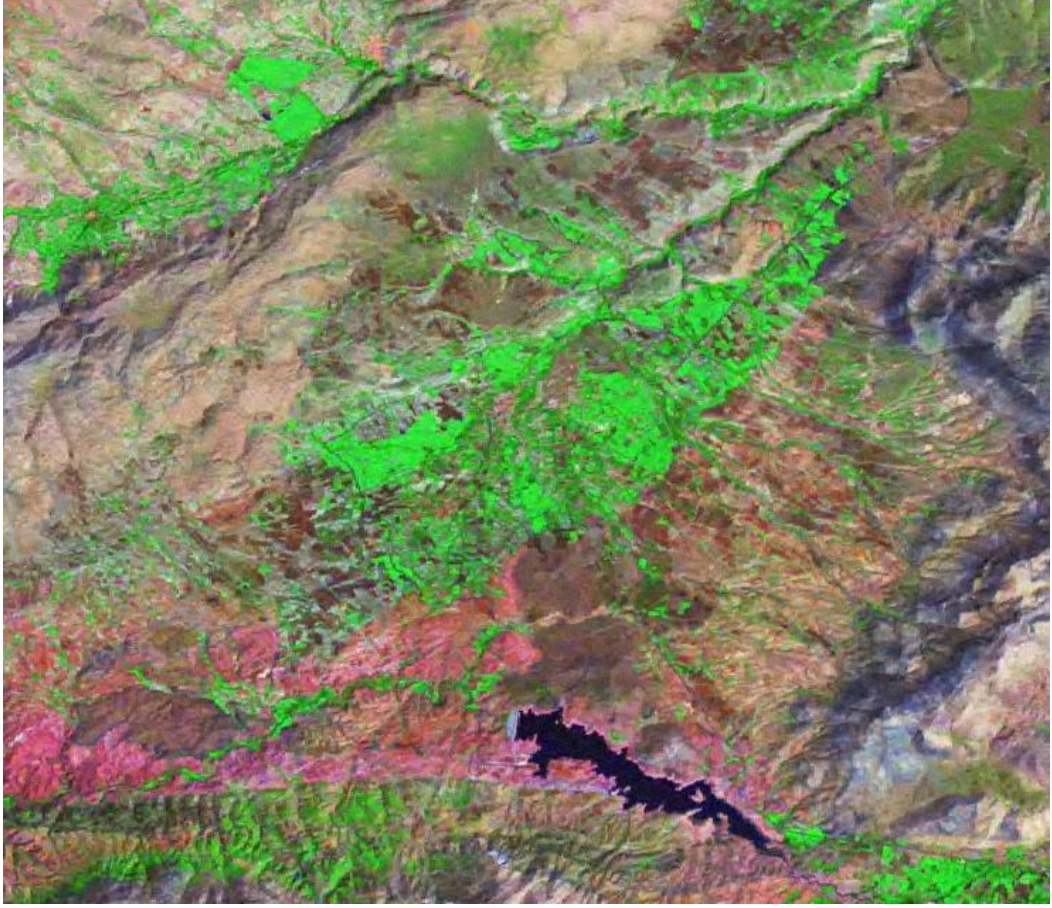
Karadoğan’ın (1999) “Kuruluş Yeri Açısından Malatya Şehri ve Yakın Çevresinin Jeomorfolojisi” adlı yüksek lisans tezinde inceleme alanımızla ilgili jeomorfolojik özelliklerle ilgili genel bilgiler verilmektedir. Malatya yakın çevresinin jeoloji, jeomorfoloji, iklim ve bitki örtüsü vs. gibi fiziki coğrafya konularına değinilmiş fakat jeomorfolojik özellikleri hakkında ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Günek ve Kardoğan, (2000) “Karlı Ortamlarda Jeolojik, Jeomorfolojik, ve Tektonik Özelliklerin Etkisi ve Kurucaova (Malatya) Örneği” adlı çalışmalarında karlı ortamlarda jeolojik, jeomorfolojik, ve tektonik özelliklerle karlı ortamlar arasındaki ilişkiler anlatılıp daha sonra ilişkileri Kurucaova örneğiyle ortaya koymuşlardır.

Arslan, (2002), Akçadağ İlçesi (Malatya) Coğrafyası” adlı doktora çalışmasında alanımızın kuzeyinde yer alan Akçadağ’ın fiziki beşeri ve ekonomik özellikleri içeren bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmasında alanımızın kuzeyinde yer alan Akçadağ’ın fiziki özellikleri anlatılmış, beşeri ve ekonomik özelliklerini ayrıntılı olarak anlatılmış ve Akçadağ ile ilgili ilişkilendirmeleri anlatmıştır.

Sunkar, (2006) “Kurucaova ve Yakın Çevresinin (Malatya) Jeomorfolojik Özelliklerinden Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” çalışma alanımızın Güneydoğusunda yer alan alanın fiziki coğrafya özelliklerini jeomorfolojik, Jeoloji, iklim ve bitki örtüsü anlatmıştır. Bu özelliklerinden kaynaklanan sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde durmuştur.

Sındır’ın (2003) “Çaldıran Ovası ve Çevresinde Doğal Ortam İle İnsan Arasındaki İlişkiler” yayınlanmamış doktora tezinden , Özdemir ve Sunkar’ın (2003) “Keban Çayı Havzası’nda (Elazığ) Doğal Ortam ve İnsan İlişkileri”, Şengün’ün, (2007) “Harput Platosunda Doğal Ortam -İnsan İlişkileri ve Doğal Çevre Planlaması”adlı doktora çalışmasından metod açısından faydalanılmıştır.



Şekil: 1 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin uydu görüntüsü (google earth)



Foto:1 Doğanşehir ovası kuzeyinde çalışma alanımızı sınırlandıran eşik alan görülmektedir.



Foto: 2. Tavşan Tepesinden Doğanşehir Ovasının genel bir görüntüsü



Foto: 3. . Doğanşehir Ovasının güneyinden çalışma alanını sınırlandıran dağlık alanını görüntüsü



Foto:4. Doğanşehir Ovası'nın güneyindeki ova tabanının bir görünüşü, Sürgü Baraj Gölü görülmektedir.

II. BÖLÜM

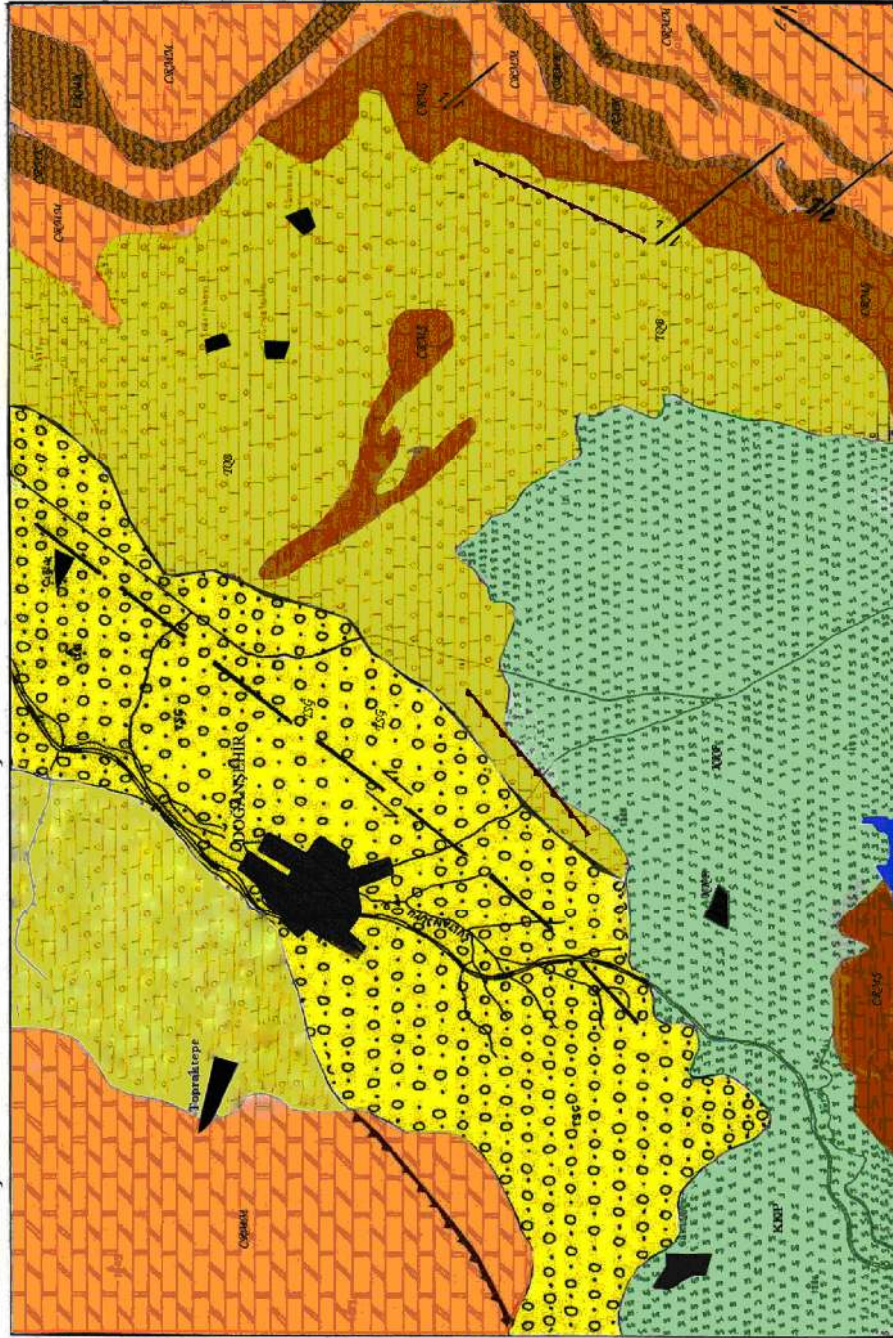
ÇALIŞMA ALANIN DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİ

2. 1. Çalışma Alanın Yapısal (Jeolojik)Özellikleri

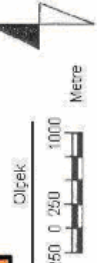
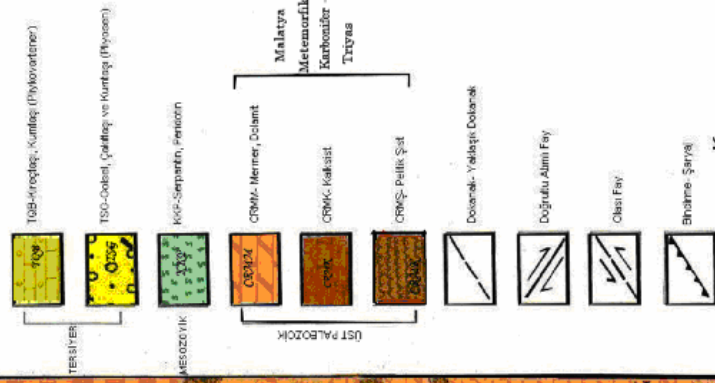
Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde yer alan en yaşlı birimler Paleozoik döneme ait olan Malatya metamorfikleridir.(Şekil:2) Malatya metamorfiklerine çalışma alanının güneydoğusu, güneyi ve kuzeybatısındaki sahada bu birim görülmektedir. Bu birimlerde mermer, dolomit, kalkışist, pelititışist gibi kayalar yaygın olarak görülmektedir. Mesozoik yaşlı kayalar çalışma alanında Paleozoik arazilerden sonra yer alan ikinci yaşlı birimleri oluşturur. Bu araziler çalışma alanının Güneyinde ve güneybatısında görülmekte olup. Serpantin, peridotin gibi kayalardan oluşur. Tersiyer çökelleri ise çalışma alanının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Çalışma alanında Doğanşehir ilçe merkezi, Satırobası, Çömlekobası ve Gürobası arazisinin büyük bir kısmı Tersiyer birimlerden oluşur. Pliyosen Gölsel çakıltası, kumtaşları çalışma alanında adeta KD-GB doğrultusunda bir koridoru oluşturmaktadır. Pliyo-Kuvaterner yaşlı kireçtaşı ve kumtaşı ise çalışma alanında kuzey güney doğrultu da geniş yer tutmaktadır. Paleozoik Malatya Metamorfikleri, Mesozoik dönemde oluşmuş serpantinlerle ile Tersiyer dönemdeki Gölsel Pliyosen çökelleri arasında kalmaktadır. Çalışma alanında yer alan en genç araziler Kuvaterner döneminde oluşmuş dokulardır. Doğanşehir ilçe merkezinin kuzeybatısında yer almakta olup bu arazilerde alüvyonlar yaygındır(Harita:4)(Şengör,1980).

Çalışma alanında görülen Pliyosen yaşlı göl çökelleri ve Pliyo-kuvaterner yaşlı sedimentler aktif faylara bağlı olarak gelişmiş ve taşınan malzemeler Doğanşehir Ovasında depolanarak istiflenmiştir. Çalışma sahasındaki Pliyosen göl çökelleri üzerinde kesik çizgilerle muhtemel olarak gösterilen sol yanal, doğrultu atımlı fay, birleşen faylar ile eş zamanlı olarak değerlendirilebilecek bir karakterdedir. Bu faylar ve kırıklar mekanik açıdan sağ yanal atımlı, küçük ölçekli yırtılma faylarıdır. Paleozoik arazide göze çarpan bu lokal faylar KB-GD uzantılı olup, boyları yaklaşık 1-1, 5 km arasındadır. Neotektonik dönem yapıları incelendiğinde Doğanşehir Ovası ve yakın çevresi bu dönemde oluşmuş genç faylar tarafından sınırlanan bu alan içerisinde bu dönemde oluşmuş genç faylar tarafından sınırlanan bir alan içerisinde yer almaktadır. Bu fayların en önemlileri Sürgü Fayı, doğudaki normal fay karakterlerindeki Malatya Ovasını güneyden sınırlayan fay ve K-KB 'dan geçen Akçadağ-Malatya fayıdır. Çalışma alanında yer alan bu fay hatları aktiftir. (Şaroğlu ve Yılmaz,1981).

DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNİN JEOLojİ HARİTASI



AÇIKLAMALAR



KATMAK: MTA 1981 VE ÇEVREYEN 2000 Kiri Doğanşehir Haritası

Mehmet Demirtaş 2007

Harita : 4

2. 1. 1. Paleozoik-Mesozoik

2. 1. 1. 1 Malatya Metamorfikleri

Malatya Metamorfikleri ovanın doğusunu çevreleyen Kurudağ silsilesi boyunca ve ovanın kuzeybatı kısmında geniş bir alanda yüzeylenmeler vermektedir. Kabaca N-S doğrultusunda uzanan Kurudağ kütleindeki Metamorfikler, oldukça fazla dislokasyona uğramış durumunda olup, kıvrımlı ve kırıklı bir yapı gösterir. Birimin temelini beyaz, açık gri renkte, sert dayanımlı, masif ve yer yer lamine bir yapı gösteren mermerler oluşturur. İnceleme alanının en yaşlı birimlerini meydana getirir.

Çalışma alanının doğu ve güney kesimleri ile kuzeybatısında yüzeylenme veren Malatya Metamorfikleri esas alınarak farklı kayaç grubuna görülmektedir. (Harita 4). Bu kayaç toplulukları alttan üste doğru pelitik şistler, kalk şistler ve mermer-dolomit ardalanmasından oluşmaktadır. Şistler özellikleri itibariyle fiziksel ve kimyasal ayrışmayla, ince tabaka ve levha yüzeyleri boyunca sızan suların donma ve çözülmesi sonucu önce levhalar halinde ayrılmakta, daha sonra da bu levhalar parçalanarak ufalanmaktadır. Zamanla bu araziler üzerinde çizgisel aşındırma ile yoğun sırtlar belirir ve aşınımın ileri dönemlerinde bu sırtlar birleşerek yassı ve yuvarlak bir topografya oluşur. Dolayısıyla Metamorfik şistler, yamaçları kısmen az eğimli sırt ve tepelerden oluşmuş topografya şekillerinin oluşumuna imkan vermiştir. Buna karşılık, daha dayanıklı ve geçirimsiz olan kristalize kalker ve mermerler ile dolomitler daha sarp ve dik , keskin sırtlarla birbirinden ayrılmış ve eğimi fazla topografyanın oluşumunda etkili olmuşlardır Malatya metamorfiklerinin tabanı çalışma alanında görülmemektedir. Tavanında ise Tersiyer ve Kuvaterner yaşlı genç çökeller tarafından açılı uyumsuzlukla örtülmektedir. (Şaroğlu ve Yılmaz,1981).

Perinçek ve Kozlu (1984), Doğanşehir ve çevresinde yaptıkları çalışmalarda birimin tabanından derledikleri örneklerde Üst Permiyen karakterize eden fosillere rastlanmışlardır. Malatya Metamorfiklerinin bölgeye yerleşmesi Arabistan levhasının Anadolu levhasına yaklaşması ve çarpışmasının bir sonucudur. Çarpışma ile birlikte Anadolu Levhası Doğu Anadolu Fay Zonu boyunca batıya itilmiş, bu ana tektonik olaya bağlı olarak bölgenin yapısı şekillenmiştir (Şengör, 1980).

2. 1. 2. Mesozoyik

Çalışma sahasında Mesozoyik yaşlı birim serpantin -peridotitlerden oluşan ultrabazik kayaçlar ile temsil edilmektedir. Alanında bu birim geniş tabanlı Sürgü Deresi vadisinde, Tavşan ve Keleş Tepede geniş olarak yüzlenmektedir. Yine Altıntop köyü çevresi ile

Kurudağ güney etek düzlüklerinde aflöre edilirler. Bu kayaçlar Perinçek ve Kozlu (1984) tarafından berit grubu adı altında incelenmiştir. Yapılan incelerde Ofiyolitik kayaçların Üst Jura-Alt Kretase yaşlı olduğu ve kendi içersinde bol miktarda tektonik ekaylar içerdiği belirlenmiştir. Serpantinit-peridotitlerin Malatya Metamorfikleri ile olan dokunak ilişkileri bölgesel (lokal) ölçekte değerdendirildiğinde çoğunlukla tektonik kökenlidir. Şöyle ki; Malatya Metamorfikleri bu kayaçlar üzerine tektonik dokunakla oturmuştur. Mesozoyik yaşlı birimler Tersiyer yaşlı genç sedimenler tarafında açılı uyumsuzlukla örtölmektedir (Harita:4).(Foto:5)



Foto: 5. Doğanşehir Ovasının doğusunda Gürovası sırtındaki metamorfik kayaçlardan (serpantin) bir göröntü

2. 1. 3. Tersiyer

Tersiyer Dönemi yoğun erozyon ve tektonizma dönemi olarak geçmiştir. Neojen dönemini karakterize eden birimler gölsel ve karasal çökeller halinde görölmektedir. Doğanşehir ve yakın çevresinde yüzeylenme veren Tersiyer sedimentleri esas olarak iki kayaç topluluğundan meydana gelmektedir. Bunlar altta Pliyosen göl çökelleri ve bunların üzerinde yer alan Pliyo-Kuvaterner yaşlı çökellerdir(Foto:6).

2. 1. 3. 1. Pliyosen Göl Çökelleri

Çalışma sahasında Doğanşehir ilçe merkezinin de içinde bulunduğ alanda mostra veren Pliyosen göl çökelleri bölgede KD-GB doğrultulu bir uzanıma sahiptir. Ova tabanının merkezi kısmına karşılık gelen bu sedimanter çökeller Sultan suyu ile parçalanarak geniş

tabanlı vadinin yamaçlarında açığa çıkmıştır. Perinçek ve Kozlu (1984), tarafından yapılan incelemelerde göl çökellerinin kendisinden yaşlı olan Malatya Metamorfikleri ve Mesozoyik yaşlı birimleri açılı uyumsuzlukla örttüğü belirlenmiştir. Bu çökeller tavanında Pliyo-Kuvaterner yaşlı çökeller ve Kuvaterner yaşlı genç birimler tarafından yine açılı uyumsuzlukla örtülmektedir. Esas olarak gölsel çakıl taşı ve kumtaşı ardalananmasından oluşan bu birim arazide belirgin, orta kalın tabakalı 300 m kalınlığında ve yatay kolonlu olarak istiflenmiştir (Harita:4).

2. 1. 3. 2. Pliyo –Kuvaterner

Doğanşehir ilçe merkezinin doğusunda, Kurudağ silsilesinin 1295-1600 metreleri arasındaki etek düzlüklerinde yüzeyleme veren bu çökeller kendisinden yaşlı olan Malatya Metamorfikleri Mesozoyik birimleri ve Pliyosen göl çökelleri üzerine açılı diskordansla gelmektedir. Bu kesimde Pliyo–Kuvaterner çökelleri Kurudağ'dan süzülen dere ve derecikler tarafından parçalanıp arızalı bir topografyayı meydana getirmiştir. Bu çökeller orta kalın tabakalı, kötü boylanmalı kireçtaşının yanında genelde sıkı tutturulmuş kumtaşı oluşuklarından oluşmaktadır. Ortalama kalınlığı 50 m kadardır . Bu sediment depoları inceleme alanında alüvyal, teras ve kanal çökelleri şeklindeki flüvyatil çökellerden oluşmuştur (Harita:4). Bu birim Malatya yöresinde Beylerderesi konglomerası ile litojik ve stratigrafik açıdan denestirilmektedir. (Şaroğlu ve Yılmaz,1981).



Foto: 6. Tersiyer Yaşlı çakıltaşı, kumtaşı oluşukları ve Kuvaterner depoları ile doldurulmuş Doğanşehir Ovasının Emirhöyüğü Tepesinden görünümü.

2. 1. 4. Tektonik özellikler

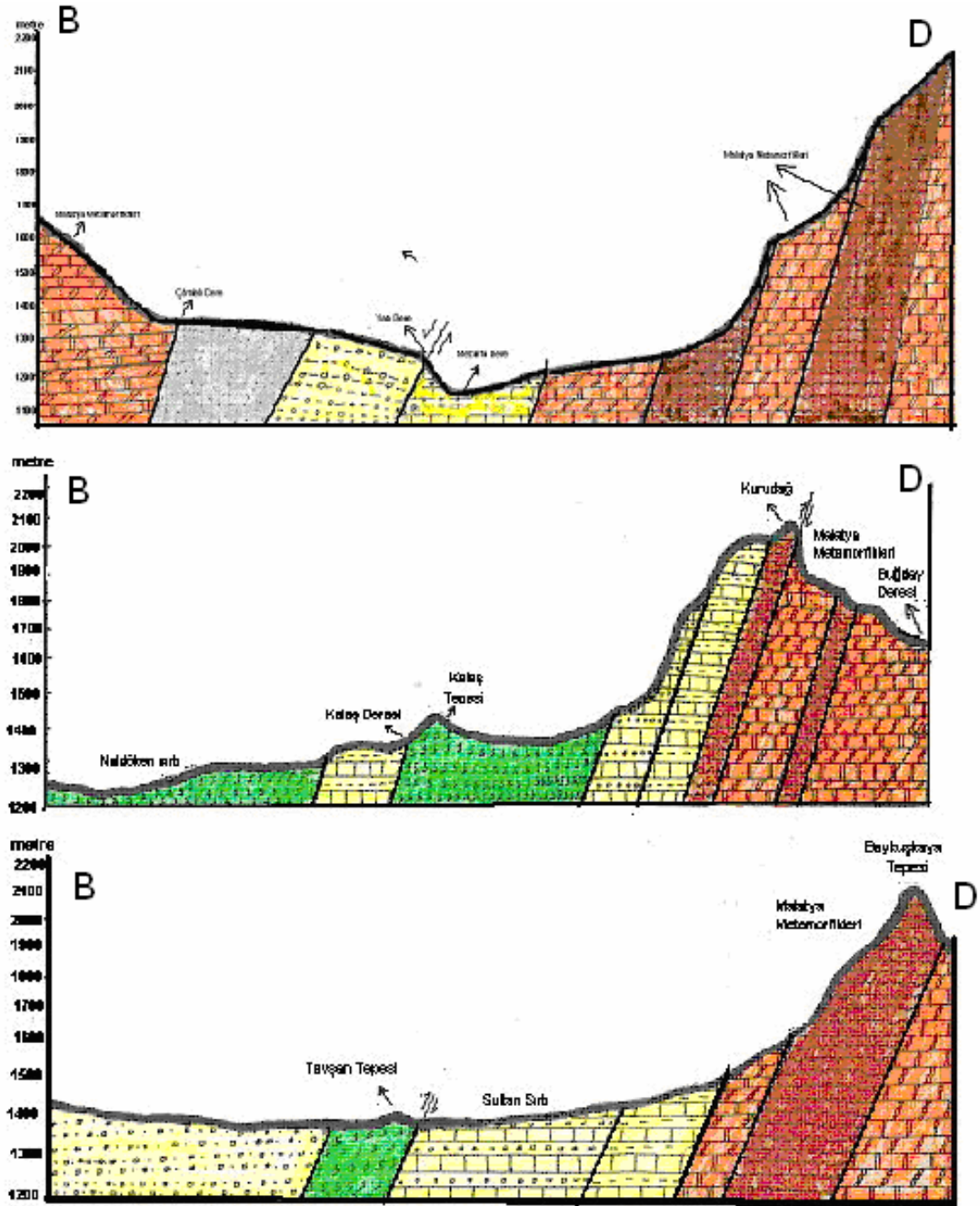
İnceleme alanı genel olarak **Toridler** grubuna dahildir. Geniş ve devamlı bir senklinoryumun içinde yer alır. Alp-Himalaya sisteminde dahil Toros Orojenik Kuşağında olup bu kuşağın doğu bölümünde yer alır. Bu nedenle yörede Alp Orojenezinin etkileri göze çarpmaktadır. Yöre aynı zamanda Doğu Torosların ön cephesini oluşturan “**Güneydoğu Anadolu Sürüklenim Kuşağı**” sınırları içinde bulunduğundan paleo-tektonik bakımdan oldukça hareketli bir dönem yaşamış ve özellikle Alt Kreatese’den Alt Miyosen sonlarına kadar olan bütün tektonik hareketlerden yoğun bir şekilde etkilenmiştir (Hempton-Savcı, 1982).

Tektonik hareketler Alt Miyosen’den sonra da sürmüştür. Orta Miyosen’de Avrasya ve Arap levhalarının Bitlis Kuşağı boyunca çarpışması sonucunda başlayan “**Neotektonik Dönem**” de yanal hareketler önemini yitirmiş, dikey hareketler ön plana çıkmıştır. Meydana gelen bu hareketlere bağlı olarak bölgenin morfolojisi ortaya çıkmıştır ve bundan sonrada morfoloji şekillenmeye başlamıştır. Avrasya ile Arap Platformunun arasında kalan Doğu Anadolu’nun okyanusal bir alan olduğu ve burada bir sıkışma rejiminin meydana gelmesi ile bölgede volkanizmanın başladığı belirtilmiştir(Şengör, 1980).

Araştırma alanının olan Doğanşehir Ovası ve yakın çevresi Doğu Toros Orojenik kuşağından jeolojik tektonik yönden son derece önemli alanda yer alır. Bu alanda paleotektonik ve neotektonik dönemde gelişmiş yapılar mevcuttur. Paleotektonik dönemde meydana gelen yapılar Malatya Metamorfikleri ile Mesozoik yaşlı serpantinitle-peridotitler arasında ve Malatya Metamorfiklerinin kendi bünyesinde gelişen şaryajlardır. Bu şaryajlara en güzel örnek Doğanşehir ilçe merkezinin batısında Malatya Metamorfikleri içerisinde, GB-KD doğrultulu 2, 5-3 km uzunluğunda gelişmiş şaryajdır. Malatya Metamorfikleri değişik deformasyonlar (bozulma) evrelerinde oldukça yaygın olan makaslamaların kırıklar tarafından kesildiği görülmektedir. Bu kırıklar çalışma sahasının Doğu ve Güneydoğu kesimlerindeki yüksek topografya da açığa çıkmıştır.

Çalışma alanında görülen Tersiyer yaşlı Pliyosen göl çökelleri ve Pliyo-kuvaterner yaşlı sedimentler aktif faylara bağlı olarak açılmış ve taşınan malzemeler Doğanşehir Ovasında depolanarak istiflenmiştir. Çalışma sahasındaki Pliyosen göl çökelleri üzerinde kesik çizgilerle muhtemel olarak gösterilen sol yanal, doğrultu atımlı fay, birleşen faylar ile eş zamanlı olarak değerlendirilebilecek bir karakterdedir. Bu faylar ve kırıklar mekanik açıdan sağ yanal ve sol yanal atımlı, küçük ölçekli yırtılma faylarıdır. Paleozoik arazide göze çarpan bu lokal faylar KB-GD uzantılı olup, boyları yaklaşık 1-1,5 km

arasındadır.(Harita 4)



Şekil:2 İnceleme sahasında D-B doğrultuda kuzeyden güneye doğru alınmış kesitler verilmiştir.(Açıklamalar için Harita:4 bakınız) (Demirtaş,2007)

Neotektonik dönem yapıları Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde genç faylarla temsil edilir.Bu fayların en önemlileri Sürgü Fayı, doğudaki normal fay karakterlerindeki Malatya ovasını güneyden sınırlayan fay ve K-KB ‘dan geçen Akçadağ-Malatya Fayıdır. Çalışma alanında yer alan bu fay hatları aktiftir.

2. 2. Jeomorfolojik Özellikler

2. 2. 1. Jeomorfolojik Birimler

Doğu Anadolu Bölgesinin morfolojik karakteri genel olarak yükseltisinin fazla olmasıdır. Ancak ortalama yükseltisi fazla olmasına rağmen bölgede basık topografik şekiller ve platolar oldukça yaygındır. “Doğu Anadolu Bölgesi’nde platoların yaygın olmasının nedeni, çeşitli orojenik olayları izleyen aşınım safhasından sonra, çok yakın bir zamanda epirojenik hareketlere uğrayarak toptan yükselmesi ile açıklanabilir. Nitekim, Orta Miyosen sonlarındaki tektonik hareketler ile kesin olarak kara haline geçen Doğu Anadolu’da, yeni eğim ve kaide seviyesi koşullarına göre tekrar bir aşınım dönemi başlamıştır. Bu aşınım faaliyetinin korrelatif tabakalarını, bölgede yer yer görülmekte olan Üst Miyosen- Alt Pliyosen’e ait göl depoları oluşturur. Bölge, bu dönemin sonlarına doğru yer yer tatlı su gölleri ile kaplı, deniz seviyesine yakın bir peneplen halinde düşünülebilir. Göl depoları, yeni bir aşınım döneminden sonra, Pleyistosen başlarında beliren en blok hareketlerle toptan yükselmiş ve böylece bölgenin bugünkü görünümü ortaya çıkmıştır” (Erinç, 1953).

Elbistan, Doğanşehir, Malatya, Uluova, Elazığ ve Muş ovaları ile Van Gölünün kaplamış olduğu geniş çukurluk saha bu depresyonlara karşılık gelmektedir. Bu depresyon alanları birbirleriyle bariz eşiklerle ayrılmışlardır (Akkan, 1972). İşte Doğanşehir Ovası da kendisinden daha büyük olan Malatya ovasının güneybatısına doğru sokulmuş bir uzantısını oluşturur. Malatya Ovasından çalışma alanının, kuzeyinde yer alan eşik alanla ayrılmaktadır. Doğu Toros orojenik kuşağı içerisinde yer alan Doğanşehir Ovası Paleotektonik; özellikle de neotektonik dönemlerde oldukça hareketli bir jeomorfolojik gelişim süreci yaşamış olup, sahanın şekillenmesinde akarsuların ve tektoniğin büyük bir rolü olmuştur. Bu hareketlere bağlı olarak da bir tektonik ova halinde açığa çıkmıştır

Ardos, Türkiye Jeomorfolojisindeki Neotektonik üzerinde dururken, Muş, Elazığ, Uluova, Malatya, Doğanşehir Ovası da dahil, Doğu Anadolu’daki çöküntü ovalarından bazılarının temelini Neojen yaşlı peneplen ve aşınım satırlarının oluşturduğunu, bunları çevreleyen arazilerin ise, deforme olmuş veya olmamış aşınım düzlüklerinden meydana gelmekte olduğunu belirtir. Çevresinde gelişmiş bulunan aşınım sathının güneye çarpılmak suretiyle yükseldiğini bunun sonucunda bu ovaların çökerek bugünkü durumunu aldığını ifade eder (Ardos, 1979). Çalışma alanının büyük bir kısmını oluşturan Doğanşehir Ovası da tektonik hareketlere bağlı olarak çökmüştür. Çöken alanın akarsular, sel suları tarafından taşınan malzemelerle dolması sonucunda oluşmuştur.

Doğanşehir Ovası ve yakın çevresini farklı jeomorfolojik birimler meydana

getirmektedir. Bu farklı jeomorfolojik birimler dağlık alanlar, etek düzlükleri, Doğanşehir Ovası, dağlık ve tepelik alanlar üzerindeki düzlükler, plato, vadi ve boğaz(yarma vadiler) ve bunların bünyesinde gelişen diğer küçük birimlerdir. (Foto:7)



Foto:7. Yan tepesi (1651m) yamaçlarında Doğanşehir Ovasının kuzeydoğudan görünümü.

DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNİN JEOMORFOLOJİ HARİTASI



ACIKLAMALAR

	Tek Tepeler
	Sırtlar
	Yamaçlar
	Düzlük Alan ve Üzerindeki Düzükler
	Platolar
	Eğimli Etek Düzükleri
	Az Eğimli Etek Düzükleri
	Ova Tabanı
	Derin Yanılgı Kestik Vadiler
	Tabanlı Vadiler
	Yama Vadiler
	Yükseltiler (metre olarak)
	Karayolu
	Demiryolu
	Yerleşmeler



Harita:5

Mehmet Demirtaş 2007

Kaynak : Gültekin 2000 ve Arazi Çalışmalarından Faydalanılarak Hazırlanmıştır

2. 2. 1. 1. Dağlık - Tepelik Alanlar ve Üzerindeki Düzlükler

Araştırma sahasının topografik olarak en yüksek ünitesini dağlık sahalar meydana getirir. İnceleme alanındaki bu dağlık alanları doğuda kuzey -güney doğrultulu bir kuşak halinde uzanan Kurudağ (2165m) ile Kuzeybatı'daki Nurhak (2600m) ve Kuduran (2350m) dağları meydana getirmektedir. Fakat Nurhak ve Kuduran dağları sahaya girmeyip, inceleme alanında bu dağlık alanların bir parçası olan Çal Tepesi ve alçak sırtları ile temsil edilmiştir (Foto:3).

İnceleme alanının doğusunda önemli bir yükseltiye sahip olan Kurudağ (2165), Alpin yöne dik bir şekilde kuzey -güney yönlü bir uzanıma sahiptir. Dağ Hersiniyen orojenizinden de etkilenmiştir. Kurudağ kitlesinin litolojik yapısını Malatya Metomorfiklerine ait pelitik şist, kalkışist, mermer, dolomit vb. gibi kayalar oluşturmaktadır. Kurudağ'ın yapısını oluşturan kayaların (özellikle şistler) nispeten aşındırılabilir ve yumuşak olmasından dolayı kütle parçalanmış bir görünüm arz etmektedir. Sahanın en yüksek noktasının Kurudağ'ın güneydoğusundaki 2165 m'lik zirve meydana getirir. Doğanşehir havza tabanı 1200 m olduğuna göre, zirve ile arasındaki irtifa (yükseklik) farkı 965m'dir. Nitekim dağlık kütlelerin kuzeybatısında kalan Doğanşehir Ovasının tabanı ile dağlık kütle arasındaki büyük yükseklik farkının bariz bir şekilde ortaya çıkmış olduğu görülür. Kurudağ silsilesinin kuzeybatısında kalan alanlarla bu kütle arasındaki nispi yükselti farkının durumu bu iken; araştırma sahasının en kuzeybatısındaki Çal Tepesi (1665m) ile Doğanşehir Ovası arasında bariz ve belirgin bir irtifa farkının olmadığı göze çarpar (Harita:5).

Dağlık kütle Doğanşehir Ovasına bakan batı yamaçları boyunca bir kuşak halinde dere ve dereciklerle parçalanmıştır. Ayrıca lokal ölçekte de olsa etek döküntüleri yamaç molozları göze çarpmaktadır. Yine dağlık kütlelerin üzerinde 1900 ile 2150 metreleri arasında oldukça geniş düzlükler uzanmakta olup, kütle adeta bitki örtüsünden fakir, çıplak bir özellik gösterir. Kütleye genel olarak bakıldığı zaman batı yamaçlarında eğim değerleri %45-50'lere kadar çıktığı görülür. Buna nispeten kuzeybatıdaki Çal Tepesinin doğu yamaçlarında ise bu değerler %25 -35 'lere kadar düştüğü gözlenir.

Kurudağ kütlesi üzerinde yer alan doruk (zirve) noktaları tek sıra halinde olmayıp, düzensiz ve değişik bir diziliş gösterirler. Bu durumun yaşanmasında tektonik hareketlere bağlı olarak meydana gelen kırılmalar etkili olmuştur. Burada yer alan doruk noktaların veya tepelerin ismi ve yükseltileri güneyden kuzeye doğru şöyledir: Kurudağ Tepesi (2165m), Kuşkaya Tepesi(2069m), Güroba Tepesi(1854m) ve Kuyu Tepesi(2031m)'dir.

Görüldüğü gibi dağlık alanın üzerindeki yükselti değerleri güneyden kuzeye doğru bir

düşüş gösterir.

Kurudağ Metamorfizi neotektonik dönemde meydana gelen fay ve kırıklarla eğimlenmiş, kesilmiş, bükülmüş bir bakıma da çarpılmış olarak jeomorfolojik gelişimini tamamlamıştır. Şöyle ki; silsilenin güney ve güneydoğu kısmında sol yanal atımlı mikro ölçekte faylar araziye makaslayarak parçalamıştır. Güneydoğu- kuzeybatı uzanımlı bu genç fayların uzunlukları 100 ile 1500 m dolayındadır (Harita:5) Artaş, ise bu lokal ölçekli fayları Sürğü fayının Doğanşehir Ovasına doğru sokulmuş uzantıları olarak nitelendirmektedir (Artaş,1978). Çalışma alanının kuzeybatısında yer alan Çal tepesi Paleozoik dönemde oluşmuş Malatya metamorfiklerinin bir parçası durumundadır, Tavşan tepesi çalışma alanının güneyinde olup mesozoik dönemde oluşmuş serpantinlerin yaygın olduğu bir tepelik alandır. Baykuşkaya tepesi çalışma alanının güneydoğusunda yer almaktadır, Paleozoik dönemde oluşmuş Malatya metamorfiklerinin bir parçası durumundadır. Keleş Tepesi çalışma alanımızın en güneyinde Sürğü Baraj bendinin kuzey batısında yer alır, mesozoik dönemde oluşmuş olan serpantin ve peridotin gibi kayaları yaygın olduğu bir tepedir.

2. 2. 1. 2. Platolar

Ülkemizdeki coğrafi bölgeler içerisinde Doğu Anadolu Bölgesi'ni diğer coğrafi bölgelerden ayıran morfolojik karakteri genel olarak yükseltisinin fazla olmasıdır. Ancak ortalama yükseltisi fazla olmasına rağmen bölgede basık topografik şekiller ve platolar oldukça yaygındır. (Şengün, 2007 , 44). Ancak çalışma alanında Doğu Anadolu Bölgesinde yer almasına rağmen platolar yaygın olan bir yerşekli değildir. “Doğu Anadolu Bölgesi’nde platoların yaygın olmasının nedeni, çeşitli orojenik olayları izleyen aşınım safhasından sonra, çok yakın bir zamanda epirojenik hareketlere uğrayarak toptan yükselmesi ile açıklanabilir. Nitekim, daha önceden de belirtildiği gibi Orta Miyosen sonlarındaki tektonik hareketler ile kesin olarak kara haline geçen Doğu Anadolu’da, yeni eğim ve kaide seviyesi koşullarına göre tekrar bir aşınım dönemi başlamıştır. Bu aşınım faaliyetinin korrelatif tabakalarını, bölgede yer yer görülmekte olan Üst Miyosen- Alt Pliyosen’e ait göl depoları oluşturur. Bölge, bu dönemin sonlarına doğru yer yer tatlı su gölleri ile kaplı, deniz seviyesine yakın bir peneplen halinde düşünülebilir. Göl depoları yeni bir aşınım döneminden sonra, Pleyistosen başlarında beliren en blok hareketlerle toptan yükselmiş ve böylece bölgenin bugünkü görünümü ortaya çıkmıştır”(Erinç, 1953).

İnceleme sahasında bu platoların dağılışı düzenine bakıldığı zaman, Doğanşehir Ovası çevresinde 1250-1350 metreler arasında Pliyosen yaşlı yüzeylere karşılık gelmektedir. etmektedir.bu plato yüzeyleri,esas itibariyle havza tabanını doldurmuş olan gölsel Pliyosen

ve Pliyo- Kuvaterner (Üst Miyosen) tortulları ile kısmen de eski Tersiyer hatta daha yaşlı formasyonların tabakalarını aynı hızda kesen plato düzlükleri halinde gelişmiştir.

Pliyosen yaşlı yüzeyler, dönem başlarında da beliren tektonik hareketlerle dağlık alanların dereceli olarak yükselmesi (orojenez), buna karşılık havzaların çökmesi sonucu beliren yeni kaide seviyelerine göre ve Üst Miyosen'in kurak - sıcak step iklimlerine oranla daha soğuk-nemli bir iklim sürecinde şekillenmişlerdir (Erol,1979).

Araştırma alanında dar ölçekli ve küçük parçalar halinde görülen bu platolara Doğanşehir Ovasının kuzey sınırındaki Bağyeri Tepesi (1287m), Hiş Tepesi (1281m), Baykuşkaya Tepesi (1323m) gibi alçak tepelerin zirve düzlükleri tanıklık etmektedir. Yine ovanın güney sınırları çizen Tavşan Tepesi (1381m), ile Keleş Tepesi (1483m) gibi tek kütlelerin zirve kısımları birer plato düzlüğüne cevap vermektedir. Bir başka plato yüzeyi ise, sahanın kuzeybatısındaki Düz Tepesi (1315m) ,Ördekli Tepesi (1425m) ve Emirhöyüğü Tepesi(1352m)'dir (Harita:5).

Kuzeybatıdaki plato yüzeyi diğer kesimlerdeki plato yüzeylerine oranla daha geniş bir alandan müteşekkildir. Yapısal karakter bakımından kuzeybatıdaki plato yüzeyinin temelini pliyosen yaşlı çökeller oluşturur. Burası muhtemelen platonun batısındaki Çal Tepe kütlelerinin aşağı doğru süpürülen yamaç molozları veya etek döküntüleri ile doldurulmuştur. Bu alanın litolojik yapısına bağlı olarak yani kristalize kireçtaşlarının yaygın olması parçalanmaların azalmasında etkili olmuştur.

2. 2. 1. 3. Doğanşehir Ovası

Doğu Anadolu'da yüksek dağ sıraları arasında bazen tek depresyonların fakat genellikle dizinler halinde alçak çukur alanların varlığı göze çarpar. Bu depresyon dizinlerinin en belirginlerinden birisi, Güneydoğu Toros dağlarının kuzeyinde bu dağlarla kuzeyinde Bingöl dağları, Munzur dağları ve Van gölünün batı ve kuzeyden çevreleyen volkanik yükseltiler arasında sıkışmış halde sıralanır. Elbistan, Malatya, Doğanşehir , Elazığ, Uluova, Muş Ovası ile büyük kısmının Van gölünün kaplamış bulunduğu geniş çukurlar bunlar arasındadır. Bu depresyonlar bariz eşiklerle birbirinden ayrılmışlardır. Doğanşehir Ovası da bu depresyonlardan birini oluşturan Malatya Ovası'nın güneybatıya doğru sokulmuş bir parçasıdır. (Foto:9)

Doğanşehir Ovası Güneydoğu Toros Kıvrım Sistemi içerisinde bulunmaktadır. Güneybatı-kuzeydoğu yönünde uzanan ovanın denizden yükseltisi, güneybatıdan kuzeye

doğru azalarak ortalama 1250 metredir. Ova tabanının yaklaşık güney - kuzey uzunluğu 10 km, doğu - batı yönündeki eni ise 13 km kadardır. Ovaya genel olarak bakıldığında zaman bir elipsten ziyade GB-KD uzanımlı bir koridoru çağrıştırır. Ovanın kapladığı alan yaklaşık 150km² 'den fazladır.



Foto: 9. Tavşan Tepesinin kuzey yamacından Doğanşehir Ovasının genel görünümü: fasulye, sebze, elma ve kayısı ağaçları ile işlenmiştir.

Ovanın sınırlarına bakıldığında doğuda bir duvar gibi yükselen Kurudağ silsilesi, batıda alçak sırt ve tepeler, kuzeyde Çığlık Boğazı, Hış ve Baykuşkaya Tepeleri güneyde ise Tavşan ve Keleş Tepe ile Sürgü Baraj Gölü ile kuşatılmıştır. Ova içerisinde kuru dereler mevcut olup, bu kuru dereler ovayı aşındırmışlardır. Ova tektonik hareketlere faylanmaya bağlı olarak engebeliğinin arttığını söylenebilir. Eğim, ovanın kuzeydoğusunda Şatırobası, Gürobası köyleri ile Çığlık kanalı arasında kalan sahalarda % 4-8 arasındadır. Derin vadi yamaçlarında ise eğim %8 in üzerindedir. Çığlık köyünün güneyinde Malatya - Adana şosesine ve Çığlık kanalına doğru olan sahalarda Harapşehir köyünün kuzeydoğusunda demir yoluna kadar olan sahalarda eğim değeri %0-2 arasındadır. Ovada bilhassa doğuda topografya engebeli ve çok bozuktur. (Harita:5).

Aslında Doğanşehir Ovası adını verdiğimiz bu ova, bir bütün halinde toplu bir ova değildir. Malatya Ovası'nın güneybatıya doğru bir uzantısı durumundadır. Burası dalgalı, parça parça düzlükler halindedir. Bunun çevresini dağlar kuşatır. Hatta kuzeyindeki Çığlık Boğazı bile alçak sırtlarla çevrilmiştir. Burası Malatya Ovası'ndan Kahramanmaraş'a Akdeniz havzasına doğru uzanan karakteristik bir koridorun başı ve en yüksek noktasıdır(Saraçoğlu, 1989). Sultansuyu vadisi kaynaklarını güneyde Doğanşehir çevresinden alır ve hemen bütün havzayı güney - kuzey doğrultusunda geçtikten ve havzanın doğu kısmındaki suları topladıktan sonra Tohma suyuna karışır. Çakıltası ve

kumtaşı içerisinde gömülmüş olan Sultan suyu vadisi oldukça derindir.

Doğanşehir Ovasında Yazgan (1987) tarafından yapılmış olan jeolojik ve jeofizik incelemelere göre tabanında doğu kenarındakilere paralel ve örtü tabakasını etkilememiş muhtemel (olası) faylara rastlanmıştır. Güneybatı-kuzeydoğu yönlü uzanan bu faylar Yazgan tarafından Pliyosen yaşı ile yaşlandırılmış olup, örtü tabakasından önce teşekkül etmiştir.

Ova tabanı kalınlığı yer yer değişebilen kalın bir alüvyon dolgu ile istiflenmiştir. Bu dolgu ortalama 100 metredir. Yer yer 150 - 200 metreye kadar da bir alüvyonal birikme olmuştur. Alüvyonların geçirgen özellik göstermesi nedeniyle Doğanşehir Ovasının tabanında oldukça zengin taban suları da teşekkül etmiştir. Ovanın özellikle kuzey kesimlerinde taban suyu seviyesi oldukça yüksektir (2,5-3,5m). Ovanın merkezi kısımlarında pek çok doğal kaynakta açığa çıkmıştır.

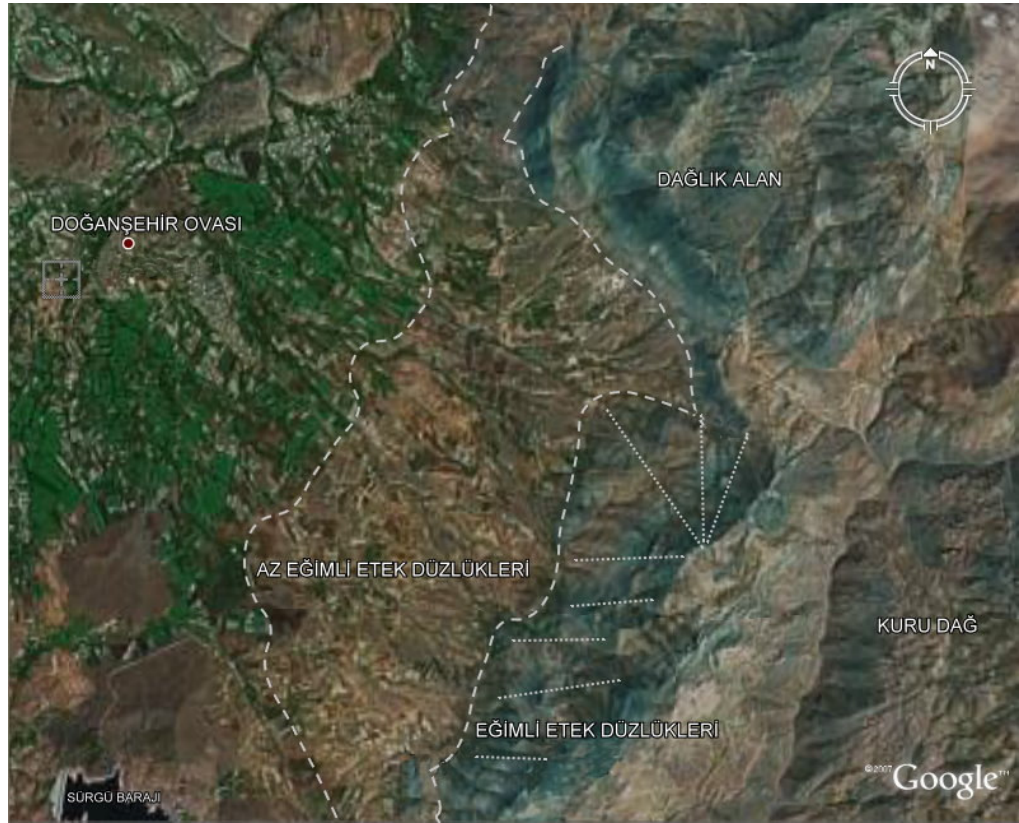
2. 2. 1. 4. Etek Düzlükleri

Türkiye'nin düzlük sistemleri arasında özel bir yeri olan hafif eğimli etek düzlükleri, dikkat çekici bir özelliğe sahiptir. Genellikle kurak ve yarı kurak iklimlerin etkisi altında su süpürmesi, etek konisi oluşumu ve yanal akarsu erozyonuna ilişkin süreçlerin eseri olarak belirmiş iki bölümlü yamaçlar ve etek şekilleri olarak gelişen bu yer şekillerinin Anadolu'da çeşitli dönemlerde oluşmuş tipleri mevcuttur. Kurak ve yarı kurak iklim koşulları altında gelişmiş ve Anadolu'da yaygın bir biçimde görülen etek düzlüğü sistemleri Alt Pliyosen sonlarında gelişmiştir. Anadolu'da gelişmiş bu etek düzlüğü sistemlerinin giderek boyutları küçülmektedir. Buna karşılık Üst Pliyosen düzlükleri kenarlarında da gelişmiş etek düzlüklerine rastlanmaktadır (Erol, 1973).

Araştırma sahamızda etek düzlüklerine doğudaki Kurudağ Metamorfik kütlelerinin ova tabanına dönük batı yamaçlarında rastlanmaktadır. Sahadaki etek düzlükleri iki ayrı grup altında ele alınmaktadır (Harita:5). Az eğimli etek düzlükleri genel olarak 1250-1500 metreler arasında gelişme göstermişlerdir. 1250 ile 1400 metreler arasındaki etek düzlükleri Pliyosen göl çökelleri üzerinde geliştiğinden, litolojik olarak yumuşak, gevşek dokulu çakıltası, kumtaşı ve kireçtaşı oluşukları ile örtülmüştür eğim derecesi ise %25-30 arasında değişebilmektedir. Az eğimli bu etek düzlükleri üzerinde az yarılmış birçok vadi kendine yer bulmuş ve düzlüğü parçalamışlardır. Doğu-batı doğrultulu konsekant karakterli bu vadiler mevsimlik topladıkları suları Doğanşehir ilçe merkezinden geçen Sultansuyu deresine boşaltır. Eğimin nispeten müsait olduğu bu kuşağa Gürobası, Çömlekobası,

Şatırobası gibi 40-50 hanelik küçük köyler oturmuştur. Bu kuşak bir bakıma yüksek dağlık kuşaktan Doğanşehir Ovasına geçişin sağlandığı bir eşik sahasıdır. Buna karşılık 1400 ile 1500 metreler arasında eğimi fazla olan yüksek etek düzlükleri ise, az eğimli etek düzlüklerine nispeten daha dar ve ince şeritler halinde uzanmaktadır.(Şekil:3) Aşınma ve süpürülmeye karşı dirençli olan mermerlerden oluştuğu için fazlaca yontulmamış ve sarpça kalmamıştır. Eğim derecesi %35-45 derece arasındadır. Bundan dolayıdır ki yerleşim sahası bakımından oldukça seyrekler. Eğimli etek düzlükleride Kurudağ kütesinden gelen birçok dere ve dereciklerle parçalanarak yamacı alçaltmış ve arızalı bir yüzeyin oluşmasına sebebiyet vermiştir. (Harita:6)

Az eğimli ve eğimi fazla olan etek düzlükleri sahamızda K-G yönlü olarak yaklaşık 9 km'lik bir hat halinde uzanır. D-B yönündeki eni ise 3 km kadardır. Etek düzlüklerinin oluşum ve gelişim nedeni tamamen jeolojik ve litolojik faktörlere bağlı olup , yamaçlardaki dereleri besleyen yağış miktarı ve iklim tipi de oluşum üzerinde aktif olarak rol oynamıştır.(Foto:10)

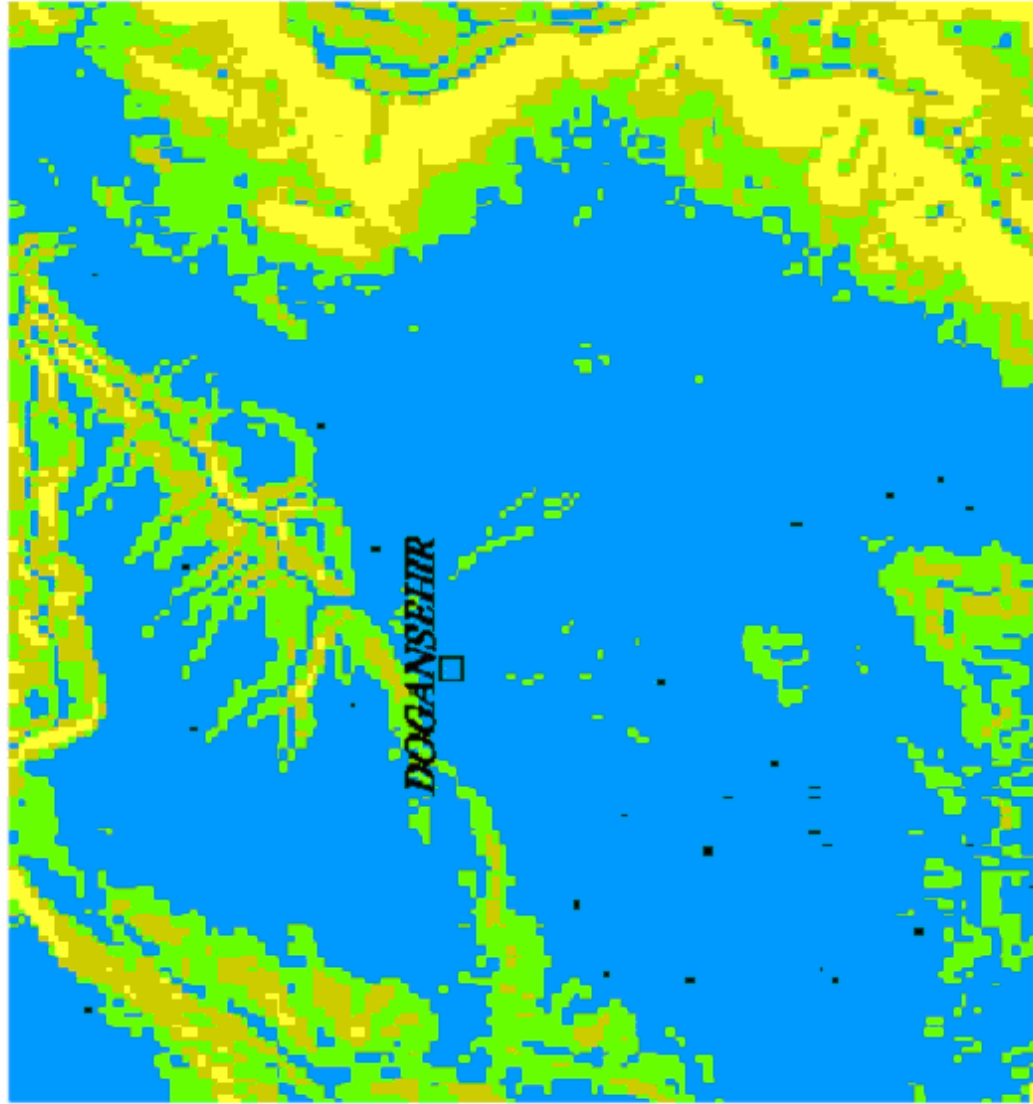


Şekil: 3. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresindeki jeomorfolojik birimler gösterilmiştir.

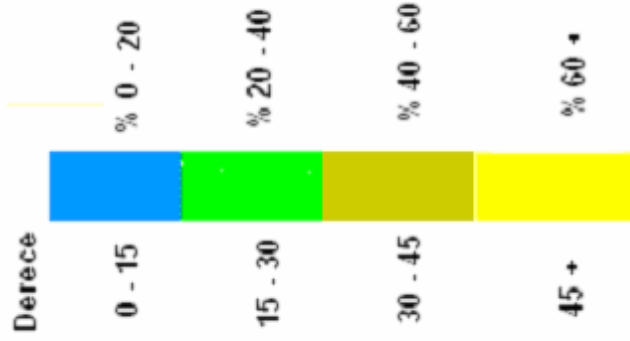


Foto:10 . Sarıkaya Sırtından Doğanşehir ovasının doğusundaki etek düzlüklerinin bir görüntüsü

DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNİN EĞİM HARİTASI



Eğim Değerleri



Mehmet Demirtaş 2007 Harita : 6

2. 2. 1. 5. Vadiler

Vadiler, akarsuların yataklarını kazmaları ve derinleştirmeleriyle meydana gelmiş, genellikle bir taban ve bunun iki tarafında yer alan yamaçlardan oluşmuş yer şekilleridir (Hoşgören,1983). Günümüzde tektonik açıdan aktif olan inceleme alanı, hala yükselmekte, buna bağlı olarak da morfolojik şekillenmesini sürdürmektedir. Plato yüzeyinden çevreye doğru akan akarsular da araziye parçalamakta ve vadilerini derinleştirmektedir. (Şengün, 2007:44).

Yeryüzünün flüvyal süreçlerle şekillenmesi vadileri izleyerek meydana gelir. Bu nedenle akarsu şebekesinin hangi şartlar da şekillendiği özelliği ve evrimi, yani vadi kuruluşu morfolojik olarak son derece önemlidir(Erinç, 1982).

Vadiler için çok çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Örneğin arazinin eğimi ile ilişkilerine dayanarak vadiler, eğime uygun vadiler (Konsekant) ve eğime uymayan vadiler (İnkonsekant) olarak sınıflandırılmalarının dışında, sistematik olarak da Kertik vadi, Kanyon vadi, Tabanlı vadi, Antiklinal vadi, Menderesli vadi, Yayvan vadi, Senklinal vadi, Boğaz vadi ve Yarma vadi gibi çeşitler ayırt edilmiştir (İzbırak, 1997).

İnceleme alanında yapı, tektonik ve iklim denetiminde gelişen vadileri ana hatlarıyla konsekant vadiler ve sübsekant tabileri olarak tanımlayabiliriz. Ovarı çevreleyen yüksek alanlardan ova tabanına doğru sentripedal olarak yönelen ve daha çok mevsimlik akarsuların oluşturduğu "V" biçimli vadilerden meydana gelen bir ağ söz konusudur (Harita:5).

Doğanşehir Ovasının doğusundaki Kurudağ kütesinden ova tabanına doğru yüzeysel akışa geçen akarsular, Kurudağ ile Doğanşehir Ovası arasındaki eğim fazlalığı nedeniyle oluşmuş dik yamaçları oldukça fazla parçalamışlardır. Bu ve benzeri vadilere ovanın kuzeybatı tarafında da rastlanmaktadır (Foto:11).

Ovanın doğu kesimde özellikle Pliyo-kuvaterner yaşlı gölsel depo alanlarında arazi oldukça fazla bir şekilde yarılmış ve kırgıbayır (badlans) topografyasına benzer bir görünüm oluşturmuştur. Şöyle ki; sahada "V" şekilli ve diğer vadilere; aşınımına karşı daha az direnç gösteren oldukça homojen ve yumuşak olan yapılar üzerinde rastlanmaktadır. Nitekim çalışma sahasının geniş alanlarında yüzeyleyen Tersiyer yaşlı Pliyosen ve Pliyo-kuvaterner formasyonlarına ait çakıltaşı, kumtaşı, kireçtaşı, litolojisi üzerinde özellikle bu tip alanlarda topografyanın da az eğimli olmasına bağlı olarak "V" şekilli vadiler gelişme imkanı bulmuştur. "V" şekilli vadilerin görüldüğü yerlerin bir başka özelliği ise, buralarda yükseltinin az oluşudur. Bu nedenle yaz mevsiminde akışa geçebilecek su bulunmamakta ve

akarsular mevsimlik karakter göstermektedir (Foto:8). Mevsimlik akışa karşılık, geliştikleri topografya gevşek malzemeden oluştuğu için suyun olduğu kış ve bahar dönemlerinde şiddetli bir erozyon (seyelan) olayı görülür. Diğer taraftan killi ve marnlı araziye düşen yağışların derine sızmayıp yüzeysel akışa geçmesi de erozyonu arttırmaktadır.

Çalışma sahasında tabanlı vadiler de bulunmakta olup; bunlar topografya da daha çok silik bir görünüm arz eder. En önemli tabanlı vadiler inceleme sahasının akarsularını drene eden ve Doğanşehir ilçe merkezinin içerisinde akışa geçen Sultansuyu deresi vadisidir. Yaklaşık 1000m genişliğinde olan tabanlı vadinin kıyı kenarları boyunca sulu tarım yapılmaktadır. Bu alanlar önemli şekerpancarı ve meyve üretim sahasıdır. Diğer bir tabanlı vadi ise sahanın güneybatısındaki Sürgü Deresi vadisidir, kenar kuşaktaki parçalı topografyayı alçaltarak yatağına gömülen dere Sultansuyu Deresi vadisine nispeten daha küçük çaptadır.



Foto:11. Keleş Tepesi'nin Kuzeybatı Yamacından Tavşan Tepesi'nin (1424 m) Görünümü: Bu iki tepayı birbirinden geniş tabanlı bir vadiyle yaran Yemo Deresi, arka planda ise Doğanşehir Ovası yeşilin tonlarıyla arazinin genel durumunu yansıtır.



Foto: 8. Keleş Tepesinin (1483m) güney eteklerinden Sürgü Baraj Gölü ve arkada Malatya Metaofiyolitlerine ait pelitik şistlerle yoğunlaşmış Kızıltepe kütesinin (1447m) görünümü.

2. 2. 1. 6. Boğazlar (Yarma Vadiler)

Atalay (1987)'a göre orojenik kuşaklara Üst Eosen - Miyosen Döneminde yerleşen akarsular, Pliyosen sonu Kuvaterner başlarından itibaren dağların yükselmesine bağlı olarak yataklarını kazarak derinleştirmişler ve adeta dağ kuşaklarını testerenin altındaki odun gibi keserek Antecedant boğazları meydana getirmişlerdir. Sultansuyu dere yatağı Üst Miyosen sonlarında kurulmaya başlamakla birlikte, Pliyosen sonlarında bir dizi kaplamalarla büyümüş ve daha önceleri ayrı ayrı tortulanma çanakları oluşturan havzaları birbirine bağlayarak, (Doğanşehir Ovası ve Akçadağ Ovası) bugünkü akarsu ilk şekli ortaya çıkmıştır. Bütün bu olaylara bağlı olarak çalışma alanında boğazlar gelişmiştir.

Doğanşehir Ovasının sularını drene eden Sultansuyu deresi tarafından bu eşik saha yarılmış ve Doğanşehir Ovası ile Akçadağ Ovası birbirine bağlanmıştır. İki ovanın birbirine bağlandığı bu alana "Çığlık Boğazı" adı verilir. Sultansuyu deresi pekişmemiş gevşek litolojinin müsadeseyle taban araziye (Malatya Metomorfiklerine) alabildiğince gömülmüş durumdadır. Kuzeyine düşen alçak sırtlarla doğusundaki Bağyeri ve Hış Tepeleri birer aşınım yüzeyi veya plato görünümünü bu aşırı gömülme seviyesinde kazanmıştır (Harita:5). Bu boğazın genişliği yaklaşık 500m, uzunluğu 2 km, derinliği ise 40-50 m civarındadır. Doğanşehir Ovasının morfolojik evrimi Doğanşehir Ovasının sularını dışa akışlı kılan Çığlık boğazının açılmasından sonra başlamıştır denilebilir.

2. 2. 2. Jeomorfolojik Gelişim

Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin jeomorfolojik gelişiminde morfolojik üniteler ile tektonik yapılar arasında yakın ilişkiler vardır. Şöyle ki; aşınım ve birikim olaylarının ürünü olan yer şekilleri, tektonizmanın seyri, litolojik özelliklerin denetiminde gelişerek biçimlenir ve yerden yere değişiklik gösterir. Alp Orojenezi Kuşağı üzerinde yer alan inceleme sahası bu kuşaktaki olayların hemen bütün safhalarından etkilenmiş, bölgesel ve jeotektonik özellikleri itibariyle kendine özgü morfolojik biçimini kazanmıştır. Lokal karakteristik gelişim biçimine ve bağımsız morfolojik öğelerine rağmen inceleme alanı morfolojik bakımdan Güneydoğu Toros Dağ Kuşağı üzerinde bulunmaktadır.

Araştırma alanında Paleozoyik'ten Kuvaterner'e kadar olan farklı formasyonlar bulunur. En eski birim, araştırmacıların muhtemelen Paleozoyik-Mesozoyik olarak yaşlandırdığı Malatya Metamorfikleridir. Fakat bu birimler inceleme alanında başka sahalardan sürüklenip gelmiş daha genç birimler üzerinde (Mesozoyik-Tersiyer-Pliyosen gibi) bindirmeli olarak görülmektedir. İkinci zamanın ilk devrelerine ait (Kratase-Jura) arazilerin bulunmayışı, araştırma alanının uzun zaman kara halinde kaldığını göstermektedir

Orta Miyosen başlarında beliren tektonik hareketlerle Arap ve Avrasya kıtaları arasındaki okyanusal litosferin kaybolması ve kıta-kıta çarpışmasının gerçekleşmesi ile, Türkiye'de tektonik rejim değişikliği olmuş, Paleotektonik rejim sona ermiş ve neotektonik dönem başlamıştır (Şengör, 1980).

Orta Miyosen'de başlayan bu tektonik devre ile bölgedeki tektonik hareketler dikey şeklini almıştır. Bu dönemin başlamasıyla birlikte, Doğanşehir Ovası faylarla parçalanmış ve ova tabanı Pliyosen yaşlı tortullarla örtülmüştür. Bu göl Kuvaterner'de çevreden gelen materyallerle dolmaya başlamış; önce çakıl, kum, kil seviyeleri, sonra marn ve kireçtaşı teşekkül etmiştir.

Çıglık boğazı ile de bu alüvyonların bir kısmı Akçadağ ovasına taşınmıştır. Bu nedenle Doğanşehir Ovası bir aşınım ve birikim yüzeyidir ki; flüvyal faktörler tektoniğin meydana getirdiği bu çatıyı yarmak, parçalamak ve boşaltmak suretiyle ova bugünkü topoğrafik görünümünü kazanmıştır.

2. 3. Çalışma Alanının İklim Özellikleri

Orta kuşakta yer alan ülkemiz yaz ve kış mevsimine bağlı olarak farklı karakterdeki hava kütlelerinin etkisi altındadır. Yazın tropikal hava kütlelerinin, kışın ise hem tropikal (sıcak), hem de polar (soğuk) hava kütlelerinin etkisinde kalan ülkemizde bu hava kütleleri yağış, basınç, rüzgar, sıcaklık ve diğer iklim unsurlarını etkilemektedir. (Atalay, 1994b:115). Araştırma alanı ve çevresinde kışın kutupsal yazın ise tropikal kökenli hava kütleleri faaliyetlerini sürdürmektedir. Bunun bir sonucu olarak da sahada yazın frontoliz, ilkbahar ve kışın ise frontojenez olayları etkilidir. Fakat coğrafi konuma bağlı olarak polar hava kütlelerinin sahaya sonbaharın ancak kasım ayı ortalarında sokulabilmeleri, ilkbaharda ise hemen mart ayı ortalarından itibaren kuzeye doğru çekilmeleri, bu çevredeki kış mevsiminin daha kısa sürmesine yol açarken yine bu dönemde yörenin batı yönlü ve Akdeniz kökenli siklonlar tarafından sıkça yoklanması sonucu, durgun hava gidişi bozulmakta ve böylece sahadaki kış mevsimi Doğu Anadolu Bölgesi'nin diğer kesimlerine göre daha ılıman geçmektedir(Erinç, 1953 ve Tonbul, 1990: 277).

Türkiye'nin temelde matematik konumuna bağlı olan iklim şartları ülkenin iklimi ülkenin ve bölgenin özel konumu ve reliyefi tarafından büyük ölçüde tadil edilmiş ve şekillenmiştir. Türkiye, kıtaların batı kıyılarını karakterize eden Akdeniz makro iklimasının genel ve hakim etkisi altındadır. Güneyinde eski dünya karalarının çöl kuşağı, kuzeyinde ise Doğu Avrupa'nın yarı kurak stepleri yayılır. Türkiye eski Dünya karalarının ortasında bu iki kurak iklim alanı arasında yer almasına rağmen, daha yağışlı ve daha farklı bir ülke olarak ayrılmasının başlıca sebebi Akdeniz'in uzantısı olan ve Akdeniz iklim etkilerinin doğuya doğru sokulmasına imkan veren denizlerle çevrilmiş olması ve yüksek reliefidir. Fakat bölgelerin coğrafi özellikleri Akdeniz makro ikliması çerçevesi içinde bölgesel iklim tiplerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu coğrafi faktörler; bölgenin denize göre konumu, orografisi, bakı ve kontinentalite derecesidir (Erinç, 1993). “Karasallıkla Genel Karakteri Bozulmuş Akdeniz İklimi” şeklinde ifade edilmiştir(Tonbul , 1985 ve 1990). Türkiye'nin yüksek dağlık bir ülke olması, yükseltinin batıdan doğuya doğru artması Türkiye'de özellikle de Doğu Anadolu Bölgesi'nde coğrafi faktörlerin çok değişkenlik göstermesi, genel anlamda planetör faktörlerin belirlediği makro klima iklim içerisinde yöresel klima alanlarının ortaya çıkmasında en önemli faktördür. (Sındır, 2003) Nitekim Doğanşehir Ovası ve çevresi de böyle bir alana karşılık gelmektedir.

Doğu Anadolu bölgesinin güneyinde, bölgeye oranla daha alçak bir ortalama yükseltide bulunan araştırma ve çevresinde, iklim elamanlarının yanı sıra fenonolojik delillerden de anlaşılacağı üzere Akdeniz ikliminin değişik bir şekli hüküm sürmektedir.

(“Yazları oldukça kurak, kışları bölge koşullarına göre yağışlı ve ılıman geçen bu iklim, aynı zamanda yüksek kontinentalite derecesiyle de bir türlü karasal iklimden soyutlanamamaktadır (Elibüyük,1994). “Malatya iline göre yazları daha serin kışları ise daha soğuk geçmektedir”. Yaz aylarının çok sıcak ve kurak geçmesi, yağışlarının düzensizliği, çalışma alanında yer alan yörelerde sulama ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

Araştırmalarımızda yer alan meteorolojik veriler Doğanşehir meteoroloji istasyonunun ölçümlerine dayanmaktadır. Bir iklim elamanı olan sıcaklık ve yağış çeşitli yörelerde özellikle tarımsal ürünlerin yetişmesi ve gelişmesi üzerinde etkili olmaktadır.

Doğanşehir Ovasına düşen yağış miktarı oldukça azdır. Sulama yönünden ihtiyaca yeterli gelmemektedir. Yağışlar sağanak halinde olup, toprak, bünyesinde suları tutmaması ve arazinin tamamen çıplak olması suların birikmesine mani olmaktadır. Bu durumda yağışlardan direk olarak istifade edilmesi mümkün değildir. Bunun için sulamaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durumun oluşmasında etrafının yüksek dağlarla çevrili olması, çevresine göre alçakta bulunması etkili olmuştur. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde İklim koşullarının (sıcaklık, yağış, rüzgar) çevresine göre farklılık göstermesinde büyük oranda etkili olmuştur.

2. 3. 1. Sıcaklık

2. 3. 1. 1. Yıllık Ortalama Sıcaklıklar

Çalışma alanının temsil eden Doğanşehir meteoroloji istasyonunun 1971-2006 yılları da ölçülmüş olan 36 yıllık değerleri kullanılmıştır. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde sıcaklık değerleri karasal bir iklimin görülmesine bağlı olarak sıcaklıklar yıl boyunca farklılık göstermektedir.

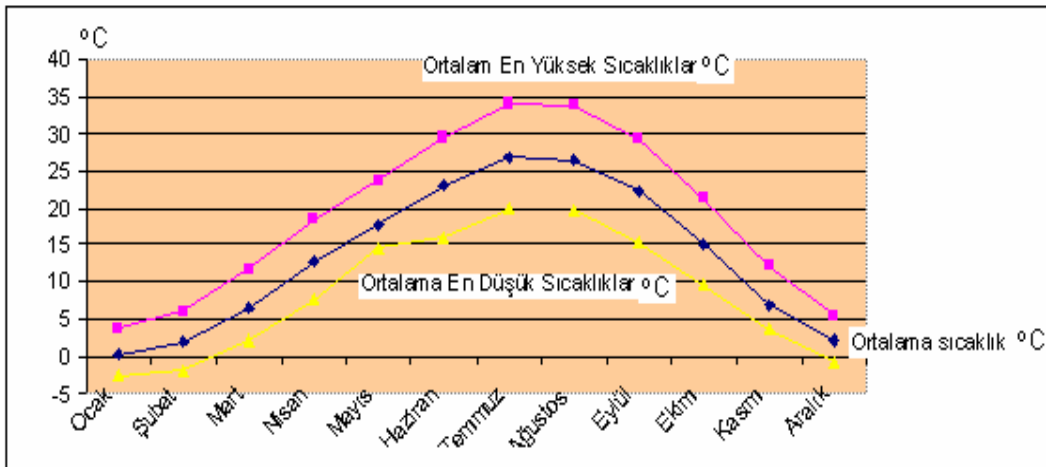
Çalışma alanında yer alan Doğanşehir Meteoroloji İstasyonundan alınan 1971-2006 yılları arasındaki sıcaklık değerine bakarak bu değerlerin farklılık gösterdiği görülmektedir. Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında sıcaklık ortalamaları yüksektir. Aralık, Ocak ve Şubat aylarında sıcaklık ortalamaları düşüktür. Uzun yıllık ortalama sıcaklık değerlerine bakıldığında sıcaklık ortalamaları 13.5°C’dir. En düşük sıcaklıklar kış aylarında görülürken en yüksek sıcaklıklar yaz aylarında görülür. En yüksek sıcaklık ortalaması Temmuz ayında görülür. Sıcaklık değerleri 26,9°C’dir(Grafik:1). Çalışma alanında uzun yıllık sıcaklık değerlerine bakıldığında sıcaklık değerlerinin Ocak, Şubat ve Aralık aylarında bazı yıllarda 0°C’nin altına düştüğü görülür. Ancak bu dönemler 36 yıllık ortalama sıcaklık değerlerine bakıldığında sıcaklık değerlerini 0°C’nin üstünde olduğu görülür. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde yapılan çalışmalar sonucunda yaşanan ani don olaylarının tarım ürünlerine

özellikle meyve bahçelerine büyük zarar verdiği tesbit edilmiştir. Sıcaklık Yaz aylarında sıcaklık ortalamaları 20 °C'nin üzerindedir. Kış aylarında ortalama sıcaklık değerleri ile yaz aylarındaki ortalama sıcaklık değerleri arasındaki fark 25°C'den fazladır. Yıllık sıcaklık farklarının fazla olması çalışma alanında kontinentalitenin fazla olduğunu gösterir. Bu durum Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde karasal iklim koşullarının yaşandığını gösterir (Tablo:1).

Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık ortalama sıcaklıkların dağılışına baktığımızda Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde ortalama sıcaklık değerlerinin 15°C civarındadır. Çalışma alanının doğusuna ve güneydoğusuna doğru ortalama sıcaklık değerleri 11° C kadar düşmektedir. Doğanşehir Ovasının kuzeybatısına doğru gidildikçe sıcaklıklar azalmaktadır, ortalama sıcaklıkların 13°C kadar düştüğü görülmektedir. Doğanşehir Ovası ile çalışma alanının doğusu ve güneydoğusu arasındaki ortalama sıcaklık farkı 4° C'dir. Çalışma alanının doğusu, güneydoğusu, ve kuzeybatısına doğru gidildikçe ortalama sıcaklıkların azaldığı görülmektedir. Sıcaklıkların böyle bir değişim göstermesinde rölief etkili olmuştur, yani çalışma alanının büyük bir kısmını oluşturan Doğanşehir Ovasının çevresine göre alçakta yer alması çalışma alanının doğusuna, güneydoğusuna. ve kuzeybatısına doğru gidildikçe yükseltinin etkisiyle ortalama sıcaklıkların azaldığını söyleyebiliriz (Harita:7).

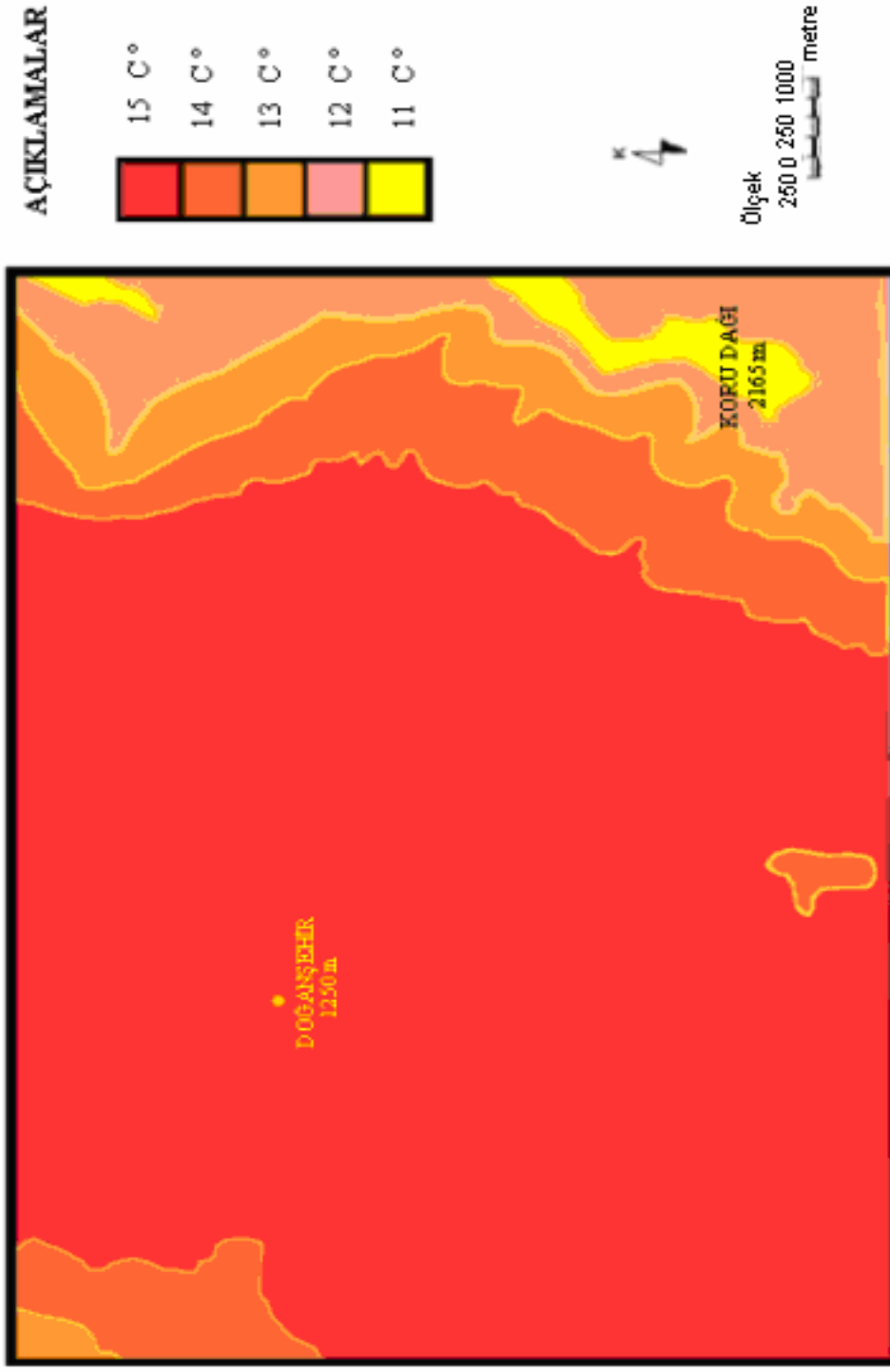
Tablo:1 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık ortalama sıcaklık, Ortalama en yüksek , ortalama en düşük sıcaklıkların (°C) aylara göre dağılımı (1971-2006)

Aylar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık Ort.
Ortalama sıcaklık °C	0,3	2	6,5	12,8	17,8	23,1	26,9	26,3	22,2	15,1	6,9	2,1	13,2
Ort.En Y. Sıcaklıklar	3,8	5,9	11,7	18,5	23,7	29,4	34,1	33,7	29,3	21,4	12,2	5,5	19,1
Ort.En D. Sıcaklıklar	-2,5	-1,9	2,1	7,6	14,6	16	20	19,7	15,4	9,7	3,5	-0,6	8,6



Grafik:1 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık ortalama sıcaklık, Ortalama en yüksek sıcaklık ve en düşük sıcaklıkların (°C) Aylara Göre Dağılımı(1971-2006)

DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNİN YILLIK ORTALAMA SICAKLIK HARİTASI



Mehmet Demirtaş 2007

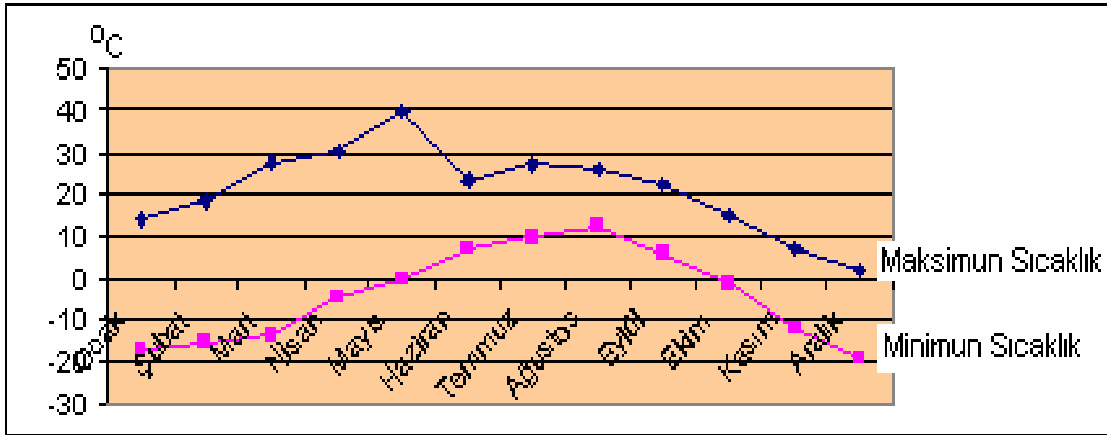
Harita : 7

2. 3. 1. 2. Ortalama ve Mutlak Estremler

Doğanşehir Ovasında meteoroloji istasyonunda ölçülen sıcaklık değerlerinin maksimum ve minimum değerleri yıl içindeki sıcaklık değerleriyle benzerlik gösterir. (Grafik:2) Çalışma alanında şimdiye kadar ölçüle en düşük sıcaklıklar aralık ayında ölçülmüştür. Sıcaklık değeri -19°C dir. 1971-2006 yılları arasında yapılan ölçümler sonucunda ölçülen en yüksek sıcaklık temmuz ayında ölçülmüştür, sıcaklık değeri $42,2^{\circ}\text{C}$ dir. Maksimum sıcaklık değerlerine baktığımızda sıcaklıkların yüksek olduğu aylarda bu sıcaklık değerleri ölçülmüştür. Yani yaz aylarında maksimum sıcaklık değerler ölçülürken, kış aylarında minimum sıcaklık değerleri ölçülmüştür (Tablo:2).

Tablo: 2 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen maksimum ve minimum sıcaklıkları (1971 – 2006)

Aylar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık Ortalama
Maksimum (EnYüksek) sıcaklıklar ($^{\circ}\text{C}$)	14, . 2	18, . 6	27, . 2	30, . 4	36, . 0	40, . 0	42, . 2	40, . 8	37, 0	33, 1	25, 0	18, . 0	30,2
Minimum (EnDüşük) Sıcaklıklar ($^{\circ}\text{C}$)	-17, 0	-15, . 3	-13, . 9	-4, . 2	0, 1	7, 0	10, . 0	12, . 4	5, . 7	-1, 2	-12, 0	-19, . 0	-3,9



Grafik:2 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen maksimum ve minimum sıcaklıkları aylık gidişi(1971 – 2006)

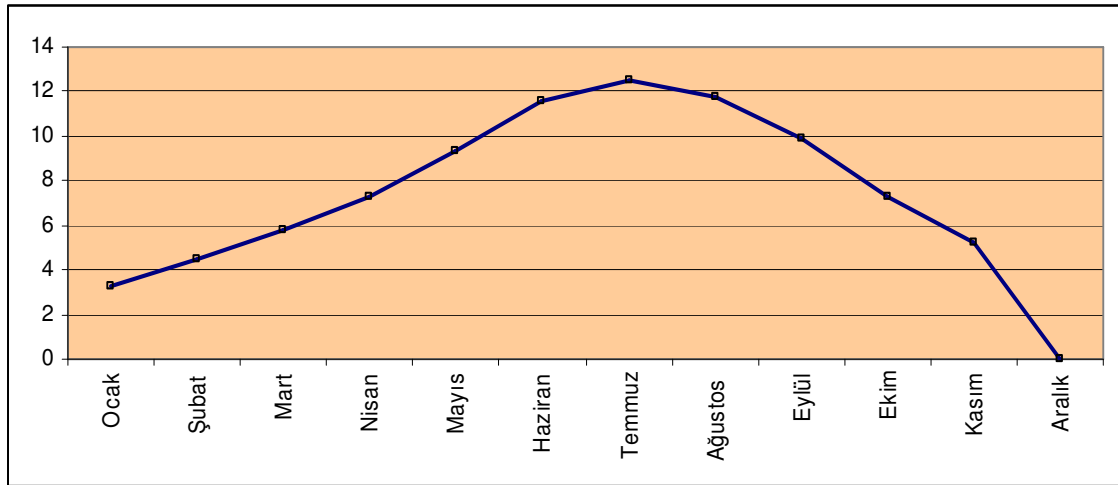
2. 3. 1. 3 Yıllık Ortalama Güneşlenme Süresi

Bir yere düşen güneş enerjisi miktarı güneşlenme süresine bağlıdır. Bu durum üzerinde bulutlanma koşulları da etkilidir. Yaz mevsiminde yaz günlerinin sıcak geçmesinin en önemli sebeplerinden biri de, bu devrede güneşlenme süresinin kışa nazaran çok daha uzun olmasıdır. (Erinç, 1984(c):14-15) Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde Doğanşehir meteoroloji istasyonundan elde edilen 36 yıllık verilerin değerlendirilmesi sonucunda yaz mevsiminin de güneşlenme süresi fazla iken, kış mevsiminde güneşlenme süresi azdır. Bu

durum üzerinde matematik konum etkili olmuştur. Yaz mevsiminde ortalama güneşli gün sayısı 11 saatten fazladır (Tablo:3). Haziran (11,6), Temmuz (12,5), Ağustos (11,8) güneşlenme sürelerinin en fazla olduğu aylardır. Kış mevsimin de güneşlenme süresi 5 saatten azdır. Aralık (3), Ocak (3,3), Şubat (4,5) ayları güneşlenme sürelerinin en az olduğu aylardır. Yaz mevsimin de toplam güneşlenme süresi 35,9 saat, kış mevsiminde toplam güneşlenme süresi 10, 8 saat , ilkbahar mevsiminde toplam güneşlenme süresi 22,4 saat, sonbahar mevsiminde toplam güneşlenme süresi 22,4 saatdır. Yaz ve kış mevsimleri arasındaki güneşlenme süreleri arasındaki fark 25,1 saattir. (Grafik:3) Güneşlenme sürelerinin mevsimlere göre farklılık göstermesi Türkiye'nin matematik konum şartları yani Orta Kuşakta bulunması ile ilgilidir.

Tablo:3 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde uzun yıllık ortalama güneşlenme süresinin saat olarak aylara göre dağılışı

Aylar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Y. toplam güneşlenme süresi
Güneşlenme Süresi(saat)	3, 3	4, 5	5, 8	7, 3	9, 3	11, 6	12, 5	11, 8	9, 9	7, 3	5, 2	0	91,5



Grafik:3 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde uzun yıllık ortalama güneşlenme süresinin saat olarak aylara göre dağılışı

2. 3. 2. Atmosfer Basıncı ve Rüzgarlar

Doğu Anadolu, ekim sonlarından mayısa kadar Sibiryaya üzerinden gelerek bu sahada yerleşen kontinental kutbi hava kütesinin (cP) işgali altında kalır. Bu hava kütesinin sıcaklığı düşük, ağır ve kurudur. Normal olarak yazın bu sahayı işgal eden sıcak tropikal hava kütesi (cT veya mT) bu mevsimde güneye çekilmiş bulunur ve esas itibariyle Akdeniz

kıyıları boyunca uzanır. Bu iki farklı hava kütesinin karşılaştığı kutbi cephe de bu mevsimde Akdeniz kıyılarımız boyunca uzanır. Bu cephe sahası aynı zamanda maksimum yağış sahasıdır. Bir kuşak dahilinde bu yağış sahası tropikal havanın hamlelerine bağlı olarak zaman zaman kuzeye ve kuzeydoğuya doğru yer değiştirir. Fakat hiçbir zaman ne tropikal hava kütlesi ne de kutbi cephe Doğu Anadolu'nun kuzeydoğu kısmı üzerinde uzun zaman yerleşip kalamaz. Bilakis buraları hemen hemen sürekli olarak yüksek basınçlı, soğuk ve kuru kontinental kutbi havanın hakimiyeti altında bulunur. Bölgenin kuzeydoğu kısımlarında kış mevsiminin çok uzun, çok şiddetli nispeten kurak fakat karlı geçmesi de bu nedenledir.

Doğu Anadolu'da yaz mevsimi genellikle kısa olmakla beraber süresi kuzeyden güneye ve doğudan batıya gidildikçe artar. Aynı yönlerde yaz aylarının sıcaklıkları da yükselir. Bu durum yükselti ve enlemle alakalı olmakla birlikte esas etki hava kütleleridir. Kışın bölgeye yerleşen kutbi kontinental hava kütlesi ilkbaharın başlamasıyla birlikte kuzeydoğu istikametinde gerilemeye başlar ve bunun yerini yavaş yavaş sıcak hava kütlesi işgal eder. Bu yönde gidildikçe yaz mevsiminin kısalmasının ve yaz ortalama sıcaklıklarının güneydeki ve batıdaki kadar yükselmemesinin nedeni de budur. Yine bölgenin bu mevsimde arz ettiği farklı yağış özellikleri de gene hava kütleleri ile yakından ilgilidir. İlkbaharda sahanın güney ve batı kısımları üzerinden geçerek kuzeydoğuya doğru çekilen kutbi cephe geçtiği sahalara ilkbahar yağış azamisi şeklinde beliren bol yağışlar bırakır (Erinç, 1953'e göre Sındır 2003'den).

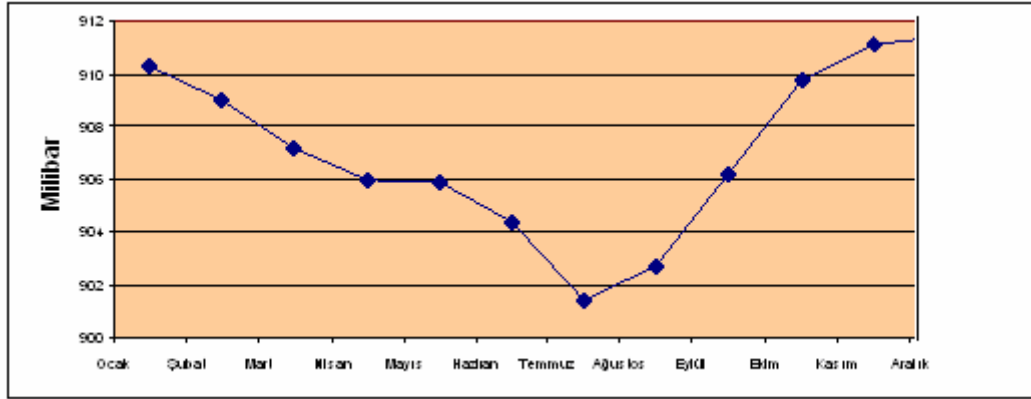
2.3.2.1. Basınç

Atmosferdeki gazların yeryüzüne uygulamış olduğu basınç her yerde aynı değildir. Basıncı yeryüzündeki dağılışıda sıcaklık, yükselti, yoğunluk gibi faktörler etkili olmaktadır. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde basınç değerleri yıllık ortalama 900 mb'den fazladır. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde yıl boyu sıcaklıklar aynı olmadığı için basınç değerleri de yıl boyu aynı değildir ve değişiklik göstermektedir. Yaz aylarında basınç değerleri düşerken, kış aylarında basınç değerleri artmaktadır. Çalışma alanında basıncın değişiklik göstermesinde yükselti faktörü de etkili olmuştur. Çalışma alanının doğusu , güneydoğusu ve kuzeybatısına doğru gidildikçe basınç azalmaktadır. Alçak alanlarda basınç değerleri yüksektir. Bu durumun oluşmasında atmosfer-basınç arasındaki ilişki etkili olmuştur.

Tablo:4 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık ortalama basınç değerlerinin aylara göre dağılımı(1990-2006)

Aylar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık ortalama
Ortalama Basınç	910,3	909	907,2	906	905,9	904, 4	901, 4	902, 7	906,2	909,7	911, 1	911,4	907,1

En düşük yıllık ortalama basınç değerleri 1990 yılında ölçülmüştür, basınç değeri 896 mb'dır. Bu basınç değerlerinin en düşük olduğu ay temmuz ayıdır. Ölçülen en yüksek basınç değeri 2006 yılında ölçülmüştür, basınç değeri 913 mb'dan fazladır. Basınç değerlerinin en yüksek olduğu aylar Kasım, Aralık, Ocak aylarıdır. Basınç değerleri 910 mb'dan fazladır. Basınç değerleri arasındaki fark 48 mb'den fazladır. (Tablo:4)Basınç değerleri yıl boyunca fazla değişmemektedir(1990-2006). Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde sıcaklık değerlerinin değişmesine bağlı olarak basınç değerlerinde değişiklik olmuştur. Sıcaklığın arttığı dönemlerde basınç değerleri azalırken sıcaklığın düştüğü dönemlerde basınç artmıştır. Aralık, Ocak, Şubat aylarında sıcaklığın düşmesine bağlı olarak basınç artarken, haziran, temmuz, ağustos aylarında sıcaklığın artmasına bağlı olarak basınç değerleri düşmüştür. Yıl içinde en düşük ortalama basınç değeri 901, 4 mb iken en yüksek basınç değeri ise 911, 4 mb bu dönemler arasındaki basınç farkı 10 mb'dır. Bu durum basınç değerlerinin yıl içinde çok fazla değişmediği söylenebilir.



Grafik:4 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin Ortalama basınç değerlerinin aylara göre dağılımı (1971-2006) milibar

Tablo:5 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin uzun yıllık ortalama basınç değerlerinin yıllara göre dağılımı(1990-2006) milibar

Yıllar	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Ortalama Basınç	903, 4	908, 3	908, 7	908, 2	907, 3	907, 7	906, 6	907, 2	907, 4	906, 4
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Uzun yıllık Ortalama		
	907, 3	907	907, 6	907, 7	907, 6	907, 1	906, 6	906,2		

2.3.2.2. Rüzgârlar

Ülkemizde olduğu gibi Doğanşehir Ovasında da mevsimlik hava kütleleri ve basınç şartlarının dağılışı zemine yakın atmosfer tabakalarındaki rüzgârları etkilemektedir. Soğuk ve sıcak dönemde Türkiye’de basınç dağılışı, hakim rüzgar istikametleri ve netice itibarıyla karakteristik hava tipleri bakımından birbirinden çok farklı iki farklı devre görülmektedir. ilkbahar ve sonbahar ise;bu farklı devrenin birinden diğerine geçildiği ve her iki devreyi karakterize eden hava tropiklerinin daha sık bir şekilde münavede ettikleri safhalara tekabül ederler. (Erinç, 1984c)

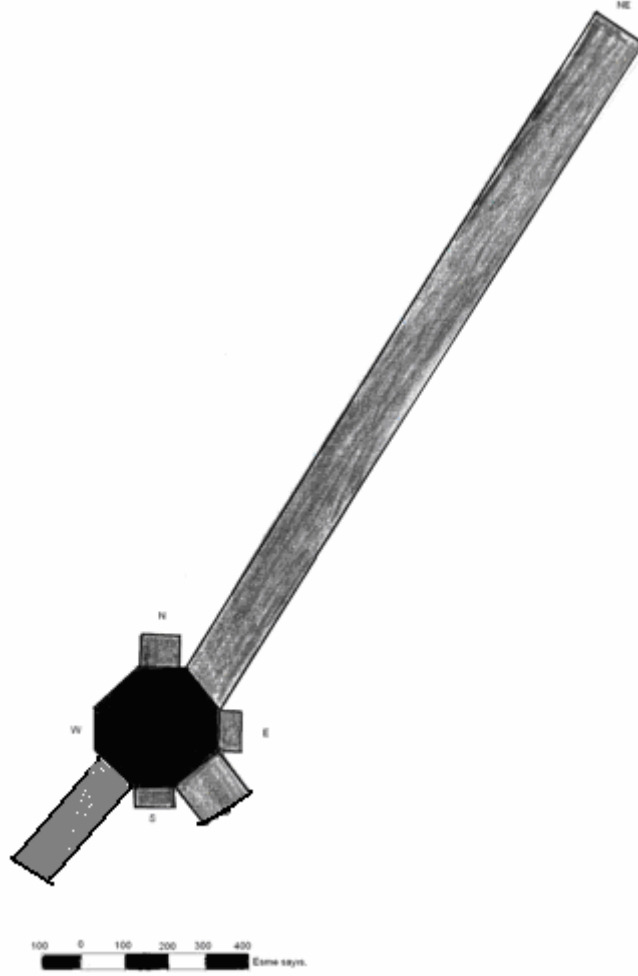
Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde rüzgarlar yer şekillerinin etkisine bağlı olarak KD-GD doğrultulu bir esiş yönüne sahiptir. Çalışma alanının doğusunda, kuzey-güney doğrultuda uzanan Kurudağ, kuzeyde Bağyeri Tepesi, Hış Tepesi, Baykuşkaya Tepesi, güneyde Keleş Tepesi, Tavşan Tepesi, batısında Çal Tepesi ve sırtları gibi dağlık alanlar yer alması, çalışma alanındaki yer şekillerinin KD-GD doğrultusunda sade bir görüntü kazanmasına hakim rüzgar yönünün de bu doğrultuda olmasına da neden olmuştur. Çalışma alanı ile ilgili Doğanşehir meteoroloji istasyonundan almış olduğumuz verilere göre en hızlı rüzgar 04.03.1988 yılında ölçülmüştür, rüzgarın hızı 96, 5 km/ saattir (Tablo:7).

Tablo:6 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde uzun yıllık aylara rüzgarın esme yönleri ve sayıları (1971-2006)

Yönler	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık Toplam
N	13	7	6	5	5	3	5	4	2	5	8	19	82
NNE	5	6	2	3	2	7	16	13	4	0	0	1	59
NE	187	178	131	105	110	237	209	147	132	129	190	183	1938
ENE	3	0	1	1	8	6	10	4	1	3	1	1	39
E	3	3	3	2	6	2	3	6	13	3	1	2	47
ESE	0	4	2	0	0	1	0	0	1	0	1	0	9
SE	42	28	49	61	30	16	15	30	27	24	30	33	385
SSE	2	7	6	12	3	3	2	8	4	5	4	0	56

Tablo:7 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde uzun yıllık aylara göre rüzgarın esme yönleri ve esme hızları (1971-2006)

Yönler	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık Ortalama Hızı
N	3, 3	2, 3	3, 4	1, 8	4, 6	2, 8	3, 4	3	3	2	2, 1	3, 1	2, 9
NNE	3, 3	3	3, 4	3, 7	4, 5	4, 6	3, 7	2, 7	3, 2	0	0	2, 1	3, 4
NE	3, 3	3, 7	3, 4	3, 1	3, 4	3, 7	3, 3	3, 3	3, 3	3, 1	3, 1	2, 7	3, 3
ENE	1, 5	0	0, 8	0, 6	1, 9	1, 5	3, 4	3, 3	1, 6	2, 9	1, 4	3, 4	2, 4
E	1, 6	2, 5	3, 5	1, 4	2, 4	2, 9	2, 4	2, 4	2, 9	2, 8	0, 4	3, 4	2, 6
ESE	0	2, 3	2, 6	0	0	1	0	0	1, 5	0	1, 5	0	2
SE	3, 1	2, 8	3, 6	3, 7	2, 3	3, 1	3	1, 9	2, 3	2, 5	2, 9	3, 5	3
SSE	0, 9	0, 7	3	2, 8	1, 9	1, 7	2, 8	1, 1	1, 7	1, 2	2	0	1, 9



Şekil:4 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yönlere göre rüzgar frekans gülü

Çalışma alanında hakim rüzgar yönünü ile yerşekillerinin uzanışı arasında sıkı bir ilişki vardır. Çalışma alanında rüzgarın esiş yönü KD-GD doğrultusunda olmasında yerşekillerinin bu doğrultuda sade olması yani Doğanşehir Ovasının bu doğrultuda uzanması etkili olmuştur. Yani çalışma alanında orografya hakim rüzgar yönünü etkileyen önemli bir faktördür (Tablo:7 ve Şekil:4).

2.3.3. Nemlilik ve Yağış

2.3.3.1. Nispi (Bağıl) Nem

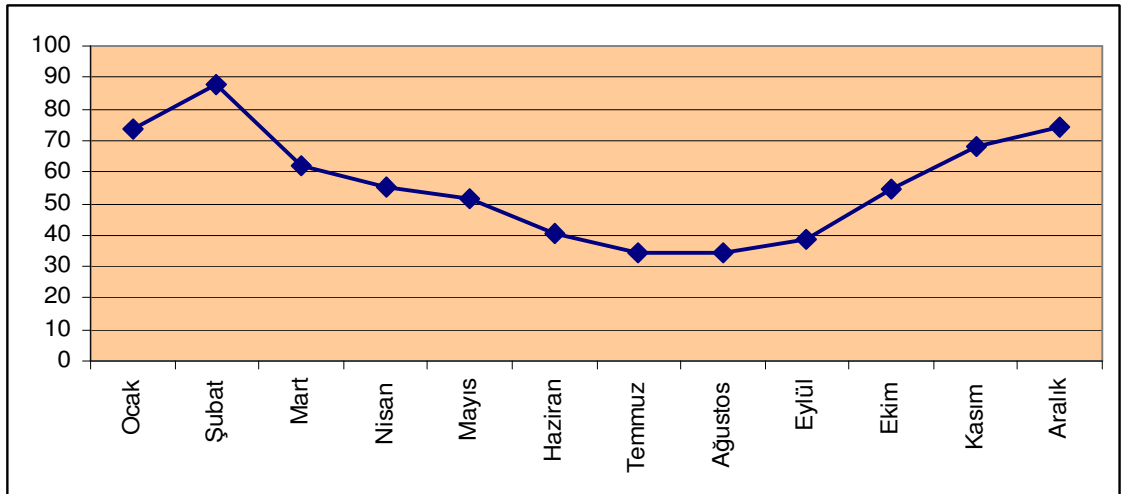
Hava var olan nem miktarının havanın en fazla taşıyabileceği nem miktarına olan oranına nispi (oransal) nem denir. Nispi nem dağılışı üzerinde sıcaklık önemli rol oynamaktadır. Çalışma alanında yaz ayları ve gündüzleri nispi nem az iken kış ayları ve geceleri nispi nem artmaktadır. Bu durumun nedeni sıcaklığın yıl içinde değişiklik göstermesidir. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde nispi nem oranı aylara göre düzenli

bir dağılım göstermemektedir. Nispi nemin en fazla olduğu dönem kış ayları iken (Aralık, Ocak, Şubat) bu dönemde nispi nem oranı %60 'dan fazladır. Nispi nem oranının en az olduğu mevsim yaz mevsimidir. Bu dönemde nispi nem oranı % 40'dan azdır (Haziran, Temmuz, Ağustos) (Grafik:5).

Nispi nem oranı üzerinde sıcaklık etkili olmaktadır. Kontinentalitenin fazla olması sıcaklıkların yüksek olmasına bağlı olarak yaz aylarında nispi nem oranları düşmektedir. Uzun yıllık ortalama değerlere bakıldığında (1971-2006) nispi nem oranlarının Şubat ayında en yüksek Temmuz ve Ağustos aylarında nispi nem oranının en düşük değerler gösterdiği görülmüştür (Tablo:8). Bu belirtile durumun oluşmasında sıcaklık etkili olmuştur.

Tablo:8 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık ortalama nisbi nem oranının aylara göre dağılımı (%)

Aylar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık Ortalama
Ort. nisbi Nem %	73, 7	87, 5	61, 7	55, 2	51, 8	40, 6	34, 3	34, 3	38, 9	54, 3	67, 8	74	56



Grafik:5 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık ortalama nisbi nem oranının aylara göre dağılımı (%)

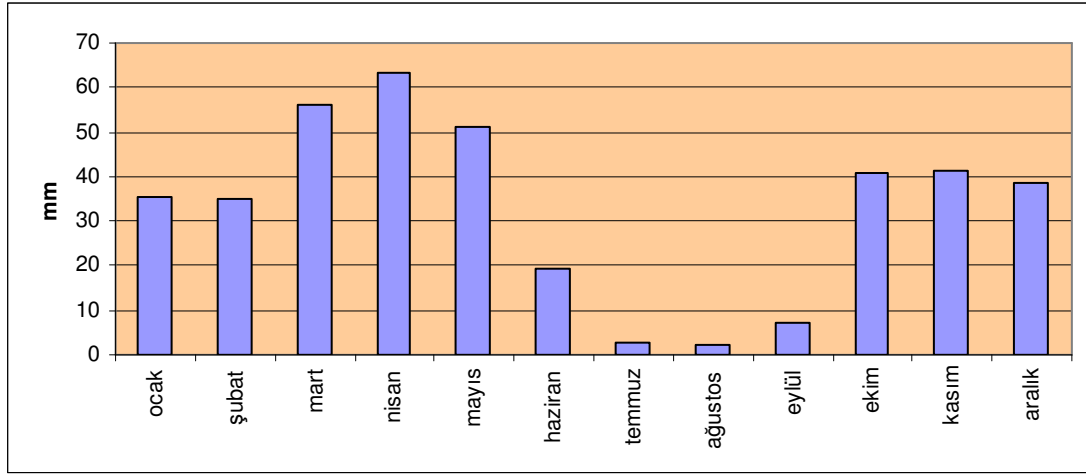
2. 3. 3. 2. Yıllık Ortalama Yağış

Doğanşehir Ovası çevresine göre alçakta bulunan tektonik bir ovadır. Bu durum çevresine göre az yağış almasına sebep olmuştur. Çalışma alanının doğusunda yükseltinin artmasına bağlı olarak yağış artmıştır. Ocak ayı 36 yıl içerisinde en fazla yağışı 1984 yılında almıştır. En az yağışı ise 1989 yılında almıştır. Çalışma alanına yağışın en fazla olduğu mevsim ilkbahar mevsimidir (Tablo:9). Yağış miktarı 50 mm'nin üzerindedir. En az yağışı aldığı mevsim yaz mevsimidir. Yağış miktarı 10 mm'nin altındadır. Çalışma alanının ortalama yağış miktarının en fazla olduğu yıl 1988 yılıdır. Bu dönemde aldığı yağış miktarı

597 mm'dir. En az yağışı aldığı yıl 1999 yılıdır. Yıllık ortalama yağış miktarı 300 mm'den fazladır. Yağışın mevsimlere göre dağılımı düzensizdir. Çalışma alanında şimdiye kadar yapılan 36 yıllık dönem içinde en fazla yağışın 30.11.1979 yılında alınmış, bu dönemde düşen toplam yağış miktarı 48 mm'dür (Grafik:6). Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde ortalama yağış miktarı 393 mm'dir. Yıllık ortalama toplam yağış miktarında 1971 ile 2006 yılları arasında değişiklikler çok fazla değildir(Tablo:10).

Tablo: 9 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık ortalama yağışın (mm) aylara göre dağılımı

Aylar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık Toplam
Ortalama Yağış	35, 25	34, 8	56, 2	63, 2	51, 2	19, 5	2, 9	2, 2	7, 25	40, 7	41, 3	38, 6	393,3

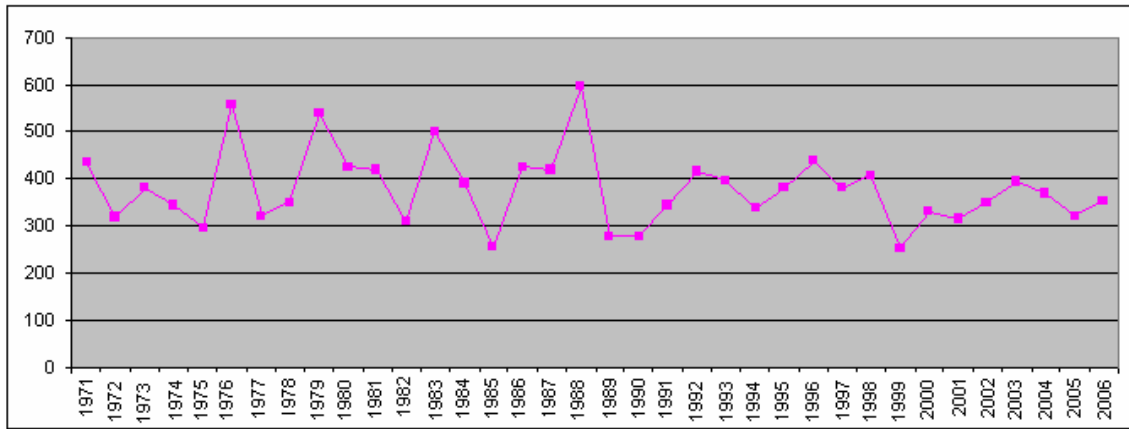


Grafik: 6 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık ortalama yağışın (mm) aylara göre dağılımı

Tablo:10 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık ortalama yağışın (mm) yıllara göre dağılımı (1971-2006)

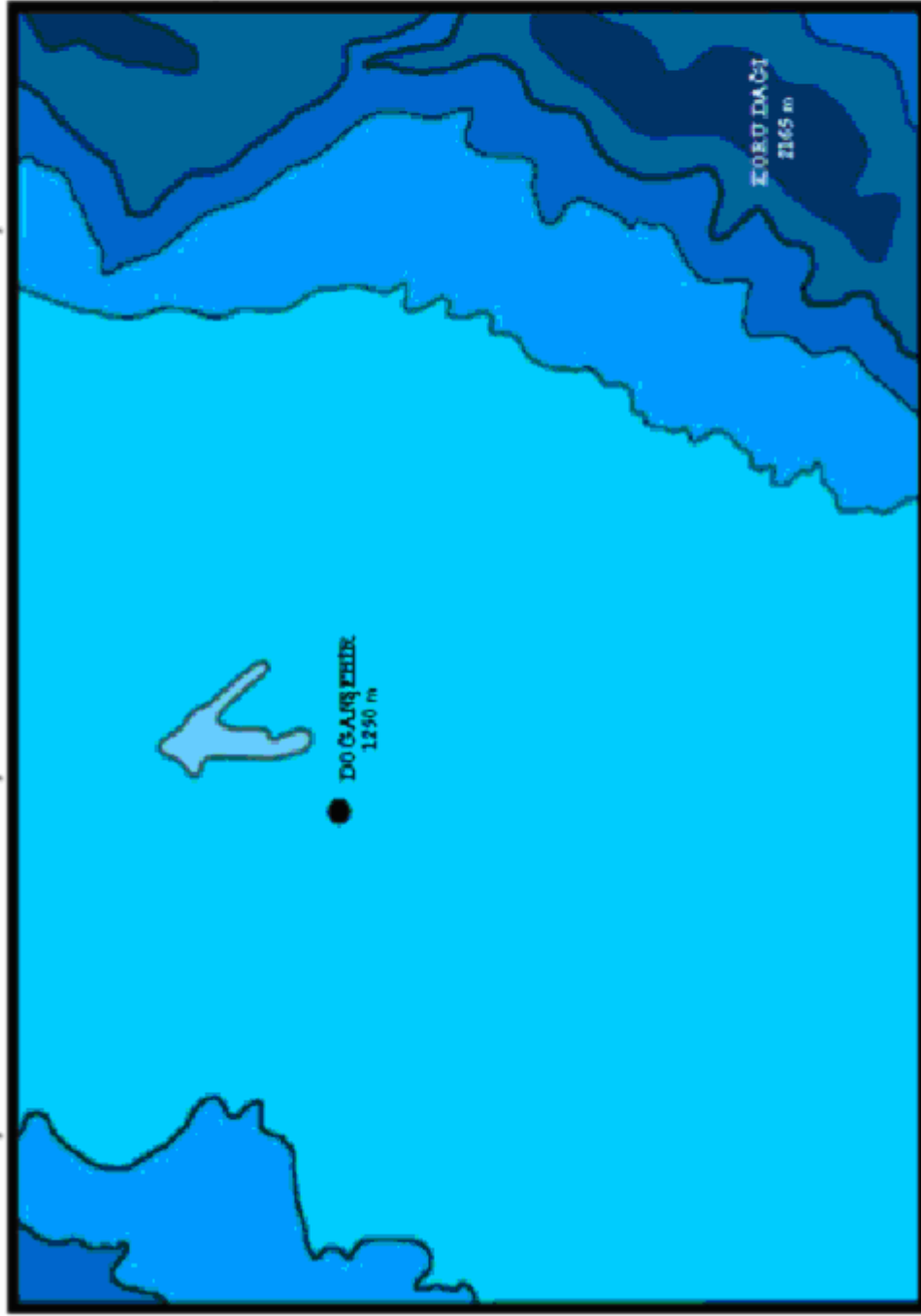
1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977
435, 5	320, 8	380, 3	344, 8	297, 7	557, 7	323, 8
1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
350, 2	540, 2	427, 3	420, 4	309, 3	502	390, 3
1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
255, 6	425, 8	420, 7	597, 4	277, 3	279, 8	344, 7
1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
417, 1	396, 9	336, 8	380	438, 8	380, 7	407, 9
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
253, 4	332, 7	316, 2	351, 3	395	370, 3	321, 5
2006						
353, 9						

Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde yıllık ortalama yağışın dağılışına baktığımızda çalışma alanının her yerin aynı miktarda yağış aldığını söyleyemeyiz. Doğanşehir çevresinde ortalama yağış miktarı 350 mm civarındadır. Çalışma alanının kuzeybatısına, doğusuna ve güneydoğusuna doğru gidildikçe ortalama yağış miktarı artmaktadır. Çalışma alanının doğusu ve güneydoğusuna doğru gidildiğinde yağış miktarı 850 mm'ye kadar çıkmaktadır. Çalışma alanının güneybatısına doğru yağış miktarı 650 mm'ye kadar çıkmaktadır. Doğanşehir Ovası ile çalışma alanının Güneydoğusunda yer alan Kurudağ arasındaki ortalama yağış miktarı farkı 500mm civarındadır. Çalışma alanında yağışın böyle bir değişim göstermesinde rölief etkili olmuştur, yani çalışma alanının büyük bir kısmını oluşturan Doğanşehir Ovasının çevresine göre alçakta yer alması, çalışma alanının doğusuna, güneydoğusuna. ve kuzeybatısına doğru gidildikçe yükseltinin etkisiyle ortalama ortalama yağış miktarı arttığını söyleyebiliriz (Harita:8). Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde yıllara göre yağışın aynı olmadığı yıllara değişiklik göstermesinde iklimatik ve orografik faktörlerin etkili olduğunu söyleyebiliriz.(Grafik 16)

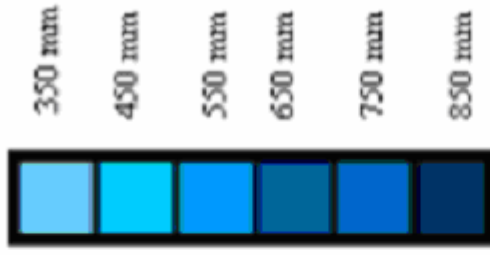


Grafik:16 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin yıllık ortalama yağışın (mm) yıllara göre dağılımı (1971-2006)

DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNİN YILLIK ORTALAMA YAĞIŞ HARİTASI



ACIKLAMALAR



Ölçek
250 0 250 1000
metre

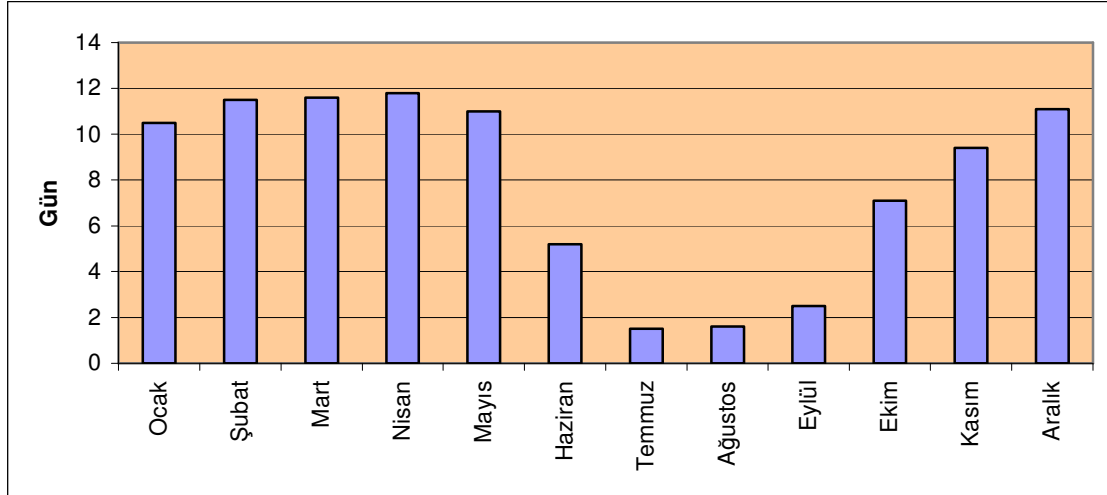
Harita : 8

Mehmet Demirtaş 2007

2.3.3.3. Uzun Yıllık Aylara Göre Ortalama Yağışlı Gün Sayısı

Tablo:11 Doğanşehir Ovası ve yakın Çevresinde Uzun Yıllık Aylara Göre Ortalama Yağışlı Gün sayısı (1971-2006)

Aylar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık Toplam
Yağışlı Gün Sayısı	10, 5	11, 5	11, 6	11, 8	11	5, 2	1, 5	1, 6	2, 5	7, 1	9, 4	11, 1	101,4



Grafik:7 Doğanşehir Ovası ve yakın Çevresinde Uzun Yıllık Aylara Göre Ortalama Yağışlı Gün sayısı (1971-2006)

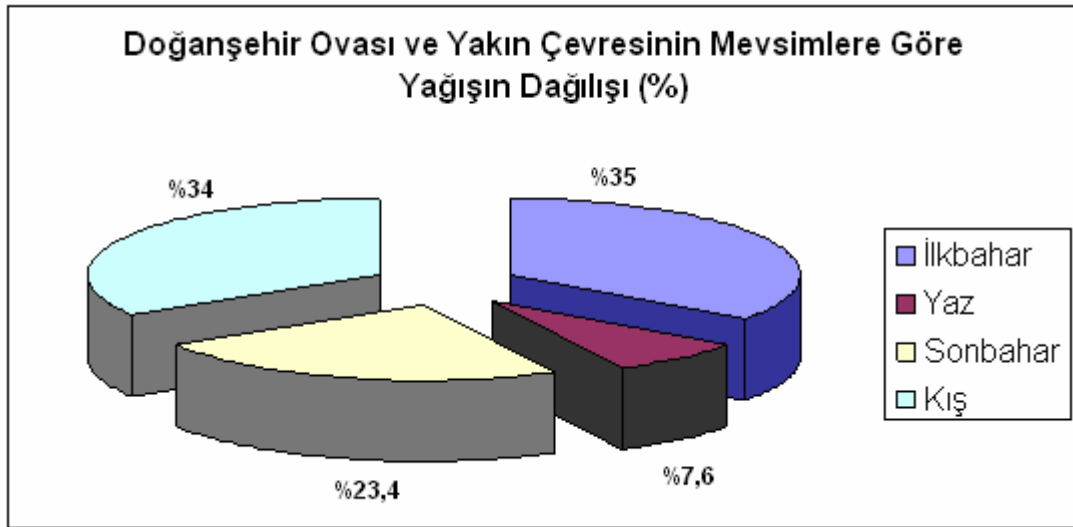
Doğanşehir meteoroloji istasyonunda ölçülmüş olan 36 yıllık verilerin değerlendirilmesi sonucunda Yağışın aylara göre dağılımının düzensiz olduğu görülür (Tablo:11). Yaz mevsiminde yağışlı gün sayısı azdır. Haziran, Temmuz , Ağustos aylarında yağışlı gün sayısı 2 günden azdır. Yağışlı gün sayısı temmuz ayında (1,5gün) en azdır. Bu durumun nedeni Akdeniz iklim kuşağında yer almasına bağlı olarak bu dönemde sıcaklığın artmasına bağlı olarak yağışın azalmasıdır. Çalışma alanında Eylül ayından itibaren yağışlı gün sayısı aralık ayına artmış Ocak ayında azalmış, Ocak ayından Nisan ayına kadar artmıştır. Nisan ayından Eylül ayına kadar yağışlı gün sayısı sürekli azalmıştır. İlkbahar mevsimi yağışlı gün sayısının en fazla olduğu dönemdir. Yağışlı gün sayısı 11günden fazladır. Yağışlı gün sayısının en fazla olduğu ay Nisandır (11,8 gün) (Grafik:7). Bu durum üzerinde özel konum şartlarına bağlı olarak karasal iklimin etkili olduğunu söylemek mümkündür. Çalışma alanında Toplam yağışlı gün sayısı 94, 8 gündür. Yağışlı gün sayısının farklılık göstermektedir. Bu durumun oluşmasında çalışma alanımızda görülen iklim olmuştur. Karasal iklim şartlarının da etkisiyle yaklaşık yılın sadece üç ayı yağışlı geçmektedir. Yaklaşık olarak dokuz aylık dönemde ise yağış etkisi görülmemektedir.

2.3.3.4. Yağışın Dağılışı ve Rejimi

Çalışma alanında yağışın dağılışı üzerinde orografya önemli rol oynamaktadır. Doğanşehir ilçesinin kurulduğu Doğanşehir Ovasının bulunduğu alan çevresine göre alçakta yer aldığından yağış azalırken, yükseltinin arttığı çalışma alanının doğusundaki Kurudağ ve çevresi, Doğanşehir ilçesinin kuzeybatı, doğusu ve güneydoğusunda fazla yağış almaktadır

Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde yağış rejimi yıl boyunca düzenli bir rejime sahip değildir, yani yağış rejimi düzensizdir. Bu durum üzerinde çalışma alanında etki olan iklim şartları etkili olmuştur.

Ova, karasal Akdeniz yağış rejimi ile Doğu Anadolu karasal yağış rejimi arasında bir geçiş alanıdır. Kış ve ilkbahar yağış miktarları birbirine yakın değerler gösterir. Yıllık ortalama yağış miktarı ise 380 mm'dir. Yıllık yağışın % 34'ü kış da , % 35'i ilkbaharda, % 7,6'sı yazın, % 23,4'ü ise sonbaharda düşer. Ekim dönemi kurak devreye karşılık gelir. En fazla yağış Mayıs ayında, en az yağış ise Temmuz ayında görülür. İlkbaharda başlayan kar erimeleri Nisan–Mayıs aylarında akarsu ve derelerin debilerinin artmasına, hatta zaman zaman sel karakterli olmasına sebebiyet vermektedir.



Grafik: 8 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde yağışın mevsimlere göre dağılımı

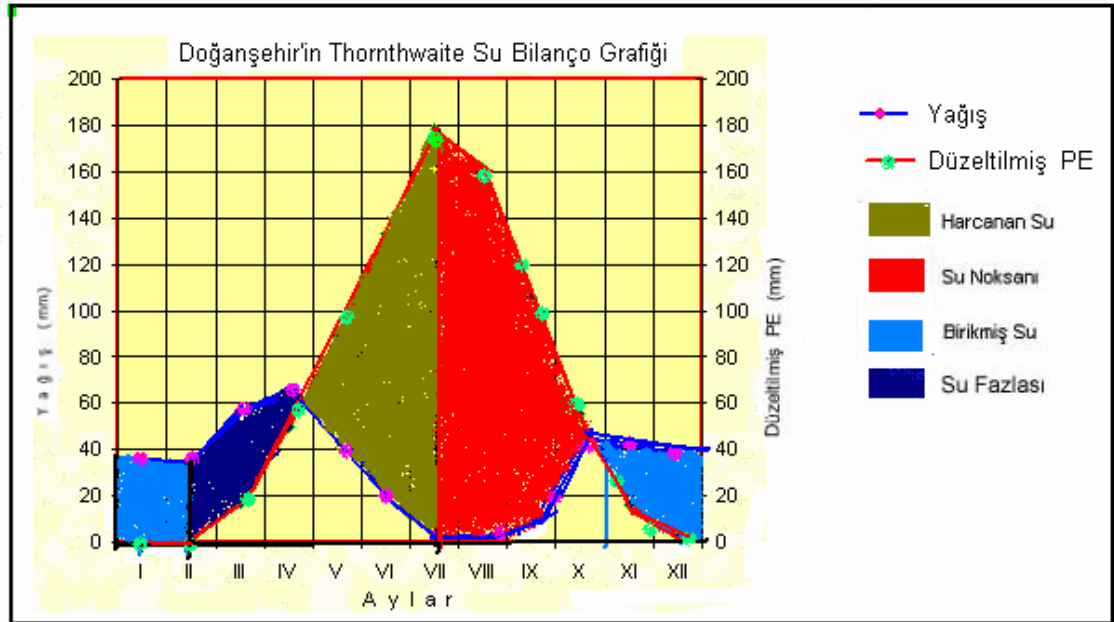
2.3.3.5. Yağış Etkinliği ve İklim Tipi

Erinç'in Yağış etkinlik indis formülüne göre; yağış etkinlik indis değeri 24-40 arasında olup yarı nemli bir özelliğe sahip olduğunu belirtmiştir. De Martonne'nin Kuraklık indisi formülüne göre 11-20 arasında bir değere sahip olduğu belirlenmiştir. Thorntwaite'nin Yağış

etkinlik indisine göre iklim sınıflandırmasına göre C₁ yarı kurak az nemli bir iklim özelliğine sahiptir(-19-0)Yıllık yağış miktarı 393 mm arasında bir değere sahiptir.(Tablo:12)

Tablo:12 Doğanşehir 'in Thornthwaite göre su bilançosu

Bilanço Elemanları	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Sıcaklık ° C	0,3	1,7	6,7	13,0	17,8	23,0	27,4	26,8	22,2	15,1	7,3	2,1	13,6
Sıcaklık indisi	0,0	0,2	1,6	4,2	6,8	10,1	13,1	12,7	9,6	5,3	1,8	0,3	65,7
Düzeltilmemiş PE	0,1	2,0	16,5	45,4	73,4	108,7	142,9	137,6	102,9	57,1	18,8	2,8	
Düzeltilmiş PE	0,1	1,7	17,0	50,0	89,9	133,9	178,7	161,3	106,5	55,0	15,9	2,3	812,4
Yağış mm	35,3	34,8	56,2	63,2	51,2	19,5	2,9	2,2	7,3	40,7	41,3	38,6	393,1
Birikmiş Su	96,8	100,0	100,0	100,0	61,3	-	-	-	-	-	25,4	61,6	100
Gerçek Evapotranspirasyon	96,8	100,0	100,0	100,0	61,3	-	-	-	-	-	25,4	61,6	310,8
Su Noksanı	0	0	0	0	0	0	81	105,2	61,5	6,8	0	0	254,5
Su Fazlası	0	33	36,8	17,1	0	0	0	0	0	0	0	0	86,9
Akış	0	16,5	34,9	27	8,6	0	0	0	0	0	0	0	87
Nemlilik Oranı %	35,3	19,4	2,3	0,3	-0,4	-0,9	-1,0	-1,0	-0,9	-0,3	1,6	15,6	



Grafik: 9 Doğanşehir'in Thornthwaite metoduna göre hazırlanmış su bilançosu

Yağış-buharlaşma ilişkisine dayanan Thornthwaite formülü, araştırma alanındaki istasyona uygulandığında iklim tipi (D B'2 d b'2) Yarı kurak, Orta sıcaklıkta (Mezotermal), Su fazlası kış mevsiminde ve orta derecede olan, Karasal iklime yakın iklim özelliklerini göstermektedir (Grafik:9).

2. 4. Çalışma Alanın Hidrografik Özellikleri

Su bütün canlılar için vazgeçilemeyecek kadar değerli ve önemli bir kaynaktır. Gerek insan ve diğer canlılar gerekse tarımsal faaliyetler için suyun önemi oldukça fazladır.

Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin hidrografik özellikleri iklim, relief gibi şartlara bağlı olarak değişiklik göstermektedir. İklim özelliklerinde bahsedildiği gibi Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin iklimi yarı kurak bir karakter taşımaktadır. Yılın çoğu ayı nemli Hazirandan başlayıp Eylül ayına kadar devam eden bir kurak mevsim nedeniyle araştırma alanı ve çevresindeki akarsular genelde mevsimlik karakterdedir. Çalışma alanında yer alan akarsuların akın değerleri ilkbahar aylarında en yüksek seviyeye ulaşmaktadır. Bu durumun nedeni dağlık yüksek alanlara yağın bu dönemde erimesidir. Mevsimlik akarsular ilkbahar ayında faaliyete geçerek akış göstermekte yaz mevsiminde kurumaktadır. Yüksek dağlık alanların bulunduğu sahalarda eğimin etkisiyle hemen akışa geçmesi yer altı suları bakımından bu alanların fakirleşmesinde etkili olmuştur. Buna karşılık alçak ova ise bunun tersi bir durum olarak, yer altı suları açısından bir zenginlik söz konusudur. Bu durum üzerinde litoloji ve rölyef etkili olmuştur. Bu nedenle hidrografik özellikler açısından çalışma alanındaki yüksek dağlık alanlar ile çevresindeki alçak alanlar arasında bir tezatlık vardır.

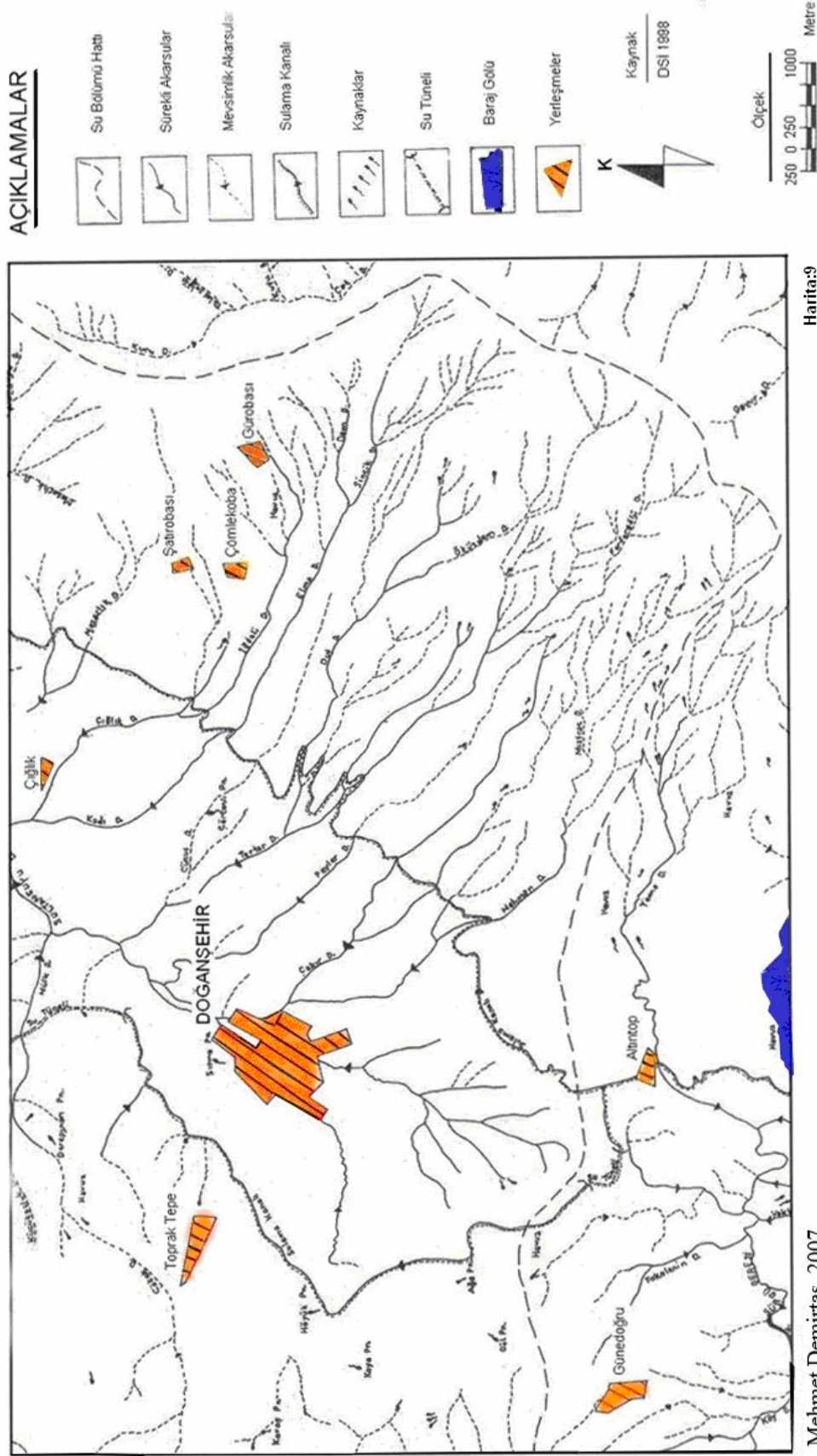
Araştırma sahasının hidrografik özellikleri ele alınırken önce akarsular üzerinde durulacak, daha sonra yer altı suları ile kaynaklar incelenecektir

2. 4. 1. Akarsular

Doğal bir yatak içinde küçük, büyük, devamlı veya zaman zaman akan su kütlelerine “akarsu” adı verilir (Hoşgören, 1984). Akarsular en önemli yer üstü su kaynaklarından. Ülkemizdeki akarsular iklime bağlı olarak genelde kış ve ilkbahar aylarında yağmur ve kar suları ile beslenerek bol su taşırlar. Ancak yaz aylarında yağışın az düşmesi nedeniyle cılızlaşmak da veya kurumaktadırlar.

İlçe merkezinden geçen Topbük çayı, Fındık çayı ve Sakal tutan çayı ovada, küçük küçük vadiler oluşturmaktadır. Doğanşehir’de mevcut sular oldukça fazladır. Bu suların bir kısmı köylülerin elinde bulunup içme, kullanma ve sulama suyu olarak sarf edilir. Bunların en büyükleri olan Reşadiye, Takas, Sürgü-Pınarbaşı suları DSİ tarafından ele alınarak Doğanşehir Ovasının sulanmasında kullanılmaktadır. Sürgü çayı üzerinde Sürgü barajı, Fındık çayı üzerinde Polat barajı bulunmaktadır. Bu barajlardan sürgü barajıyla Doğanşehir ve Akçadağ ovaları sulanmaktadır.

DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNİN HİDROGRAFYA HARİTASI



Ayrıca ovanın birçok kısmında kaynak suları da mevcuttur. Bu pınarların başlıcalarını Çörtlenli, Derepınarı, Kaya, Kavaş, Göl, Ağa pınarları teşkil etmektedir. Bilindiği üzere kaynaklar akarsularının beslenmesinde, tarım alanlarının sulanmasında ve her şeyden önce yerleşim alanlarının su ihtiyaçlarını karşılamaları açısından oldukça önem arz etmektedir.

Araştırma sahamızda; ova güneyden kuzeye %4-%8 arasında bir eğimle uzanmaktadır. Fakat ovanın 5-10 m derinlik ve 30-40m genişlikte vadilerle parçalanmış olması genel eğimi yer yer bozmaktadır. Ova gerisinde yer yer kuru dereler mevcut olup, araziye aşındırmıştır. . En büyük akarsuları Doğanşehir ilçe merkezinden geçen Sultansuyu ile ovanın güney batısında doğu -batı yönlü akışa geçen Sürgü deresidir. Bunların haricinde Kurudağ'ın batı yamaçlarından aşağı doğru akışa geçen mevsimlik birçok dere vardır. Bunlar da Yemo, Mıstraç, Mehman, Çakır, Peyler, Tartar, Dut, Cünut, İğdeli, Elma, Mezarlık ve Çığlık dereleri sayılabilir (Harita:9).

Çalışma alanının çevresindeki akarsuların drenaj tiplerine bakıldığında zaman bütün yüksek alanlardan çevredeki alçak alanlara, adeta radyal (ısınsal) olarak kuzey, güney, güneydoğu ve batıya doğru akış göstermektedir. Dolayısıyla saha eksoreik bir karakter göstermektedir.

Sürgü Çayı, Reşadiye köyü yakınlarından çıkan bu Sürgü'de Pınarbaşı ve Takas sularıyla birleşerek Sürgü Çayı adını alır. Sürgü Barajında toplandıktan sonra, artan su Kapıdere istikametine yönelerek Göksu'ya karışır. Doğanşehir Ovası 1970 tarihinde yapılan ve 1956 yılında düzenlenen Sürgü Barajına ait kanallarla sulanabilmektedir. 1936 yılında ise barajın işletme hakkı DSİ 'ye verilmiştir. 1956 yılına kadar toprak kanallarla sulama hizmetine bulunan baraj 1956 yılında ise kanallar yeniden düzenlenerek hizmete girmiştir. Sulama amacıyla yapılan barajın su kapasitesi 67. 9m³ tür. Aktif su hacmi 59. 000. 000 m³ olan barajın yüksekliği 57 metre, kret uzunluğu ise 535 metredir Doğanşehir arazilerinin yanında Akçadağ ilçesinde bir bölüm arazisini sulayan Sürgü barajının toplam sulama alanı 9. 000 ha.'dır. Oba köyleri sulama pompaj sulama projesi Malatya ilinin 60 km güneybatısında yer almaktadır. Projenin amacı Doğanşehir sulamayan arazilerin sulanmasını amaçlanmaktadır.

Su kaynağı Sürgü barajıdır. Sürgü barajı su alma yapısı olan cebri borudan su alındığından statik su basma yüksekliği 32, 50 m ile 13, 62 m arasında değişmektedir. Ana kanalın uzunluğu 15. 375 mdir. 1998 yılında Oba köyleri sulama pompaj sulaması işletmesi Doğanşehir sulama birliğine devredilmiştir. 2005 yılı sulama mevsimi içerisinde 401 hektar alan sulanmıştır

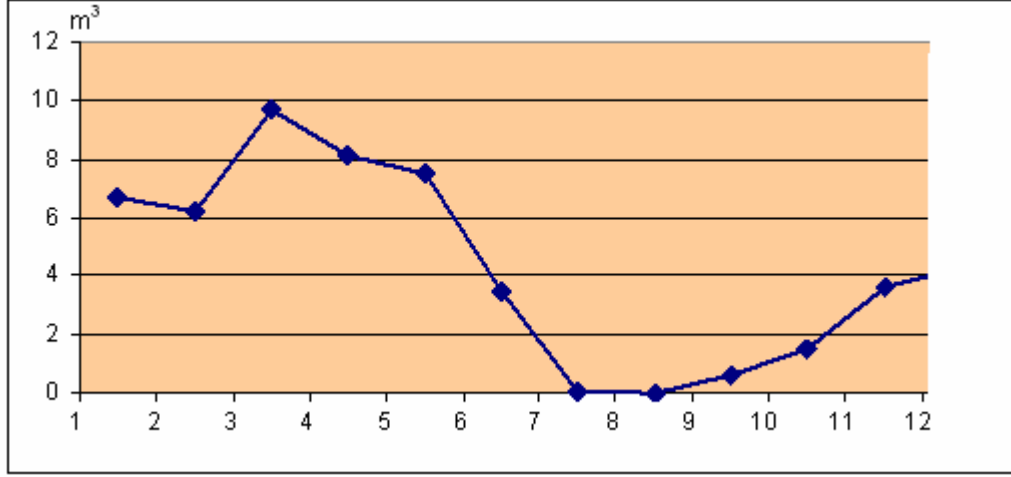
Doğanşehir Ovası ve yakın çevresindeki kaynakların çok zengin olduğu söylenemez. Çalışma alanında yer alan akarsuların bir kısmı içme, kullanma, sulama suyu olarak sarf edilir. Bazı büyük su kaynakları da vardır. Bu su kaynaklarının en büyükleri olan, Takas, Sürgü, Pınarbaşı sulan DSI tarafından ele alınarak Doğanşehir Ovasının sulanmasında kullanılmaktadır.

Polat Deresi, Fındık köyü yakınlarında çıkan Fındık deresi, Büyük Kale deresi, Çat deresi, Demirci dere, Büyük Kurtluca deresi, Ağdere birleşerek Polat deresi ismini alırlar. Baraj bu dereler üzerinde kurulmuştur. Derenin suyu daha sonra batı istikametine akarak Top büyük çayı, Pamukkale ile birleşerek Polat dere köyünden geçen Suçatı istikametine akarlar. Erkenek Deresi, Akdağ, Yurtyeri, Bentağzı deresi ve Erkenek kaynak sularının birleşmesiyle oluşur. Topbük Çayı, İlçe merkezinden geçen Küssu, Münacir, Mahman, Köralo, Çoban, Sıtma, Tatari, Beyler ve danalık derelerinin birleşmesiyle meydana gelen Topbük çayı, Yolkuru yakınlarındaki Mülk deresi ve Polatdere köyü yakınlarında Polat deresi (pamuklu dere) ile birleşerek Suçatı istikametinde gider. Yeşilyurt istikametinden gelen Melet deresi ile birleşerek Sultan suyu adını alarak yoluna Tohma çayına karışana kadar devam eder.

Tablo:13 Sürgü Deresinin akım değerleri aylara göre ortalaması (1965-1970)

Aylar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık Toplam Akım
Akım m ³ /sn	6, 7	6, 2	9, 7	8, 1	7, 5	3, 5	0, 1	0, 9	0, 6	1, 5	3, 6	4, 3	52,7

“Sürgü çayının akım değerlerine baktığımızda akım değerlerini yıl boyu aynı olmadığını görürüz. Bu durum üzerinde etkili olan temel faktör iklimdir. İlkbahar mevsiminde akım değerleri maksimum seviyeye ulaşırken, yaz mevsiminde kuruyacak kadar çekilirler (Tablo:13). İlkbahar mevsiminde akım değerlerinin artmasının sebebi dağlık yüksek alanlara yağın karın erimesidir. Yaz mevsiminde akım değerlerinin çok düşmesinin sebebi yağışın çok az yada olmaması, sıcaklıkların yüksek olması akımın düşmesine sebep olmuştur (Grafik 10). Çalışma alanında yer alan diğer akarsuların akım değerleri de aşağı yukarı Sürgü çayına yakın değerlere sahiptir. DSI tarafından çalışma alanındaki akarsular içinde akım değerleri ölçülen tek akarsudur. Bu akarsuyun üzerine Sürgü Barajının yapılmasıyla akım değerleri daha düzenli bir değerlere sahiptir.



Grafik:10 Sürgü Deresinin akım değerleri aylara göre ortalaması (1965-1970)

2. 4. 2. Yer altı Suları

Herhangi bir bölgede yer altı suyunun oluşumu, miktarı, saha genelinde dağılışı, akifer tipleri, yapısal, morfolojik ve iklim özelliklerine bağlıdır. Bunlar içerisinde iklim ve zemini oluşturan ana kayanın özellikleri önemli bir faktördür. Araştırma alanının yeraltı su kaynakları incelenirken Dağlık yüksek alanlarla ile çevresindeki alçak ova tabanı ayrı ayrı ele alıp değerlendirmekte fayda vardır. Çünkü, Dağlık yüksek alanlarla ve yamaçları yer altı su kaynakları açısından fakir bir özellik göstermesine karşılık, çevresindeki alçak sahalarda oluşan Doğanşehir Ovası yer altı suları açısından bir zenginlik söz konusudur. Bu iki farklı ünite, gerek yer altı su durumu gerekse yer altı suyunun oluşum koşulları açısından farklı özelliklere sahiptir. Çalışma alanında yer altı sularından faydalanma çalışmaları son 10 yıl içinde artmıştır. Çalışma alanında DSİ tarafında açılan 16 kuyu açılmış ancak bazı yer altı sularının seviyesinin düşük olmasından dolayı kullanılmamıştır. Ancak bugün kullanılan 11 tane kuyu bulunmaktadır. Bu kuyular çalışma alanının güneybatısında yer alan Günedoğru da yer almaktadır. Bu kuyular kontrol altında kullanılmaktadır. Günedoğru sulama projesinde 1997 yılında uygulamaya geçilmiş bu kapsamda I. kısım da üç kuyu açılmış ve bu kuyular vasıtasıyla 150 hektarlık alan sulanmaktadır. Günedoğru sulama projesinin II. kısmında 450 hektarlık bir alanın yeraltı suları ile sulanması hesaplanmıştır. Bu kapsamda sekiz kuyu açılmıştır. Sulama öncesinde bu tarım arazilerinde nadas ve hububat tarımında kullanılırken, yeraltı sularının tarımda kullanılması ile birlikte bu alanlar azalmış endüstri ürünlerinin ekim alanı artmıştır (Tablo:14).

Tablo: 14 Günedoğru sulaması sonucunda açılmaları sulama kuyuları

GÜNEDOĞRU SULAMASI					
	KUYU NO	DERİNLİK (m)	ST. SV. (m)	DN. SV. (m)	İSLETME DEĞİŞİ
1995	45178	100	14	31	50
1996	51064	90	8	16	40
1998	51065	90	10	40	30
2001	56361	100	21	30	21
2002	56362	120	17	26	21
2002	56363	93	16	92	7
2002	56364	120	35	50	18
2002	56365	120	48		
2002	56366	90	20	89	4
2002	56367	93	35		
2002	56368	90	1	87	3

Sulanan Alan
600 Dekar
DSİ tarafından açılan ancak kullanılmayan kuyular

2. 4. 3. Kaynaklar

Yer altı sularında bahsedilen yüksek dağlık alanlar, yamaçları ile çevresindeki alçak alanlar arasında görülen zıtlık kaynak suları açısından da geçerlidir. Nitekim çalışma alanının üzerinde küçük ölçülü kaynak dışında önemli kaynaklara rastlanmamaktadır. Çalışma alanının doğusundaki etek düzlüklerinin bulunduğu alanda yamaç kaynakları fazladır. Ayrıca bu kaynaklara çalışma alanının batısında güneyinde , güneydoğusunda da rastlamak mümkündür. Göl pınarı, Kaya pınarı, Ağa pınarı, Kavaş pınarı, Derepınarı, Sıtma pınarı, Çörtlenli pınarı gibi pınarlar bulunmaktadır. Bu pınarların çoğu mevsimlik dereleri beslemektedir. Bazı pınarlarda sürekli akarsuları beslemektedir. Çakır deresini, Mülk deresini, Yemo deresini, Keleş deresini, Dut deresini, Çıglık deresini, Vakko Deresini besleyen kaynaklar bulunmaktadır. Fay kaynağının en belirgin olarak görüldüğü yer çalışma alanının güney batısında yer alan Günedoğru Doğanşehir fayının etkisiyle oluşmuş olan yıl boyu akımı yüksek mineral bakımından zengin sodalı su çıkışı söz konusudur.

2. 5. Çalışma Alanın Bitki Örtüsü

Türkiye'nin zengin ve ilginç bir bitki örtüsüne sahip oluşunu, ülkenin iklimsel ve jeomorfolojik açıdan kısa mesafelerde değişkenlik göstermesine; Akdeniz, İran-Turan ve Avrupa-Sibirya gibi üç bitki coğrafyası bölgesinin karşılaştığı yerde bulunmasına, çok sayıda cinsin gen merkezi olmasına, bir çok kültür bitkisinin Anadolu ve çevresinde bulunmasına ve Anadolu'nun Güney Avrupa ile Güneybatı Asya arasında köprü görevi yapmasına bağlamak mümkündür (Davis, 1965-1988).

Yurdumuz diğer bir çok kaynaklarda olduğu gibi, bitkiler açısından da dünyadaki zengin ve ilginç ülkelerin basında gelir. Bütün Avrupa kıtasında 11557 türün, Britanya adalarında 2000 türün (Heywood ve Tutin, 1964-1981) olduğu göz önünde bulundurulursa; 9000 dolayında türe sahip (Davis, 1965) olan ülkemizin ne kadar zengin bir floraya sahip olduğu ortaya çıkmaktadır(Çakılcıoğlu, 2002).

Bir bölgede bitki topluluklarının gelişebilmesi, iklim, toprak ve relieften oluşan çevre koşullarının bir bütün halinde uygun olmasına bağlıdır. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresindeki bitki örtüsünün ana karakteri ve dağılışı üzerinde daha çok yörenin iklim koşulları ve topografik özelliklerinin izleri belirgindir. Ayrıca çalışma alanında bitki örtüsünün dağılışı üzerinde toprak özelliklerinin de etkilerini görmek mümkündür. Doğanşehir Ovasında vejetasyon devresinin büyük bir bölümünü içeren dört aylık Yaz döneminin yağış bakımından yetersiz olması, bitkiler için kritik bir durum meydana getirmektedir. Buna bağlı olarak ta yörede ormanların tahribi sonucu orman örtüsü kendini yenileyememekte ve antropojen step haline dönüşmektedir.

İnceleme alanın bitki örtüsü açısından, İran-Turan flora bölgesinde yer almaktadır. Doğu Anadolu'nun diğer tektonik depresyonlarında ve havzalarında olduğu gibi Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde de İran-Turan step elamanları yaygındır. Özellikle, İç Anadolu steplerinde olduğu gibi otsu bitkiler ilkbaharın orta ve sonlarına doğru ovanın ısınması ile yeşererek çiçek açar ve yağış durumuna göre Haziran sonu ve Temmuzda kuruyarak tohumlarını bırakır. Fakat bu durum vadi tabanlarında (Sultansuyu ve Sürgü) böyle olmamaktadır. Kayısı, kiraz, elma, armut, erik vb. meyve ağaçları vadi tabanlarına yemyeşil bir görüntü kazandırır. 1250 -1400 m arasında uzanan ova tabanında kumlu, çakıllı Pliyo kuvaterner depoları üzerinde *Bromus*, *Stipa*, *Astragalus*, *Papaver*, *Thymus*, *Euphorbia*, *Festuca* gibi step elemanları her tarafta göze çarpar. Dere ve vadi tabanlarında kavak ve söğüt toplulukları ile yabani gül (*Rosa*), iğde böğürtlen ve sumak bulunur. Yüksekliğin artışına bağlı olarak yastık şekilli dikenli türlerin yanında, yer yer çalı ve park görünümlü kuru ormanlara rastlanır. Park

görünümlü kuru ormanları, ardıç ve yaprağını döken meşeler oluşturur. En önemlileri *Juniperus excelsa* (boylu ardıç), *Quercus infectoria*(Mazı meşesi), *sutosp boissieri*'dir. Kurudağ'ın yamaçlarında ise yer yer yabani armut, yabani badem ve alıç gibi ağaççıklar kendine yer bulmuştur.

Doğanşehir ilçesinde toplam orman varlığı 16. 229 hektardır Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin 6. 678 hektarı ise ormanlık arazidir. Toplam araziye oranı ise %11'i dir. Bu alanlar daha çok Suçatı ve Kapıdere taraflarında görülmektedir. 26. 279 ha'ı ise tarıma elverişsiz alanlardır. Bu ise toplam arazisinin %20, 03'ünü teşkil etmektedir. Bu alanlarda yer yer bozuk meşe ve diğer bazı bodur ağaçlara rastlanmaktadır. İlçedeki akarsuların havzaları bitki örtüsü bakımından zengindir. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde su kaynaklarının bulunduğu alanlardan itibaren suyun aktığı istikamette gidildikçe çeşitli bitkiler görülür. Bu bitkilerin büyük çoğunluğu kavak ve söğütten oluşurken, ayrıca çam ve ardıç bulunmaktadır. Geri kalan kısımlarını da ise meyve ağaçları görülmektedir.

Çalışma alanında ağaçlandırma çalışmaları son yıllarda yaygınlaşmaya başlamıştır. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde TEMA Vakfı tarafından 2005 Martta Doğanşehir merkezinde güney mahallelerine 2000, okul bahçelerine 1000 fidan dikimini sağlamış, ayrıca Sürgü Barajı havzasına da 300. 000 fidan dikilmesine de sebep olmuştur. 2006-2007 yıllarında mart aylarında ilçenin batı bölgesinde bulunan Günedoğru Köyüne 10000 fidan dikimini sağlamış, yine ilçenin güneybatı bölgesindeki Hudut Köyüne 1000, İlçe Merkezine 4 km uzaklıkta olan Altıntop Köyüne 1000 fidan dikimini sağlamış, ağaçlandırma çalışmalarının yaygınlaşması orman alanlarının tahrip edilmesi sonucunda artan erozyonla mücadele etmektir.

2. 6. Çalışma Alanın Toprak Özellikleri

Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde yarı kurak bir iklim ve buna bağlı olarak ortaya çıkmış step-kuru orman vejetasyonuna göre şekillenmiştir. Bunun yanında araştırma alanı ve çevresindeki toprakların oluşumunda yükselti, eğim, bakı, drenaj durumu, ana kaya da etkili olmuştur. Bütün bu etkilere bağlı olarak; ova tabanları ile dağlık alanlar arasında farklı toprak tipleri ortaya çıkmıştır.

Bitki örtüsü toprağın hem oluşumunda hem de korunmasında etkili olmaktadır. Özellikle eğimli sahalarda kökleri vasıtasıyla toprağı tutan bitki örtüsü, gövde ve zemine yakın dal ve yaprakları vasıtasıyla yüzeysel akışı da kontrol altına almaktadır. Ayrıca bitki köklerinin mekanik etkileri ve salgıladıkları organik asitlerle ana kayanın fiziksel ve kimyasal ayrışmanın hızlanmasına bağlı olarak toprak oluşumu da hızlanmaktadır. Bunun

yanında bitkisel döküntüler toprağa organik maddenin karışmasını sağlamakta ve kökler vasıtasıyla alt horizonlardaki nütrient maddeler üst toprağa taşınarak besin maddelerinin sirkülasyonunu sağlamaktadır. Kısacası bitki örtüsünün olmadığı yerlerde toprak ve topraktan oluşumundan söz etmek zorlaşmaktadır (Semenderoglu, 1999).

İnceleme alanında görülen toprak tipleri şunlardır: Kahverengi topraklar, kırmızımsı kahverengi topraklar, kolivyal ve alüvyal topraklardır(Harita:7).

İnceleme alanında doğal ortamın ana bileşenlerinden biri olan toprak özellikleri, tarımsal faaliyetler, ağaçlandırma vs. arazi kullanım türleri açısından önemlidir. Araştırma alanında çeşitli uygulama modellerinde (tarım, ormancılık ve ağaçlandırma vb.) toprak özellikleri önemle dikkate alınmalıdır.

2. 6. 1. Toprak Oluşumunda Etkili Olan Faktörler

Toprak; çeşitli kayaların fiziksel yönden parçalanması, kimyasal olarak çözülmesi, ayrışması sonucunda oluşan, bitkilere durak yeri olan ve besin maddesi sağlayan kara yüzeyini birkaç milimetre ile birkaç metre derinliğinde saran ve ayrıca bünyesinde solucandan bakterilere varıncaya kadar çeşitli toprak flora faunası barındıran canlı bir ortamdır(Atalay, 1997).

Toprak yeryüzünde başta insanlar olmak üzere bütün canlıların hayatını devam ettirebilmeleri için gereklidir. İnsanlar tarihinin başlangıcından günümüze kadar toprak üzerinde yaptıkları çeşitli tarımsal faaliyetlerin sonucu olarak bugüne kadar yaşamlarını sürdürebilmiştir. Ülkemizde yaşayan insanların yarıya yakını tarım sektöründe çalışmakta, sanayi tesislerinin önemli bir kısmını da tarıma dayalı sanayi oluşturmaktadır.

Toprağın oluşması için oldukça uzun bir zamana ihtiyaç vardır. Ancak toprağın erozyona uğrayarak çok kısa bir sürede aşındırılıp taşınması mümkün olabilmektedir. Bu nedenle insan-toprak ilişkisi ele alınırken, toprak özellikleri ve sürdürülebilir bir ortam için toprağın önemi bir kat daha artmaktadır. Topraklar zamana bağlı olarak, fiziksel ayrışma, kimyasal çözülme, bitki ve canlı artıklarıyla birleşerek horizonlaşma meydana getirirler.

Araştırma sahasında çeşitli alanlarda açılan toprak profilleri üzerinde yapılan incelemelerde toprağın iyi gelişmemiş bir morfolojik yapıda olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında eğim ve reliefin etkili olduğu söylenebilir. Yüksek düzlükler ve dağlık alanlarda daha çok AC profilleri görülürken alçak ova ve havzalarda ABC profilleri gelişmiştir. Yine dağlık alanlar ve yüksek düzlük yüzeylerinde doğal bitki örtüsünün de tahribine bağlı olarak oluşan erozyon nedeniyle toprağın verimli ve organik madde açısından zengin olan üst horizonlarının büyük bir bölümü aşındırılarak süpürülmüştür. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresindeki toprakların derinliği ana kayanın özellikleri ile

relief koşullarına bağlı olarak değişiklikler göstermektedir. Alçak alanlarda topraklar genellikle derindir. Alçak ova alanlarından dağlık kesimlere geçirilirken toprakların derinliklerinde bir azalma görülmektedir. Dağların etek kısımlarındaki topraklar orta derinlikte, yamaçlardaki topraklar ise sık derinliktedir. Hatta eğimin çok yüksek olduğu yamaçlar toprak örtüsünden tamamen yoksun görünüm sunmakta ana kaya bütünüyle yüzeyde görülmektedir. Ovalarda toprak horizonlarının kalınlığı, yüksek düzlükler üzerinde bazı alanlarda bu kalınlığına göre fazladır.

Toprak oluşumu üzerinde etkili olan iklim elemanları daha çok sıcaklık ve yağıştır. Bunlardan yağış, toprakların yıkanmasında ve bitki örtüsünün yetişmesinde etkili olmaktadır. Sıcaklık ise topraktaki organik maddelerin ayrışmasını ve nem yeterli olduğunda kimyasal ayrışma olaylarını tayin etmektedir. Bu iki iklim elemanı bir araya gelerek ya da ortak etki yaparak toprak oluşumunu etkilemektedir. (Atalay, 1997)

Doğanşehir Ovası ve yakın çevresindeki iklim ve toprak oluşumu arasındaki ilişkilere baktığımız zaman su sonuçlara ulaşılmaktadır. Araştırma alanında yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı bir iklim hüküm sürmektedir. Kurak ve sıcak yaz döneminde yağış azlığı nedeniyle topraktaki ayrışma faaliyeti yavaşlamaktadır. Buna karşılık toprağın nemli olduğu kış aylarında toprak nemi fazla olmasına rağmen don olayları görüldüğü için toprak oluşumunda yavaşlama görülmektedir. Bu nedenle toprak oluşumunun en hızlı olduğu mevsimler ilkbahar ve sonbahardır.

Nitekim araştırma sahasında asırlardan beri süren orman tahribatı ve hayvan otlatılması sonucu bitki örtüsü azalmış veya ortadan kalkmıştır. Bütün bu nedenlere bağlı olarak da günümüzde toprak oluşumunda bir yavaşlama gerçekleşmiştir. Bazı alanlarda topografik özelliklere de bağlı olarak ortaya çıkan erozyon mevcut toprakların da ortamdan uzaklaştırılıp alçak alanlara taşınmasına neden olmaktadır. Bu nedenle bitki örtüsünden yoksun alanlarda gerçek anlamda toprak varlığından ve pedojenezden söz etmek mümkün olmamaktadır. Çünkü toprak oluşumunda bitki örtüsü oldukça etkili olduğu kadar mevcut toprağı korumada da etkilidir.

Araştırma sahasında toprak oluşumunda etkili olan değer faktörler de topografyanın etkisi, yükselti, eğim, bakı ve drenaj durumunun farklılık göstermesinden kaynaklanmaktadır. Çalışma alanında yükselti değerleri iklimin yanı sıra toprağın da kuşaklar oluşturmaya neden olmuştur. Eğim şartları için aynı şeyleri söylemek mümkün değildir. Dağlık yüksek kesimleri ile çevresindeki alçak ova tabanları arasında eğim değerinin artış göstermesi toprak oluşumunu da etkilemektedir. Eğimin az bitki örtüsünün yoğun, drenaj şartlarının iyi olduğu kesimlerde pedojenez süreci normal olarak sürmektedir.

Herhangi bir bölgede birikimin sürekli olduğu düz hafif engebeli sahalarda eğim değerlerinin yüksek, bitki örtüsünden zayıf ve yoksun olan sahalarda pedojenez olayları tam anlamıyla gerçekleşmez. Dolayısıyla bu kesimlerde yer alan topraklar henüz gelişim aşamasındadır(Sındır, 2003).

Olgun zonal bir toprağın gelişebilmesi için uzun bir zaman geçmesi gerekmektedir. Geçen zamanın uzun veya kısa olmasında yine toprak oluşumu faktörlerine (yağış, sıcaklık, eğim, bitki örtüsü, drenaj durumu, ana materyalin özelliği) göre değişebilmektedir. Araştırma alanında uygun iklim özellikleri altında eğim değerleri az, bitki örtüsünün yeterli, drenaj özelliklerinin iyi olduğu kesimlerde pedojenez kesintiye uğramadığı için zonal topraklar gelişim imkanı bulmuştur. Bu özellikler geçmiş dönemlerde görülen iklim ve eğim özelliklerinin bir yansıması da olabilmektedir. Eğim değerlerinin arttığı, bitki örtüsünün oldukça zayıf olduğu sahalarda ise toprak oluşum süreci tamamlanamamakta dolayısıyla olgun bir toprağın oluşması için daha uzun bir sürenin geçmesine ihtiyaç duyulmamaktadır (Atalay, 1994). Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin neotektonik dönem sonrası deformasyona uğraması, yükselmesi ve eğim şartlarının değişmesine bağlı olarak toprak oluşum süreçlerinde de değişimler meydana gelmiştir.

2. 6. 2. Araştırma Sahasındaki Toprak Tipleri

Araştırma alanındaki toprak tipleri ele alınırken klasik toprak sınıflandırma sistemi esas tutulmuş, sahada mevcut olan topraklar zonal ve azonal toprak tipleri olarak ele alınıp incelenmiştir. Toprak tipleri toprak haritasına yayılımı Köy Hizmetleri Malatya ili 1996 Malatya Arazi varlığı haritaları ile arazi gözlemlerine bağlı kalınarak işaretlenmiştir (Harita:10).

2. 6. 2. 1. Zonal Topraklar

Araştırma sahasında en geniş yayılım gösteren toprak grubunu oluşturan zonal topraklar, oluşumlarında iklim özelliklerinin hakim rol oynadığı diğer faktörlerin, (Ana materyal topografya (relief), bitki, zaman gibi) ikinci planda kaldığı topraklardır. Araştırma alanında bu toprak grubundan, kahverengi topraklar, kırmızımsı kahverengi topraklara rastlanmaktadır (Harita:10).

2. 6. 2. 1. 1. Kahverengi Topraklar

Zonal toprak tipleri bu toprak tipinin ana materyal ve yerel koşullara bağlı olarak değişmesi ile oluşmuştur. (Tonbul, 1985) Kahverengi toprakların görüldüğü alanlardaki hakim topografya, dalgalı, alçak tepelik ve yamaçlardır. Eğim değerleri bazı alanlar hariç genellikle hafif ve orta eğim derecelerine sahiptir. Kahverengi topraklar genellikle 950-

1500 m yükselti değerleri arasında gelişmiştir. Tektonik hatların etkisiyle ortaya çıkan deformasyonlara bağlı olarak bu değer bazen 1600 m'yi aşmaktadır. Çalışma alanında en az bulunan toprak gurubudur. Bu topraklar çalışma alanının içerisinde yer alan Günedoğru yerleşme alanının doğusunda kuzey güney doğrultu da dar alan kaplayan topraklardır.

2. 6. 2. 1. 2. Kırmızımsı Kahverengi Topraklar

Kırmızımsı kahverengi topraklar karasal yarı kurak iklimin hüküm sürdüğü alanlarda görülmektedir. Topraktaki kırmızımsılığın sebebi sıcaklığın yüksek olması, organik maddenin azlığı hem de zayıf bitki örtüsü etkili olmuştur. Bu topraklar çalışma alanında en yaygın olarak bulunan topraklardır. İnceleme alanının olan Doğanşehir ve yakın çevresinde görülen hakim toprak tipi kırmızımsı kahverengi topraktır. Malatya il varlığından almış olduğumuz bilgiler çalışma alanında görülen bu toprakların 12480 ha sulu 30145 ha ise kuru topraktır. Günedoğru yerleşme alanının doğusunda kalan topraklar, Doğanşehir ilçe merkezinin doğusu ile Satırobası, Çömlekobası ve Gürobası arasında kalan toprakları, Doğanşehir ilçe merkezinin kuzeybatısında Topraktepe yerleşin alanında içinde yer aldığı alandaki topraklar dışında kalan topraklar kırmızımsı kahverengi topraklardır.

2. 6. 2. 2. Azonal Topraklar

Devamlı aşınmaya uğrayan arızalı ve eğimli sahalarda çözülmüş ana materyal sürekli taşındığından alüvyon birikim sahalalarında ise sürekli birikiminden dolayı instabil koşullar olduğundan, ayrışma, yıkanma ve alt katlarda birikme ile oluşan toprak horizonları gelişmez, bu nedenle belirtilen sahalarda horizonların gelişmemiş olduğu “azonal” topraklar meydana gelir. Ancak birikimin yavaşladığı alüvyon sahalarda asınım azaldığı yada duraksadığı, arızalı-eğimli sahalarda çok sığ da olsa “A horizonu” gelişebilmektedir. Azonal topraklar genel olarak toprak oluşumu açısından sürekli gençlik (başlangıç-oluş) safhasında olan “entisol” grubundan topraklardır (Atalay, 1994).

Yeni oluşmakta olan veya oluşumunu yeni tamamlamış olan azonal topraklar, bir taraftan sürekli devam eden erozyon, diğer taraftan birikme nedeniyle gelişmeleri engellenmektedir. Dolayısıyla belirli bir horizonlaşma göstermezler. Bu toprakların oluşumunda jeomorfolojik şartların etkileri büyüktür. Buna bağlı olarak da oluşturdıkları ana materyalin etkilerini büyük ölçüde yansıtır(tonbul, 1989).

Çalışma alanında Azonal topraklardan kolüvyal topraklar ve alüvyal topraklar bulunmaktadır. (Harita:10)

2.6.2.2.1. Kolüviyal Topraklar

Kolüviyal topraklar dağların eteklerinden ve platoların yamaçlarından gerek yerçekiminin gerekse yüzeysel akışa geçen akarsuların etkisiyle taşınmış köseli, çakıllı, kumlu, depolar veya topraklardır. Bu topraklarda zonlaşma görülmemektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında pedojenezin oldukça yeni olması ve yüzeysel akışla gelen ve eğimin azaldığı yerlerde biriken kum, kil ve çakıl gibi malzemelerle birikimin hala devam etmesi etkilidir.

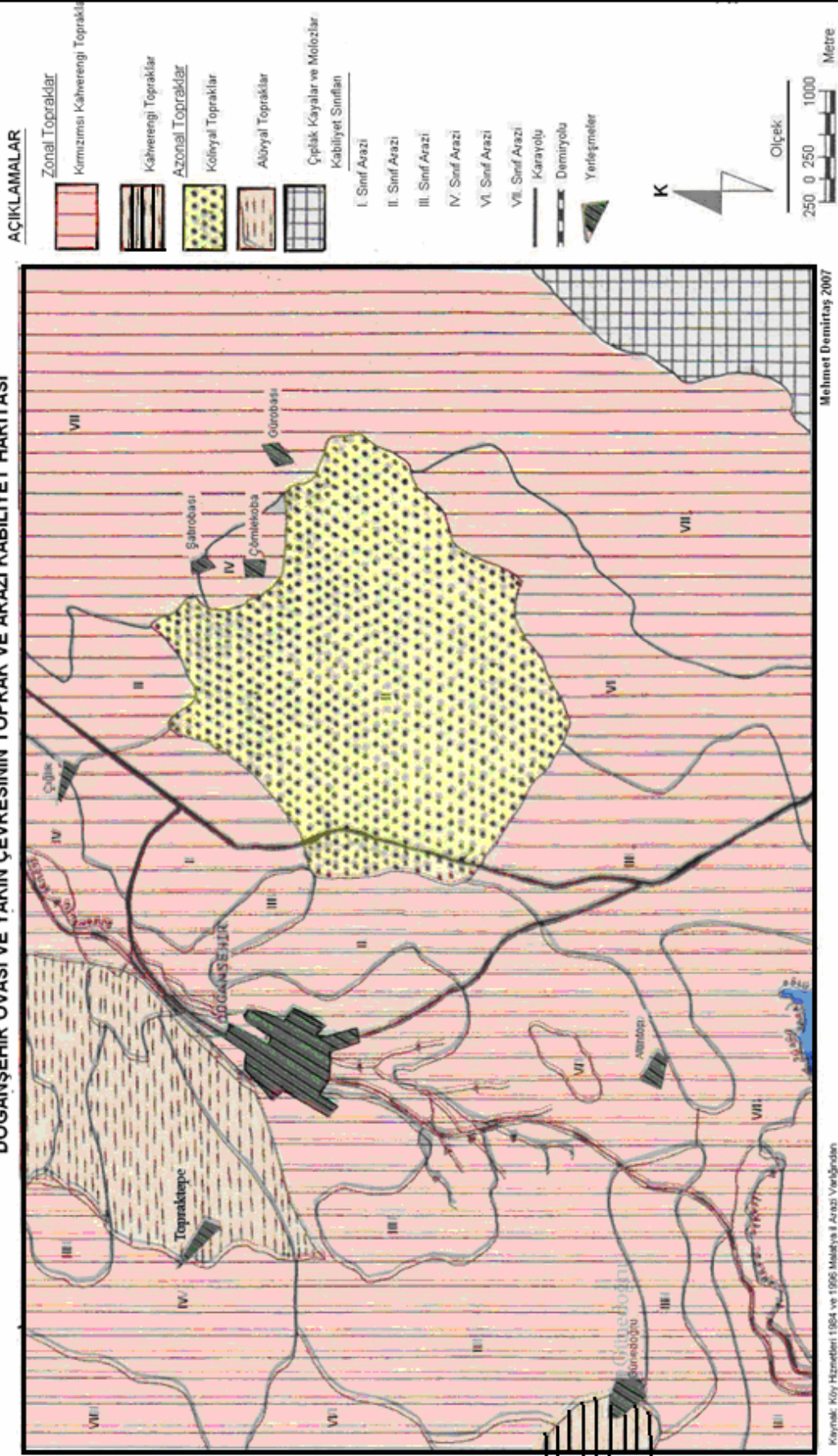
Daha çok orta ve kaba bünyeli köseli-yarı yuvarlak çakıllardan meydana gelen ana materyal çapraz tabakalı bir yapı gösterebilmektedir. Dağlık alanlar ve platolardan ova yüzeylerine doğru geçildiğinde düzenli bir diziliş halinde blok ve çakıllardan oluşan kaba malzeme yerini daha ince boyutlu materyallere bırakmaktadır (Tonbul, 1985). Kolüviyal topraklarda sık sık gerek renk gerekse malzeme boyutunda değişimler görülebilmektedir. Bu durum yamaçlardaki aşınım etkisini açık olarak göstermektedir. Kaba elemanlı seviyeler şiddetli erozyonu; ince elemanlı ve koyu renkli seviyeler ise aşınmanın yavaş olduğunu göstermektedir.

Çalışma alanında en yaygın olan ikinci toprak çeşidi kolüvyal topraktır. Bu topraklar Malatya il arazi varlığında (1996) alınan veriler sonucunda bu toprakların 6725 ha sulu, 3061 ha ise kuru topraklardır. Bu topraklar çalışma alanında Doğanşehir ilçe merkezinin doğusu ile Satırobası, Çömlekobası ve Gürobası arasında kalan toprakların büyük bir kısmını oluşturan topraklardır.

2.6.2.2.2. Alüvyal Topraklar

Alüvyal topraklar (A)C horizonlu topraklardır. Daha çok alüvyonların yer aldığı ova tabanlarında görülür. Alüvyal toprakların yer aldığı alanlar genelde sulu tarım yapılan sahalara karşılık gelmektedir. Çalışma alanında kırmızımsı kahverengi topraklar, kolüvyal topraklardan sonra en geniş yer kaplayan üçüncü topraklar gurubudur. Doğanşehir ilçe merkezinin kuzeybatısında Topraktepe yerleşin alanında içinde yer aldığı sahada kuzey güney doğrultuda geniş yer kaplamaktadır.

DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNİN TOPRAK VE ARAZİ KABİLİYET HARİTASI



Harita:10

III. BÖLÜM

BEŞERİ ORTAM ÖZELLİKLERİ VE EKONOMİK FALİYETLER

3.1. Nüfus Özellikleri

3.1.1. Nüfusun Genel Özellikleri

Bir yerleşme bölgesinin en önemli potansiyel gücünü, yine bu bölge üzerinde yaşayan insanlar meydana getirirler. Çünkü ekonominin gücü ve önemi bir ülkenin bütün nüfusunun durumuna bağlıdır. Bunun yanında, nüfusun sosyal durum ve davranışı, dağılışı ve sayısı ekonomik hayatın teşkili ve düzenlenmesi için oldukça önemlidir (Karaboran, 1987).

Beşeri anlamda kültür altına alınmış bir yöredeki nüfusunun çeşitli özelliklerini bilmek o yöredeki sosyal ve ekonomik değişimleri anlamak için son derece gereklidir. Demografik olaylardaki gelişmeleri ve değişimleri iyi görmek, bu olaylara bakarak doğru sonuçlar ve çeşitli sentezler elde etmek, toplum kalkınmasında kullanılacak planların tasarımı açısından da büyük önem taşır.

Bir yöredeki nüfus sürekli sabit bir özellik göstermeyip aksine doğum, ölüm göçler vs... etkenlere bağlı olarak değişken bir özellik gösterir. Bunun doğal sonucu olarak da insanların yeryüzündeki dağılışı sahaları da her an değişmeye maruz kalabilmektedir. Bu nedenle nüfusun dağılışı ve bu dağılışı etkileyen faktörleri belirleyip incelemek günümüz dünyasında büyük bir önem taşımaktadır.

Bir ülke insanın yaşama sahası, olarak araştırılmak istenirse, en önde gelen meseleleri birisi şüphesiz nüfusun dağılışı incelenmesidir; (KARABORAN, 1987:b 95) dolayısıyla bir mekan ünitesinde yaşayan nüfusun sıklığı, seyrekliği o mekan ünitesinin ekonomik ve sosyal avantajları veya dezavantajları hakkında önemli bilgiler verilir.

Nüfusun dağılışının mekandan mekana farklılık göstermesinde başka, nüfusla ilgili farklılık arz eden bir başka özellik yaş yapısıdır; gerçekten belirli mekandaki nüfusunun miktarı yanında yaş gruplarının da özellikle çalışabilir ya da faal nüfus olarak adlandırılan 15–16 yaş arasındaki nüfus miktarlarının işgücü kapasitesi, gıda ve çeşitli hizmetlere olan ihtiyaç, aile tipleri; (Tümer tekin, 1982) gibi özellikleri de önem taşımaktadır.

Bir yöredeki nüfus yapısını inceleyen coğrafyacı çalışmasında sosyolojik sosyo–kültürel antropolojik, demografik, tarihi ekonomik vs. bakış açılarını da göz önünde bulundurur ve böylece bu konuda toparlayıcı, çözümleyici ve sentezci bir çözüm önerisinde bulunmayı sağlamış olur.

Böylece diğer bilim dallarının da faydalanacağı ve dolayısıyla toplumun refah düzeyinin artmasına büyük önem taşıyacak yol gösterici politikaların gerçekleştirilmesine yardım etmiş olur.

Sonuç olarak nüfusun coğrafi olarak incelenmesi yalnızca onun özelliklerinin ortaya konulmasıyla sınırlı kalmaz. Nüfus sayının yorumlanması yolu ile, sosyo-ekonomik karakterinin ortaya konulması incelenecek toplumun daha iyi tanınmasını sağlayacaktır.

3.1.2. Nüfusun Tarih Gelişimi ve Nüfus Artışı

1887 yılına kadar nüfus, Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde herhangi bir gelişme göstermemiştir. Bu yıldan itibaren Kars Artvin dolaylarından gelen ve ilçeye yerleşen, 120 hane oluşturan bu vatandaşlar ilçenin ilk sakinleri sayılmaktadır. 120 hanelik vatandaşın buraya yerleştirilmelerinden sonra ilçe gelişmeye başlamıştır. Bununla birlikte buraya gelen ik vatandaşların göç ettikleri o yöredeki tanıdık ve akrabalarını getirmeleri ile nüfusta artış görülmüştür. Nüfusun bu devirde gelişmesinin en önemli sebebi ise, arazinin sulak verimli ve düz bir yapıya sahip olmasıdır.

İlçe daha önceleri şu an nahiye olan Sürgü'ye bağlı bir köy iken Sürgü Barajının (1870) yapılarak arazinin büyük bir bölümünün sulanmaya başlamasında sonra çevre köylerden Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde yerleşmeler olmuş, Doğanşehir'de nüfus artışı hızlanmıştır. Böylece Doğanşehir 1924 yılında nahiye olmuştur

Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde ilk düzenli nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılına kadar nüfus miktarı hakkında önemli bir bilgi mevcut değildir. 1927 yılından 1945'e kadar nüfusu artış göstermiştir.. 1935 yılında kuraklığın ve buna bağlı olarak da önemli bir kıtlığın yaşanması nedeniyle nüfusun bir kısmı göç etmiş ve nüfus azalma göstererek 1940 yılında nüfus düşmüştür. Daha sonraki yıllarda kıtlığın ortadan kalkmasıyla nüfus artışı da hızlanmıştır. 1940–1945 yılları arasında nüfusu artmıştır. Nüfus ise 943'lere ulaşmıştır. Doğanşehir, 1946 yılında Doğanşehirliilerin önde gelen kişileri ve Malatya valisinin girişimleri sonucu ilçe olmuştur. Doğanşehir'in ilçe olmasından sonra çevre köylerden ilçeye olan göç artmıştır. Özellikle Akçadağ ilçesinin Körne köyünden göç ederek buraya yerleşenler olmuştur. Bu nedenle nüfus artışıdır. İlçenin gelişmesi ve nüfusun giderek artması nedeniyle 1950 -1955, 1955 -1960 yılları arası nüfus artmıştır. 1960 yılında Adıyaman'ın Çelikhan ilçesinden göçle gelip Doğanşehir merkez, Altıntop, Günedoğru, Topraktepe'ye yerleşenler olmuştur. İlçeye geçici işçi niteliğinde gelen Çelikhanlılar daha sonraları ilçede toprak satın alarak buraya yerleşmişleridir. Doğanşehir ovası ve yakın

çevresinde yer alan Doğanşehir merkez, Günedoğru, Altıntop, Satırobası, Çömlekobası, Topraktepe gibi yerleşme alanlarında aynı durum yaşanmıştır.

Bu tarihten sonra ilçe merkezi devlet yatırımlarından artış görülmektedir. Sağlık ocağı, Tarım Kredi Kooperatifi, çeşitli bankalar gibi devlet teşekküllerinin sayısı arttıkça ilçe merkezi olan göç ve yerleşme talebi artmıştır. Bunun sebebi ise Elbistan'ın Kistik bölgesinde birçok vatandaşın gelerek Sürgü yolu üzerinde yerleşmeleri ve burada bir mahalle kurmaları olmuştur. İlçe nüfusu 1975 ile 1980 yılları arasında bir azalış göstererek düşmüştür. Bu durumun nedeni ise o dönemde ilçe merkezinde meydana gelen siyasi olaylardır. Çıkan siyasi olaylar nedeni ile birçok vatandaş evlerini satarak başka illere göç etmek zorunda kalmışlardır.

1980 yılında sonra ilçe merkezinde yakın yerleşmelerde çıkan siyasi olayların kesilmesinden sonra bir çok aile tekrar ilçeye dönmüşlerdir. Ayrıca ilçe merkezinde ve çevre köylerde açılan çok sayıda devlet teşekkülleri ve buralara atanan devlet memurları ile birlikte ilçe nüfusu artış göstermiştir.

Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde yerleşmelerin gelişmesine katkıda bulunan bazı teşekküller şunlardır: Sürgü Reküllatörü, Sanat Okulu, Damsaş, Sütfaş, çeşitli işyerleri cezaevi vb... kuruluşlardır.

1986 yılında ilçede meydana gelen 3 büyük depremin neticesinde, gerek memur, gerekse geliri yüksek halkın bir kısmının göç etmesi neticesinde nüfus azalmıştır..

1990'lı yıllardan sonra depremin durduğu kanaati oluşması üzerine bazı aileler geri dönmüşlerdir. Bununla birlikte Adıyaman da yapılan Çat Barajının yapımından dolayı toprakları istimlak edilen Çelikhan ve çevresinden 30-40 hane vatandaş Doğanşehir merkeze ve yakın çevresindeki köylerine gelerek yerleşmiştir. Ayrıca yapılan yatılı okullar ve kamu kuruluşlarındaki personel artışı sebebi ile nüfus bir artış göstermiştir..

Doğanşehir ilçesinin kır nüfusu 1935 yılında bu miktar 1935-1997 yılları arasından artış göstermiştir. Sayım devrelerine baktığımızda kır nüfusunun sürekli arttığını görüyoruz. Bu artışın en büyük nedeni ise doğum oranlarındaki artıştır. Genel olarak düşündüğümüzde ülke çapında tüm kırsal alanların ortak özelliği doğum oranlarının ölüm oranlarına göre oldukça yüksek bir durum arz ettiğidir. Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde kırsal kesimlerinde ise her sayım devresinde bu durumun ağır bilançosu kırsal nüfus oranına yansımıştır. Kırsal kesimdeki halkın geçim kaynaklarının ekonomi kalkınmaya bağlı olarak artması, bulaşıcı hastalıkların pek görünmemesi ve en önemlisi halkı doğum kontrolündeki bilinçsizliği kırsal nüfusun sürekli artışına sebep olmuştur.

Doğanehir ilçe merkezi ve yakın köylerde nüfusu 1927 -1997 yılları arasında bazı inişli çıkışlı dönemler geçirmiştir. Özellikle 1940,1980,1990 yıllarından nüfusta bir azalma görölmüştür. 1935’li yıllarda iklimdeki kuraklık nedeni ile kıtlık yaşanmıştır. Doğanehir Ovası ve yakın çevresinde nüfusunun çoğunun geçim kaynağı tarımsal faaliyetlere bağı olduğundan yaşanan kıtlık halkın çoğunluğunu etkilemiş ve halkın göç etmesine neden olmuştur. 1940 yılında yapılan sayımlarda nüfusun az olmasının başlıca sebebi de budur.

1946 yılında ilçe olan Doğanehir’de nüfus Doğanehir merkeze, bazı köylerin bağlanması nedeni ile büyük bir artış göstermiştir. Akçadağ ilçesinin Körne köyünde gelerek ilçe merkezine yerleşen ailelerden başka, 1960 yıllarında Adıyaman’ın Çelikhan ilçesinden gelip ilçeye yerleşenlerde olmuştur. İlçeye gelip yerleşenlerle zamanla arazi alıp tamamen burada kalmışlardır. Bu tarihten sonra ilçedeki devlet yatırımları hızlanmış Sağlık Ocağı, Tarım Kredi Kooperatifi; çeşitli bankalar vb. . devlet teşekküllerinin sayısı arttıkça ilçe merkezine olan yerleşmeler daha da artmıştır.

1970 yılında 5. 974’lere ulaşan ilçe nüfusu 1975’de %41’i %8’lik bir artışla 10. 280 kavuşmuştur. Bunun sebebi ise Elbistan’ın Kistik bölgesinde bir çok vatandaşın gelerek Sürgü yolu üzerinde yerleşmeleri ve burada bir mahalle kurmaları oluşmuştur. İlçe nüfusu 1975 ile 1980 yılları arasında %-1’lik azalma ile 10. 172 olmuştur. Bu durumun nedeni ise o dönemden ilçede meydana gelen siyasi olaylardır. Çıkan siyasi olaylar nedeni ile evlerini satarak başka illere göç etmek zorunda kalmışlardır.

1980 yılında sonra ilçede çıkan siyasi olayların kesilmesinden sonra birçok aile tekrar ilçeye dönmüşlerdir. Ayrıca ilçe merkezinde ve çevre köylerde açılan çok sayıda devlet teşekkülleri ve buralara atanan devlet memurları ile birlikte ilçe nüfusu 1985’te %9. 5 oranında artış göstererek 11. 242’ulaşmıştır. 1980 yılında sonra ilçede kurulmasına başlanan ve kurulan, ayrıca ilçenin gelişmesinde katkıda bulunan bazı teşekküller şunlardır: Polat Barajı, Sürgü Regülatörü, Sanat Okulu, Damsaş, Süftaş, çeşitli işyerleri, Cezaevi. Vb. . kuruluşlardır.

1990 yılında nüfusta görölen azalmanın nedeni ise 1980 yılında yaşayan deprem nedeni ile halkın Adana, Mersin, Osmaniye, İstanbul, Ankara, Gaziantep, Nizip, İzmir, Kahramanmaraş, Narlı, Hatay gibi şehirlere göç etmesidir. Ayrıca Doğanehirli iş adamlarının İstanbul’da tekstil üzerine açmış oldukları fabrikalarda çalışmak üzere aileler Doğanehir merkez ve yakın köylerden göç etmişlerdir. 1990’da nüfus azalmıştır.

1997 yılında yapılan nüfus sayımına %35’lik bir artışla nüfus 17. 012’ye yükselmiştir. Bunun sebebi Adıyaman’da yapılan Çat Barajının Çelikhan ve çevresindeki köylerin

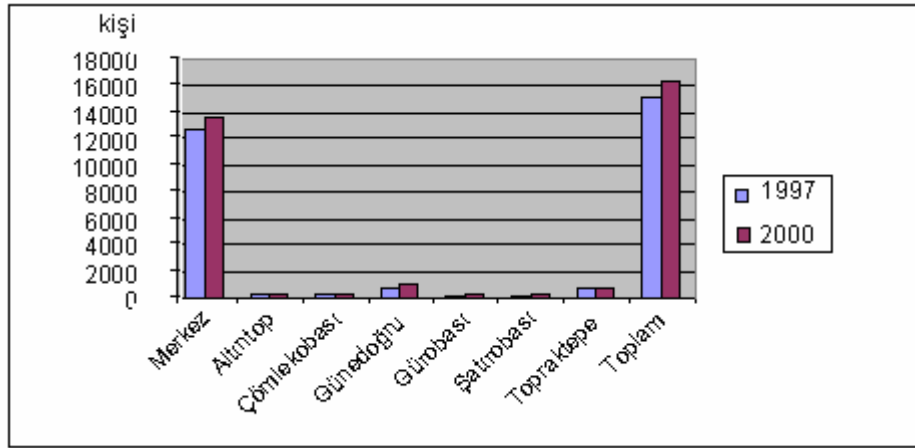
topraklarını istila etmesidir ve burada istimlâk paralarını alan çiftçilerin en yakın ilçe olan Doğanşehir göç etmesidir. Ayrıca İlçeye Yeşilyurt'a bağlı Güzene Köyünde geçim sıkıntısı çeken insanlar iş için gelmiş ve terleşmişlerdir. Ayrıca çevre köylerden geçimlerini temin edebilmek ve çocuklarının okuması için gelen aileler de olmuştur.

Doğanşehir ilçesinde toplam Nüfus miktarı 2000 yılında, 1997 yılına göre nüfus artış artmıştır. Kırsal nüfus miktarı 1935 yılından 1985 yılına kadar sürekli artmıştır. 1990 yılında azalmıştır. 1990 yılından sonra 1997 yılına kadar kırsal nüfus miktarı sürekli artış göstermiştir. Doğanşehir ilçesinde toplam nüfus miktarı sürekli artmıştır. 1935 yılından 1985 yılına kadar toplam nüfus miktarı artarken, 1990 yılında azalmıştır. 1990 yılından sonra 1997 yılına kadar artmıştır.

Çalışma alanının sınırları içinde kalan yerleşim alanları Doğanşehir merkez, Altıntop, Çömlekobası, Günedoğru, Günedoğru, Gürobası, Şatırobası, Topraktepe gibi yerleşim alanları yer almaktadır. Çalışma alanının sınırları içinde yer alan merkezlerde 1997 yılı ile 2000 yılları arasında nüfus miktarı artmıştır. Bu yıllar arasında nüfusun artmasında sulama faaliyetlerinin yaygınlaşmasına bağlı olarak tarımsal faaliyetlerin yoğunlaşması etkili etkili olmuştur. Bunun sonucunda çalışma alanında yer alan yerleşmeler göç almıştır. 1997 öncesindeki dönemde çalışma alanında yerleşmelerde de nüfusun farklılık göstermesinde yukarıda verilen nedenler etkili olmuştur. Çalışma alanında nüfusu en fazla olan merkez Doğanşehir ilçe merkezi iken, en az nüfusu olan yer ise Şatırobasıdır. Bu durum merkezler arasında farklılık göstermesinde sulama, tarımsal faaliyetler, orografik nedenlerinin farklılık göstermesi etkili olmuştur. Çalışma alanında yıllara göre nüfus miktarı en fazla artan yerleşim alanı Doğanşehir ilçe merkezi iken, nüfusu artmayan yerleşim Çömlekobası'dır. Çömlekoba'sında nüfusun azalmasının nedeni tarımsal faaliyetlerin az olması, sulama koşullarının gelişmemiş olmasına bağlı olarak yaşanan göçler etkili olmuştur. Çalışma alanının 1997 yılındaki toplam nüfusu 15.033 iken, 2000 yılında 16.172 çıkmıştır. Nüfus miktarı %10 dan az atmıştır. (Tablo:15)

Tablo:15 Çalışma alanında yer alan yerleşmelerin 1997 ve 2000 yıllarındaki nüfusu ve toplam nüfus miktarı

Yerleşim Alanı	1997	2000
Merkez	12.650	13.517
Altıntop	318	358
Çömlekobası	266	254
Günedoğru	807	979
Gürobası	144	247
Şatırobası	139	195
Topraktepe	709	722
Toplam	15.033	16.272



Grafik:11 Doğanşehir Ovası ve Yakın çevresindeki yerleşmelerin 1997 ve 2000 yıllarındaki nüfus miktarları ve toplam nüfus verilmiştir.

3. 1. 3. Nüfus Hareketleri

Hem doğum hem de ölüm oranlarının şehir merkezine nazaran kırsal kesimde daha yüksek olduğunu göstermekteyiz. Bu durumun en önemli nedenleri arasında sağlık ve beslenme şartlarının kırsal kesiminde pek iyi olmaması, kırsal kesimde yaşayan halkın şehir insanına oranla daha bilinçsiz oluşu, bunun yanında doğal şartlar ve ekonomik faaliyetlerin uygun bir durum göstermemesi etkili olmaktadır. Yukarıda saydığımız faktörlerden sağlık ve beslenme şartlarının uygunsuzluğu özellikle ana ve çocuk sağlığı üzerinde etkili olmakta ve bebek ölümlerinin artmasına neden olmaktadır.

Bunların dışında özellikle uzak dağ köylerinin ulaşım durumunun uygun olmaması bu kesimdeki hastaların sağlık kuruluşlarına sevklerinden zaman kaybına neden olmaktadır. Bu durum da kırsal kesimlerde ölüm oranlarının şehir merkezine göre yüksek olmasına neden olmaktadır. İlçede doğum yapabilecek yaşta olan kadının nüfusunun toplam nüfusunu oranının (Doğurganlık) oranı) fazladır. Bu durum üzerinde en büyük etken halkın doğum kontrolü hakkındaki bilinçsizliği ve duyarsızlığıdır.

Yeryüzünde nüfusun dağılışını etkileyen beşeri olayların en önemlilerinden birisi Karaboran'ın da belirttiği gibi şüphesiz göçlerdir. Bölge, ülke, kıta, ve dünya çapında süre gelen göçler yeryüzünün de nüfusun şuanda karşımıza çıkan dağılış dokusunun kazanılmasında büyük etken olmuştur (Karaboran,1984).

Araştırma sahası iç göçler bakımından incelendiğinde buraya çeşitli yerlerden göçün olduğunu görmekteyiz. Özellikle Adıyaman'da yapılan Çat barajının Çelikhan ve çevresindeki toprakları istila etmesi sonucu buradaki köylülerin toprakları su altında kalmış ve istimlak paralarını alan çiftçilerin en yakın ilçe olan Doğanşehir'e göç etmiştir. Daha

sonra toprak satın alarak buraya yerleşmişlerdir. 1990'dan sonra Doğanşehir'e göç eden bu aileler 30-40 hane olup Doğanşehir'de ayrı bir yerleşim yeri kalmışlardır.

Ayrıca ilçeye Yeşilyurt'a bağlı Gözene Köyünden geçim sıkıntısı çeken insanlar iş için gelmiş ve yerleşmiştir. Çevre köydenler gerek iş, gerek okumak için gelen aile sayıları da 30-40 civarındadır.

Ayrıca Doğanşehir ilçe merkezi ve yakın çevresindeki köyler deprem kuşağı içerisinde olup birkaç defa depreme maruz kalmıştır. En büyük depremi 1986 yılının mayıs ve ağustos aylarında geçirmiştir. Bunlardan en büyüğü 5.8 şiddetinden olan bu deprem Sürgü –Kapıdere merkezli olup birçok maddi hasara ve can kaybına neden olmuştur. Yaklaşık 17 kişi ölmüş, toplam 3426 ev yıkılmıştır. Ve birçok ev hasar görmüştür. Bunlar arasında merkeze yaklaşık 100-150 ev yıkılmıştır.

Devlet, belediyelerin imar iskan dahilinde bulunan topraklarında yıkılan bu evlere karşılık toplu afet evleri (prefabrik) yapmıştır. Ayrıca hasar raporu tespit edilen evlerin sahiplerine hasar yardımı yapılmıştır. Bunun dışında çadır, yiyecek, battaniye, ilaç yardımlarına bulunmuştur

Yaşanan bu deprem sonucu maddi durumu iyi olanlar veya memur olanlar ilçe dışına göç etmişlerdir. Göç edilen bazı iller şunlardır: Adana, Osmaniye, Mersin, İstanbul, Ankara Gaziantep, Nizip, İzmir, Kahramanmaraş, Narlı ve Hatay toplam göç eden aile sayısı 80-100 arasındadır. Bu ise yaklaşık 400-500 kişi etmektedir. Ayrıca Doğanşehirli işadamlarının tekstil üzerine açmış oldukları fabrikada çalışmak üzere 30- 40 aile ilçe dışına göç etmiştir.

Ülkemizde iç göçlerin temel nedeni nüfusun kalabalık bir kesiminin yaşadığı köylerdeki tarım alanlarının yetersizliği, koşulların elverişsizliği gibi nedenlerle kırsal alanda nüfusun tutmamasıdır. Böylelikle ilk etapta iş imkanları ve daha olumlu bir hayat standart arayan kırsal nüfusta kopan göçler, kentsel merkezlere doğru bir yönelme göstermektedir. Bu durumlarda ortaya çıkan iç göç olayında ilk olarak şehrsel bir merkeze yönelen nüfus ikinci bir aşama neticesinde kademeli Göç hareketliliği ile başka bir merkeze göç edebilmektedir. (Tümertekin, 1972:47, 52)

3. 1. 4. Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu

Birçok bilim adamı, nüfusun dağılışı ile doğal elamanlar arasındaki sıkı ilişkinin etkisinde kalarak nüfusun dağılışı daha çok doğal koşullara göre ana çizgileri ile belirtmeye çalışmıştır. Öncelikle seyrek olarak nüfuslanmış alanların, genel olarak soğuk ya da kurak iklimin hüküm sürdüğü, dağlık ve yoğun bitki örtüsünün yer almadığı alanlara

uyduğu üzerine önemle durmuşlardır. Gerçekten iklim, bitki örtüsü, yüzey şekilleri, nihayet maden ve topraklar gibi fiziki faktörleri nüfus dağılışı ve büyüklüğünün şekillenmesinde önemli katkıları vardır (Karaboran, 1984 :7).

Araştırma sahasında nüfusun coğrafi dağılışı etkileyen en önemli faktörler; yükselti, tarım alanlarının elverişliliği, su kaynaklarının durumu ve ulaşımıdır.

Doğanşehir şehir merkezindeki aritmetik nüfus yoğunluğuna baktığımızda km^2 ye 40. 81 kişinin düştüğünü görmekteyiz. İlçe merkezindeki nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu mahalle Yeni mahalledir. Bunun en önemli sebebi, iş ve ticaret alanlarının, yüksek binaların ve belediye alanlarının bu mahallede daha yoğun olmasıdır. Nüfus yoğunluğu bakımından bu mahalleye en yakın mahalle Karşıyaka Mahallesidir. Bu mahallenin, şehir merkezi olarak gösterilen Yenimahalle kadar nüfusunun çok olmasının sebebi; yerleşim alanı olarak Yenimahalle'den büyük olmasıdır. Ayrıca 1986'daki depremin ardından yapılan deprem evlerini bu mahallede bulunması (80 hane) ve bununla birlikte belediyenin kooperatif evlerinin bu mahalleye yapması nüfus yoğunluğunda etkili olan diğer faktörlerdendir. Nüfus yoğunluğu en az olan mahalle ise Doğu Mahallesidir. Buna gerekçe olarak belediye hizmetlerinin pek etkin olmaması ve şehir merkezinden uzak olması gösterilebilir. Altıntop, Çömlekobası, Günedoğru, Günedoğru, Gürobası, Şatırobası, Topraktepe gibi yerleşim alanlarında ise Nüfus yoğunluğu Doğanşehir ilçe merkezine göre daha azdır. Bu durum üzerinde tarım, ulaşım ve sulama koşullarının farklılık göstermesi etkili olmuştur.

3. 1. 5. Nüfusun Sosyal Özellikleri

Doğanşehir' in toplam nüfusu 1997 ve 1990 yıllarında kırsal nüfus şehirsal nüfustan fazladır. Çalışma alanının cinsiyete göre nüfusuna baktığımızda erkek nüfus kadın nüfustan fazladır.. Şehir ve kır nüfusu açısından ele alınıp incelenecek olursa 2000 yılında Doğanşehir ilçesinde kentsel nüfus kırsal nüfustan azdır. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde kentsel (şehirsal) nüfus 1935 yılından 1975 yılına kadar artarken, 1980'de azalmıştır. Bundan sonraki sayım yıllarında bir dönemde artmış bir dönemde azalmıştır.

Doğanşehir ilçe merkezinde kadın erkek nüfus sayısının çok az farkla birbirine paralel bir seyir gösterdiği görülür. Yine nüfus piramidinde 5-9 yaş grubu ile 10-14 yaş grubundakiler en kalabalık nüfus grubunu oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak genç nüfusun fazlalığı da dikkat çekicidir. Araştırma sahasına ait geniş aralıklı nüfus gruplanması incelendiğinde; en kalabalık nüfus grubunun 15-64 yaş grubunda yer aldığı görülür, yine 0-14 yaş grubundaki nüfus gelmekteyken. 65 ve üzeri yaş grubunu oluşturan nüfus ise en düşük nüfus grubunu oluşturur.

Doğanehir ilçe merkezi ve yakın çevresinde 0-14 yaş grubunda yer alan nüfus oranı 15-64 yaş grubundan sonra en fazla olan gruptur. 15-64 yaş grubu çalışma alanımızda en fazla olan grubu oluşturmaktadır, 65 ve + yaş grubu çalışma alanımızda en düşük olan yaş grubunu oluşturur. Bu durum Doğanehir ilçesinde 15+64 yaş grubundaki nüfusun fazla, 65 ve + üzerinde olan nüfusun az olduğunu gösterir. Çalışabilir nüfus bakımından incelendiğinde 15-64 yaş grubunun bu grup içerisinde erkek nüfusu, kadın nüfustan fazladır.. Doğanehir ilçesinde bağımlı nüfus fazladır. Bağımlı nüfus içerisinde kadın nüfus erkek nüfustan fazladır

3.2. Yerleşme Özellikleri

3.2.1. Yerleşme Alanın Genel Özellikleri

Yerleşmeler; evlerden, barınaklardan ve bunların oluşturduğu, insan oğlunun yaşama sahasının birlikteliğinden meydana gelmiş, insan ihtiyacına cevap veren iskanlardır (Tanoğlu, 1969,211). İnsanın kendi eliyle oluşturduğu ve yaptığı yerleşmeler, içinde yaşanan çevrenin özelliğini yansıtır. Yerleşmeler, insan ihtiyacına cevap verebilmesi bakımından, fiziki ve beşeri faktörlere göre şekil kazanır. Zaman süreci içerisinde sosyal faktörlerden meydana gelen değişiklikler, yeni fonksiyonların ortaya çıkmasına sebep olurlar. Bunlarla birlikte tarihsel süreç içerisinde oluşan her türlü olaydan etkilenebilirler ve varlıklarını devam ettirebildikleri gibi, kaybolup gidebilme durumunu da gösterebilirler (Şahin, 1993).

Fiziki faktörlerle beşeri ve ekonomik faktörlerin karışımından meydana gelen şekiller, sadece bölgeler arasında değil hatta aynı bölge içerisinde bir takım farkların meydana gelmesine neden olur. İnsanların ekonomik faaliyetlerine göre de meskenlerde şekil ve fonksiyon bakımından birtakım farklılıklar gösterir. Bu yüzden bir bölgedeki yerleşmeyi o bölgedeki geçim sahasından ayrı olarak düşünmek mümkün değildir.

Geçim kaynağı olarak, tahıl tarımıyla uğraşan bir yerleşmede meskenler ve bunların etkenleri farklılıklar gösterir. Yani her bölgede meskenler insanların yaşadıkları sahanın fiziki şartlarına ve o çevre içerisinde tesis ettikleri sosyo-ekonomik faaliyetlerine göre bir takım farklılıklar arz eder.

Araştırma sahasındaki yerleşmelerin meydana gelişini etkileyen faktörler ile o sahada nüfusun dağılışını etkileyen faktörlerle aynıdır. Çünkü yerleşmenin sürekliliği, orada yaşama sahası oluşturan nüfusun durumu ile doğru orantılıdır.

3.2.2. Yerleşmenin Kuruluş Tarihi ve Gelişimi

Yüzyıllar boyunca az çok istikrar gösteren bir fiziki temel üzerinde bulunan Türkiye de bütün beşeri faktörler; bu fiziki yapı üzerinde 6 bin yılı aşkın bir iskan devresi boyunca zamanla değişikliğe uğramış, üzerinde bir çok kültürlere ait kalıntı ve kaynaşmaların bulunduğu bir ortamda hem bu kültürler tarafından etkilenmiş hem de bu kültürleri etkilemiştir. İşte bu sebeple bir yerin bir ülkenin sosyal ve beşeri karakterleri açıklanmak istendiğinde, onların üzerinde cereyan ettikleri, sahanın da beraberce incelenmesi gerekir. Böylece coğrafi araştırmalarda incelenecek olan sahanın tarihi coğrafya açısından da incelenmesi, kültür yöresi değişikliklerinin ortaya konulması bakımından önemlidir. Bununla beraber bu değişiklikler ortaya konduktan sonrada buna neden olan temel faktörlerin belirlenmesi, değerlendirilmesi şarttır. (Şahin, 1993:76)

Doğanşehir ovası ve yakın çevresindeki yerleşmelerin tarihi gelişimi hakkındaki bilgileri Doğanşehir ilçe kaymakamlığından temin edilmiştir. İlk kuruluşu kesin olarak bilinmemekle beraber, milattan önce 66 yılları ile milattan sonra 395 yılları arasından; Roma İmparatorluğunun elinde kaldığı çeşitli tarih kitaplarının tetkiklerinden anlaşılmaktadır. Yine bu zamanda yapılan ve ilçe merkezinden yer yer kalıntıları bulunan surlar bu döneme aittir.

395 -656 yılları arasında ise Bizans imparatorluğunun elinde kalan ilçenin bu dönemdeki adı “**Züpetra**” olarak geçmektedir. Bu döneme ait ilçe merkezinde çıkan sikkelerden bu isim gayet net bir şekilde görülebilmektedir.

656- 758 yılları arasında da Malatya ve çevresi ile birlikte Emeviler’in eline geçen ilçe hakkında, bu zamana ait önemli bir gelişme olmamıştır. 758 yılında Abbasi halifesi Harun Reşit ilçe baştan başa imar etmiştir.

758’den sonra 737 tarihine kadar Arapların elinde kalan ilçe 837 yılında Bizans İmparatorluğu tarafından ele geçirilerek yakılıp yıkılmıştır. Bundan sonra ilçeyi kısa bir müddet elinde tutan imparator daha sonra şehri Araplara teslim etmek zorunda kalmıştır. Bu tarihten 934 tarihine kadar ilçeye tekrar Araplar egemen olmuştur.

Arapların kısa bir müddet egemenliği altında kalan ilçe kısa bir müddet sonra bu seferde Danişmentlerin eline geçmiştir. Bu sırada Bizans imparatorluğu tekrar genişleme hareketine girişmiş ve Danişment melikini 1139’da Klikya seferine ikinci kez çıkmasının fırsat bilerek Elbistan ve Züpetra üzerine saldırıya gelmişlerdir. Klikya seferini başarıyla tamamlayan Danişment Meliki Kasiyanas bölgesiyle Karadeniz sahillerini fethi yapıldıktan sonra güneye dönüp Elbistan ve Züpetra bölgelerini yeniden ele geçirildi (1140)

1157 yılında Malatya ve çevresini Sultan Kılınçarslan'ın eline geçmesinde huzursuz olan Danişmentler 1171'de Malatya ve çevresini tekrar ele geçirmek üzere harekete geçtiler.

1173'de ise Besni, Gölbaşı, ve Züpetra'yı tekrar ele geçirdiler. Selçuklu Hükümdarının tahrikiyle Haçlılar harekete geçince Danişmentler barış istemek zorunda kaldılar. 1226 yılına kadar ilçe Danişmentlilerin elinde kalmıştır.

3.2.2.1. Selçuklular Dönemi

1226 yılında Halep seferleri sırasında hastalanan Selçuklu Hükümdarı I. Aladdin Keykubata hekimleri Züpetra bölgesinde istirahat etmelerini tavsiye ederler. Bu tavsiye üzerine harekete geçen Keykubat 1226 ülkeyi ele geçirerek, Araplar ve Bizanslıların çarpışmasıyla harabe haline gelmiş olan bu merkezi tamamen baştan başa imar ettirmiştir.

Şehrin doğu ve kuzey kısmını, bugün bile bazı bölümleri ayakta bulunan ikinci kat suru inşa ettirmiştir. I. Aladdin Keykubat'ın ilçeyi tamamaen imar ettirmesinden sonra ilçe Züpetra'nın yanında Gülşehir diye anılıp çevreye ün salmaya başlamıştır. Selçuklu imparatorluğunun taht kavgaları yüzünden parçalanmasından sonra (1308) bir müddet ilçe kendi kendini idare etmek zorunda kalmıştır.

Selçuklu İmparatorluğunun dağılması üzerine Memlük Ordusu Malatya ve çevresini ele geçirdi. Malatya'ya emir olarak atanan Ali Bahadır, Malatya halkının arzusu ile ili Keykaus'a bağlamıştır. Bundan sonra Keykausa bağlı Türkmenler, Malatya ve Züpetra'yı işgal etmişlerdir. 1319'dan sonra ilçe Besni'ye bağlanmıştır. Bu durum 1855 yılına kadar devam etmiştir. İlçenin eski Halep yolu üzerinde olması dolayısıyla sık sık işgale uğramıştır.

3.2.2.2. Osmanlılar Dönemi

1319 yılında Türkmenlerin eline geçen ilçe, 1399 yılında ise Yıldırım Beyazıt tarafından Osmanlı topraklarına katılarak Sipahizade unvanını almıştır.

Selçukluların egemenliğinden sonra Gülşehir diye anılan ilçe 1401 yılında Timur'un istilasına uğrayıp, tekrar yakılıp yıkılmasından sonra Viranşehir diye anılmaya başlamıştır.

Bu dönemden kaldığı sanılan tarihi taşların bulunması bu hususu kanıtlamaktadır. Timur'un ilçeden çekilmesinin ardından ilçeye Dülkadiroğulları hakim olmuştur.

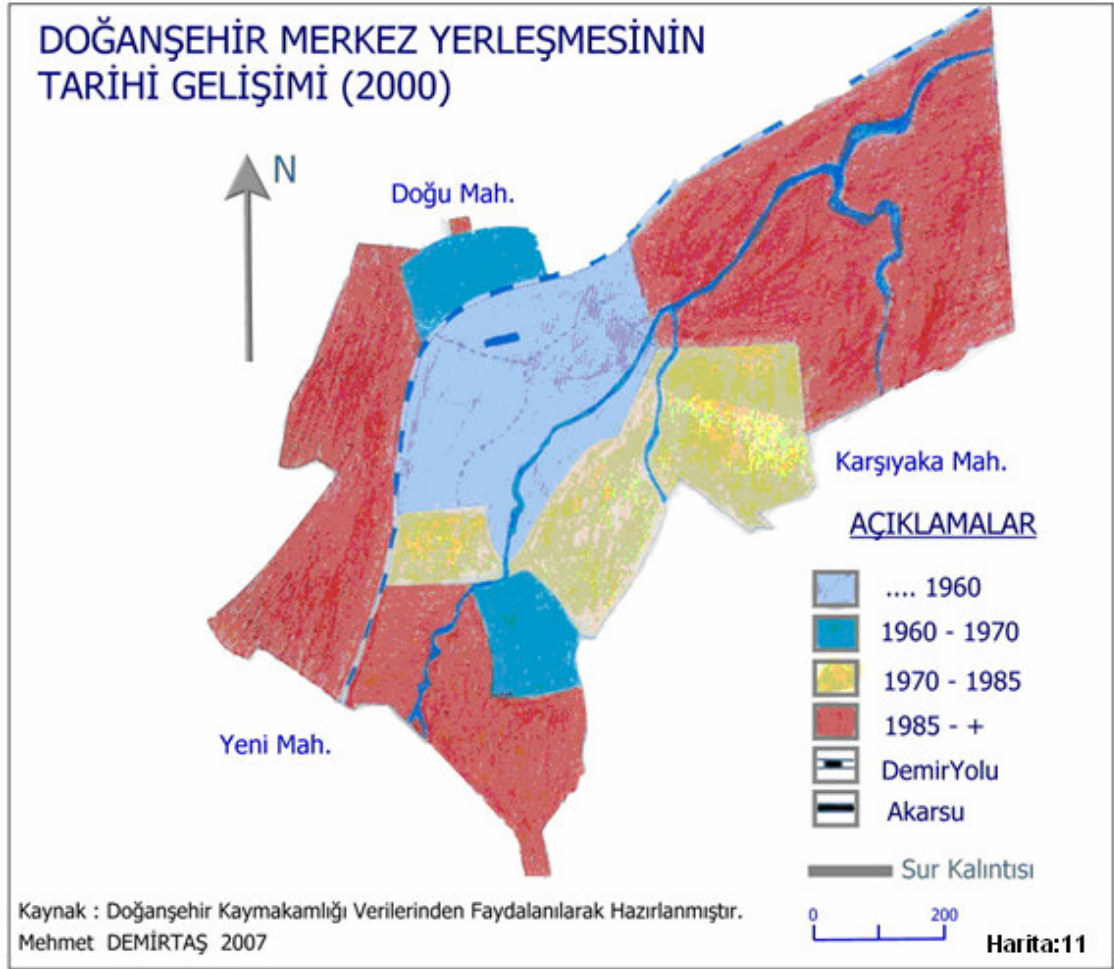
Yavuz Sultan Selim 1515 yılında mısır seferine çıkmasından sonra, ilçeyi Dülkadiroğullarının elinden alarak tamamen Osmanlılara bağlamıştır. 1542 yılında

Osmanlıların yaptığı sayımda ilçe Subadra adıyla Besni'ye bağlı bir Zipahizade olarak geçmektedir. Bu zamanda ilçede; I. Sipahizade, 1 köy, 9 hane nüfusu mevcuttu. 1560'da ise Subadra 'da 31 hane nüfus 11 mücerret bulunmakta idi. 1855 yılından sonra Sürgü nahiyesine bağlanan ilçe 1929 yılına kadar Sürgü'ye bağlı olan ilçede 1877 tarihinde Rusların Kars ve Artvin bölgelerine girerek Müslüman halka zulüm yapmalarından sonra, devlet 120 hane vatandaşı Doğanşehir'de iskan ettirmek üzere buraya getirmiştir. Kars ve Artvin'den sonra buraya yerleşenlerden sonra ilçenin adı Muhacir Köyü olarak anılmıştır.

3.2.2.3. Cumhuriyet Dönemi

1855'den 1924 yılına kadar Sürgü 'ye bağlı olan ilçede Sürgü nahiye merkezi, Besni kaza merkezi, Malatya mutasarrıflık, Harput ise vilayetti. 1924 yılında ilçe, nahiye merkezi olmuştur. 1929 yılında ise, ilçe merkezinde demiryolunun geçmesi üzerine Besni ayrılarak kaza olarak Akçadağ ilçesine bağlanmıştır. 1933 yılında zamanın başbakanı İsmet İnönü ilçeyi ziyaret ederek “ Böyle güzel bir yere Viranşehir adı yakışmaz, burası olsa olsa Doğanşehir olur demiştir ve o yıl Doğanşehir ismini almıştır.

1946 yılında da Akçadağ ilçesinden ayrılarak Malatya iline bağlanmış ve ilçe ünvanını almıştır. İlçenin belediyesi 1 Nisan 1946 yılında kurulmuştur. Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde çalışma alanında yer alan Doğanşehir merkezde orografyanın uzanış doğrultusu etkisiyle yerleşmenin tarihi gelişimi paralellik göstermektedir (Harita:11). Yerleşme alanında en fazla gelişim 1985-+ sonrasında olmuştur. Yerleşme alanının en az gelişim gösterdiği dönem 1960-1970 yıllarıdır.



3.2.3. Yerleşmenin Dağılımı Etkileyen Faktörler

Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde yerleşmenin dağılımı etkileyen fiziki faktörler; yükselti, iklim, bitki örtüsü, toprak verimliliği ve erozyondur. Yerleşme daha çok Kazıyan, Kurudağ, Kuduran, Atoloğu dağları arasında yer alan ovalık sahada toplanmıştır.

Kırsal yerleşmelerin dağlık ve arızalı kesimlerde yer alanlarında ve buna bağlı olarak tarım arazisinin kıt olduğu alanlarda köy yerleşmelerinin dağınık bir karakter gösterdiği görülür. Düzlük sahadaki köyler ise toplu yerleşme gösterirler.

Malatya'ya oranla yükseltisi fazla olan Doğanşehir'de iklim, yükseltiye bağlı olarak daha sert olduğu için, yerleşmeler dağlık alanlardan ziyade iklimin bu olumsuz etkilerini hafifleten, rüzgâra kapalı ovalarda toplanmıştır. Ayrıca ilçenin ilk kuruluş merkezinden ziyade, ulaşım kolaylığı ve arazin ucuzluğu medeniyle yerleşmeler doğuya doğru bir ilerleme göstermektedir (Harita:11).

Şehir batıya doğru bir ilerleme göstermemektedir. Bunun başlıca sebebi ise; batı tarafının ulaşım güçlüğü, oradaki yerleşim merkezinin daha yüksekte olması ve bitki

örtüsünün azlığı buna bağlı olarak da erozyonun fazlalığıdır. İlçe halkının geçim kaynağı daha çok tarıma dayalı olduğu için, yerleşmeler; toprağın sulak ve verimli olduğu alanlarda toplanmıştır. Ayrıca yöre I. derece deprem kuşağında yer almakta olup, bu özelliği sahadan geçen aktif DAF zonu ile ilişkilidir. Buranın zemin yapısı depremin etkisini arttırıcı bir özellik taşımaktadır. İşte bu bütün özelliklerden dolayı Doğanşehir kentinin büyümesi ve gelişmesi sınırlı kalmaktadır.

Yerleşmenin dağılışı etkileyen faktörlerden biriside beşeri faktörlerdir. Ekonomik faaliyet olarak tarım ve hayvancılığın ilçede geçim kaynağının başında gelmeleri yerleşmenin dağılışı üzerinde etkili olmaktadır. Örneğin; sulama amacıyla kurulan Sürgü Barajının Doğanşehir’de hemen hemen bütün araziye ulaşması sebze ve meyve ziraatını arttırmış olması, bunun yanında aile tipi hayvancılık faaliyetin yaygın olması, buradaki yerleşme tiplerinin bu geçim faaliyetlerine göre şekillenmesinde en büyük etkindir.

Bunun yanında kenar mahallelerden şehir merkezine doğru ekonomik faaliyetlerin uygun şekilde göstermesine bağlı olarak, bunun yanında buraların idari hizmet sahası olma nedeniyle kenar mahallelere göre yerleşme dokusu daha sık bir karakter sergilemektedir.

3.2.4. Meskenlerin Özellikleri

Araştırma sahasındaki meskenler yerleşmiş bulundukları coğrafi mekan üzerinde yaşama alanındaki sosyal, ekonomik kültürel ve fiziki şartlardan etkilenmiştir. Eski yapıların tip ve fonksiyon bakımından şekillenmesinde en önemli unsur ekonomik şartlardır.

İlçe merkezi ve kasabalarda bulunan konutların sağlık koşullarına uygun yığma ve betonarme binalardan oluşmakta ve konutların %30 ‘unu teşkil etmektedir. Geriye kalan %70’in, %40’ı kerpiç %30’u taş duvar ile yapılan yapılardır. Köylerdeki binaları %70 kerpiç %20’si taş duvar %10’u betonarmedir. Bu yapıların yüzde %95’ine varan bölümü çatıyla kaplıdır. Kırsal kesimdeki bu konutlar genelde ekonomik güçlerinin yetersizliğinden dolayı tek katlı, kerpiçten oluşan, üç bölmeli, banyo ile mutfağın ortak kullanıldığı ve wc’nin dışarıda bulunduğu binalardır.

Şehir merkezindeki yeni yapılan binalarda kullanılan kum eski Malatya’daki kum ocağından gelmektedir. Binalar, taştan daha ekonomik olan tuğla ile yapılmaktadır. Böylelikle betonarme binaların çoğalmasıyla şehirde daha modern binalar inşa edilmektedir. Ayrıca 1986 da olan depremden sonraki yapılan prefabrik konutlar ilçe genelindeki konutların %15’ini teşkil etmektedir.

3.3. Çalışma Alanının Ekonomik Özellikler

3.3.1. Genel Ekonomik Özellikler

Ekonomik ve sosyal kalkınma ilkeleri en önde tutulan ülkemizde gelişen sosyal ve ekonomik şartlar çerçevesinde yeni ekonomik ve kültürel merkezlerin oluşturulması için yerleşme coğrafyası çerçevesinde şehir ile köy yerleşmelerinin değerlendirilerek fonksiyonlarının ve etki alanlarının ortaya çıkarılması gereklidir. Bölgelerin izafi olarak birbirinden ayrıldığı küçük ve orta büyüklükteki şehirlerin, bölge çapındaki ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel faaliyetlerinin merkezi durumuna getirmişlerdir. Böylece merkezileşmiş hizmetlerin, bir yerleşmede gruplaşması ve daha üst düzeyde şehrin belirleyişi özelliğidir. Hiçbir şehir sadece yeterli ünite olarak yaşayamazlar (Karaboran, 1989:86).

Esasen şehirlerin münasabetleri, “çok karışık bir husustur ve bu meseleyi iki yönlü olarak mütalaa etmek gerekmektedir. Bu münasabetle sadece şehirden onu çevreleyen sahalarda doğru bazı hizmetlerin (mesala; okullar, hastaneler, kültürel tesisler tarafından yürütülen hizmetler) hizmetler ve çeşitli merkezi hizmetlere ait malzeme ve personel ihtiyaçlarının gönderilmesi değildir. Bunun yanında şehirlerin ihtiyacı olan bazı şeylerde, birincisine ters istikamette, yani köylerden şehirlere doğru yönelmektedir. Mesela, nispeten büyük yerlerdeki sakinlerin ihtiyacı olan gıda maddeleri, yakın çevredeki kırlardaki temin edilmektedir” (Göney 1984:75).

Şehir merkezleri nasıl tanımlanırsa tanımlasınlar, aslında çeşitli fonksiyonların toplandığı bir merkezle, bu fonksiyonlardan yararlanan insanların yaşadığı alandan başka birşey değildir. O halde şehirselsel merkez olarak sayılan yerleşmelerin, idari, sosyal, kültürel, ekonomik vb. fonksiyonlarının araştırılması, oraya yönelecek hizmet ve yatırımların yönlendirilmesi ve planlanmasında yararlı sonuçlar doğuracaktır. Coğrafyaya düşen önemli görev ise bu olmalıdır;

Şehir bir kültürel coğrafya ünitesi olarak kavramak, dağılışı ve düzenini, yapısını ve fonksiyonu bir bütün olarak görmek ve değerlendirmektir, diğer bir ifade ile şehrin morfolojik ve fonksiyonel bütünlüğünü lokasyonu, gelişimini ve çevresi ile ilişkiler içerisinde incelemektedir. Söz konusu olarak bu görüş daima ön planda gelmektedir. Bu görüş olmaksızın bir şehir etüdü yapılabılır; fakat şehir coğrafyası yapılamaz. (Karaboran, 1989:81)

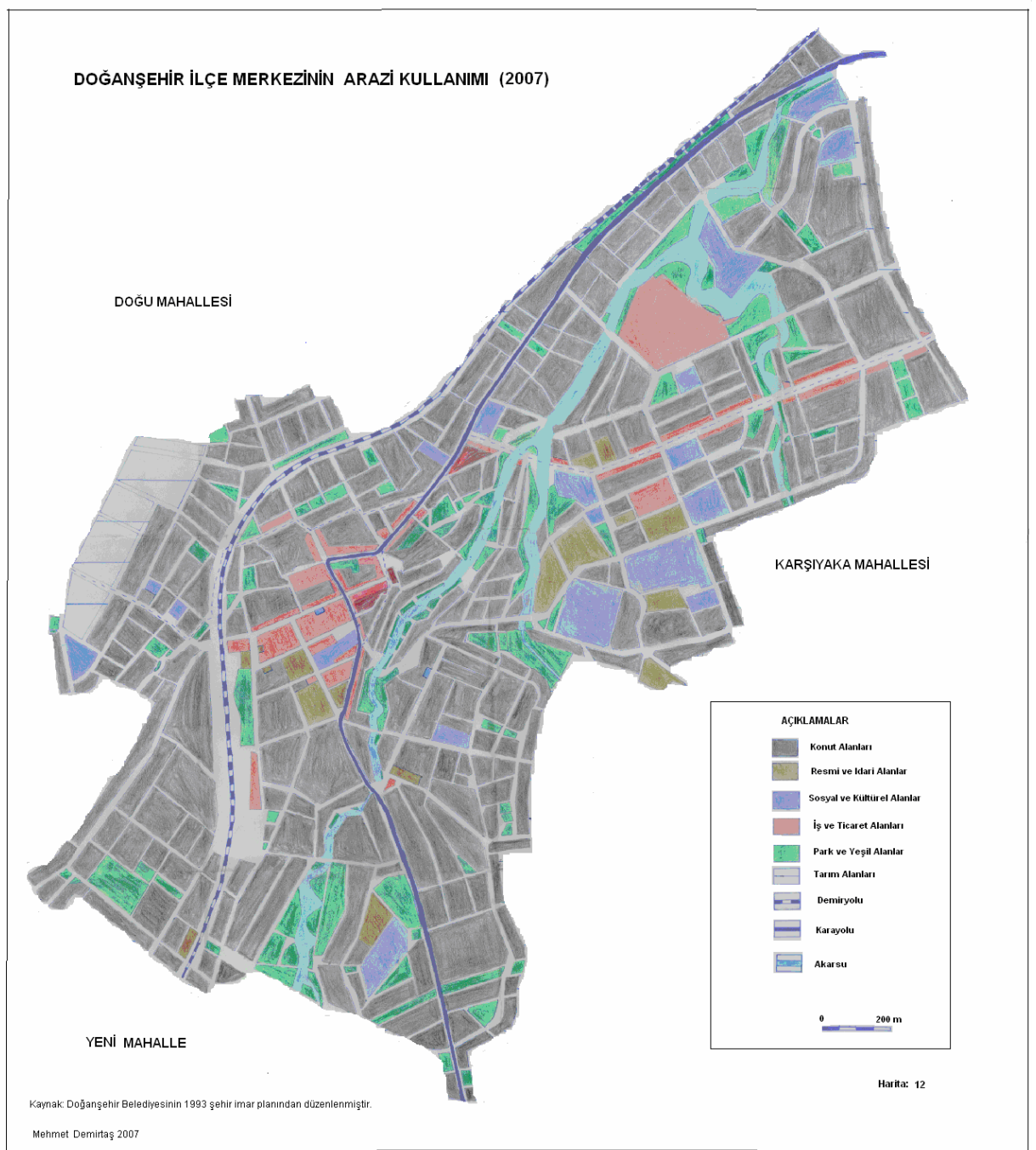
3.3.2. Çalışma Alanının Fonksiyonel Özellikler

3.3.2.1. İdari Fonksiyonu

İlçe idari yönden çok hareketli olup; resmi daire, kamu kurum ve kuruluşları yeterli düzeydedir. Hükümet konağında halen; kaymakamlık, nüfus müdürlüğü, mal müdürlüğü, emniyet müdürlüğü, askerlik şubesi, ilçe tarım müdürlüğü, müftülük, adliye birimleri bulunmaktadır. Bunların haricinde kaymakamlığa bağlı diğer daireler; milli eğitim müdürlüğü halk eğitim müdürlüğü, jandarma bölük komutanlığı, sağlık ocağı, orman işletme şefliği, PTT Pancar şefliği, istasyon şefliği, Türk elektrik şefliği bulunmaktadır. Çalışma alanında imarı yapılarak biten tek yer Doğanşehir merkezdir. Doğanşehir merkezin imarıyla orografyanın büyük etkisi bulunmaktadır (Harita:12).

Doğanşehir ilçe belediyesi, ilçeye bağlı Polat, Erkenek, Sürgü, Kuruca ova , gövdeli kasaba belediyeleri olmak üzere 6 adet belediye bulunmaktadır. İlçenin 30 köyü 96 mezrası vardır. Bu belediyeler halka en iyi hizmeti götürmeye çalışarak oldukça idari yapı oluşturmaktadır. Çalışma alanımızda Doğanşehir merkez, Altıntop, Günedoğru, Topraktepe, Şatırobası, Çömlekobası, Gürobası gibi köyler yer almaktadır.

Şehirsel merkezlerde toplanmış bulunan idari, sosyal ekonomik fonksiyonların yanı sıra önemli bir fonksiyonda kültürel fonksiyon olmaktadır. Bir yerleşmenin kültürel hizmetlerinin birikimi durumunda olan kültürel fonksiyonların iyice belirginleşmesi bu fonksiyonları yerine getiren kuruluşların varlığıyla da ilişkili olmaktadır. Bu anlamda Doğanşehir merkezde bulunan mevcut okullarda (ilköğretim ve liseler) yeterli bir gelişme görülür



Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde yer alan Doğanşehir ilçe merkezinde okullarda öğretmen ve dersane sıkıntısı çekilmektedir. Bu da eğitim-öğretim faaliyetlerinin daha iyi şartlarda gerçekleştirilmesine olanak sağlamamaktadır. Ayrıca halkın eğitim, öğretim faaliyetlerine ilgi göstermesi ilçenin kültürel fonksiyonuna katkıda bulunmaktadır. İlçe merkezinde okullarda toplam 166 öğretmen görev yapmaktadır. Ayrıca ilçede yer alan pratik kız sanat okulu ve Halk eğitim merkezi müdürlüğünün de yaptıkları faaliyette ilçenin kültürel nüfusuna katkıda bulunmaktadır.

İlçede spora karşı çok büyük bir alaka olup çok sayıda köy ve mahalle takımı bulunmaktadır. İlçenin amatör futbol takımı olan Doğanşehirspor, ilçeye Malatya birinci amatör liginde temsil etmektedir İlçede spor tesisi olarak normal ebatlarda bir futbol sahası bulunmaktadır. Ayrıca bir kapalı spor salonu birde halı saha bulunmaktadır. Doğanşehir’e bağlı köylerin katılımıyla her yıl “ kaymakamlık kupası” adı altında futbol turnuvaları gerçekleştirilmekte ve bu amaçla halkın birbiriyle kaynaşması hedeflenmektedir.

3.3.2.2. Sosyal Fonksiyonu

İdari ve kültürel fonksiyonların yanında sosyal fonksiyon da bir şehre niteliğini veren unsurlar arasındadır. Şehirler; doktorların, eczanelerin, dispanserlerin, hastaneleri ile bütün çevresinde belli bir bölgenin sıhhi merkezi durumundadırlar. (Karaboran, 1987:90) Bu bakımdan şehirlerde toplanmış sağlık hizmetleri veren kuruluşlar sadece merkeze değil merkezin çevresini de az ya da çok etkiler. Çünkü köylerde, sosyal tesisler, eczaneler, dokturlar vs. mevcut değildir. (ilçe genel olarak sosyal yaşantı seviyesi düşük ve hareketsizdir. Halkın azımsanmayacak kadar çoğunluğu, işsiz olduğu için zamanının büyük bir kısmını kahvehanelerde geçirmektedirler. Genellikle geceleri erken yatılıp sabahları erken kalkılarak gün ışığından faydalanılır. Sosyal yaşantı bakımından kamu kurum ve kuruluşlarında işçi ve memur yaşantı düzeyleri diğer faaliyet kollarında çalışan insanlara göre daha iyidir.

Bölge kalkınmada öncelikli yöre olduğundan devletin çok az faizle verdiği kredilerden faydalanılarak önemli atılımlar olmuştur.

3.3.2.3. Ekonomik Fonksiyonu

Bulunduğu sahaya tesir etme bakımından, ekonomi faaliyetlerin etki durumu şehir merkezinin gelişmişlik durumunu da belirler. Bölgenin ekonomik hayatı tarım ve hayvancılık sektörlerine dayanır. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde ekonomik hayat da genelde tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Nüfusun %90’nı tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır.

3.3.2.3.1. Sanayi

İlçe ekonomik yönde gelişmişlik aşamasındadır. Küçük ticari işletmeler dışında bir branda fabrikası, bir mandıra ve balık üretme tesisleri bulunmaktadır. Son yıllara kadar tüm tarım işletmelerinde yapılan ticari faaliyetler ile kapalı ekonomi toplum tipi arz eden Doğanşehir Ovası ve yakın çevresi, son yıllarda artan sulama imkânları ile değişik alanlarda

faaliyet göstermeye başlamıştır. Özellikle sebzeçilikte ve meyvecilikte büyük canlılık göstermektedir. Kayısı, elma, fasulye en önde gelen ürünlerdir.

Doğanşehir ilçesi merkezinde branda fabrikası, Sümerbank satış mağazası , plastik (PVC) sanayi, Mandıra sanayi dışında ticaret hukukuna göre kurulmuş bulunan sanayi ve ticaret işletmesi mevcut değildir. Ancak Branda fabrikası 2005 yılında bu ilçe kapatılarak Malatya Adana yoluna taşınmıştır. Özel teşebbüs tarafından yapılmış olan Malatya yolu üzerinde yapılmış olan sanayi sitesinde demir doğrama, alüminyum doğrama atölyeleri oto tamir, oto elektrik, kaportacı gibi 28 işletme mevcuttur. Bu işletmeler haricinde ilçenin çeşitli yerlerinde tamirci ve marangoz atölyeleri bulunmakta olup ilçenin ihtiyaçlarını karşılamaya yetmektedir. İlçe sanayisine ivme kazandırma ve sanayiye alt yapı oluşturmak ve ilçe merkezinde kirliliğe oluşması gibi nedenlerle ilçede küçük sanayi sitesinin faaliyete geçirilmesi gerekmektedir. Doğanşehir ilçesinde toplam Ticarethane sayısı 1999 yılında 383 iken 2006 yılında bu sayı 673'e yükselmiştir. (Tablo:20)Doğanşehir ilçesinde talebin artmasına bağlı olarak ticarethane sayısı artmıştır. Ancak çalışma alanında yer alan bu işletmeler küçük olup çok fazla istihdam yarattığı söylenemez. Bu nedenle işsizlik oranının yüksek olduğu söylenebilir. Bunun için çalışma alanında istihdam oluşturacak büyük işletmeler kurulması için yatırımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışma alanında küçük organize sanayi sitesinin hala faaliyete geçirilememiş olması çalışma alanının yer alan önemli problemidir.

İlçede arazinin büyük bir kısmının engebeli olması toprağa dayalı tarımsal faaliyetlerin yapılmasını olumsuz yönde etkilemektedir.çalışma alanı içinde yer alan İlçe merkezinde faaliyet gösteren branda fabrikası, mandıra, ve Sümerbank satış mağazası ve PVC kapı pencere imalathanesi dışında ticari hukuka göre kurulmuş bulunan sanayi ve ticari işletme mevcut değildir. Ancak küçük ölçekli, marangozhane ve demir doğrama atölyeleri ile ilçenin ihtiyaçları karşılanacak düzeyde küçük işletmeler mevcuttur. Kısaca Doğanşehir'de ekonomik faaliyet olarak aile tipi bir ekonomik yapının hakim olduğu söylenebilir. Ayrıca köylerden ihtiyacı karşılamak amacıyla şehre gelen insanlar ticari bir aktiviteye de neden olmaktadırlar. Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde sanayi gelişmemiştir. Ancak ilçeye yetecek kadar sanayi tesisi mevcuttur. Çalışan nüfusun % 80'ine yakın küçük çapta tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Bu durumun oluşmasında kapalı aile ekonomisinin oluşması etkili olmuştur. Tarım ve hayvancılıkla uğraşan nüfusun büyük bir kısmı aynı zamanda esnafıdır. Köylerdeki işsiz sayısının azaltılması için köylerdeki vatandaşların bir kısmı köy koruyucusu olarak şeklinde çalıştırılarak işsizlik oranı azaltılmaya çalışılmıştır.

Tablo:20 Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde bulunan esnaf grupları ve sayıları (Mal Müdürlüğü 2006)

Esnaf Grubu	1999	2006
Avukat	1	2
Ayakkabı Mağazası	8	10
Ayakkabı Tamircisi	7	3
Ayakkabı Tamircisi	1	3
Bakkal	52	123
Benzin İstasyonu	2	5
Beyaz Eşya Mağazası	9	1
Bilardo Salonu	1	6
Büfe	2	12
Camcı	2	2
Celepci	2	3
Cep Telefonu Bayii	2	1
Çay Bahçesi	1	2
Çay Ocağı	13	24
Değirmen	5	15
Eczane	4	6
Elektrik, Elektronik Tamircisi	7	6
Fırın	6	16
Fotoğrafçı	3	3
Gıda Pazarlama	2	5
Gübre Bayii	0	1
Hediyelik Eşya Satıcısı	2	1
Hububat Satıcısı	3	14
Hurdacı	1	1
İnşaat Mazeme Satıcısı	12	6
İnternet Kafe	1	5
Kahvehane	32	89
Kaportacı	1	1
Kasap	6	14
Kaset (CD)Market	2	6
Kaynakçı	5	12
Kebapçı	2	6
Kırtasiye	5	4
Konfeksiyon Mağaza	14	9
Kuaför	11	6
Kuyumcu	4	4
Lokanta	12	20
Manav	11	14
Manifatura	6	4
Marangoz	9	23
Market	10	7
Matbaa	0	1
Mobilyacı	11	7
Muayenehane	2	3
Nalburiye	3	13
Noter	1	1
Odun Kömür Satışı	3	7
Oto Elektrik	2	4
Oto Lastik	2	2
Oto Lastik Tamiri	1	3
Oto Yıkama	0	4
Otobüs İşletmecisi	5	13
Otobüs Yazahanesi	5	5
Özel Dershane	2	2
Pastahane	2	2
Petrol ve Akaryakıt Satan	3	10
Saatçi	4	0
Serbest Muhasebeci	2	2
Sıhhi Tesisat	3	3
Sigorta Acentesi	0	1
Süt Ürünleri Satışı	0	1
Şarküteri	3	3
Taksici	8	23
Tekel Bayii	2	5
Telekom Bayii	0	1
Terzi	8	15
Tornacı	2	3
Traktör Tamircisi	1	2
Tuafiye	1	2
Tüpcü	6	9
Veteriner	1	2
Yedek Parça Satışı	1	7
Yem Kepek Satışı	13	12
Yün Orlon Satışı	1	3
Zirai İlaç Satıcısı	5	5
Toplam	382	671

3.3.2.3.2. Tarım

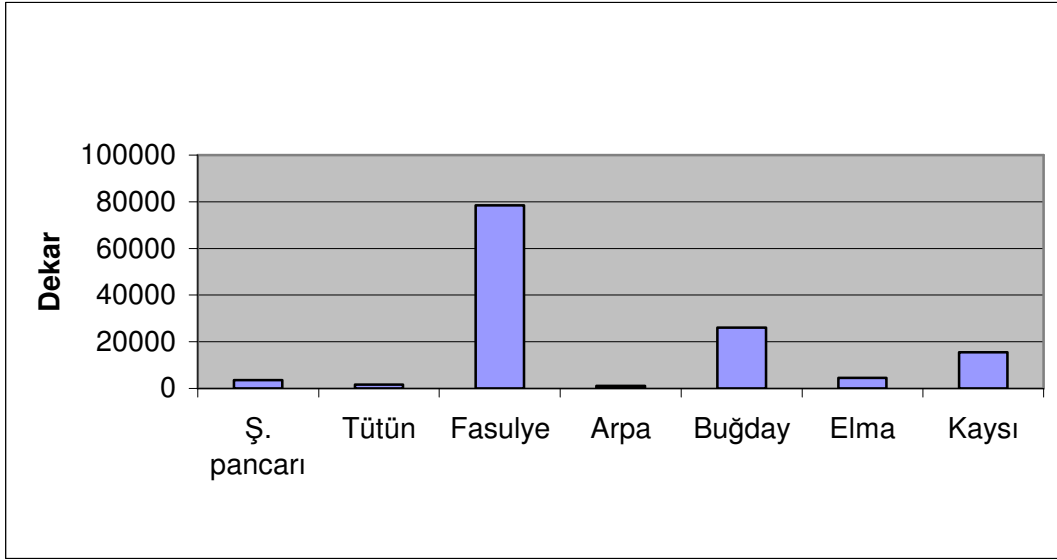
Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde geçim kaynağını tarımındır. Ancak Doğanşehir Ovasındaki var olan doğal potansiyelin yarısının bile kullanılmamaktadır. Endüstri bitkilerin yanında hububat ve her türlü meyve ve sebze yetiştirmeye müsait bir iklime sahip olan ilçede yetiştirilen ürünlerin başında şekerpancarı gelmektedir.

Tablo:16 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde yetiştirilen tarım ürünlerinin üretim miktarı toplam ağaç sayısı ve tarımın yapıldığı alanlar. (Tarım İl Müdürlüğü verileri 2006)

Tarım Ürünler	Tarımın Yapıldığı Alan (dekar)	Tarım Ürünlerinin Üretim Miktarı (ton)	Toplam Ağaç Sayısı
Ş. pancarı	3. 500	17. 799	0
Tütün	1. 680	302	0
Fasulye	78. 500	3. 108	0
Arpa	1. 100	3. 108	0
Buğday	26. 000	11. 280	0
Sebze	452	31,5	0
Elma	4. 510	5. 069	77. 750
Kaysı	15. 500	14. 360	106. 000
Kiraz	90	23	1. 675
A. fıstığı	86	12	11. 050
Armut	40	320	12. 150
Ayva	38	15	1. 730
Üzüm	0	1. 256	4. 300
Çilek	545	238	0
Ceviz	90	23	1 .150

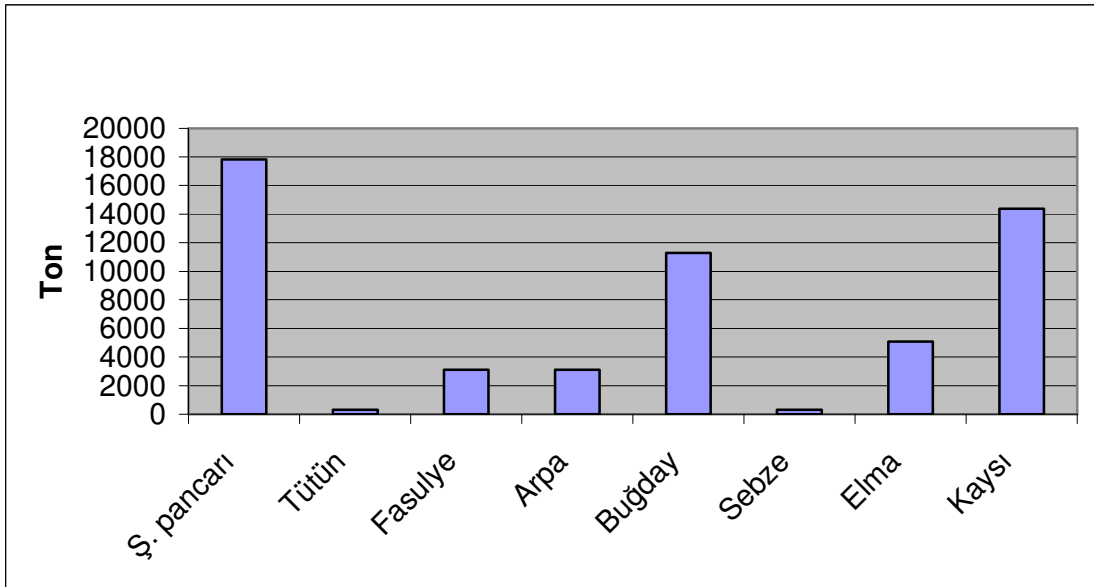
Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde ekim alanı en geniş olan tarım ürünü fasulye(78.500dekar)dir. Ekim alanı geniş olan diğer tarım ürünleri şunlardır; kaysı (15.500dekar), buğday (26. 000dekar), şekerpancarı (3500dekar), elma (4510dekar), tütün (1680 dekar), sebze (452 dekar)'dir (Grafik:12). Bu tarım ürünleri dışında kiraz, antepfıstığı, armut, ayva, çilek, ceviz, üzüm gibi tarım ürünleri de yetiştirilmektedir. (Tablo:16)

Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde üretim miktarı en fazla olan tarım ürünü Şekerpancarı (17.799 ton)dır. Üretim miktarında ikinci sırada kaysı (14.360 ton), üçüncü sırada buğday (11. 280 ton) yer alır.(Grafik:13) elma (5.069 ton), üzüm (1.256 ton), fasulye (3108 ton), arpa (3108 ton), çilek (238 ton), armut (320 ton), tütün (302 ton), ceviz (23 ton), sebze (31,5 ton) gibi tarım ürünleri ilçenin ve çalışma alanının ekonomisinde önemli yer tutmaktadır (Tablo:16). Malatya'da Tekel fabrikası kapatılmasına rağmen Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde tütün tarımı yapılmaktadır.



Grafik: 12 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde ekim alan en fazla olan tarım ürünleri(2007)

Üretilen Tütün İç piyasada tüketilmektedir. Malatya il meyve varlığı (2006) verilerine baktığımızda toplam meyve alanı Doğanşehir ilçesinde 48. 768 dekar, toplam ağaç sayısı 614. 890 adet elde edilen toplam meyve miktarı ise 33. 084 tondur. Meyve üretim miktarında Merkez ve Akçadağ'dan sonra Doğanşehir üçüncü sırada yer almaktadır.



Grafik:13 Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde üretim miktarı en fazla olan tarım ürünleri(2007)

Meyve ağacı sayısı, ağaçlarının kapladığı alan bakımından beşinci sırada Malatya ilçesinde beşinci sırada yer almaktadır (Tablo:17). Çalışma alanımızda sulu tarımla tarımı yapılan fasulye, mısır, ayçiçeği gibi fazla su isteyen ürünlerin yerine daha az suyla yetiştirilebilen kaysı, elma gibi bağ ve bahçe ürünlerinin ekim alanları genişlemiştir.Bu

durum üzerinde küresel ısınmaya bağlı olarak yeryüzündeki su kaynaklarının azalması bu durum üzerinde etkili olmuştur.

Tablo:17 Malatya ili Meyve Varlığı Varlığı(2006)

İlçe Adı	Kapladığı Alan	Üretim Miktarı (ton)	Toplam Ağaç sayısı
Merkez	109. 064	54. 148	1.074. 645
Akçadağ	174. 336	53. 908	1. 590. 760
Arapgir	12. 000	6. 546	187. 400
Arguvan	21. 097	11. 082	268. 255
Battalgazi	44. 800	27. 940	480. 400
Darende	116. 508	19. 005	1. 430. 555
Doğanşehir	48. 768	33. 084	614. 890
Doğanyol	17. 847	10. 723	205. 720
Hekimhan	81. 984	11. 883	898. 440
Kale	15. 333	10. 829	178. 800
Kuluncak	30. 283	1. 098	355. 425
Pütürge	19. 529	9. 917	234. 780
Yazıhan	46. 422	20. 927	484. 975
Yeşilyurt	46. 329	17. 774	482. 960
Genel Toplam	784. 300	288. 860	8. 488. 005

Malatya bölgesinde en fazla şekerpancarı üretimi yapıldığı yer olan ilçemizde fasulyede önemli bir gelir kaynağıdır. Son yıllarda ihracatın da artmasıyla daha değer kazanan fasulye, Doğu Anadolu bölgesinde yetiştirilen ve aranan en kaliteli fasulye niteliğindedir. Bu nedenle hasadı yapılan fasulye her zaman için yerinde dahi alıcı bulunmaktadır. Meyvecilik ise son yıllarda gelişme göstermeye başlamıştır. Sebebi ise bilinçli bir şekilde zirai alet ve makinelerin kullanılması, gerekli ilaç ve koruyucu tarımsal maddelerin kullanılmasıdır. Meyve üretiminde ilk sırayı kayısı alır 14.360 ton yıllık üretimle başta gelen kayısı Malatya'nın en nadide kayısılarıdır. Kayısının son yıllarda fiyat bakımından değer kazanmasından sonra birçok köyde kayısı fabrikaları kurulmaya başlanmıştır. Susuz arazilerde yeraltı sularındanda faydalanarak kayısı üretilmeye çalışılmaktadır. İklim bakımından her türlü sebze ve meyve yetiştirilmeye müsait olan çalışma alanımızda kayısıdan sonra sırayı elma alır. İlçe merkezi ve köylerinde üretilen ürünler çoğunlukla yerinde pazarlanmaktadır. Yetiştirilen fasulye, tütün, şekerpancarı, buğday, nohut gibi tarım ürünleri yerinde alıcı bulur. Kayısı ise yerinde istim, çir, gün kurusu şeklinde hazırlanarak satışa hazır duruma getirilir. Elma, üzüm, süt ürünleri, kavak çoğunlukla il merkezinde pazarlanır.

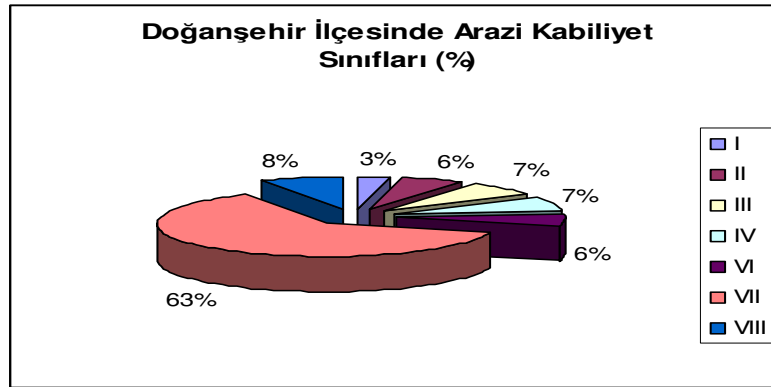
Çalışma alanında ticaret açısından en canlı mevsimi kayısı ve fasulyenin hasatının yapıldığı zaman başlar. Çalışma alanında üretilen kayısı ve fasulye; Adana, Mersin, Gaziantep, Malatya gibi illerden gelen tüccarlar tarafından satın alınmaktadır. İlçe halkının

en önemli geçim kaynaklarından olan “*Dermaton Fasulye*” Türkiye ihtiyacını kısmen karşılamaktadır. Üretilen fasulyenin kalitesi yüksek olduğundan çok miktarda alıcı bulunmaktadır. Bu fasulyenin büyük bir kısmı Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki tarım satış kooperatifleri tarafından satın alınmıştır. Alınan fasulyelerin bir kısmı yurdumuzda pazarlandığı gibi dış ülkelere de ihracatı yapılmaktadır.

Bilinçli budama ve toprak işletmesinin çiftçiye öğretilmesi ve don olayına karşı yeni tedbirlerin uygulanabilmesi tarımda verimi arttırmaktadır. Bu yerleşim birimlerimizde ilkel usullerle kurulmuş bulunan küçük ölçekli sulama şebekeleri mevcuttur. Bu şebekelerin modernize edilmesi için gerek devlet-vatandaş işbirliği ile gerekse doğrudan devlet eliyle yatırımların yapılması sağlanmaktadır. Arazi sınıflarının dağılımı ise şöyledir. Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde %23.4’ünün I.-IV, %76.4’ünü ise VI., VII., VIII. sınıf arazileri oluşturmaktadır. (Tablo:18 ve Grafik:14)Çalışma alanında arazi kabiliyet sınıflarından VII. sınıf topraklar 91.340 hektarlık bir alan kaplamaktadır. (%62)Bu da çalışma alanında diğer arazi kabiliyet sınıflarının daha az yer kapladığını gösterir. (%38)

Tablo: 18 Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde arazi kabiliyet sınıfları ve oranları (Malatya il arazi varlığı 1996)

Arazi Kabiliyet Sınıfları	I	II	III	IV	VI	VII	VIII
Alan (hektar)	4. 496	8. 980	10. 843	9. 915	8. 351	91. 340	12. 269
%	3	6	7	7	6	62	8



Grafik:14 Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde arazi kabiliyet sınıfları ve oranlarının dağılışı

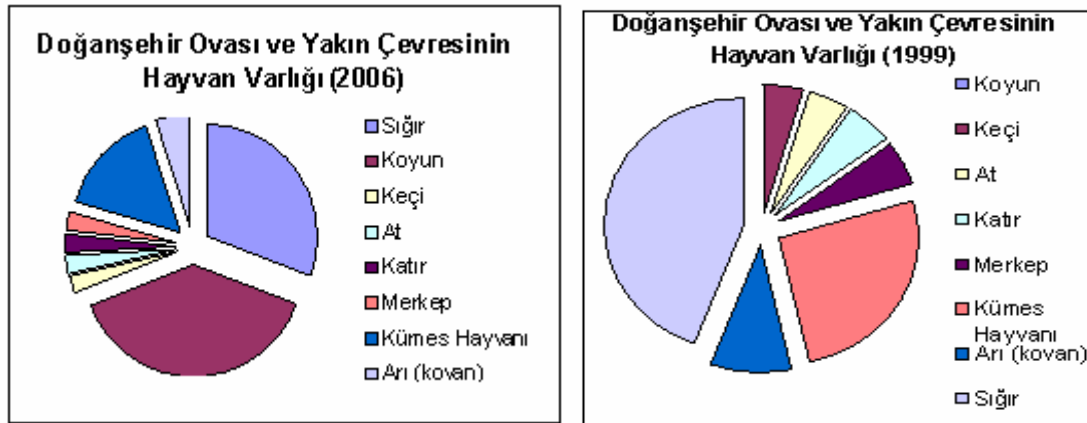
3. 3. 2. 3. 3. Hayvancılık

Çalışma alanında hayvancılık faaliyetleri tarıma elverişli arazisi az olan alanlarda dağlık köylerde yapılmaktadır. Hayvancılık faaliyetleri göçer hayvancılık şeklinde olup. İlçe merkezinde modern hayvancılık şeklinde yapılmaktadır. Hayvancılık faaliyetlerinden et ve süt ürünlerinden gerektiği gibi faydalanılamamaktadır. Yetiştirilen hayvanlar canlı olarak

pazarlanmaktadır. Çalışma alanında en fazla beslenen hayvan koyundur, ikinci sırada sığır gelmektedir. İlçede yetiştirilen diğer hayvan türleri; sığır, keçi, at, katır, merkep, kümes hayvanları, arıcılık da yapılmaktadır. İlçe merkezinde en fazla yetiştirilen hayvan türü sığırken, genel anlamda en fazla yetiştirilen hayvan türü koyundur. İlçe merkezinde zaman zaman koyunların yapağlarından yün olarak faydalanılmaktadır. Her aile kendine yetecek kadar hayvan beslemektedir. Bu hayvanlarla kendilerinin süt, yoğurt, peynir vb. gibi gıda ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Sürgü ve Erkenek kasabalarının içinden geçen Malatya-Adana karayolu bu yerleşim birimlerinin ekonomik bakımdan canlanmasında etkili olmuştur. Çalışma alanında üretilen tarım ürünleri ve hayvansal ürünler yol güzergahında üreticiler tarafından pazarlanmaktadır. Et ürünleri ayrıca İlçenin Polat kasabasında büyük bir et firmasının kesim hanesi yer almaktadır (Tablo:19).

Tablo: 19. Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde Hayvan Varlığı (Tarım İl Müdürlüğü)

Hayvan Cinsi	1999	2006
Sığır	1420	2610
Koyun	1 830	3202
Keçi	146	210
At	150	231
Katır	172	212
Merkep	180	241
Kümes Hayvanı	844	1306
Arı (kovan)	295	420



Grafik:15. Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde hayvan varlığı (1999 ve 2006)

Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde tarımdan sonra yapılan en önemli faaliyet hayvancılıktır. Çalışma alanında 2.610 baş sığır yetiştirilmektedir. Doğanşehir ilçesinde toplam bu hayvan sayısı ile Bu sayı ile Malatya merkezde 44.898 baş, Battalgazi ilçesinde 14.404 baş sığırdan sonra en fazla sığır yetiştirimciğinde ilde üçüncü sırada yer almaktadır.

Doğaneşehir ilçe merkezinde 1999 ve yıllarında Sığır, Koyun, Keçi merkep, arı (kovan) hayvanların sayısı artarken, at, katır, Kumes havyaları azalmıştır (Grafik:15). Kumes hayvanlarının azalmasında kuş gribi etkili olmuştur. Bunun sonucunda kumes hayvanları imha edilmiştir.

3.3.2.3.4.Turizm

Doğaneşehir ilçesinde yer alan önemli turistik yerler; Doğaneşehir eski elektrik santrali ve yıkık değirmen mevkii, Doğaneşehir Oba köyleri, Kurudağ yeraltı sarnıcı, Doğaneşehir Oba köyleri, Kurudağ mevkiindeki Muratlar mağarası, Polat kasabası Damlataş Mağarası, Polat Barajı ve Kurtluca mevkii Polat kasabası Kral tepesi, Sürgü kasabası Takas mesire ve eğlence yeri, Sürgü kasabası Pınarbaşı mevkii ve piknik yeri, Sürgü barajı ve dolu savak bent kısmı, Günedoğru köyündeki maden suyu(içmeler), Söğüt kasabası Kesme, Uzun ve Kurt mağaraları, Söğüt kasabası ile Kadılı köyü arasındaki höyük tepe, Söğüt kasabası Tayyurt Mervkii, Söğüt Elmalı deresi kaynak suları, Büyük ve Küçük Kozluk Mervkii Orman Mağaraları, Topraktepe Köyü Kayapınar Mervkii ve kaynak sularıdır. Sürgü'de Pınarbaşı ve Takas mevkii il açısından önemli bir mesire alanıdır. Yaz mevsiminde yol güzergahında iç turizm açısından önem arz etmektedir.Çalışma alanımız da ise; Doğaneşehir eski elektrik santrali ve yıkık değirmen mevkii, Doğaneşehir Oba köyleri, Sürgü barajı ve dolu savak bent kısmı, Günedoğru köyündeki maden suyu(içmeler), Kurudağ yeraltı sarnıcı, Doğaneşehir Oba köyleri, Kurudağ mevkiindeki Muratlar mağarası, Topraktepe Köyü Kayapınar Mervkii ve kaynak suları gibi turistik yerler mevcuttur.

3.3.2.3.5. Ulaşım

İlçesinin 3 km doğusunda Malatya karayolu geçmektedir. İlçenin karayolu ulaşımı bu yolla sağlanır. Adana istikametine ise Sürgü yönünden 8 km'lik bir yolla aynı yola bağlanır. İlçenin Malatya istikametine sabah 06'dan akşam 18'e kadar her yarım saatte bir otobüs bulunmaktadır. Demiryolu ulaşımında da günde her iki yöne de ikişer kez yolcu treni bulunmaktadır. İlçeye bağlı yolu olmayan köy yoktur. Bazı köylerin kış aylarında kardan dolayı yolları kapanmaktadır. Malatya –Doğaneşehir karayolu ise kış aylarında yolunun kapanması söz konusu değildir. Doğaneşehir ilçesini toplam yol uzunluğu 55 km'dir. İlçe sınırları içerisinde yer alan 64 km uzunluğundaki Malatya- Adana karayolu ilin en tehlikeli yolu olmasına rağmen bu güne kadar gerekli hassasiyet gösterilmemiştir ve çok küçük bir trafik kazası bile ölümle sonuçlanmaktadır (Harita:13). Araçlar hafif bir kayma neticesinde uçuşuma yuvarlanmaktadır. Doğaneşehir ilçesinde 640 km'lik bir yol ağına sahiptir. Bu

yolların 175 km’lik kısmı asfalt, 390 km’lik kısmı stabilize yol, 75 km’lik kısmı ise ham yoldur. Kar erimeleri ve sağanak yağışlara bağlı olarak köylerin asfalt, stabilize, ve ham yollar bozulmakta bozulan yolların yeniden yapılmadığından yollar ham yol konumuna bürünmektedir. Köy Hizmetleri tarafından köy yollarında bakım ve onarım çalışmaları yetersiz kalmaktadır. İş aracı takviyesiyle bölgenin bu sorunu çözülecektir

Çalışma alanında topoğrafyanın eğim ve engebesini fazla olduğu, bitki örtüsünün cılız olduğu alanlarda, sağnak yağışlar yada dağlık yüksek alanlara yağın karları erimesi sonucunda sellenmeler meydana gelmektedir. Ancak bu selyani taşkın olayları sürekli oluşmamakta oluşan sellenmelerde aşırı bir can ve mal kaybına sebep olmamaktadır. Doğanşehir Ovasının doğusunda, güneydoğunda sel afetleri görülmüştür. Ancak meydana gelen bu olaylar küçük ölçekte olup bu olaylar sonucunda aşırı kayıp görülmediğinden kayıt altında alınmamıştır.

[illegible]

Metreket Dermatol; 2007

IV. BÖLÜM

DOĞAL ORTAM VE İNSAN ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Tarihin ilk dönemlerinden beri insanoğlu yeryüzünün çeşitli ünitelerini (dağları, ovaları, platoları, akarsu boylarını, deniz kıyısı ve koylarını) yerleşim alanı olarak seçmiş bu alanlarda doğa ile mücadele etmiş, bazen başarılı olmuş, bazen de doğaya yenik düşmüştür. Doğayla mücadele ederken bulunduğu ortamı değiştirmeye, zarar vermeye veya daha iyi kullanılabilir sekle sokmaya çalışmıştır. Kimi yerde ormanları tahrip ederek, kimi yerlerde ortamı ziraat faaliyetleri ile yeniden şekillendirerek, taraçalar düzenleyerek kendi ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirmiş veya değiştirmiştir. Değiştiremediği veya şekillendiremediği ortamlara ise yenik düşmüş ve endi adapte olmaya, o ortam şartlarına uymaya çalışmıştır (Şengün, 2007:269).

Bugünkü Türkiye’de bütün beşeri faaliyetler yüzyıllar boyunca en çok istikrar gösteren bir fiziki temel üzerinde 6000 yılı aşan bir iskan devresi boyunca zamanla değişmiş tarihi ve sosyal olaylara ait izlerin, muhtelif kültürlerle ait kalıntı ve kaynaşmaların ana hatlarını çizdiği bir ortamda, bu ortam tarafından etkilenecek ve aynı zamanda onu etkileyerek cereyan eder. Bu sebeple ülkenin beşeri ve sosyal karakterinin üzerinde cereyan ettikleri bu mekanın özelliklerinden veya başka bir tabirle, mekanın coğrafi şahsiyetinden müstakil olarak ele alınması müsaade ve neticeleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Birçok karşılıklı ilişkilerin kökleri mazinin derinliklerine uzanan gelişmelerin sonucu olan muhtelif özelliklerin gözden kaçmasına veya yeteri kadar değerlendirilmemesine yol açmıştır . İnsan ve ortam çalışmasında bugünkü Türkiye’nin kültür landşaftını ve sosyal özelliklerini layıkıyla kavrayabilmek için bir yandan ülkenin fiziki coğrafya şartını bir yanda uzun iskan tarihinin ve tarihi olayların tesirlerini göz önünde bulundurmak. yani bugün insanın yaşadığı fiziki ortam içinde ortamın tarihi geçmişi dikkate alarak tahlil etmek gerektiğini ortaya koyar. Doğal ortam insan arasındaki ilişkilerde Coğrafi konum ve zamanla değişen sonuçları, Relief ve insan, İklim ve insan, Vegetasyon ve insan, Toprak ve insan konuları ele alarak örneklerle ortaya koyulması gerektiğini belirtmiştir (Erinç, 1973).

4.1. Genel Arazi Kullanımı ve Doğal Ortam Potansiyeli

Coğrafi ortam veya üzerinde yaşanan yer, bir yandan konum, topografya veya jeomorfolojisi jeolojik yapı ve litolojik karakterler, iklim, toprak, vejetasyon hidrolojik özellikler: bir yandan da yerleşme tarihi, nüfus, sosyal karakterler, tarihi tekâmül, idari ve hukuki sorunların tesir ve izleri gibi birbirine sıkı sebep-sonuç ilişkileriyle bağlı fiziki ve beşeri faktörlerden oluşan kompleks bir yapıdır. Coğrafi ortamı istediğimiz biçimi

verebileceğimiz bir hamur veya üzerine istenilen şekli çizebileceğimiz bir boş kağıt olarak tasavvur etmemek gerekir. Unsurlar arasındaki ilişkilerden dolayı her müdahale ortamda önceden kestirilmesi pek de kolay olmayan bir takım reaksiyonlara yol açar. Bu kompleks karakteri sebebiyledir ki bir yörenin sorunları ele alınır, bu sorunlara çözüm önerilerinde bulunurken, muhtemel gelişmeleri layığı ile değerlendirebilmek için her şeyden önce bu kompleks yapının tümü ve onu oluşturan unsurlar arasındaki ilişkiler hakkında yeterli bilgi edinmeye çalışma faydalı ve zorunludur (Erinç, 1977).

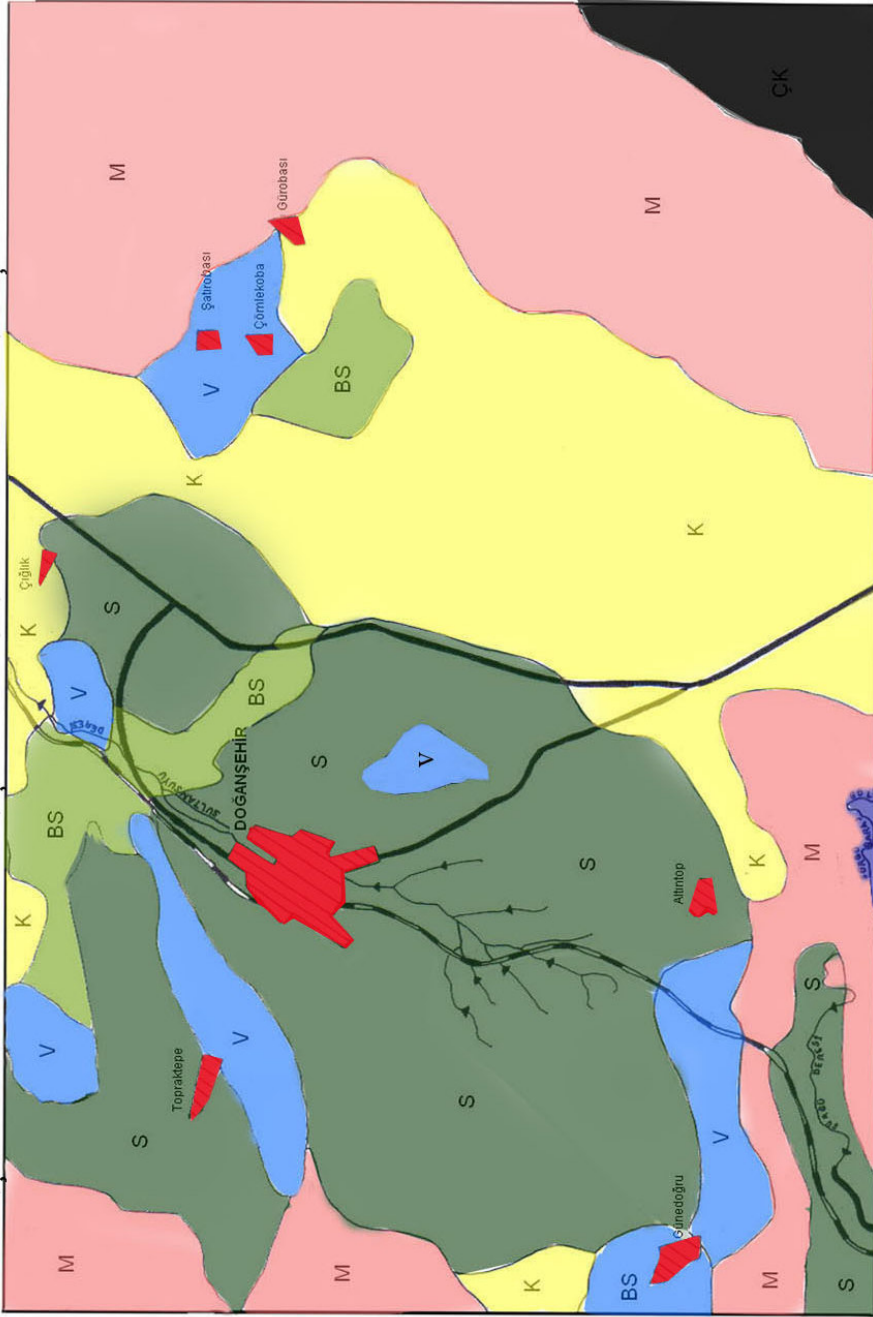
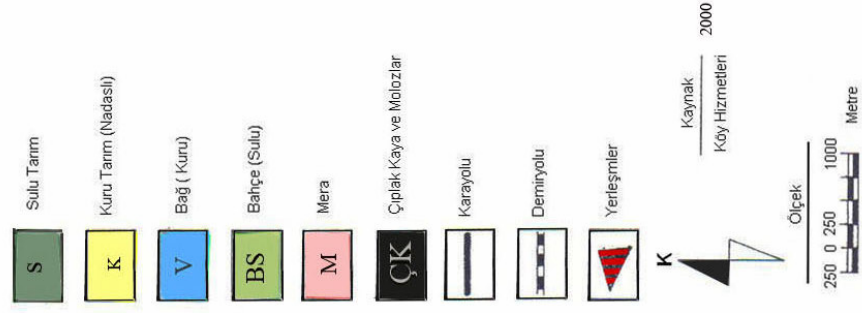
Hazırlanan kalkınma planlarında ve projelerinde, mutlaka ülkenin fiziki şartları ile bütünleşerek bir yol izlemesine, hazırlanırken tarım alanlarının işgalinin önüne geçilmesine mevcut durumu değiştirme gibi masraflı yöntemlerin yerine, mevcut durumu iyileştirme var olandan en iyi şekilde yararlanma prensibinden hareket edilmesine, yeni bir arazi sınıflandırma sistemi yapılmasına ve bu çalışmada coğrafi faktörleri özellikle topoğrafik, biyolojik iklimatik faktörler ele alınmalı potansiyel imkanlar devreye sokularak nüfusun buralara dikkat çekilmeye çalışılmalı, böylece belgeler arasında nüfus dengesi sağlanması ve en önemlisi yapılacak olan çalışmalarda coğrafyacıların birinci derecede rol alması gerektiğini belirtmiştir (Karadoğan,1997). Doğu Anadolu Bölgesinin Yukarı Fırat bölümü içerisinde yer alan inceleme sahası ve çevresi farklı uygarlık ve medeniyetlerin hakimiyeti altında kalmış, çeşitli savaş, istila ve yağmalamalara uğramış çok eski bir yerleşim alanına karşılık gelmektedir. Bu nedenle araştırma sahasında doğal ortam-insan ilişkileri oldukça eski bir döneme kadar gitmektedir. Nitekim araştırma alanı ve çevresinde yapılan incelemelerde, yine araştırma sahası ve çevresindeki farklı medeniyetlere ait tarihi eser ve buluntular bölgenin asırlardır yaşam alanı olduğunu ortaya koyan kanıtlardır.

Doğu Anadolu Bölgesinin sahip olduğu yüksek relief ve iklim özellikleri yerleşmeye açıldığı dönemden bu yana insanları farklı yönlerde etkilemiştir. Bölge genelinde dağlar arasında birbirinden alçak eşik sahalar ile ayrılmış ovalar yerleşme ve tarım faaliyetlerinin yoğunlaştığı alanları oluşturmaktadır. Bu ovaları çevreleyen plato ve dağlık alanların akarsular tarafından fazlaca yarılmış olması, yüksek eğim değerleri ve şiddetli kışların hüküm sürmesi bu alanlarda tarımsal faaliyetleri kısıtlanmıştır (Sındır, 2003: 157).

Doğanşehir Ovasında sulamanın yaygınlaşmasıyla birlikte tarımsal faaliyetler yaygınlaşmıştır. Tarımsal faaliyetlerin artış göstermesi sonucunda tarım yapılabilen alanlarda artış olmuştur. Sürgü Barajından gelen sularla oluşturulmuş sulama kanalları tarımı olumlu yönde etkilemiştir. Sulu tarım alanları, bağ-bahçe alanları artarken, nadas kuru tarım alanları azalmıştır. (Harita:24 ve Harita:11)

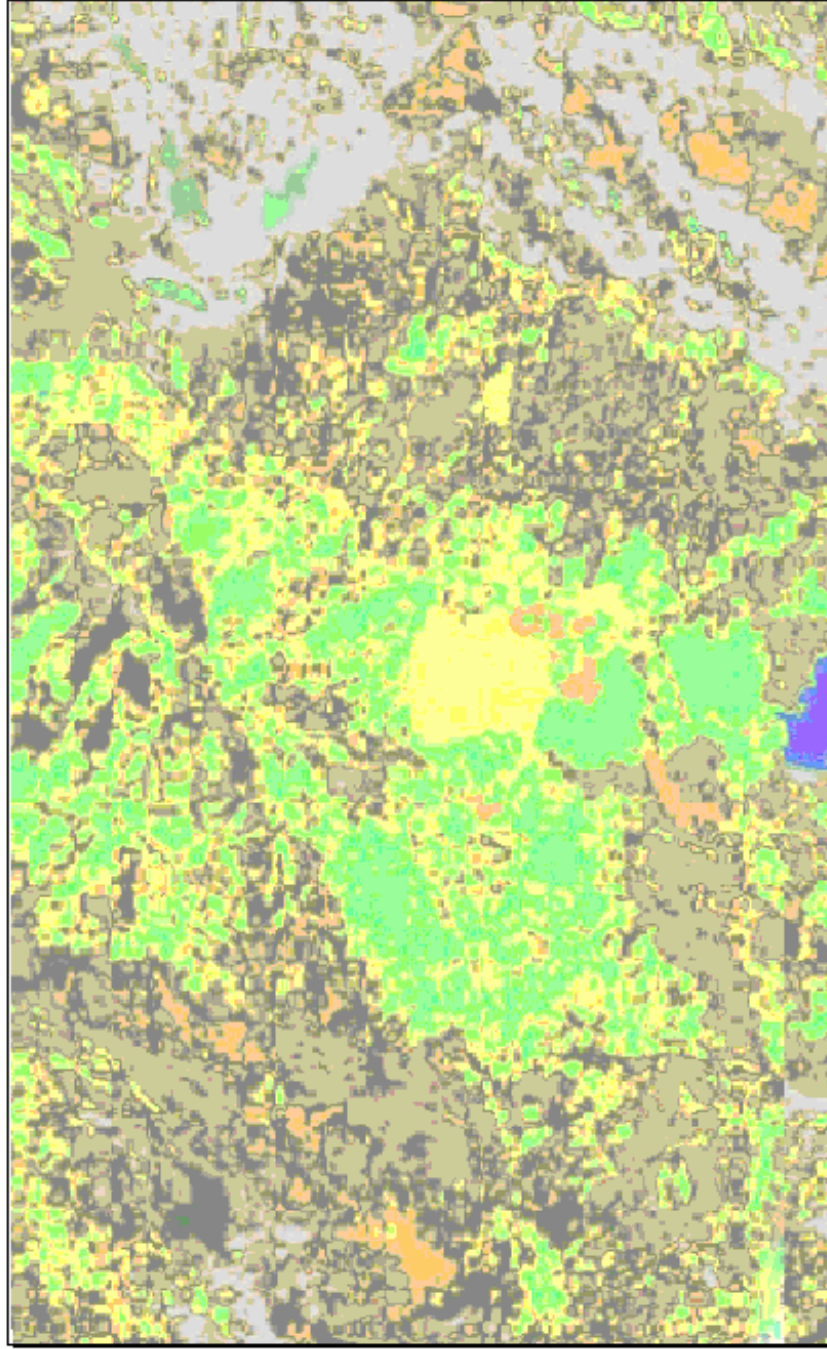
DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNİN ARAZI KULLANIM ŞEKLİ HARİTASI

AÇIKLAMALAR



Ömer Güllükin 2000

DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNİN ARAZİ KULLANIM HARİTASI



AÇIKLAMALAR

Blue	Su Yüzeyi
Green	Sulu Tarım
Yellow	Bağ-Çağır
Orange	Kuru Tarım
Dark Grey	Orman
Light Grey	Maraş
White	Çıplak Arazi



1.25 0 1.25 2.5 3.75 5 km

Harita: 11



Foto:13. Doğanşehir Ovası'ndaki kayısı ve elma bahçeleri ile buğday, mısır ve fasulye tarlaları görülmektedir.

Tablo:21. Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde arazi kullanım şekillerinin dağılışı

Tarla Alanı (Dekar)	1999	2006
Kuru Tarım Nadaslı	14.739	9.652
Sulu Tarım	16.551	21.051
Bağ (Kuru) Tarım	2.511	3.887
Bahçe (Sulu)	3.599	9.475
Çayır ve Mera Alanı	65.054	58.241
Yerleşim Yeri	569	597
TOPLAM	134.170	134,170

Doğanşehir ovası ve yakın çevresindeki toplam arazi 134.170 dekarıdır. Sulu tarım arazileri 1999 yılında 16.551 dekar iken, 2006 yılında 21.051 dekarıdır. Sulu tarım alanlarında 4500 dekarlık bir artış olmuştur. Yani sulu tarım arazilerinde % 35'den az artış olmuştur. Bu durum üzerinde sulamanın yaygınlaşması etkili olmuştur. Kuru tarım (nadaslı) araziler 1999 yılında 14.739 dekar iken, 2006 yılında 9.652 dekara ulaşmıştır. Kuru Tarım Arazilerinde 5.087 dekarlık bir artış vardır. Bu arazilerin oranı % 50 den fazla azalmıştır. Bu durumun nedeni bu dönemde modern tarım yöntemleri kullanılarak sulama kanalları ile gelen su daha iyi bir şekilde kullanılması etkili olmuştur (Tablo:21). Bahçe (sulu) alanları 1999 yılına 3,599 dekar iken, 2006 yılında 9.475 dekar olmuştur. Bahçe alanlarında 5.876 dekar artmıştır. Bahçe alanları %100 den fazla artmıştır. Bahçe alanlarının artması sulamanın yaygınlaşması etkilidir. Bağ (kuru) alanların 1999 yılında 2.511 dekar iken 2006 yılında 3.887 dekara çıkmıştır. Bağ alanları 1376 dekar artmıştır. Bağ alanlarında %64,5

oranında artmıştır (Foto:13). Çayır ve mera Alanı 1999 yılında 65, 054 dekar iken, 2006 yılında 58.241 dekara düşmüştür. Çayır ve mera alanları yaklaşık %20'den az azalmıştır (Harita:11). Yerleşim yeri 1999 yılında 569 dekar iken, 2006 yılında 597 dekara çıkmıştır. Yerleşim alanları 28 dekar genişlemiştir. Doğanşehir İlçesinin Tarım İl Müdürlüğünden almış olduğumuz bu veriler 1999 yılına göre 2006 yılında sulu tarım bahçe (sulu), bağ-bahçe alanları yerleşim alanları artarken, kuru tarım alanları, çayır ve mera alanlarında azalmalar olmuştur. 1990 yılına göre 2006 yılında Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde Tarımsal faaliyetlerde büyük bir atılım olmuştur. Bu durum üzerinde, Devletin desteklediği Köye Dönüş Projesi, Tarım Kredileriyle köylünün desteklenmesi, sulama kanallarının yapılması ile sulama sorununun çözülmeye çalışması etkili olmuştur. Doğal ortam potansiyelinin gerekli önlemler alındığında daha iyi kullanılacağı sonucu ortaya çıkmıştır.



Foto: 12. Doğanşehir Ovası'nın güneyinden KB' sındaki tarım alanlarının görünüşü

KÖYDES Kapsamında Yapılan Projeler

A-GENEL PROJELER

- | |
|--|
| 1- Kesme çiçek (Karanfil) – Üzüm bağ çubuğu serası |
| 2- Dünya Bankası destekli köy bazlı katılımcı yatırım programı kapsamında 1000 kişilik sızdırmaz foseptik çukuru ilçemiz Yolkoru Köyüne yapıldı. |
| 3- İlçemiz Günedoğru Köyü 2.Kısım YAS sulama tesisi inşaatı Köydes Programı kapsamında yapıldı. |
| 4- Kurucaova Kasabası 2.Kısım YAS sulama tesisi inşaatı Köydes Programı kapsamında yapıldı. |
| 5- Örencik Köyü Yoğunçınar ve Kala mezarları içme suyu inşaatı KÖYDES Programı kapsamında yapıldı. |
| 6- Hudut Köyü Bahçeciler mezarısı içme suyu inşaatı KÖYDES Programı kapsamında yapıldı. |

7- Dedeyazı Köyü Yelligedik mezarası içme suyu inşaatı KÖYDES Programı kapsamında yapıldı.
8- Şatırobası Köyü kanalizasyon inşaatı.
9- Çavuşlu Köyü kanalizasyon inşaatı.
10- Yolkoru Köyü Çankazan Deresi köprü dolgu ve perde duvar inşaatı.
11- Erkenek Kasabası Elektro-Motopomp tesisi büyük onarımı.
12- 27.10.2006 – 01.11.2006 tarihleri arasında sağanak yağış nedeniyle, ilçemiz Erkenek ve Sürgü Kasabasında sel felaketinin önlenmesi için kamu kurum ve kuruluşlarının araç ve iş makinelerinin yakıtı ve personelin barınma, yemek giderleri ile kiralanmış iş makinesinin kira ve yakıt giderleri birliğimizce karşılanmıştır.
13- Beğre Köyü, Kapıdere Köyü, Çömlekobası Köyü, Koçdere Köyü içme suyu, Günedoğru Köyü köy konağı, Beğre Köyü sulama, Soğuk Hava Deposu, Küçükklü Köyü Kurudağ mezarası camii inşaatı, Çavuşlu Köyü ek kanalizasyon inşaatı küçük onarımları birliğimiz tarafından yapılmıştır.
14- Birliğimize üye köylerdeki çiftçilere dağıtılmak üzere 60 kg. Kanola Tohumu alınmıştır.

B- AB PROJELERİ

1- Böğürtlen yetiştiriciliği ve eğitimi projesi Türkiye masasında kabul edilmesine rağmen Brüksel’de reddedildi.
2- İlçemizde 250 ton kapasiteli soğuk hava deposu yapımı projesi Türkiye masasında kabul edilmesine rağmen Brüksel’de reddedildi.

C- EĞİTİM ÖĞRETİM ALANINDA

1- 100 öğrencilik Anaokulu inşaatı.
2- Ertuğrul Gazi İ.Ö.O 8 derslik bina inşaatı.
3- Erkenek Mustafa Kemal İ.Ö.O arsasının kamulaştırılması.
4- Erkenek Mustafa Kemal İ.Ö.O 8 derslik bina kaba inşaatı.
5- Kurucaova İ.Ö.O 8 derslik bina kaba inşaatı.
6- İlçemiz köy okullarının bakım ve onarım için 15.000 YTL’lik malzeme alımı.
7- Küçükklü İ.Ö.O içme suyu inşaatı.
8- Atatürk İ.Ö.O katı yakıtlı kalorifer kazanı alımı.
9- Yunus Emre İ.Ö.O kalorifer kazanının sıvı yakıttan katı yakıt dönüşümü.
10- M.Ş Zafer İ.Ö.O’nun kalorifer kazanının sıvı yakıttan katı yakıt dönüşümü.
11- Gövdeli İ.Ö.O onarımı.
12- M.Ş Zafer İ.Ö.O’nun çevre düzenlenmesi ve tadilatı.

D-SAĞLIK ALANINDA

- | |
|---|
| 1- Doğanşehir merkez sağlık ocağı inşaatı. |
| 2- Çömlekobası Köyü sağlık evinin küçük onarımı |

E-KÖY ALTYAPI HİZMETLERİ PROJELERİ

- | |
|--|
| 1- Karaterzi sulama tesisi inşaatı |
| 2- Beğre Köyü sulama tesisi inşaatı. |
| 3- Dedeyazı Köyü sulama tesisi inşaatı |
| 4- Şatıroba Köyü kanalizasyon inşaatı |
| 5- Gürobası sulama tesisi inşaatı |
| 6- Küçükklü Köyü limit sulama tesisi inşaatı. |
| 7- Küçükklü Köyü sulama tesisi inşaatı. |
| 8- Güzelköy killik mevki sulama tesisi inşaatı |
| 9- Beğre Köyü sulama tesisi inşaatı |

Köy Altyapı Hizmetleri projeleri 2006 yılında İl Özel İdaresi Genel Sekreterliğinden Birliklere yardım harcama kaleminden ödeneği çıkmış olup devlet vatandaş işbirliği çerçevesinde 2007 yılında gerçekleştirilecek projelerimizdir

4. 2. İnsan Relief İlişkisi

Relief, yağış dağılışımda o kadar önemli bir rol oynar ki yağış haritası adeta orografik haritayı yansıtır. Kışın Türkiye'nin iç ve kıyı kısımları arasında meydana gelen termik farklılıklar büyük yükselti farklarının ve kenar dağların ayırıcı etkilerinin bir sonucudur. Nemli ve ormanlık kenar bölgelerle stepik kontinental iç kısımlar arasındaki iklim ve vejetasyon farkları, gene dolaylı olarak, reliefle ilişkilidir ve belirtilen sahaların tarımsal hareketlerinde, landuse tiplerinde, kırsal yerleşmelerin şekil ve sıklığında yansıtılır. Anadolunun ilk çağlarındaki bölge ve yöreler esas olarak arazi kullanımı bölge ve yörelerin yerşekillerine dayanmaktadır.

Eğim şartları, normal tarım topraklarının alanını geniş ölçüde sınırlamıştır. Yapılan ortalama hesaplara göre Türkiye topraklarının 4/5 kadarı, eğim bakımından tarımsal eğitim kategorisinin dışındadır. Kuvvetli eğimler sebebiyle gerek normal erozyon, gerekse dar anlamda toprak erozyonu çok şiddetlidir ve nehirlerde taşınan bu maddelerin kıyılarda birikmesiyle, nehir yataklarının süratle millenerek sığlaşması yüzünden fonksiyonlarını kaybetmiştir.

Ayrıca eğim şartları Türkiye’de arazi kullanma şeklini ve nüfusun dağılışı tarzını tayin eden başlıca faktör olarak üzerinde önemle durulması gerekir. Tarih çağlarından beri tabii vejetasyonun tahrip edildiği Türkiye’de ormanlar ancak ulaşılması zor, çok eğimli dağlar ve yamaçlar üzerinde korunabilmiştir. Bu duruma çalışma alanımızın batısında rastlamaktayız. Buna karşın az eğimli sahalar, özellikle depresyon tabanları ve bunların çevreleri tarih öncesi çağlardan beri başlıca tarım ve yoğun yerleşim alanları olarak kullanılmış ve buralardaki doğal vejetasyon kısa zamanda ve tamamıyla yok edilmiştir. Bugün de gerek kır nüfusunun , gerek şehirlerin ve tarım Alanlarının dağılışı özellikleri relief ve eğim haritalarının genel karakterlerini yansıtır.

Relief, özellikle kuvvetli eğim ve yarıma derecesi gibi morfolojik faktörler, Türkiye’de kır yerleşmelerinin morfolojik özellikleri üzerinde etkiler yapar. Doğanşehir ve çevresinde yerleşmelerin birbirine yakın yani toplu yerleşmelerinin oluşmasında etkili olmuştur.

Relief şartları bütün asırlar boyunca şehirler ve yol şebekesi için de önemli olmuştur. Relief ülkenin politik ve sosyal şartlarını iktisadi, kültürel gelişme derecesini, hatta belirli mezheplerin dağılışıını da derin şekilde etkilemiştir.

Çalışma alanında genellikle kurak ve yarı kurak iklimlerin etkisi altında su süpürmesi, etek konisi oluşumu ve yan al akarsu erozyonuna ilişkin süreçlerin eseri olarak belirilmiş iki bölümlü yamaçlar ve etek şekilleri olarak gelişen bu yer şekillerinin Anadolu’da çeşitli dönemlerde oluşmuş tipleri mevcuttur. Doğanşehir Ovasının doğusu güneydoğusu, kuzeybatısında eğim şartlarının da etkisine bağlı olarak erozyon bu alanlarda artmıştır. Doğanşehir Ovasının bulunduğu alanda eğimin azalmasına bağlı olarak erozyon azalmıştır (Foto:12).

Yüksek düzlüklerin bulundukları alanlarda çalışma alanının doğu, güney doğusunda yer alan düzlükler yamaç boyunca iklim şartlarının değişmesine bağlı olarak bitki örtüsü, toprak özellikleri, tarımsal faaliyetler değişiklik meydana gelmiştir. Yükseltinin artmasına bağlı olarak sıcaklıklarının azalmasına bağlı olarak yetiştirilen tarım ürünleri farklılaşmaktadır. Tarımsal faaliyetlerin azalmasına bağlı olarak hayvancılık faaliyetleri dağlık alanların üstündeki yüksek düzlüklerde gelişme göstermiştir. Çalışma sahasındaki yerleşmelerin dağılışı düzeni üzerinde etki yapan bir diğer faktör olarak toprakların özellikleri ve buna bağlı olarak beliren tarım alanlarının verimlilik durumudur. Sahamızdaki yerleşmelerin verimli tarım arazileri üzerinden ziyade bu arazilerin hemen kenarında ve yine plato alanları ile dağlık alanlar arasında kalan yamaçlar (etek düzlükleri) üzerinde bakıya da bağımlı kalarak kurulduğunu tesbit etmekteyiz. Jeomorfolojik açıdan inceleme

alanının doğusunda yer alan köylerden Şatırobası, Çömlekoba, Gürobası, kuruluş yeri olarak az eğimli etek düzlüklerinde toplanmıştır.

Doğanşehir Ovası çevresine göre alçakta yer almasından dolayı çevresindeki yüksek alanlara göre iklim şartlarının daha ılıman geçmesine sebep olmuştur. Bu durum çevresine göre daha az yağış almasına, sıcaklık ortalamalarının artmasına etkin olmuştur. Bu durum Doğanşehir Ovası ve çevresinde ulaşımın ve tarımsal faaliyetlerin gelişmesinde etkili olmuştur.

Çalışma alanınının doğusu, güneydoğusu, kuzeybatısı, güneybatısında yükseltinin artmasına bağlı olarak yağışlarda artmıştır. Bu durum eğimle birlikte erozyonun artmasına sebep olmuştur.

Doğanşehir ve ovasının yakın çevresinde ekonomik faaliyetlerin belirlenmesinde iklim, hidrografiya kadar rölief de etkili olmuştur.

3.3. İnsan İklim İlişkisi

Türkiye'nin büyük bir kısmında beşeri faaliyetler bakımından çok önemli etkisi olan iklim unsurlarından biri karasallık derecesidir. Karasallığın sıcak mevsimdeki olumlu etkisi olmasaydı, yüksek iç kısımların hayat imkanlarının yükselti sınırı önemli bir ölçüde alçalmış ve bunun sonucunda bu bölgelerin ekonomik kapasiteleri de büyük ölçüde kısıtlanmış olacaktır.

Vejetasyon, pedojenez ve akarsı rejimleri üzerindeki belirgin etkilerine ilaveten iklim, Türkiye'de beşeri landşaftı bir çok yollardan derin şekilde etkiler. Makro ve rejyonel klima tiplerindeki çeşitlilik ve bu tiplerde ayrıca yükseltiye bağlı olarak meydana gelen çeşitlilik, ülkenin büyük bir kısmında hemen bütün Orta Kuşak ürünleri ve farklı tarım bitkilerinin yetiştirilmesini mümkün kılar. Bunların bölgesel dağılışı da yine iklime bağlıdır.

Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde iklim şartları çevresine göre elverişli olması tarımsal faaliyetlerin yoğunlaşmasında etkili olmuştur. Ancak çalışma alanında yaz kuraklığına bağlı olarak bölge tarımının en önemli problemi yağış azlığına bağlı olarak oluşan sulama problemidir. Yapılan çalışmalarda sulama problemi çözülmeye çalışılmasına rağmen sulama problemi çözülememiştir. Çalışma alanında ki doğal ortam potansiyelinin yaklaşık % 60'ı kullanılmaktadır. Bu durumun oluşmasında yer şekillerinin yanında iklim şartları da etkili olmuştur

İklim şartlarına bağlı olarak çalışma alanında farklı toprak tiplerinin oluşmasında ve farklı bitki topluluklarının buluşmasında etkili olmuştur. Doğanşehir Ovası ve çevresinde iklimin etkisine bağlı olarak nüfusun dağılışı ve yoğunluğu farklılık göstermektedir.

Doğanşehir ilçe merkezinin bulunduğu Doğanşehir Ovasının bulunduğu alanda iklim şartları elverişli olduğu için nüfus yoğunluğu fazladır. Satırovası, Çömlekovası, Topraktepe, Altıntop yerleşmelerinin bulunduğu alanda yer şekilleri ve iklimin etkisine bağlı olarak seyrek nüfuslanmıştır.

Uzun süren yaz kuraklığının sonuçları da önemlidir. Bu durumda nadas yalnız toprağın besinlerle zenginleşmesi için değil, su ekonomisi için de zorunludur. Tarımsal faaliyetler ve ekonomik refah seviyesi özellikle iç kısımlarda daha bariz olarak yıldan yıla meydana gelen yağış oynamalarını da derin etkisi altındadır. Buna bağlı olarak üretim yıldan yıla değişir. İklim bütün kırsal ekonomisi ve kırsal yerleşmeleri üzerinde de çeşitli şekillerde etkileri olmaktadır.

Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde İklimin yerleşmeler üzerindeki bir diğer etkisi de yerleşmelerde kullanılan yapı malzemesi üzerinde görülür. Özellikle kışların sert geçmesi ve karın fazla yağması nedeniyle meskenlerin çatılarında saç kaplama kullanılmaktadır. Ancak yörede çeşitli ürünlerin meskenlerin veya eklentilerinin üst kısmında kurutulması ihtiyacına yönelik olarak üzeri dam örtülü yapılara da rastlanılmaktadır. Yapı malzemesi olarak ise yöreden kolayca elde edilen kalker ve bazalt taşları kullanılmakta, bazı alanlarda bu iki tas karışık bir şekilde(moloz taşları) kullanılmakta, bazı tarihi yapılarda ise kumtaşı yapı malzemesi dikkat çekmektedir. İnceleme alanında geçmiş dönemlerde bazı binaların yapımında kullanılan kerpiç malzemesinden büyük ölçüde vazgeçilmiştir.

Günümüzde yeni inşa edilen binalar daha modern bir görünümde ve betonarmedir. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde meskenlerin %40 Betonarme, %30 Kerpiç, %30 Taş duvardan yapılmıştır. Bu durum nedeni iklimin insan yaşamı üzerindeki etkisidir.

4.4. İnsan - Hidrografya İlişkileri

Su insan hayatı için vazgeçilemeyecek bir unsur ve hayat kaynağıdır. Yerleşme alanlarının seçiminde de su belirleyici bir etkiye sahiptir. İnsanoğlu her zaman su kaynaklarının bulunduğu veya su kaynaklarına yakın alanları yerleşme alanı olarak seçmiştir. Tarım faaliyetleri de büyük ölçüde suya bağımlıdır. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde yerleşme alanları, tarımsal faaliyetler ile hidrografya arasında çok yakın bir ilişkili bulunmaktadır. İnceleme alanında yerleşmelerin kuruluş yerleri ile kaynaklar arasında sıkı bir ilişki vardır. Yerleşmeler genel olarak su kaynaklarına yakın alanlarda toplanmıştır. Hidrografik özellikler açısından çok fazla zengin olmayan bir özellik göstermektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında; iklim, litolojik ve morfolojik özellikler

büyük ölçüde etkili olmuştur. İnceleme alanında yerleşmelerin kuruluş yerleri ile kaynaklar arasında sıkı bir ilişki vardır. Yörenin asıl önemli kaynakları olan kaynaklar, plato yüzeyinden beslenerek hem kontak yüzeyleri hem de faylanmaya bağlı olarak hatlar boyunca ortaya çıkan kaynaklardır. Dolayısıyla bunlar tabaka ve fay kaynağı durumunda olup, güneydoğusu ve Doğanşehir Ovasının doğusundaki yamaçlarının etek kesimleri boyunca yoğunlaşmaktadırlar (Harita: 17).



Foto:15. Tavşan Tepe yamaçlarında modern tarım yöntemleri kullanılarak belirli bir kesimde sulamaya açılmış olan kiraz bahçeleri gösterilmiştir.

Doğanşehir ilçesinde Günedoğru köyünden maden suyu çıkarılmaktadır. Bu alana ilden, ilçeden ve çevre köylerden buraya böbrek taşı olanlar bu suyu içmeye gelmektedir. Doktorlar tarafından tavsiye edilen bu su iç turizm açısından önemli ve çalışma alanında yer alan en önemli kaynaklardan biridir.

Doğanşehir Ovası içerisinde yer alan kuru dereler mevcut olup ovayı yarmaya başlamıştır. İlçe merkezinden geçen Topbük çayı, Fındık çayı ve Sakaltutan çayı ovada, küçük küçük vadiler oluşturmaktadır. Çalışma alanında yer alan suların bir kısmı içme, kullanma ve sulama suyu olarak sarf edilir. Bunların en büyükleri olan Reşadiye, Takas, Sürgü-Pınarbaşı suları DSİ tarafından ele alınarak Doğanşehir Ovasının sulanmasında kullanılmaktadır. Sürgü çayı üzerinde Sürgü barajı, Fındık çayı üzerinde Polat barajı bulunmaktadır. Bu barajlardan Sürgü barajıyla Doğanşehir ve Akçadağ ovaları sulanmaktadır. Ayrıca ovanın birçok kısımlarında kaynak suları da mevcuttur. Bu pınarların başlıcalarını Çörtenli, Derepınarı, Kaya, Kavaş, Göl, Ağa pınarları teşkil etmektedir. Bilindiği üzere kaynaklar akarsularının beslenmesinde, tarım alanlarının sulanmasında ve her şeyden önce yerleşim alanlarının su ihtiyaçlarını karşılamaları açısından oldukça önem

arz etmektedir. Özellikle çalışma alanındaki şekerpancarı, tütün, fasulye, meyvecilik (kaysı, elma, vişne, şeftali, elma vs.), sebzecilik faaliyetinin (domates, biber, patlıcan, karalahana, marol vs.) tarım ürünlerinin yetiştirilmesinde çok bu su kaynakları çok önemlidir. Ancak çalışma alanındaki sulama problemi tam anlamıyla çözülemediğinden tarım arazilerinde nadas uygulamaları devam etmektedir. Bu durum erozyon olaylarının armasında etkili olmuştur. Bu sulama problemini çözümü için çeşitli çeşitli sulama projeleri yapılmıştır.

Bu projelerden biri olan Oba köyleri sulama pompaj sulama projesi Malatya ilinin 60 km güneybatısında yer almaktadır. Projenin amacı Doğanşehir'in sulamayan arazilerin sulanmasını amaçlanmaktadır. Su kaynağı Sürgü barajıdır. Sürgü barajı su alma yapısı olan cebri borudan su alındığından statik su basma yüksekliği 32,50 m ile 13,62 m arasında değişmektedir. Ana kanalın uzunluğu 15.375 m.dir. 1998 yılında Oba köyleri sulama pompaj sulaması işletmesi Doğanşehir sulama birliğine devredilmiştir. 2005 yılı sulama mevsimi içerisinde 401 hektar alan sulanmıştır, Ancak toplam sulama alanı 855 dekar olup bu alanın 429, 9 sulama alanın da yer alıp sulanamayan alanların toplamıdır. Çalışma alanındaki bu sulama kanalının geçtiği yerlerde tarım alanlarının %46, 9 sulanırken, yaklaşık %50, 3 sulanmamaktadır (Harita 15).

Bu projeye çalışma alanında yer alan sulanan alan oranı bir önceki yıla göre artmıştır. 2006 yılında çalışma alımızdaki toplam sulama alanı 3,949 hektara çıkmıştır. Sulanamayan arazilerin alanlarında azalmalar olmuştur. Sulama alanında yer alıp sulanamayan arazilerin sulanmamasında çeşitli nedenler etkilidir. Arazinin topoğrafik yetersizliğinden dolayı 217,2 hektarlık alan, ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı 196,7 hektarlık bir alan sulanamamış, toplam 413,9 hektarlık alan bu nedenlerle sulanamamıştır. Sulamanın arttığı tarım alanlarının %39 meyve bahçeleri, %36 fidan, %15Hububat, %3 şekerpancarı, %2 bakliyat, %2 tütün, %3 diğer bitkiler oluşturmaktadır (Harita:14).

Çalışma alanındaki sulama problemini çözmek amacıyla ikinci proje Doğanşehir Sulaması Akçadağ projesinin bir parçasıdır. Bu projenin amacı tarımdaki sulama ihtiyacını karşılamaktadır. Doğanşehir sulama sahası sulama suyunu ana kanal üzerinde inşa edilmiş olan Altıntop regülatöründen almaktadır (Harita16). Doğanşehir sulaması ile 2100 hektarlık alan sulanmaktadır. 1996 yılında Doğanşehir sulama birliğine devredilmiştir. 2005 yılı sulama mevsimi içerisinde 1998, 5 hektarlık bir alan sulanmış ve sulama oranı %95 olmuştur. Sulama sonucunda sulanama alanlarda yetiştirilen tarım ürünlerinin %33 hububat, %26 meyve bahçesi, %13 fidan, %13 şekerpancarı, % 4 sebze, %2 bakliyat, %2 kavak, %2 tütün, %5 oranında diğer bitkiler ekilmiştir. 2005 yılında çalışma alanında sulama alanı 2100 hektarlık olup ancak 1998,5 hektarlık bir alanı sulanabilmiştir. Sulanamayan alan 101,

5 hektardır, çalışma alanının %4,8'lik bir alanı sulanamamıştır. Sulanamayan alanlar nadasa bırakılmıştır. 2006 yılında toplam sulama alanı 19,133 hektara çıkmıştır. Bu durum çalışma alanında bahçe, şekerpancarı, sebze, mısır, hububat, bakliyat gibi tarım ürünlerin üretimi arttırmıştır. Çiftçilerin fazla su kullanması, gece sulaması yapmama, su geçiş haklarına riayet etmeme, 1956 yılında açılan kanalların büyük oranda tahrip olması ve yenilmesinin gerekmesi, sulama birliğinin , sulama ücretlerini düşük tutmasından dolayı onarımların yapılamaması gibi problemler görülmektedir. Bu ve benzeri sorunların devam etmesi durumunda bu kanallardan çiftçilerin yeteri kadar istifade edilememesine tarımda problemlerin oluşmasına sebep olabilir. Çalışma alanında yer alan sulardan Sürgü barajının yapılmasıyla birlikte kullanım daha yaygınlaşmıştır. Sürgü barajı öncesinde arazide kalkerin yaygın olmasından dolayı suların yeraltına sızarak yer üstü sularının fakirleşmesin etkili olmuştur. Aynı zamanda ilkbahar mevsiminde yüksek dağlık alanlardaki karların erimesi sonucunda harekete geçen suyun biriktirilerek kullanılmasında etkili olmuştur. Böylelikle çalışma alanındaki sular biriktirilerek kullanılmasına olanak sağlamıştır.

Günedoğru sulama projesinde 1997 yılında uygulamaya geçilmiş bu kapsamda I. kısım da üç kuyu açılmış ve bu kuyular vasıtasıyla 150 hektarlık alan sulanmaktadır. Günedoğru sulama projesinin II. kısmında 450 hektarlık bir alanın yeraltı suları ile sulanması hesaplanmıştır. Bu kapsamda sekiz kuyu açılmıştır. Sulama öncesinde bu tarım arazilerinde nadas ve hububat tarımında kullanılırken, yeraltı sularının tarımda kullanılması ile birlikte fasulye, şekerpancarı, tütün, sebze, elma ve kaysı gibi tarım ürünlerinin üretimi artmıştır.

Çalışma alanının bulunduğu sahada Sürgü barajından gelen sular sulama kanalı vasıtasıyla Doğanşehir ovasına hayat vermektedir. Ancak gelen bir kısmı buharlaşmakta bir kısmı ise sulamada kullanılmaktadır. Son yıllarda küresel ısınmanın da etkisiyle modern tarım yöntemleri yaygınlaşmıştır. Bu çalışma ile az su ile çok alanın sulanması amaçlanmaktadır. Bu duruma bağlı olarak çalışma alanında şekerpancarı, mısır, fasulye gibi tarım ürünlerinin ekim alanları azalırken, bağ ve bahçe alanları yani az su kullanılarak yetişen kaysı, elma, üzüm gibi tarım ürünleri yaygınlaşmıştır (Harita:14).

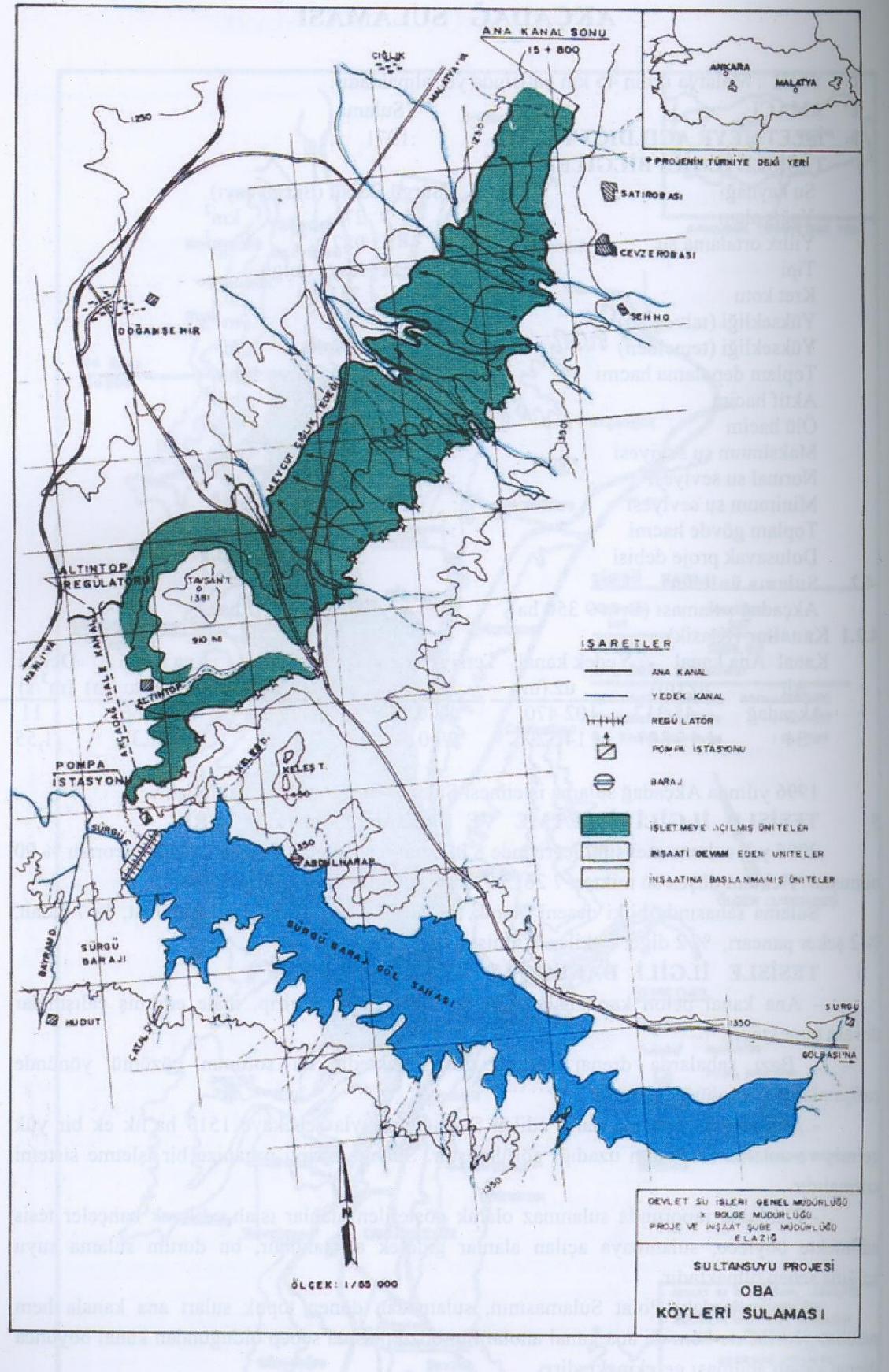
Doğu Anadolu Bölgesi'nde şehirlerin daha çok ova tabanlarında kurulmuş olması ova tabanlarında su ve toprak kaynaklarının çevredeki dağlık ve platoluk alanlara göre daha elverişli olmasından kaynaklanmaktadır. Çalışma alanını oluşturan Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde de yerleşmelerin su kenarların yakın yerde kurulmuştur. Bu durum çalışma alanındaki tarımsal faaliyetleri etkilemiş olması nedeniyle yerleşmeler sulamanın yaygın olduğu alanlarda yoğunlaşmıştır. Bu nedenle çalışma alanında hidrografi ile insan arasında

sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Son yıllarda Doğanşehir ve çevresinde Köydes projesi kapsamında içme suyu olmayan veya yeterli olmayan pek çok kırsal yerleşmeye de su götürülmüştür. Bu ve benzeri uygulamalar ve teknolojideki gelişmeler (su kaynaklarına ulaşmadaki) insanların su kaynaklarına yakın alanlarda yerleşme zorunluluğunu bir ölçüde hafifletmiştir (Foto:14-15).

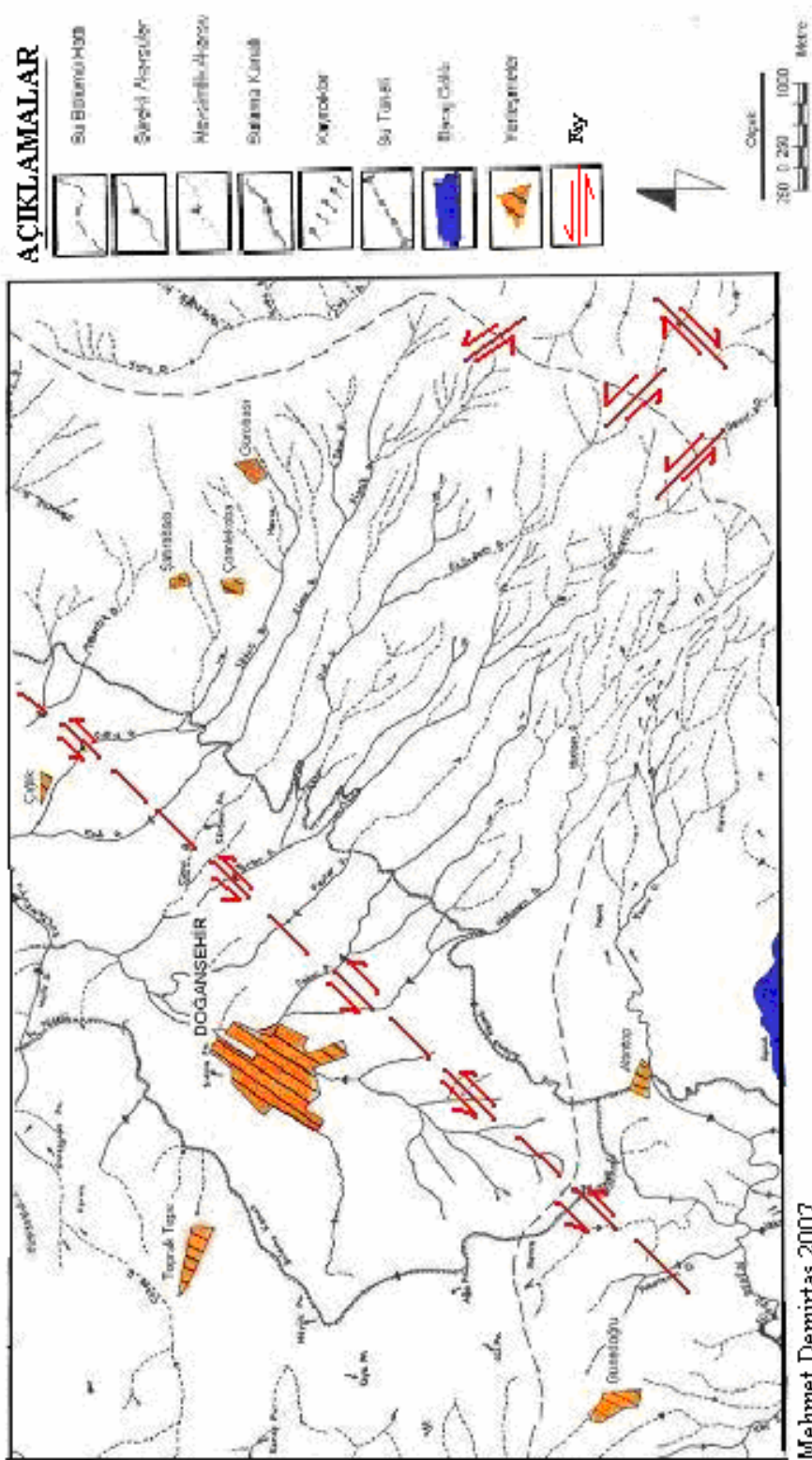


Foto:14. Doğanşehir Ovasının güneyinde yer alan 300 dönümlük arazi sulayan su filtre tesisinden bir görünüş

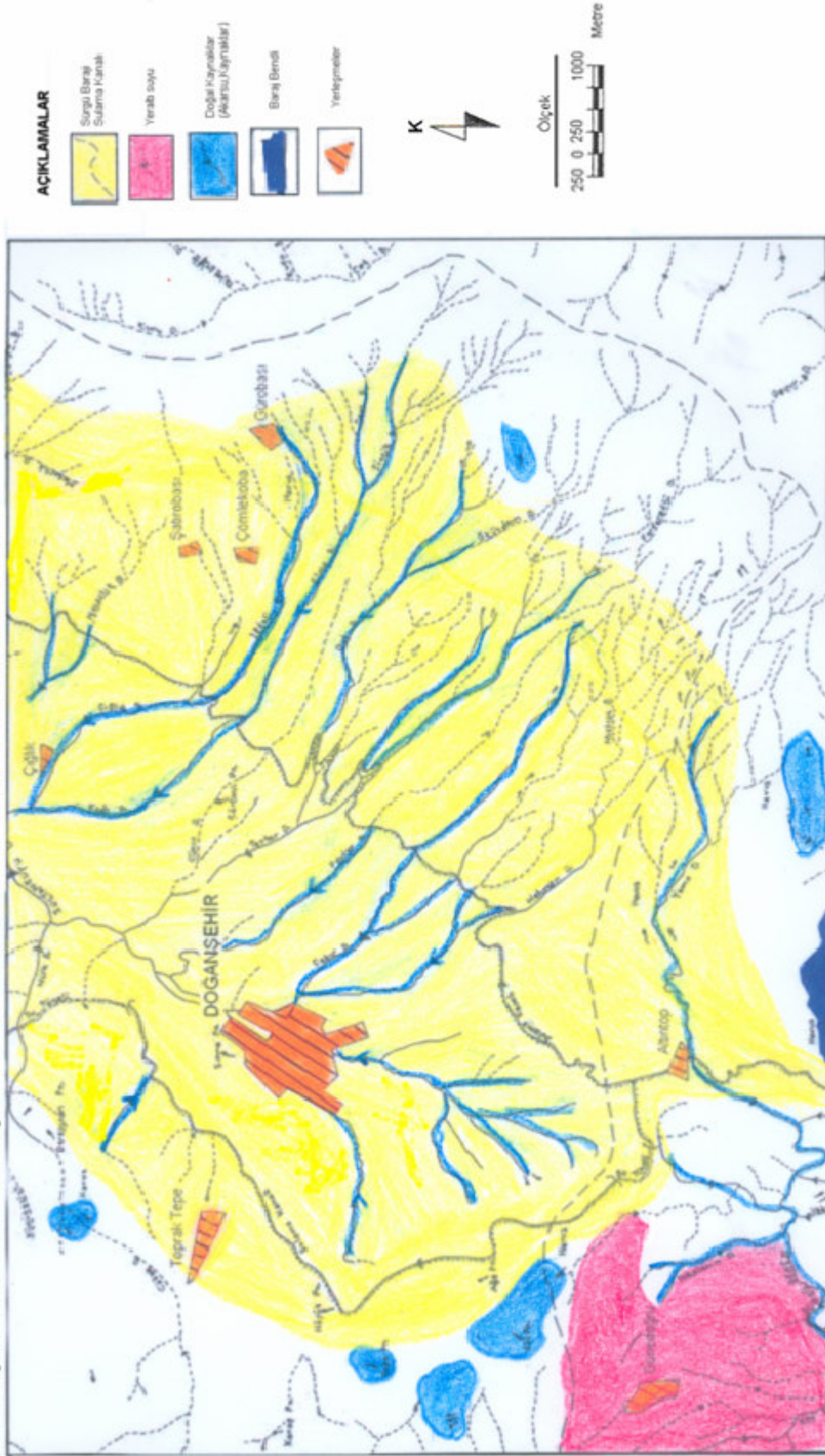
Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde mevcut suların faydalanma durumu oldukça yoğundur. Sürgü barajından gelen sular sulama kanalları vasıtasıyla taşınarak tarımsal faaliyetler kullanılmış ve tarımsal faaliyetler yoğunlaşmıştır. Sulama kanalının geçtiği alanlarda bağ (üzüm), bahçe (kaysı, elma vs.) ve sulu tarım (fasulye, şekerpancarı vs.) alanları artmıştır. Baraj bendinden gelen sular ve Günedoğru da yeraltı sularından faydalanarak 3102 hektarlık alanda tarımsal faaliyetlerin yoğunlaşmasında etkili olmuştur. Çalışma alanında mevcut suları sürgü barajı, Günedoğru sulaması ve kaynak sularından faydalanılmıştır (Harita:23).



DOĞANEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNİN TEKTONO-HİDROĞRAFYA HARİTASI



DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNİN MEVCUT SULARDAN FAYDALANMA HARİTASI



Harita:23

Mehmet Demirtaş 2007

4. 5. İnsan Toprak ve Bitki Örtüsü Arasındaki İlişkiler

Bitki örtüsü açısından saha, İran-Turan flora bölgesinde yer almaktadır. Doğu Anadolu'nun diğer tektonik depresyonlarında ve havzalarında olduğu gibi Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde de İran-Turan step elamanları yaygındır. Özellikle, İç Anadolu steplerinde olduğu gibi otsu bitkiler ilkbaharın orta ve sonlarına doğru ovanın ısınması ile yeşererek çiçek açar ve yağış durumuna göre Haziran sonu ve Temmuzda kuruyarak tohumlarını bırakır. Fakat bu durum vadi tabanlarında (Sultansuyu ve Sürgü) böyle olmamaktadır. Kayısı, kiraz, elma, armut, erik vb. meyve ağaçları vadi tabanlarına yemyeşil bir görüntü kazandırır. 1250 -1400 m arasında uzanan ova tabanında kumlu, çakıllı Pliyo - kuvaterner depoları üzerinde Bromus, Stipa Astragalus, Papaver, Thymus, Euphorbia, Festuca gibi step elemanları her tarafta göze çarpar. Dere ve vadi tabanlarında kavak ve söğüt toplulukları ile yabani gül (Rosa), iğde böğürtlen ve sumak bulunur. Yüksekliğin artışına bağlı olarak yastık şekilli dikenli türlerin yanında, yer yer çalı ve park görünümlü kuru ormanlara rastlanır. Park görünümlü kuru ormanları, ardıç ve yaprağını döken meşeler oluşturur. En önemlileri Juniperus excelsa (boylu ardıç), Quercus infectoria (Mazı meşesi), Quercus Libani'dir. Kurudağ'ın yamaçlarında ise yer yer yabani armut, yabani badem ve alıç gibi ağaççıklar kendine yer bulmuştur. Ancak çalışma alanında yaşayan insanların yakacak temin etmek amacıyla doğal ortamı tahrip etmeleri erozyonu arttırmıştır.

İnsanoğlu, yerleşik hayata geçmesi ile beraber sürekli olarak toprakla ilişki içinde olmuştur. Zaman zaman toprağı ekip biçerek üretim yapmış, zaman zaman toprak üzerindeki bitki örtüsüne zarar vererek toprağın hızlı bir şekilde erozyonla karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. İnsanın yerleşik hayata geçmesinin ardından ekonomik faaliyet tipinde ve yaşam tarzında da bir çok değişiklikler oluşmuştur. Köyler, kasabalar ve şehirler kurulmuştur (Tonbul ve Kuşçu, 2005).

İnceleme alanında insan bitki örtüsü arasında da sıkı bir ilişki vardır. Orman ve fundalıklar kışlık yakacak, hayvanlara yiyecek temin edildiği alanlar olarak bölge insanı için önem arz eden sahalardır. Bu durum toprağı tutan örtünün ortadan kalkması erozyon olayının artmasına sebep olmuştur.

Bitki örtüsünün tahribi oldukça eski bir döneme dayanmaktadır (Erinç,1973:29). Anadolu ormanlarının büyük bir kısmının bu ülkeye Türk boylarının yerleşmesinden çok daha önce, Helenistik, Roma ve Bizans dönemlerinde hatta Antik Çağda başladığını belirtmektedir. İnceleme sahası, tarihin çok eski dönemlerinden beri yerleşme, savaş ve göç alanı olmuştur. Tahrip edilen ormanlar iklim ve toprak koşullarının ormanın yeniden

gelişimi için sınırlı olduğu ve bitki gelişimi açısından kritik değerlere sahip olması nedeniyle doğal olarak yeniden gelişmemiştir.

Türkiye toprak tipleri bakımından zengin bir ülkedir. Bütün zonal, introzonal ve azonal tipler eksiksiz olarak Türkiye’de görülür. Nemli kenar bölgelerden daha az yağışlı iç kısımlara geçerken, toprak tipleri de değişir. Toprak türleri ile tarım ürünleri arasında ilişki vardır. Memleketin en verimli tarım alanlarını ise Alüvyal topraklar meydana getirir.

Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde toprak ve insan ilişkileri bakımından en önemli meselelerden biri de toprak aşınmasıdır. Genel olarak en önemli sonuçları yaygın aşınma şekli, sellenme ve sel sularının yol açtığı toprak aşınmasıdır. Çalışma alanında zaten normal şartlar altında bile genel aşınmanın kuvvetli olduğu bir ülkedir. Çünkü eğimler kuvvetli, bitki örtüsü birçok sahalarda seyrek, yağış şiddeti ise ekseriye fazladır. Aşındırma, doğal olarak en fazla ve kolay şekilde, taşınmaya hazır durumda olan toprak oluşumlarını etkiler. Asırlar boyunca insan tarafından kullanılan bu ülkede tabii vejetasyonun, özellikle ormanların tahribi toprak aşınmasının hızını artırmış ve ciddi bir tehlike halini almasına yol açmıştır. İnsanların tahripkar ekonomik faaliyetleri olumsuz yönde etkilemiş, toprak aşınmasını hızlandırmıştır. Bu durum verimli tarım alanlarının daralmasına neden olur.

Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde eğimin nispeten düşük olduğu kolay işlenebilir ve kola sulanabilen alanlardaki topraklar çok daha yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Özellikle vadiye bakan ve alüvyal düzlüklerde ki alanlar tarih boyunca yoğun iskan ve ziraat sahalarını oluşturmuştur. Günümüzde en kurak mevsimde bile Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde özellikle vadilerin ve Doğanşehir Ovasının yemyeşil görüntüsü bu görüşü doğrulamaktadır. Buna karşılık erozyonun arttığı yükselti ve eğim değerlerinin arttığı alanlarda bitki örtüsü cılızlaşır ve bazı alanlarda yok denecek seviyeye gelir son yıllarda Doğanşehir Ovası ve yakın çevresindeki bazı yamaçlar ve bazı düzlükler üzerinde deyen yeni oluşturulmaya başlanan özellikle bir kısmı sayfiye amaçlı olarak kullanılan, bahçeler dikkat çekicidir. Bu durum yeni sulama projeleri ve artezyen kuyularının açılmasıyla daha artabilir.

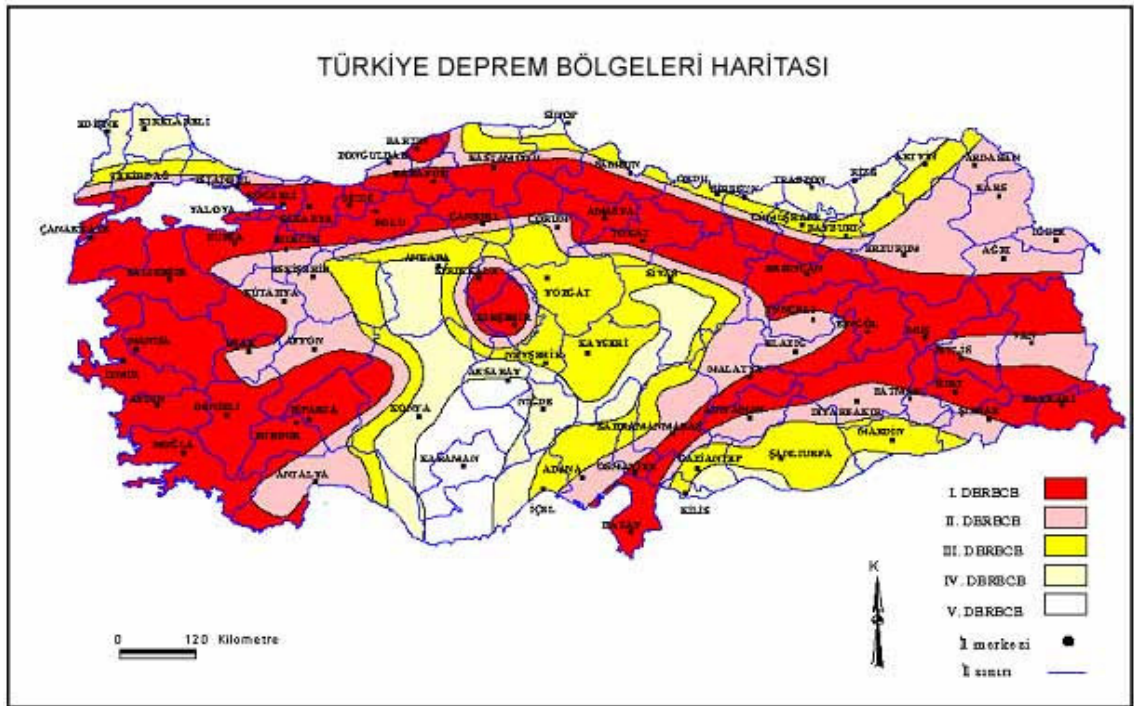
V . BÖLÜM

DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİNDEN KAYNAKLANAN PROBLEMLER

Bu bölümde inceleme alanı içindeki yer şekillerinin özellikleri, bunların oluşumunu ve gelişimini denetleyen faktörler ile jeomorfolojik birimlerin özelliklerinden kaynaklanan problemleri de içeren, uygulamalı jeomorfoloji ile ilgili konular ele alınmış, soruların bir kısmına öneriler sunulması ve çözümler getirilmeye çalışılmıştır.

5.1. Depremsellik

Bir bölgede oluşan depremlerin büyüklüğü ve yinleme sayısı o bölgenin depremselliği olarak ifade edilir. günümüzde meydana gelen depremlerin büyük bir tektonik kökenlidir. Doğu Anadolu Bölgesinde depremselliği yaratan jeotektonik yapılar, K-G yönlü sıkıştırmalar sonucunda oluşmuş ve oluşmakta olan bindirme, sol-sağ yanal atımlı faylar ve bu faylar arasındaki kırıklar boyunca gelişmiş çekme açılma havzalarıdır.



Harita:18 Türkiye'nin Deprem Bölgeleri Haritası

Alp orojenik kuşağındaki önemli bir kara parçası olan Türkiye'de orojenez sonrası hareketler çok etkili olmuştur. Alpin kıvrımları sonucu oluşan topografya daha genç yaştaki blok faylanmalarla değişmiştir. Alpin kıvrımlara paralel veya bunları kesen, çoğunluğu derin olan çok sayıda fay mevcuttur (Ketin, 1966).

Doğaneşhir Ovası ve ilçe merkezi çok karmaşıklık bir tektonik yapı gösteren Antakya - Maraş - Bingöl fay hattı üzerinde yer alır. Dolayısıyla ilçe I. derecede deprem bölgesidir. Nitekim yakın tarihte 1986'da Doğaneşhir'de bir ay ara ile oluşan depremlerden biri 5.9 şiddetinde olup, 7 can kaybı ve 824 evin yıkılmasına; diğeri de 5.6 şiddetinde olup, 1 can kaybı ve 1174 evin yıkılmasına neden olmuştur (Sür, 1993)(Tablo:22).

Alüvyonlar, çimentolaşmamış yüzeysel depolar, su ile doymun haldeki killer ve marnlar üzerinde depremin etkisi daha fazladır. Buna karşılık sağlam bir şekilde çimentolaşmış formasyonlar, metomorfiklerden oluşan sahalar nispeten daha az zarar veren zeminleri oluşturlar.

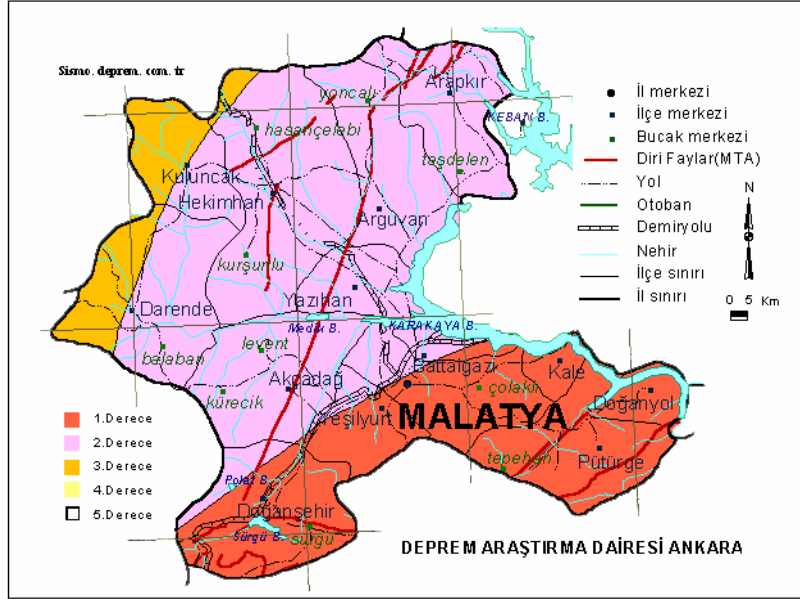
Tablo:22 Doğaneşhir İlçesinde 1903-1992 yıllarında meydana gelen büyük depremler (Sür, 1993:59-60).

Depremi Yeri	Depremi Tarihi	Depremi Şiddeti	Yıkılan Ev Sayısı	Can Kaybı
Malatya-Doğaneşhir	05. 05. 1986	5. 8	2032	9
Malatya-Doğaneşhir	06. 06. 1986	5. 6	570	7
Malatya-Doğaneşhir	03. 08. 1986	4. 1	824	1

Erinç'e göre (1982)zemin tabiatı ile deprem şiddeti ve dolayısıyla yapmış olduğı tahribat arasında sıkı ilişkiler bulunmaktadır. Alüvyonlar, çimentolaşmamış yüzeysel depolar, su ile doymun haldeki killer ve marnlar üzerinde depremin etkisi daha fazladır. Buna karşılık sağlam bir şekilde çimentolaşmış formasyonlar, plütonlar ve metomorfiklerden oluşan sahalar nispeten daha az zarar veren zeminleri oluşturlar.

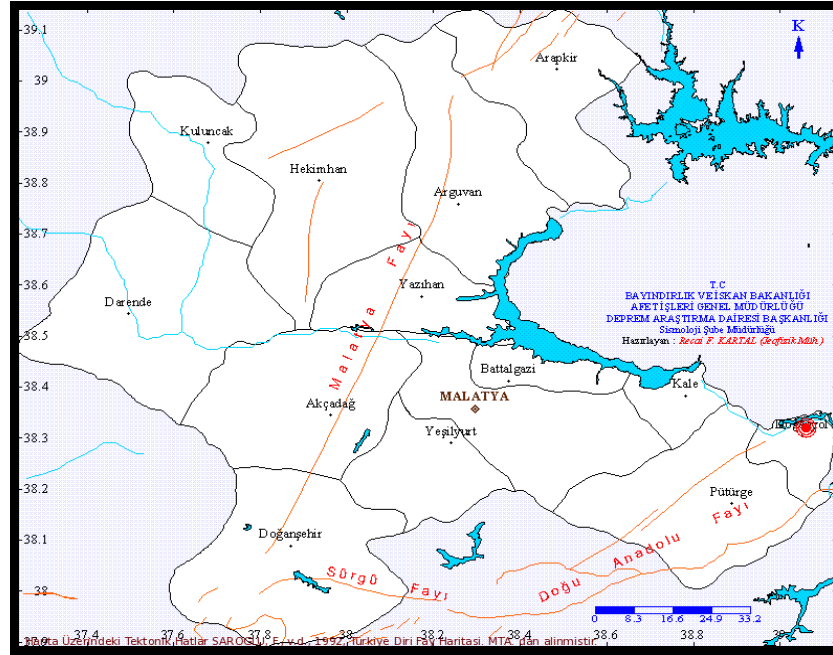


Foto: 16. Tavşan Tepesi'nin güney eteklerinde karşıdaki Alış Tepesinde doğu-batı yönlü uzanan doğrultu atımlı fay yamacı ve fay aynası görülmektedir.

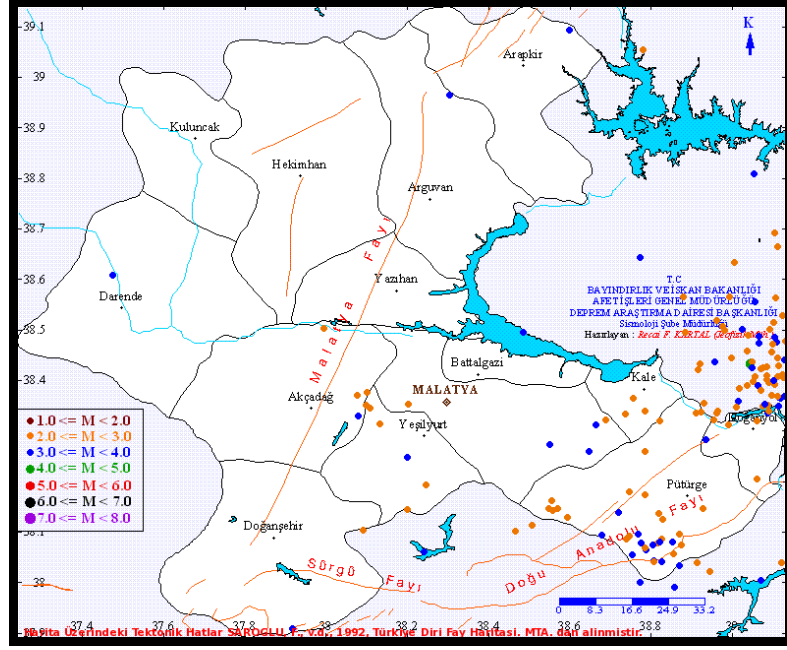


Harita:19 Malatya ili Deprem Bölgeleri Haritası

Bütün bunları göz önünde bulundurduğumuzda Doğanşehir ve yakın çevresinde yapının çoğunluğu Pliyosen ve Pliyo-Kuvaterner yaşlı, gölsel oluşuklar (kireçtaşı, kumtaşı, çakıltası) meydana getirmektedir. Bu nedenle burada meydana gelebilecek olan bir depremin şiddetinin fazla olması beklenebilir.(Foto:15) Bayındırlık ve Afet İşleri Genel Müdürlüğünün hazırlamış olduğu Türkiye'nin deprem bölgeleri haritası içerisinde Doğanşehir ve çevresi I. derece deprem kuşağı içerisinde gösterilmiştir (Harita:18-19).



Harita: 20. Malatya İlinden Geçen Fay Hatlarının Dağılışı Haritası Sismo. deprem. gov. tr (15.06.2007 tarihinde alınmıştır.)



Harita:21. Tarihleri Arasında Malatya ve Çevresinde Meydana Gelen Depremler in Dağılışı Haritası (04. 07. 2006.../. . . 09. 07. 2007)

5. 2 Erozyon

Doğal ortam özelliklerinden kaynaklanan bir diğer problem erozyondur. Çalışma alanında yer şekillerini eğim ve engebeliğinin fazla olması, insanların orman alanların tahrip etmesi, çayır ve mera alanlarında hayvanların aşırı otlatılması erozyonun çalışma alanında bir problem olarak doğmasına sebep olmuştur.

Kuru tarım arazilerin %72.8'i hafif ve orta eğimli %67.2'si derin ve orta topraklardır. %76, 7sinde orta derecede ve %23. 32ünde şiddetli erozyon hüküm sürmektedir. Tamamına yakın kısmını derin ve orta derin toprakların oluşturduğu sulı tarım arazilerin %62.8'i düz ve hafif eğimli %34.7'si orta ve %2.4'ü dik eğimlidir. %50 ye yakın orta derecede erozyon vardır. %4. 2lik bir oran teşkil eden bağ ve bahçe alanlarının %50 ye yakın bir kısmı dik eğime sahiptir. Mera arazisinin büyük bir kısmı dik eğimlidir. Bu arazilerin büyük bir kısmı şiddetli ve çok şiddetli erozyon etkisinde olup toprak çok sıvıdır. Sığ ve çok sığ toprağa sahip olan orman ve fundalıkların %98. 8'i dik eğimli olup şiddetli erozyon etkisi altındadır. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde bu kullanımlar dışında 0. 2 su yüzeyi ve 0. 4 yerleşim alanı haritalanmıştır. Taşlık en fazla sarp eğimlerinde bulunmaktadır. Kayalı arazilerin tamamı çalışma alanımızda ise sarp bir eğimdedir (Foto:17).

Çalışma alanındaki orman ve fundalıklarda başlıca problemin erozyon olması nedeni bu arazilerin konum itibari ile dalgalı ve sarp yerlerde bulunmasıdır. Ayrıca bu alanlarda

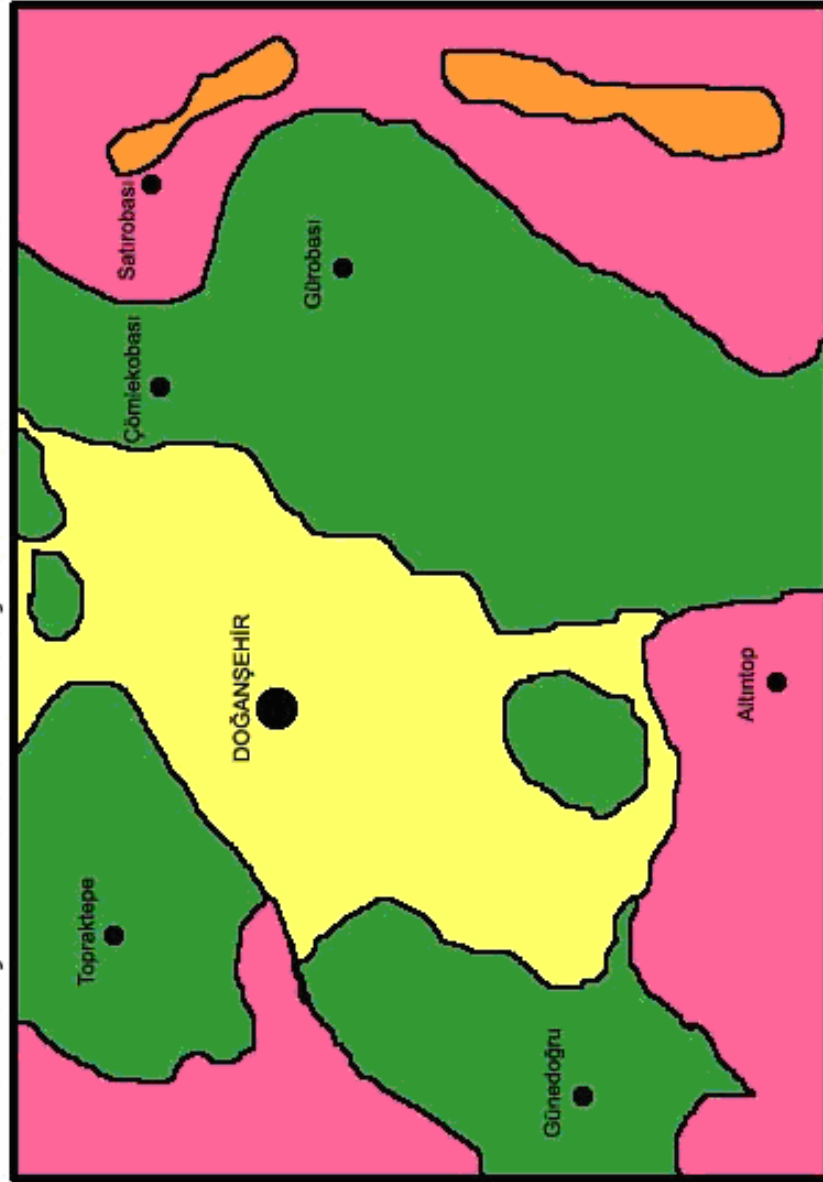
bitki örtüsünün tahrip edilmiş olması etkili olmuştur. Toprakların korunabilmesi için bu tahribata son verilmesi ve ormanlardan ağaç kesiminin önüne geçilmesine ve bu arazilerin tarım alanlarına ve yerleşmeye açılmasının önüne geçilmesi gerekmektedir. Orman örtüsünün iyileştirilmesi için tedbirler alınmalı, ağaçlandırma çalışmaları yaygınlaştırılmalı, sel oyukları çeşitli muhafaza yapıları ile kontrol edilmelidir. Ayrıca orman yangınlarına karşı sıkı önlemler alınması da gerekmektedir.



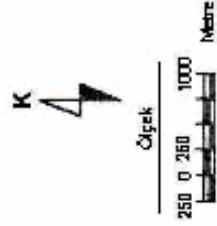
Foto: 17. Sahanın kuzeyinde yeralan Payamlı Tepesinin (1245 m) güney sırtlarındaki soldaki Bağyeri Tepesinin (1287 m) kuzey yamacında eğim ve diklik nedeniyle göçmüş toprak erozyona uğramıştır.

Çalışma alanında çok şiddetli erozyonun görüldüğü alan yoktur. Ancak çalışma alanında şiddetli, orta şiddetli ve hiç yada çok az erozyonun görüldüğü alanlar yer alır. Çalışma alanının doğusu, güneydoğusu, güneybatısı, güneyi ve batısında şiddetli erozyonun görüldüğü alanlar yer almaktadır. Orta şiddetli erozyonlara çalışma alanında Günedoğru, Topraktepe, Çömlekobası ve Gürobasının bulunduğu yerleşmelerin bulunduğu alanlarla ve çevrelerinde görülmektedir. Hiç yada çok az erozyonun görüldüğü alanlar çalışma alanında Doğanşehir ilçe merkezinin bulunduğu alanda kuzey güney doğrultuda geniş yer tutmaktadır. Çalışma alanında erozyonun şiddetini eğim, bitki örtüsü, zeminin yapısı gibi faktörler etkili olmuştur (Harita:22).

DOĞANŞEHİR OVASI VE YAKIN ÇEVRESİNİN EROZYON HARİTASI



- AÇIKLAMALAR**
- Şiddetli Erozyon
 - Orta Şiddetli Erozyon
 - Hiç yada Çok Az Erozyon
 - Çıplak Kayalıklar
 - Yerleşmeler



Harita: 22

MEHMET DEMİRTAŞ 2007

Malatya İli 1996 Arazi Varlığından Faydalanılmıştır

VI. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Doğanşehir ovası ve yakın çevresi idari bakımdan Malatya iline bağlı Doğanşehir ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Doğanşehir ovası çalışma alanımızın büyük bir kısmını oluşturmakta olup bu ova yaklaşık 150 km²'dir. Çalışma alanının ortalama yükseltisi yaklaşık 1250m olup, tektonik bir çukurluktur. Ova tabanının çevresinin yükseltisi 1500 - 2000m arasındaki dağlar ve tepeler çevrelemektedir Doğanşehir Ovası ve yakın çevresi çevresine göre alçakta çukur bir alanda yer alması ve etrafının yüksek dağlarla çevrili olması iklim şartlarının farklılaşmasında etkili olmuştur. Yerleşim alanlarının seçimi üzerinde, iklimde (sıcaklık ve yağış) etkisi büyük paya sahiptir. Sıcaklık şartlarının yükseltiye bağlı olarak pek de uygun olmadığı doğu kesimindeki eğimli yamaçlarda yerleşim alanlarında bir azalma göze çarpmaktadır. Sıcaklık ve yağışın insanların vazgeçilmez ihtiyaçlarından olan yeraltı suyu potansiyelini de kontrol ettiği düşünülürse bu gerçek daha iyi anlaşılır.

Doğanşehir Ovası; tektonik oluşumlu bir koridor özelliğinde olup, kuzeydoğu - güneybatı uzanıslıdır. Doğu-batı yönündeki yaklaşık eni 13 km, kuzey - güney yönündeki uzunluğu ise 10 km'dir. Çalışma alanındaki ovanın bu ovanın bu doğrultuda uzanması hakim rüzgar yönünün, nüfus ve yerleşmenin, ulaşımın bu doğrultuda gelişmesinde etkili olmuştur. Çalışma alanımızı kuzeydeki alanlarla ile güneydeki alanlardan eşik saha ile ayırmaktadır. Çalışma alanının özellikle doğusu, güneydoğusu, güneyinde ve batısında bulunan sahada eğimin oldukça fazla olması, yüksek ve parçalı topografya yöre insanların yerleşim alanlarını sınırlandırmıştır. Özellikle sahanın merkezi kısmı doğu ve batıya oranla fazla parçalı olmayıp birer havza tabanına karşılık gelmekte ve ekonomik faaliyetlerle yerleşmeler açısından daha uygun şartlar oluşturmaktadır. Rölief, özellikle kuvvetli eğim ve yarıma derecesi gibi morfolojik faktörler, Türkiye'de kır yerleşmelerinin morfolojik özellikleri üzerinde etkiler yapar. Doğanşehir ve çevresinde yerleşmelerin birbirine yakın yani toplu yerleşmelerinin oluşmasında etkili olmuştur.

Doğanşehir ovası Pliyosen yaşlı, hafif dalgalı, çakıldaşı ve kumtaşı oluşukları üzerine kurulmuştur. Çalışma alanındaki köy yerleşmelerinin büyük bir kısmı ise, merkeze nispeten sağlam, sıkı tutturulmuş bir yapı üzerinde inşa edilmiştir. Doğanşehir ovasında

yerleşme alanının zemin özellikleri özellikle zemin mekaniği bakımından elverişsizdir. Nitekim, gevşek yapılı doku, yeraltı su seviyesi yüksek, depremsellik riski oldukça fazladır, yaşanabilecek bir depremde can ve mal kaybı çok olabilir. Çalışma alanından geçen Neotektonik dönem yapıları incelendiğinde Doğanşehir Ovası ve yakın çevresi bu dönemde oluşmuş genç faylar tarafından sınırlanan bu alan içerisinde bu dönemde oluşmuş genç faylar tarafından sınırlanan bir alan içerisinde yer almaktadır. Bu fayların en önemlileri Sürgü fayı, doğudaki normal fay karakterlerindeki Malatya ovasını güneyden sınırlayan fay ve K-KB 'dan geçen Akçadağ-Malatya fayıdır. Çalışma alanında yer alan bu fay hatları aktiftir. Bu fay hatları boyunca 1986 yılında yaşanan depremler sonucunda çalışma alanında yaşayan ekonomik durumu iyi olan ailelerin, ilçedeki memurların göçüne neden olmuştur. Bu depremler sonucunda can kaybı çok az olmasına rağmen, mal kaybı fazla olmuştur. Çalışma alanında yer alan yerleşim alanlarının büyük bir kısmı deprem açısından riskli bir durumdadır. Bu nedenle yerleşme alanının çalışma alanımızın doğusuna doğru kaydırılması, bu durum için halkın bilgilendirilmesi gerekir, kaymakamlığın gerekli önlemler alması gerekmektedir.

Doğanşehir Ovası ve çevresindeki topografya eğim şartları bakımından uygun olduğu için heyelan, toprak göçmesi ve kaya -blok düşmesi tehlikesi yok denecek kadar azdır. Ayrıca ova ve yakın çevresinde makro ölçekte büyük karstik şekillere rastlanmaz. Ancak insanların yakacak temin etmek amacıyla mevcut doğal bitki örtüsünü tahrip etmesi sonucunda erozyon olaylarının artmasına neden olmuştur. Çalışma sahasında çevresi büyük oranda karstik bulanık sular daha çok yukarı havzalardan gelmektedir erozyon olayına bağlı olarak verimli tarım alanları azalmaktadır. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde erozyon tarım alanlarında değil meralarda daha çok etkili olmuştur. Çalışma alanımız orta derece erozyon olaylarının görüldüğü bir sahadır. Ancak çalışma alanının doğusu, güneydoğusu, güneybatısı ve kuzeybatısında şiddetli erozyonun görüldüğü alanlarda yer almaktadır. Bu alanlar çalışma alanındaki mera alanlarına karşılık gelmektedir. Erozyon olayının azalması için yakacak amacıyla bitki örtüsünün tahribatının önüne geçilmeli, çayır ve mera alanlarında hayvanların aşırı otlatılmasının önüne geçilmeli, verimli tarım arazilerinin yerleşmeye açılması yani arazinin yanlış kullanımının önüne geçilmesi için halkın erozyon konusunda bilinçlendirilmesi ve yerel yönetimin bu konuda önlemler alması gerekmektedir. Önlemler alınmadığı takdirde sonuçlar çalışma alanında kötü sonuçlar doğurabilir.

İnceleme alanı Güneydoğu Toros sisteminin kuzey kenarı boyunca bir kuşak halinde uzanan depresyonlardan birini oluşturan Malatya havzasının (ovasının) güneybatı bölümü üzerinde yer alır. Sahanın topografik özelliklerini meydana getiren makro ve mikro

ölçekteki jeomorfolojik birimlerin başlıcaları Dağlık - Tepelik Alanlar ve Üzerindeki Düzlükler, Platolar, Etek Düzlükleri, Vadiler, Boğazlar, Ovalık Alanlar biçimindedir. Jeomorfolojinin şehir altyapısı ve kullanım alanları için bir yere kadar imkanlar sunması, buna karşılık şehirleşmenin artışı, yanlış arazi kullanımı ve doğal sınırların zorlanması, ardından fiziki ve beşeri degradesyonal etkileri gündeme getirmektedir. Jeomorfolojik açıdan inceleme alanının doğusunda yer alan köylerden Şatırobası, Çömlekoba, Gürobası, kuruluş yeri olarak az eğimli etek düzlüklerinde toplanmıştır. Altıntop, Günedoğru, Topraktepe ve Çığlık köyleri de, arazinin verimli olduğu ve sulama suyunun bol olduğu Doğanşehir ova tabanı ve kenar kuşaktaki vadi yamaçları ile sırtlarda kendilerine yer ayırmışlardır.

Doğanşehir sulaması ve Oba köyleri sulama projeleriyle Sürgü barajından pompalanan suların ile ovanın bir çok kısmı suya kavuşmuş, ana kanallarla taşınan sular ovaya bir bakıma hayat vermiştir. Günedoğru sulama projesinin devreye girmesiyle yer altı sularından da istifade edilmeye başlanmış ve çalışma alanımızdaki sulanan tarım alanları atmıştır. Bu durum tarımsal faaliyetlerin yoğunlaşmasında etkili olmuştur. Doğanşehir ilçe merkezi, Topraktepe, Altıntop, Günedoğru, Çığlık köylerinin büyük bir kısmında sulu tarım yapmaya başlamıştır. Kurudağ kütlesi mera alanı olup, kütlenin az ve çok eğimli yamaçlarındaki Gürobası, Şatırobası, Çömlekoba gibi köylere kuru tarım, bağcılık ve sulu bahçe tarımı yoğunluk kazanmıştır. Doğanşehir ilçe merkezindeki sulu tarımın yapıldığı hafif dalgalı Pliyo-Kuvaterner aşınım düzlükleri konut alanları olarak işgal edinmeye başlanmıştır. Yerleşim alanları ve tarımsal araziler ilçenin geleceği bakımından en uygun alanlara doğru kaydırılmalıdır. Çalışma alanımızda yanlış arazi kullanımı çalışma alanımızda erozyon olayını artmasına sebep olacaktır. Bu durum için kaymakamlık ve belediye bir araya gelerek yeni imar planı oluşturmalı, mevcut arazilerden doğal ortamın bozulmadan nasıl faydalanacağı tespit edilmelidir. Ayrıca mevcut sulama kanallarından sulama amaçlı fazla kullanımının önüne geçmek için bir su politikası oluşturulmalı ve kontrolü devletin elinde olmalıdır. Bu duruma önlem alınmadığı takdirde küresel ısınma ile yaşanan su problemi çalışma alanımızda da problem olarak görülecektir. Son yıllarda çalışma alanımızda bazı çiftçiler modern tarım yöntemlerini uygulayarak daha az su ile daha fazla alan tarım alanı sulamaya başlanmıştır. Çalışma alanımızda daha çok su isteyen tarım ürünleri olan şekerpancarı, fasulye gibi tarım ürünlerinin ekim alanı daraltılmış yerine daha az su ile yetiştirilen bağ ve bahçe alanlarında yetiştirilen üzüm, kaysı, elma gibi ürünler yaygınlaşmıştır.

İnceleme alanının sınırları içinde kalan yerleşim alanları Doğanşehir merkez,

Altıntop, Çömlekobası, Günedoğru, Günedoğru, Gürobası, Şatırobası, Topraktepe gibi yerleşim alanları yer almaktadır. Çalışma alanının sınırları içinde yer alan merkezlerde nüfus miktarı artmıştır. Nüfusun artmasında sulama faaliyetlerinin yaygınlaşmasına bağlı olarak tarımsal faaliyetlerin yoğunlaşması etkili olmuştur. Bunun sonucunda çalışma alanında yer alan yerleşmeler göç almıştır.

Çalışma sahasındaki yerleşmelerin dağılışı düzeni üzerinde etki yapan bir diğer faktör olarak toprakların özellikleri ve buna bağlı olarak beliren tarım alanlarının verimlilik durumudur. Sahamızdaki yerleşmelerin verimli tarım arazileri üzerinden ziyade bu arazilerin hemen kenarında ve yine plato alanları ile dağlık alanlar arasında kalan yamaçlar (etek düzlükleri) üzerinde bakıya da bağımlı kalarak kurulduğunu tespit edilmiştir.

Yerleşme alanlarının seçimi konusundaki şartlara bağlı olarak çalışma sahasında belirmiş bulunan yerleşmelerinin büyük bir kısmı toplu köy özelliği gösterirken bu durum sulama koşullarının etkili olduğunu söyleyebiliriz. Malatya'ya oranla yükseltisi fazla olan Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde iklim, yükseltiye bağlı olarak daha sert olduğu için, yerleşmeler dağlık alanlardan ziyade iklimin bu olumsuz etkilerini hafifleten, rüzgâra kapalı ovalarda toplanmıştır. Ayrıca ilçenin ilk kuruluş merkezinden ziyade, ulaşım kolaylığı ve arazinin ucuzluğu medeniyle yerleşmeler doğuya doğru bir ilerleme göstermektedir. Şehir batıya doğru bir ilerleme göstermemektedir. Bunun başlıca sebebi ise; batı tarafının ulaşım güçlüğü, oradaki yerleşim merkezinin daha yüksekte olması ve bitki örtüsünün azlığı buna bağlı olarak da erozyonun fazlalığıdır.

İlçe merkezinin gelişim aksı Malatya - Doğanşehir karayolunun kenar boyları ile merkezin kuzeybatısından geçen Adana-Malatya demiryolunun kısmi çevreleridir. Doğal ortama insanın müdahalesi sonucunda oluşturulan karayolu çalışma alanının içinde yer alan Doğanşehir ilçesinin gelişmesinde etkili olmuştur. Bu yolun yakın olması çalışma alanımızda yaşayan ve geçimini tarımla sağlayan insanlar için ticari faaliyetlerin sürdürüldüğü bir pazar durumundadır. Ürettiği tarım ürünlerini ve hayvansal gıdaları getirip burada satması ticari açıdan önemlidir.

Doğanşehir ilçesinin kenar sahasında kurulmuş olan en önemli rekreasyon alanı Sürgü-Takas mesire yeridir. Bunun dışında Sürgü Baraj Gölünün sahil şeridi civar köylü ve ilçe halkı tarafından hafta sonu ve tatil günlerinde gidilen günübirlik rekreasyon merkezleridir.

Doğanşehir ilçesinde son yıllarda sulamanın yaygınlaşması meyveliliğin gelişmesinde etkili olmuştur. Çalışma alanında yer alan Doğanşehir merkez, Altıntop, Günedoğru,

Topraktepe, Gürobaşı, Çömlekobaşı, Satırobaşı yerleşim alanlarında da meyvecilik yaygın olarak yapılmaktadır ve üretim miktarı fazladır.

Doğanşehir ovası ve yakın çevresi ekonomik yönde gelişmişlik aşamasındadır. Küçük ticari işletmeler dışında bir branda fabrikası, bir mandıra ile balık üretme tesisleri bulunmaktadır. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde genellikle dağlık bir yapıya sahip olduğundan tarıma elverişli arazi fazla değildir. Son yıllara kadar tüm tarım işletmelerinde yapılan ticari faaliyetler ile kapalı ekonomi toplum tipi arz eden Doğanşehir merkez ve yakın köyler, son yıllarda artan sulama imkânları ile değişik alanlarda faaliyet göstermeye başlamıştır. Özellikle sebzecilikte ve meyvecilikte büyük canlılık göstermektedir. kaysı, elma, fasulye en önde gelen ürünlerdir. İlçenin ticaret açısından en canlı mevsimi kaysı ve fasulye hasatının yapıldığı zaman başlar. Çalışma alanında üretilen kaysı ve fasulye; Adana, Mersin, Gaziantep, Malatya gibi illerden gelen tüccarlar tarafından satın alınmaktadır. Çalışma alanında üretilen kaysı ve fasulye; Adana, Mersin, Gaziantep, Malatya gibi illerden gelen tüccarlar tarafından satın alınmaktadır. Yetiştirilen fasulye iç ve dış pazarda alıcı bulmaktadır.

Çalışma alanının da işletilmekte olan ya da işletilen herhangi bir maden yoktur. M. T. A tarafından ilçede demir, alüminyum rezervlerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Ancak bu madenlerin ekonomik anlamda yöreye katkısı yoktur. İlçede Günedoğru köyünden maden suyu çıkarılmaktadır. Bu alana ilden, ilçeden ve çevre köylerden buraya böbrek taşı olanlar bu suyu içmeye gelmektedir. Doktorlar tarafından tavsiye edilen bu su iç turizm açısından önemlidir.

Çalışma alanının sınırları içinde kalan Doğanşehir İlçenin kalkınmasını hız vermek, sanayiye alt yapı oluşturması ve ilçe merkezindeki kirliliğine olan sanayi tesislerinin acilen ilçe de küçük sanayi sitesinin faaliyete geçirilmesi gerekir.

Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde iklim şartları çevresine göre elverişli olması tarımsal faaliyetlerin yoğunlaşmasında etkili olmuştur. Ancak çalışma alanında yaz kuraklığına bağlı olarak bölge tarımının en önemli problemi yağış azlığına bağlı olarak oluşan sulama problemidir. Yapılan çalışmalarda sulama problemi çözülmeye çalışılmasına rağmen sulama problemi çözülememiştir. Bu durumun oluşmasında yer şekillerinin yanında iklim şartları da etkili olmuştur. Uzun süren yaz kuraklığının sonuçları da önemlidir. Bu durumda nadas yalnız toprağın besinlerle zenginleşmesi için değil, su ekonomisi için de zorunludur. Tarımsal faaliyetler ve ekonomik refah seviyesi özellikle iç kısımlarda daha bariz olarak yıldan yıla meydana gelen yağış oynamalarını da derin etkisi altındadır. Buna

bağlı olarak üretim yıldan yıla değişir. İklim bütün kırsal ekonomisi ve kırsal yerleşmeleri üzerinde de çeşitli şekillerde etkileri olmaktadır. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde 2000 yılı öncesinde suyun yanlış kullanım sonucunda çok su ile az tarım alanı sulanmaktaydı. Ancak son yıllarda yeni tekniklerle daha fazla tarım alanların sulanabilir duruma getirilmiştir. Bu teknikler kullanımının yaygınlaşması, mevcut su ile çok geniş tarım alanların sulanabileceğini tesbit edilmiştir.

İnceleme alanında insan bitki örtüsü arasında da sıkı bir ilişki vardır. Orman ve fundalıklar kışlık yakacak, hayvanlara yiyecek temin edildiği alanlar olarak bölge insanı için önem arz eden sahalardır. Bu durum toprağı tutan örtünün tahrip olası, bazı yerlerde ortadan kalkması erozyon olayının artmasına sebep olmuştur.

Hazırlanan kalkınma planlarında ve projelerinde, mutlaka ülkenin fiziki şartları ile bütünleşerek bir yol izlemesi gerekir, projeler hazırlanırken tarım alanlarının işgalinin önüne geçilmesine mevcut durumu değiştirme gibi masraflı yöntemlerin yerine, mevcut durumu iyileştirme var olandan en iyi şekilde yararlanma prensibinden hareket edilmesini, yeni bir arazi sınıflandırma sistemi yapılmalı ve bu çalışmada coğrafi faktörlerden (özellikle topoğrafik, biyolojik iklimik faktörler) coğrafi faktörler olarak ele alınmalı potansiyel imkanlar devreye sokularak nüfusun buralara çekilmesine çalışılmalı böylece belgeler arasında nüfus dengesi sağlanması ve en önemlisi yapılacak olan çalışmalarda coğrafyacıların birinci derecede rol alması gerektiğini belirtmiştir. Toprak kaynağımızı korumak ve sürekliliğini sağlamak için alınması gerekli tedbirlerden biri de tarım dışı amaçlı tüm yapılaşmaları verimsiz veya düşük verimli araziler üzerinde gerçekleştirmeye yönelik bir tarım dışı amaçlı arazi kullanım planlamasının ülke çapında en kısa zamanda yapılarak uygulanması gerekmektedir.

Özetle “ Araştırma alanı Coğrafi anlamda bir tarım yöresidir.”Bu yörede yapılması düşünülen her projenin merkezinde tarım olmalıdır. Çevresine göre farklı fiziki coğrafya özelliklerine sahip olması araştırma alanında yöreye özgü tarım politikaları oluşturulmalı ve yöreye has potansiyel en iyi şekilde değerlendirilmelidir. Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde jeomorfoloji, arazi kullanımı, topografya, ilçenim kuruluş ve gelişmesi ile hidrografik doku arasında yakın ilişkiler mevcuttur. Ancak Sürgü barajından kaynağını alan Doğanşehir sulaması ve Oba köyleri sulaması ile yeraltı sularının kullanımının amaçlanan Günedoğru sulaması Doğanşehir ovası ve yakın çevresinde tarımsal faaliyetlerin yoğunlaşmasına, tarımsal üretimin artmasına, tarım ürünü çeşitliliğinin artmasına, nüfus ve yerleşmelerin yoğunlaşmasında etkili olan en önemli unsurdur.

BİBLİYOGRAFYA

- AKALAN, İ. , 1992**, Türkiye'nin Toprak Kaynakları Bunların Sorunları ve Çözüm Yolları Ankara Üniv. Türkiye Coğrafyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Dergisi Sayı:1 sf . 1-14, Ankara
- AKKAN, E. , 1974(a)**, Erozyon Nedenleri Korunma Yolları Ankara Üniv. Haftası sf. 55-63, ANKARA.
- AKKAN, E. , 1974(b)**, Türkiye'de Akarsulardan Yararlanma Cumhuriyetin 50. Yılı Dönümü Anma Kitabı sf. 501-523 Ankara Üniv. D. T. C. F. Yayın No. 239, ANKARA
- AKSOY, E. , 1993**, Elazığ Batı ve Güneyinin Genel Jeolojik Özellikleri:Doğa Türk Yerbilimleri Dergisi, 2, 113-123, ANKARA.
- ALTINLI, E. , 1966**, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun Jeolojisi. M. T. A. Dergisi Sa: 67-68, ANKARA.
- ARDEL, A. , 1965**, Anadolu Havzalarının Teşekkül ve Tekamülü Hakkında Düşünceler İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. Cilt 8, Sayı 15, sf. 60-73, İSTANBUL
- ARDOS, M. , 1973**, Genç Tektonik Hareketlerin Türkiye'nin Jeomorfolojisi Üzerine Olan Etkileri Cumhuriyetin 50. Yılı Armaganı sf. 181-186, ANKARA
- ARDOS, M. , 1979**, Türkiye Jeomorfolojisinde Neotektonik İstanbul Üniv. Yayın No. 2621 Coğrafya Enst. Yayın No. 113, İSTANBUL
- ARTAŞ, A. 1978**; Malatya ili ve Çevresinde Bulunan İlçelerin Jeolojik Raporu, Malatya Belediyesi Yayını, Malatya
- ARSLAN H. , 2002**, Akçadağ İlçesi (MALATYA) Coğrafyası” . F. Ü. Sos. Bil. Enst. Coğrafya Anabilim Dalı, Doktora Tezi:”, Elazığ.
- ATALAY, İ. , 1982**, Toprak Coğrafyası Ege Üniv. Sosyal Bilimler Fak. Yayın No. 8, İZMİR
- ATALAY, İ. , 1989**, Türkiye'de Erozyonu Etkileyen Jeomorfolojik Etmenler Türkiye 13. Jeomorfoloji Kurultayı 27-31 Mart 1989 Bildiri Özetleri, ANKARA
- ATALAY, İ. , 1994 (a)**, Türkiye Vegetasyon Coğrafyası Ege Üniv. Basımevi, İzmir
- ATALAY, İ. , 1994 (b)**, Türkiye Coğrafyası (Genişletilmiş 4. baskı) Ege Üniv. Basımevi, İZMİR
- ATALAY, İ. , 2002**, Türkiye'nin Ekolojik Bölgeleri (Ecoregions of Turkey). Orman Bakanlığı Yay. No:163, META Basımevi, İZMİR.

- AYDEMİR, H. , 1970**, Türkiye’de Yarı-Kurak İklim ve Orman İlişkileri, Ormancılık Araştırma Enst. Derg. Cilt 16, Sayı 2, sf. 38-58 İSTANBUL.
- BİNGÖL, A. F. , 1993**, Elazığ Yöresinde Doğu Toroslar’ın Tektono-Stratigrafik Özellikleri; Hacettepe Üniv. Yerbilimlerinin 25. Yılı Sempozyumu 15-18 Kasım 1993. Tebliğler Kitabı. ANKARA.
- BOZAKMAN, İ. H. , 1963**, Doğu Anadolu Mintikasında Bulunan Bazı Meşe Türlerinin Botanik Özellikleri ve Dağılışları Ormancılık Araştırma Enst. Derg. Cilt. 9, Sayı 2, sf. 18-31, ELAZIĞ.
- ÇAKILCIOĞLU, U., 2003**, Harput Florası. F.Ü. Fen Bilimleri Enst. Biyoloji. Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), ELAZIĞ.
- CEYLAN, M. Akif.** “Dibek–Çamaklı Dağı (Manisa) çevresinin Doğal Ortam Özellikleri ve Dam Yerleşmesine Etkileri” Doğu Coğrafya Dergisi Sayı:10 s. 133 – 168 Konya
- ÇEVİKBAS, R. , 1991 (a)**, Çevre Sorunlarının Hava, Su, Toprak ve Canlılar Üzerine Etkileri Tabiat ve İnsan Derg Yıl 25, Sayı 1, sf. 19-23 (47), ANKARA
- ÇEVİKBAS, R. , 1991 (b)**, Türkiye’de Tarım Topraklarının Amaç Dışı Kullanım Sorunu ve Çözüm Önerileri Tabiat ve İnsan Derg. Yıl 25, Sayı 2, sf. 9-13, ANKARA
- ÇEVİKBAS, R. , 1991 (c)**, Türkiye’de Tarım Topraklarının Amaç Dışı Kullanılmasının ve Yarattığı Sorunların Önlenmesi, Tabiat ve İnsan Derg. Yıl 25, Sayı 3, sf. 11-16, ANKARA
- ÇETİN, T, 1999.** Gençali Ovası ve Çevresinde Doğal Ortam Şartları ile Beşeri ve Ekonomik Faaliyetler Arasındaki İlişkiler. **(Yayınlanmamış Doktora Tezi)**
- DARKOT, B. , 1943**, “ Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri Arasında Yukarı Fırat Bölgesi”, III. Üniv. Haftası Elazığ. , İ. Ü. Yay. No. 196, s. 1-15, İSTANBUL.
- DAG, S. , 1984**, Tarım Arazilerinin Tarım Dışı Kullanımı Sonucu Ortaya Çıkan Sorunlar Türkiye 8. Dünya Şehircilik Günü Sanayi Yer Seçimi, Turizm Yerleşmeleri ve Tarım Topraklarının Ülkesel Arazi Kullanımı İçinde Değerlendirilmesi Kolokiyumu 1-3 . 11. 1984 sf: 89-93, ADANA.
- DİZDAR, M. Y. , 1987**, Topraklarımız T. C. Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı Köy hizmetleri Genel Müd. Etüd ve Proje Dairesi Bsk. , ANKARA.

- DAVIS, P.H., 1965-1988**, Flora of Turkey and the East Aegean Islands, 1 (1965); 2 (1967); 3 (1970); 4 (1972); 5(1975); 6 (1978); 7 (1982); 8 (1984); 9 (1985); Edinburgh Univ.Press, EDİNBURGH.
- DOGAN, U. , 1997**, Gidengelman Dagların'da Doğal Ortam İnsan İlişkileri. ANKARA Üniv. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi Sa:6, sf. 41-61, ANKARA.
- DOĞANER, S. , 1985** “Turizmde Doğanın Önemi ve Türkiye’de Doğayı Korum Çalışmaları”. İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enst. Bülteni Sayı:2 s. 117 – 124. İstanbul.
- DÖNMEZ, Y. , 1976**, Bitki Coğrafyasına Giriş İstanbul Üniv. Yayın No. 2155 Coğrafya Enst. Yayın No. 84, İSTANBUL. .
- ER, C. , 1992**, Çevre Açısından; Arazi Kullanımı ve Tarım Topraklarının Korunması Tabiat ve İnsan Derg. Yıl 26, Sayı 1, sf. 5-14, ANKARA.
- ERCAN, T. , ASUTAY, H. J. , 1993**, Malatya Elazığ Tunceli-Bingöl- Diyarbakır Dolaylarındaki Neojen-Kuvaterner Yaşlı Volkanitlerin Petrolojisi. A. Suat ERK. Semp. A. Ü. Fen Fak. Jeoloji Bölümü Tebliğler, 291-302. ANKARA.
- ERİNÇ, S. , 1953**, Doğu Anadolu Coğrafyası İstanbul Üniv. Cog. Enst. Yayının No. 15 İstanbul Üniv. Yayının No. 572 , İSTANBUL.
- ERİNÇ, S. , 1965**, Türkiye’de Toprak Coğrafyası Çalışmaları ve Türkiye Toprak Coğrafyasının Ana Çizgileri İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. Cilt 8, Sayı 15, sf. 1- 39, İSTANBUL.
- ERİNÇ, S. , 1973**, Türkiye: İnsan ve Ortam İstanbul Üniv. Coğrafya Enst Dergisi, Sayı18-19, sf. 1-33 İSTANBUL
- ERİNÇ, S. , 1977**. “İstanbul Boğazı ve Çevresi Doğal Ortam Etkileri ve Olanakları” İstanbul Üniv. Coğrafya Enstitüsü Dergisi Sayı 20 – 21 , s. 1 – 25 İstanbul
- ERİNÇ, S. , 1982**, Jeomorfoloji -I- İstanbul Üniv. Ede. Fak. Yayın No. 2931 (3. Baskı), İSTANBUL.
- ERİNÇ, S. , 1984 (b)**, Ortam Ekolojisi ve Degradasyonel Ekosistem Değişiklikleri İstanbul Üniv. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enst. Yayının No: 1 İstanbul Üniv. Yayın No. 3213, İSTANBUL.
- ERİNÇ, S. , 1988**, Havzaların Jeomorfolojik Evrimi Hakkında Düşünceler İstanbul Üniv. Deniz Bil. ve Coğrafya Enst. Bülteni Sayı5 sf. 13-17, İSTANBUL.

- EROL, O. , 1979**, Türkiye’de Neojen ve Kuaterner Aşınım Dönemleri Bu Dönemlerin Aşınım Yüzeyleri İle Yaşıt (Korelan) Tortullara Göre Belirlenmesi Jeomorfoloji Derg. 8 sf. 1-40, ANKARA
- EROL, O. , 1983**, Türkiye’nin Genç Tektonik ve Jeomorfolojik Gelişimi Jeomorfoloji Derg. Sayı11 sf. 1-22, ANKARA.
- EROL, O. , AKKAN, E. , ELİBÜYÜK, M. , DOĞU, A. F. , 1987**, Aşağı Fırat Bölgesi'nde Bugünkü ve Kuaterner'deki Doğal Çevre Koşulları: ODTÜ. Asağı Fırat Projesi, 1978-1979 Çalışmaları. Aşağı Fırat Projesi Yayınları. Seri I, No. 3 ANKARA.
- ELİBÜYÜK, M. , 1978**;Malatya Havzasında Coğrafi Olayların Kartografik Çizimi (doktora tezi), Ank. Üniv. DT. C. F. Sosyal. Bil:Enst. , ANKARA
- ELİBÜYÜK, M. , 1994**; “Malatya Coğrafyası”Malatya Kültür Dergisi, sayı:2, sf:1-12. MALATYA
- GÜLTEKİN, Ö., 2000**, Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinin Jeomorfolojisi. F.Ü Lisans Tezi (yayınlanmamış)
- GÖZENÇ, S. , 1977**, Arazi Kullanılması ve Değerlendirmesinin Coğrafi Yönden Tetkiki; İst. Üniv. Cog. Enst. Dergisi , S:20-21, Sa: 69-81, İSTANBUL.
- GÖZENÇ, S. , 1978**, Küçük Menderes Havzasında Arazinin Kullanılış ve Sınıflandırılması İstanbul Üniv. Yayın No. 2396 Coğrafya Enstitüsü Yayın No. 94, İSTANBUL.
- GÜNEK, H. , TONBUL, S. , 1991**" Uluova ve Çevresinde Erozyon Üzerinde Etkili Olan Faktörler" Coğrafya Meslek Haftası, 20-24 Kasım 1991, 26, İZMİR.
- GÜNEK, H. , TONBUL, S. , 1995, (b)** Uluova ve Çevresinde Toprak Erozyonu ve Alınması Gereken Önlemler Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Derg. Cilt 7, Sayı 1-2 sf. 79- 101, ELAZIĞ .
- GÜNEK, H. , TONBUL, S. , 1996**, Darende-Gürün Çevresinin (Malatya Kuzeybatısı) Doğal Özelliklerinden Kaynaklanan Problemler ve Çözüm Önerileri Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Derg. Cilt8, Sayı 1, sf. 147-174, ELAZIĞ.
- GÜNEK, H. , 1998**, Harput ve Elazığ Şehrinin İklim Elemanlarının Karşılaştırılması ve İklim Koşullarının Çevresel Etkileri , TDV. Dünü ve Bugünüyle Harput Sempozyumu Cilt II , Sf: 365-380 , ELAZIĞ.
- GÜNEK, H. , KARADOĞAN, S. , 1998**, Harput'ta Rekreatif Amaçlı Fiziki Mekan Düzenlemeleri Çevre Planlanması. TDV. Dünü ve Bugünüyle Harput Sempozyumu Cilt II , Sa: 357-364 , ELAZIĞ.

- GÜNEK, H., SUNKAR, M., 2006** ‘Kurucaova ve Yakın Çevresinin Jeomorfolojik Özelliklerinden Kaynaklanan Sorunları ve Çözüm Önerileri’’ Türk Coğrafya Derg. Sayı:47, syf:15-38, İSTANBUL
- GÜNEK, H. , KARADOĞAN, S. , 2000,** “‘Karlı Ortamlarda Jeolojik, Jeomorfolojik Ve Tektonik Özelliklerin Etkisi Kurucaova (Malatya Örneği)’’ II. Uluslararası Kar Kongresi-Köy Hizmetleri yayın no:73 sf:93-103 Erzurum
- GÜNEY, E. , 1992(b),** İnsanın Neden Olduğu Ekosistem Değişiklikleri İstanbul Üniv. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enst. Bülteni Sayı 9 sf. 329-334, İSTANBUL
- GÜRGEN, G. , 1993,** Kırbası Platosu’nun Jeomorfolojisi ve Araziden Faydalanma Arasındaki İlişkiler, Türkiye Cog. Der. , S:2, s:289-307, İSTANBUL.
- HOLZER, H. , 1955,** 62/2- 64/1 Paftalarında (Doğu Anadolu) Yapılan Jeolojik Harita Çalışmaları. M. T. A. Enst. Rapor No: 2367. ANKARA.
- HOŞGÖREN, M. Y. , 1992,** Hidrografiya’nın Ana Çizgileri I İstanbul Üniv. Yayın No. 2619 Coğrafya Enst. Yayın No. 111 (3. Baskı), İSTANBUL
- KANTARCI, M. D. , 1991,** Türkiye’de Kara ve Su Ekosistemleri Üzerindeki Antropojen Etkiler ve Çevreye Etkinin Değerlendirilmesi (ÇED) Konusu Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) -Uygulamadan Örnekler- Sayfa. 87- 127 . ANKARA.
- KARABOĞAN, H. , 1989** “‘Şehir Coğrafyası ve Fonksiyonları ’’ Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt:3, sayı:1 sa: 81-118 Elazığ
- KARADOĞAN, S. , 1999,** Kuruluş Yeri Açısından Malatya Şehri ve Yakın Çevresinin Jeomorfolojisi F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış)
- KARADOĞAN, S., 1997,** Türkiye’deki Makro Yerleşiklerinin Arazi Kullanımı Potansiyellerinin Genel Bir Değerlendirilmesi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek lisans semineri) Elazığ
- KAYAN, İ. , 1988.** “‘Datça Yarımadası’nda(Eski KNİDOS) Yerleşmesini Etkileyen Doğal Çevre Özellikleri’’ Ankara Üniv. DTCF Coğrafya Bölümü Coğrafya Araştırmaları Dergisi Sayı:11 s. 51 – 70 Ankara
- KETİN, İ. , 1968,** Türkiye’nin Genel Tektonik Durumu ile Baslıca Deprem Bölgeleri Arasındaki İlişkiler, MTA Enst. Derg. 71 sf. 129-134, ANKARA.

- KETİN, İ 1977 (b)**, Türkiye'nin Baslıca Orojenik Olayları ve Paleocoğrafik Evrimi M. T. A. Derg. Sayı 88 sf. 1-5 , ANKARA.
- KOÇ, T. , 1999**, Ayvalık Kıyılarında İnsan Ortam Etkileşiminde Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 34, S:233-261. İSTANBUL.
- KOÇMAN, A. , 1992**, Ege Ovalarında İklim Koşullarının Çevresel Etkileri Ege Üniv. Ege Coğrafya Derg. 6 sf. 33-46, İZMİR
- KOÇMAN, A. , 1993 (b)**, Ege Ovalarının İklimi (İnsan Faaliyetleri ve Çevre Üzerine Etkileri Açısından) Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yayınları 73, İZMİR.
- KOÇYİĞİT, A. , 1983**, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Depremselliği ve Gerekli Çalışmalar Yeryuvarı ve İnsan Cilt 8, Sayı 3, sf. 25-29
- KOÇ, T. , 1999**, “Ayvalık Kıyılarında İnsan Ortam Etkileşiminde Sorunlar ve Çözüm Önerileri. ” Türk Coğrafya Dergisi Sayı:34 sf. 233 – 261 İstanbul
- KÖSE, A. , 1997**, “Kaz Dağın'da Doğal Çevre Özelliklerine Dayanan Günübürlük Rekreatyon Alanlarına Üç Örnek: Ayazma, Pınarbaşı ve Sütüven” Türk Coğrafya Dergisi Sayı:32, s. 237- 262 İstanbul
- MATER, B. , 1982**, Urla Yarımadası'nda Arazinin Sınıflandırılması ile Kullanılışı Arasındaki İlişkiler İstanbul Üniv. Ede. Fak. Yayın No: 2863, İSTANBUL.
- ÖZÇAGLAR, A. , 1988**, Türkiye'deki Tarım Alanlarının Coğrafi Dağılışının Doğal Çevreyle İlişkisi Ankara Üniv. D. T. C. F. Coğrafya Araştırmaları Derg. Sayı 11 sf. 131- 150, ANKARA
- ÖNER, E. , 1995**, “Kaş – Derme Platosunda Fiziki Coğrafya Araştırmaları ve İnsan – Doğal çevre ilişkileri. ” Ege Coğrafya Dergisi Sayı:8 sf: 109 – 140 İzmir
- ÖNER, E. , 1996**, Kas-Derme Platosunda Fiziki Coğrafya Araştırmaları ve İnsan- Doğal Çevre İlişkileri, Ege Üniv. Cog. Der. S: 8, s: 109-141 İzmir.
- ÖZÇAGLAR, A. , 1988**, Türkiye 'de Tarım Alanlarının Coğrafi Dağılışının Doğal Çevre İle İlişkisi, Ank. Üniv. DTCF. Arst. Der. S: 11, s: 131-150, ANKARA
- ÖZDEMİR, M. A. , TONBUL, S. , 1995**, Şiro (Örmeli) Çayı Havzası ve Yakın Çevresinde (Malatya'nın Güneydoğusu) Arazi Kullanımı, Sorunları ve Öneriler Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Derg. Cilt 7, Sayı 1-2, sf. 145-172, ELAZIĞ
- ÖZDEMİR, M. A. , KARADOĞAN, S. , 1996 (b)**, Türkiye'de İl Merkezlerinin Coğrafi Mekanla İlişkileri Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi Cilt 8, Sayı 2, sf. 209-222, ELAZIĞ

- ÖZDEMİR, M.A., 1996 (c),** Türkiye’de Büyük Yerleşme Alanlarının Seçiminde Jeomorfolojik Esaslar Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Derg. Cilt 8, Sayı 2, sf. 223-242, ELAZIĞ
- ÖZDEMİR. M. A. , SUNKAR, M. , 2003** “Keban Çayı Havzası’nda (ELAZIĞ) Doğal Ortam ve İnsan İlişkileri” Afyon Kocatepe Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi Cilt V Sayı: 2 s. 129 – 146. Afyon
- ÖZDEMİR, M. A. , SUNKAR, M. , 2005,** Çelikhhan Ovası(Adıyaman) ve Yakın Çevresinde Doğal ortam İnsan İlişkileri. Doğu Coğrafya Dergisi S:13, Sa:151- 186. ERZURUM.
- ÖZOGUL , A. , 1989,** Türkiye’nin Fiziki Özellikleri ile Arazi Kullanımı Arasındaki İlişkiler. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Dergisi. Cilt :IV, Sayı:2. BURSA.
- PAKSOY, M. , DİREK, M. , 1994,** Tarım Alanlarının Tarım Dışı Amaçlarla Kullanılması Çevre ve Ekoloji Derg. Sayı 13 sf. 18.
- SARAÇOĞLU, H. , 1981,** “Doğu Anadolu Jeomorfolojik Gelişimine Etki Eden Ögeler; Jeomorfoloji, , Tektonik, Volkanizma ilişkileri” T. J. K Ketin Sempozyumu sf:149-163 ANKARA
- SARGIN, S. , 2004** “İsparta Yöresinde Fiziki Çevre Faktörlerinin Yerleşme Birimleri Üzerindeki Etkisi” Sayı: 11 sf: 369 – 388 Konya
- SEMENDEROGU, A. , 1999,** Urla -Çeşme Yarımadası’nda Doğal Ortam ile Sosyo-Ekonomik Faaliyetler Arasındaki İlişkiler. Dokuz Eylül Üniv. Eğitim Bil. Enst. Coğrafya Eğitimi Anabilim dalı Doktora Tezi. İZMİR.
- STEHEPİNSKY, V. , 1944.** Malatya Bölgesinin Jeolojisi ve Mineral Varlıkları. M. T. A. Raporu, ANKARA
- SINDIR, R. , 2003,** Çaldıran Ovası ve Çevresinde Doğal Ortam İle İnsan Arasındaki İlişkiler. F. Ü. Sosyal Bil. Enst. Yayınlanmamış Doktora Tezi. ELAZIĞ.
- SÜR, Ö. , 1972,** Türkiye’nin, özellikle İç Anadolu’nun Genç Volkanik Alanlarının Jeomorfolojisi. Ankara Üniv. DTCF. Yay. No:233. ANKARA.
- SÜR, Ö. 1977** “Heyelan Olaylarının Ekonomiye Etkileri” Ankara DTCF Yayını Coğrafya Araştırmaları Dergisi Sayı:8 s. 137 – 150. Ankara
- ŞAHİN, C. , 1990,** Aladağ Çayı Havzası’nda Çevre Koşulları ve Bunlarla İlgili Bozulmuş Doğal Dengenin Yeniden Kurulmasına İlişkin Sorunlar ve Çözüm Yolları Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Coğrafya Dizisi Sayı 1, ANKARA

- ŞENGÖR, A. M. C. , 1980,** Türkiye'nin Neotektoniğinin Esasları, T. J. K. Yayını, ANKARA
- ŞENGÖR, A. M. C. , YILMAZ, Y. , 1983,** Türkiye'de Tetis'in Evrimi. T. J. K. Yerbilimleri Özel Dizisi, No:1 1, 75sa. ANKARA.
- ŞENGÜN, M. T. , 1996,** Elazığ Ovasının Jeomorfolojisi ve Elazığ Şehrinin Gelişimine Etki Eden Faktörler, Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Yayınlanmamış (Lisans Tezi), ELAZIĞ
- ŞENGÜN, M. T. , 2000,** Uluova'da Jeomorfolojik Ana Birimlerle Arazi Kullanımı Arasındaki İlişkiler. Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), ELAZIĞ
- ŞAROĞLU, F. , GÜNER, Y. , 1981,** Doğu Anadolu'nun Jeomorfolojik Gelişimine Etki Eden Ögeler: Jeomorfoloji, Tektonik, Volkanizma İlişkileri TJK Bülteni 24 sf. 39-50, ANKARA
- ŞAROĞLU, F. , YILMAZ, Y. , 1984,** Doğu Anadolu'nun Neotektoniği ile İlgili Magmatizması Ketin Sempozyumu sf. 149-162. ANKARA.
- ŞAROĞLU, F. , 1985,** Doğu Anadolu'nun Neotektonik Dönemde Jeolojik ve Yapısal Evrimi İstanbul Üniv. Fen Bil. Enst. Jeoloji Müh. Anabilim Dalı Doktora Tezi TPAO Rapor No. 504 ANKARA.
- ŞAROĞLU, F. , YILMAZ, Y. , 1987 (a),** Doğu Anadolu'da Neotektonik Dönemdeki Jeolojik Evrim ve Havza Modelleri MTA Derg. No. 107 ANKARA.
- ŞAROĞLU, F. , GÜNER, Y. , 1987 (b),** Doğu Anadolu'da Kuvaterner Volkanizması ve Jeotermal Enerji Açısından Önemi Türkiye 7. Petrol Kongresi Bildirileri Kitabı sf. 371-
- ŞENGÖR, A. C. , 1980,** Türkiye'nin Neotektoniğinin Esasları TJK Konferansı Serisi No. 2, ANKARA
- ŞAHİN, C. , 1990.** Aladağ Çayı Havzasında Çevre Koşulları ve Bunlarla İlgili Bozulmuş Doğal Dengenin Yeniden Kurulmasına İlişkin Sorunlar ve Çözüm Yolları. Ankara Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Coğrafya Dizisi Sayı:1 Ankara
- TONBUL, S. , 1985,** Kuzova -Hasandagi ve Çevresinin (Elazığ Batısının) Fiziki Coğrafyası Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Enst. Doktora Tezi Yayınlanmamış, ELAZIĞ
- TONBUL, S. , 1987 (a),** Elazığ Batısının Bitki Örtüsü Özellikleri Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Derg. Cilt1, Sayı 1, sf. 209-224, ELAZIĞ

- TONBUL, S. , 1987 (b)**, Elazığ Batısının Genel Jeomorfolojik Özellikleri ve Gelişimi Jeomorfoloji Derg. 15, sf. 37-52 ANKARA
- TONBUL, S. , 1989 (a)**, Elazığ Batısının Toprak Coğrafyası Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Derg. Cilt3, Sayı1, sf. 211-233, ELAZIĞ
- TONBUL, S. , ALTAY, Y. , 1989 (b)**, Elazığ Yöresinde Halkın Çeşitli Amaçlar İçin Yararlandığı Bazı Bitkiler Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Derg. Cilt 3, Sayı 2, sf. 267-278, ELAZIĞ
- TONBUL, S. , 1990 (a)**, Elazığ ve Çevresinin İklim Özellikleri ve Keban Barajının Yöre İklimi Üzerine Olan Etkileri Fırat Üniv. Coğrafya Sempozyumu 14-15 Nisan 1986 sf. 275-293, ELAZIĞ
- TONBUL , S. , KARADOĞAN, S. , 1998**, Harput'un Kuruluş Yeri ve Şehrin Fonksiyonunu Yitirmesi Üzerinde etkili Olan Doğal Çevre Faktörleri , TDV. Dünü ve Bugünüyle Harput Sempozyumu Cilt II , Sa: 303-324 , ELAZIĞ.
- TUNÇ, M. , 1995**, Trabzon'da Tarım Alanlarının Amaç Dışı Kullanılması Sorunu Türk Coğrafya Derg. 30 sf. 383-392, İSTANBUL
- TUNÇDİLEK, N. , 1951**, Türkiye'de Toprak Erozyonuna Ait Gözlemler ve Düşünceler İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. Cilt 1, Sayı 2 , sf. 91-100, İSTANBUL
- TUNÇDİLEK, N. , 1977**, Türkiye'nin Dağlık ve Ormanlık Bölgelerinin Ekonomik Problemleri İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. 22 sf. 43-52 İSTANBUL
- TUNÇDİLEK, N. , 1978**, Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları İstanbul Üniv. Yayın No. 2364 Coğrafya Enstitüsü Yayın No. 96, İSTANBUL
- TUNÇDİLEK, N. , 1985 (b)**, Türkiye'de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı. İstanbul Üniv. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enst. Yayınları No. 3 İstanbul Üniv. Yayınları No. 3279, İSTANBUL
- TUNÇDİLEK, N. , 1986**, Araziden Yararlanmada Yeni Yöntem Denemesi İçin Coğrafi Gerekçe İstanbul Üniv. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enst. Bülteni Cilt 2, Sayı 3, sf. 1-21, İstanbul
- TUROGLU, H. , 2000**, Doğal Ortam Analizi ve Düzenleme- Planlama Çalışmaları. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi S:8, Sa:201-212, İSTANBUL.
- TUROGLU, H. , ÖZDEMİR, H. , 2005(b)**, Bartın İlinin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. Doğu Coğrafya Dergisi S:13, Sa:97- 116. ERZURUM.

- TÜMERTEKİN, E. , ÖZGÜÇ. N. , 1998,** Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür, Mekan Çantay Kitabevi, İSTANBUL
- YALÇINLAR, İ. , 1959,** Türkiye’de Yeni Volkanik Arazinin Bazı Morfolojik Hususiyetleri Türk Coğrafya Derg. Yıl. XIV-XV, Sayı 18/19, sf. 118-132, ANKARA
- YALÇINLAR, İ. , 1967,** Türkiye’deki Bazı Şehirlerin Kuruluş ve Gelişmesinde Jeomorfolojik Temeller İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. C. 8 Sayı17 sf. 53-66, İSTANBUL
- YALÇINLAR, İ. , 1973,** Doğu Anadolu’nun Jeolojik Temel Strüktürleri İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. 18-19 sf. 35-56, İSTANBUL
- YILMAZ, Y. , 1984,** Türkiye’nin Jeolojik Tarihinde Magmatik Etkinlik ve Tektonik Evrimle İlişkisi Ketin Sempozyumu sf. 63-81 Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

18.10 1979 yılında Elazığ'da doğdum. İlk-orta ve lise öğrenimimi Elazığ'da tamamladım. 1997 yılında liseyi bitirdim. 1998 yılında Fırat Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünü kazandım. 2002 yılında Coğrafya Bölümünden mezun oldum. 2002 yılında Elazığ'da özel bir dershanede Coğrafya Öğretmeni olarak göreve başladım. 2004 yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Fiziki Coğrafya Anabilim Dalında Yüksek Lisansa başladım. 2005 yılında yine Yrd.Doç. Dr. Halil GÜNEK'in denetim ve gözetimleri altında "Doğanşehir Ovası ve yakın çevresinde Doğal Ortam ile İnsan Arasındaki İlişkiler" adlı çalışmaya başladım. 2007 yılı bahar döneminde bu çalışmayı tamamladım. 5 yıldır Elazığ'da özel bir dershanede Coğrafya öğretmenliği yapmaktayım.

Mehmet DEMİRTAŞ